

JOSE MAURO DE VASCONCELOS

CÂY CAM NGỌT CỦA TÔI

NGUYỄN BÍCH LAN - TÔ YẾN LY dịch

CHUYỆN VỀ MỘT CẬU BÉ TRÊN HÀNH TRÌNH
KHÁM PHÁ NỠI ĐAU VÀ TÌNH YÊU THƯƠNG

THƯ VIỆN EBOOK **SÁCH MỚI.NET**

HÀNG NGHÌN ĐẦU SÁCH HAY ĐANG CHỜ BẠN
WWW.SACHMOI.NET

José Mauro de Vasconcelos
Alison Entrekin *translated*

—★—

My Sweet Orange Tree

The Story of a little boy who discoverd pain

—★—

The bilingual book is made by **sheepa**

Part One:
***At Christmas, Sometimes the Devil Child Is
Born*** ⁽¹⁾

Chapter One

The Discoverer of Things [2]

We were strolling down the street hand in hand, in no hurry at all. Totoca was teaching me about life. And that made me really happy, my big brother holding my hand and teaching me things. [3]

But teaching me things out in the world. Because at home I learned by discovering things on my own and doing things on my own; I'd make mistakes, and because I made mistakes, I always ended up getting beaten. Until not long before that, no one had ever hit me. [4]

But then they heard things and started saying I was the devil, a demon, a sandy-haired sprite. I didn't want to know about it. If I wasn't outside, I'd have started to sing. [5]

Singing was pretty. Totoca knew how to do something besides sing: he could whistle. But no matter how hard I tried to copy him, nothing came out. [6]

He cheered me up by saying it was normal, that I didn't have a whistler's mouth yet. But because I couldn't sing on the outside, I sang on the inside. It was weird at first, but then it felt really nice. [7]

And I was remembering a song Mama used to sing when I was really little. She'd be standing at the washtub, with a cloth tied about her head to keep the sun off it. With an apron around her waist, she'd spend hours and hours plunging her hands into the water, turning soap into lots of suds. [8]

Then she'd wring out the clothes and take them to the clothesline, where she'd peg them all out and hoist it up high. She did the same thing with all

the clothes. She washed clothes from Dr. Faulhaber's house to help with the household expenses. ^[9]

Mama was tall and thin, but very beautiful. She was brown from the sun, and her hair was straight and black. ^[10]

When she didn't tie it up, it hung down to her waist. But the most beautiful thing was when she sang, and I'd hang around, learning. ^[11]

*“Sailor, sailor
Sailor of sorrow
Because of you
I'll die tomorrow ...
The waves crashed
Dashed on sand^[12].
Off he went
My sailor man ...
A sailor's love
Lasts not a day
His ship weighs anchor
And sails away ...
The waves crashed ...”^[13]*

That song had always filled me with a sadness I couldn't understand.

Totoca gave me a tug. I came to my senses.

“What's up, Zezé?”

“Nothing. I was singing.”

“Singing?”

“Yeah.”

“Then I must be going deaf.”^[14]

Didn't he know you could sing on the inside? I kept quiet. If he didn't know, I wasn't going to teach him. ^[15]

We had come to the edge of the Rio – São Paulo Highway. On it, there was everything. Trucks, cars, carts, and bicycles. ^[16]

“Look, Zezé, this is important. First we take a good look one way, and then the other. Now go.”^[17]

We ran across the highway.

“Were you scared?”

I was, but I shook my head.

“Let’s do it again together. Then I want to see if you’ve learned.”^[18]

We ran back.

“Now you go. No balking, ’cause you’re a big kid now.”

My heart beat faster.

“Now. Go.”

I raced across, almost without breathing. I waited a bit, and he gave me the signal to return.^[19]

“You did really well for the first time. But you forgot something. You have to look both ways to see if any cars are coming. I won’t always be here to give you the signal. We’ll practice some more on the way home. But let’s go now, ’cause I want to show you something.”^[20]

He took my hand, and off we went again, slowly. I couldn’t stop thinking about a conversation I’d had.

“Totoca.”

“What?”

“Can you feel the age of reason?”

“What’s this nonsense?”^[21]

“Uncle Edmundo said it. He said I was ‘precocious’ and that soon I’d reach the age of reason. But I don’t feel any different.”^[22]

“Uncle Edmundo is a fool. He’s always putting things in that head of yours.”^[23]

“He isn’t a fool. He’s wise. And when I grow up, I want to be wise and a poet and wear a bow tie. One day I’m going to have my picture taken in a bow tie.”^[24]

“Why a bow tie?”^[25]

“Because you can’t be a poet without a bow tie. When Uncle Edmundo shows me pictures of poets in the magazine, they’re all wearing bow ties.”^[26]

“Zezé, you have to stop believing everything he tells you. Uncle Edmundo’s a bit cuckoo. He lies a bit.”^[27]

“Is he a son of a bitch?”^[28]

“You’ve already been slapped across the mouth for using so many swear words! Uncle Edmundo isn’t that. I said ‘cuckoo.’ A bit crazy.”^[29]

“You said he was a liar.”^[30]

“They’re two completely different things.”^[31]

“No, they’re not. The other day, Papa was talking about Labonne with Severino, the one who plays cards with him, and he said, ‘That old son of a bitch is a goddamn liar.’ And no one slapped him across the mouth.”^[32]

“It’s OK for grown-ups to say things like that.”^[33]

Neither of us spoke for a moment.^[34]

“Uncle Edmundo isn’t ... What does ‘cuckoo’ mean again, Totoca?”^[35]

He pointed his finger at his head and twisted it around.^[36]

“No, he isn’t. He’s really nice. He teaches me things, and he only smacked me once and it wasn’t hard.”^[37]

Totoca started.^[38]

“He smacked you? When?”^[39]

“When I was really naughty and Glória sent me to Gran’s house. He wanted to read the newspaper, but he couldn’t find his glasses. He searched high and low, and he was really mad. He asked Gran where they were, but she had no idea. The two of them turned the house upside down. Then I said I knew where they were and if he gave me some money to buy marbles, I’d tell him. He went to his waistcoat and took out some money.”^[40]

“Go get them and I’ll give it to you.”^[41]

“I went to the clothes hamper and got them. And he said, ‘It was you, you little rascal!’ He gave me a smack on the backside and put the money away.”^[42]

Totoca laughed.^[43]

“You go there to avoid getting smacked at home and you get smacked there. Let’s go a bit faster or we’ll never get there.”^[44]

I was still thinking about Uncle Edmundo.^[45]

“Totoca, are children retired?”^[46]

“What?”^[47]

“Uncle Edmundo doesn’t do anything, and he gets money. He doesn’t work, and City Hall pays him every month.”^[48]

“So what?”^[49]

“Well, children don’t do anything. They eat, sleep, and get money from their parents.”^[50]

“Retired is different, Zezé. A retired person has already worked for a long time, their hair’s turned white, and they walk slowly like Uncle Edmundo. But let’s stop thinking about difficult things. If you want to learn things from him, fine. But not with me. Act like the other boys. You can even swear, but stop filling your head with difficult things. Otherwise I won’t go out with you again.”^[51]

I sulked a bit and didn’t want to talk anymore. I didn’t feel like singing either. The little bird that sang inside me had flown away.^[52]

We stopped and Totoca pointed at the house.^[53]

“There it is. Like it?”^[54]

It was an ordinary house. White with blue windows. All closed up and quiet.^[55]

“Yeah. But why do we have to move here?”^[56]

“It’s good to stay on the move.”^[57]

We stood gazing through the fence at a mango tree on one side and a tamarind tree on the other.^[58]

“You’re such a busybody, but you have no idea what’s going on at home. Papa’s out of a job, isn’t he? It’s been six months since he had the fight with Mr. Scottfield and they kicked him out. Did you know Lalá’s working at the factory now? And Mama’s going to work in the city, at the

English Mill? Well, there you go, silly. It's all to save up to pay the rent on this new house. Papa's a good eight months behind on the other one. You're too young to have to worry about such sad things. But I'm going to have to help out at mass, to pitch in at home."^[59]

He stood there awhile in silence.^[60]

"Totoca, are they going to bring the black panther and the two lionesses here?"^[61]

"Of course. And old slave-boy here is going to have to take apart the chicken coop."^[62]

He gave me a kind of sweet, pitiful look.^[63]

"I'm the one who's going to take down the zoo and reassemble it here."^[64]

I was relieved. Because otherwise I'd have to come up with something new to play with my littlest brother, Luís.^[65]

"So, you see how I'm your friend, Zezé? Now, it wouldn't hurt for you to tell me how you did 'it' ..."^[66]

"I swear, Totoca, I don't know. I really don't."^[67]

"You're lying. You studied with someone."^[68]

"I didn't study anything. No one taught me. Unless it was the devil who taught me in my sleep. Jandira says he's my godfather."^[69]

Totoca was puzzled. He even rapped me across the head a few times to try to get me to tell him. But I didn't know how I'd done it.^[70]

"No one learns that kind of thing on their own."^[71]

But he was at a loss for words because no one had actually seen anyone teach me anything. It was a mystery.^[72]

I remembered what had happened a week earlier. It had left the family in a flap. It had started at Gran's house, when I sat next to Uncle Edmundo, who was reading the newspaper.^[73]

"Uncle."^[74]

"What is it, son?"^[75]

He moved his glasses to the tip of his nose, as all grown-ups do when they get old.^[76]

“When did you learn to read?”^[77]

“At around six or seven years of age.”^[78]

“Can five-year-olds learn to read?”^[79]

“I suppose so. But no one likes to teach them because it’s really too young.”^[80]

“How did you learn to read?”^[81]

“Like everyone else, with first readers. Going ‘B plus A makes BA.’”^[82]

“Does everyone have to learn like that?”^[83]

“As far as I know, they do.”^[84]

“Absolutely everyone?”^[85]

He looked at me, intrigued.^[86]

“Look, Zezé, that’s how everyone learns. Now, let me finish reading. Go look for guavas in the backyard.”^[87]

He pushed his glasses back up his nose and tried to concentrate on reading. But I didn’t leave.^[88]

“What a shame!”^[89]

It was such a heartfelt exclamation that he moved his glasses back down his nose.^[90]

“I’ll be darned. You’re persistent, aren’t you?”^[91]

“It’s just that I walked all the way over here just to tell you something, sir.”^[92]

“OK, then, tell me.”^[93]

“No. Not like that. First I need to know when your next pension day is.”^[94]

“Day after tomorrow,” he said with a little smile, studying me.^[95]

“And what day is after tomorrow?”^[96]

“Friday.”^[97]

“Well, on Friday could you bring me a Silver King from the city?”^[98]

“Slow down, Zezé. What’s a Silver King?”^[99]

“It’s the little white horse I saw at the cinema. Its owner is Fred Thomson. It’s a trained horse.”^[100]

“You want me to bring you a little horse on wheels?”^[101]

“No, sir. I want the sort with a wooden head and reins. That you stick a tail on and run around. I need to practice because later I’m going to work in films.”^[102]

He laughed.^[103]

“I see. And if I do, what’s in it for me?”^[104]

“I’ll do something for you, sir.”^[105]

“You’ll give me a kiss?”^[106]

“I’m not big on kisses.”^[107]

“A hug?”^[108]

I looked at Uncle Edmundo and felt really sorry for him. The little bird inside me said something. And I remembered what I’d heard people say so many times, that Uncle Edmundo was separated from his wife and had five children. But he lived all on his own and walked so slowly... . Maybe he walked slowly because he missed his children. And his children never came to visit him.^[109]

I walked around the table and hugged him tight. I felt his white hair brush my forehead. It was really soft.^[110]

“This isn’t for the horse. What I’m going to do is something else. I’m going to read.”^[111]

“Come again, Zezé? You can read? Who taught you?”^[112]

“No one.”^[113]

“You’re lying.”^[114]

I backed away, and from the doorway I said, “Bring me my horse on Friday and you’ll see if I can read or not!”^[115]

Later, when it was nighttime and Jandira lit the lantern since the power company had cut off the electricity because the bill hadn’t been paid, I

stood on my tiptoes to see the “star.” It was a picture of a star on a piece of paper with a prayer underneath it to protect the house. ^[116]

“Jandira, can you pick me up? I’m going to read that.”

“Enough with the tall tales, Zezé. I’m busy.”

“Pick me up and I’ll show you.”

“Look, Zezé, if you’re up to something, you’ll be in trouble.” ^[117]

She picked me up and took me behind the door. ^[118]

“Go on, then, read. This I want to see.” ^[119]

Then I read, for real. I read the prayer that asked the heavens to bless and protect the house and to ward off evil spirits. ^[120]

Jandira put me down. Her mouth was open.

“Zezé, you memorized that. You’re tricking me.”

“I swear, Jandira. I can read everything.”

“No one reads without having learned to. Was it Uncle Edmundo? Gran?”

“No one.” ^[121]

She went to fetch a page from the newspaper, and I read it without any mistakes. She gave a little shriek and called Glória. Glória became nervous and went to get Alaíde. In ten minutes, a crowd of neighbors had gathered to see the phenomenon. ^[122]

That was what Totoca wanted me to tell him. ^[123]

“He taught you and promised you the horse if you learned.”

“It’s not true.”

“I’m going to ask him.”

“Go ahead. I don’t know how to explain it, Totoca. If I did, I’d tell you.” ^[124]

“Then let’s go. You’ll see. When you need something ...” ^[125]

He grabbed my hand angrily and began to drag me home. Then he thought of something to get revenge. ^[126]

“Serves you right! You learned too soon, silly. Now you’ll have to start school in February.” ^[127]

It had been Jandira's idea. That way the house would be peaceful all morning long and I'd learn some manners.^[128]

"Let's practice crossing the highway again. Don't think that when you go to school, I'll be your nanny, taking you across all the time. If you're so clever, you can learn this too."^[129]

"Here's the horse. Now, let's see this."^[130]

He opened the newspaper and showed me a sentence in an ad for a medicine.^[131]

"In all good pharmacies and drugstores," I read.^[132]

Uncle Edmundo went to get Gran from the backyard.^[133]

"Mama, he even read 'pharmacies' correctly."^[134]

They both started giving me things to read, and I read everything.^[135]

Gran started muttering that all was lost.^[136]

Uncle Edmundo gave me the horse, and I hugged him again. Then he held my chin and, in a wavering voice, said, "You're going to go far, you little monkey. It's no accident your name's José. You'll be the sun, and the stars will shine around you."^[137]

I didn't get it and wondered if he really was a bit cuckoo.^[138]

"That's something you don't understand. It's the story of Joseph. I'll tell you when you're a bit bigger."^[139]

I was crazy about stories. The harder they were, the more I liked them.^[140]

I patted my little horse for a long time, and then I looked up at Uncle Edmundo and said, "Do you think I'll be a bit bigger by next week, Uncle?"^[141]

Chapter Two

A Certain Sweet Orange Tree [142]

In our family, each older sibling brought up a younger one. Jandira had taken care of Glória and another sister, who'd been given away to have a proper upbringing in the north. Totoca was Jandira's little darling. [143]

Then Lalá had taken care of me until not long ago. For as long as she liked me. Then I think she got sick of me or fell madly in love with her boyfriend, who was a dandy with baggy trousers and a short jacket just like the one in the song. [144]

When they used to take me for a "promenade" (that's what her boyfriend called a stroll) on Sundays, he'd buy me some really yummy sweets so I wouldn't tell anyone. I couldn't even ask Uncle Edmundo what "promenade" meant or the whole family would find out. [145]

My other two siblings had died young, and I had only heard about them. They say they were two little Apinajé Indians, very dark, with straight black hair. That's why they were given Indian names. The girl was called Aracy and the boy Jurandy. [146]

Then came my little brother Luís. Glória was the one who looked after him the most, then me. He didn't even need looking after, because there wasn't a cuter, quieter, better-behaved boy in the world. [147]

That's why when he spoke in that little voice of his without a single mistake, as I was heading out into the street, I changed my mind. [148]

"Zezé, are you going to take me to the zoo? It doesn't look like it's going to rain today, does it?" [149]

How adorable. He spoke so well. That boy was going to be someone; he was going to go far.^[150]

I looked at the beautiful day with the sky all blue and didn't have the courage to lie. Because sometimes, if I wasn't in the mood, I'd say, "You're out of your mind, Luís. Just look at the storm coming!"^[151]

This time I took his little hand, and we went out for our adventure in the backyard.^[152]

The backyard was divided into three games. One was the zoo. Another was Europe, which was over by Julio's neat little fence. Why Europe? Not even my little bird knew. We played Sugarloaf Mountain cable cars there. We'd take the box of buttons and put them all on a string. (Uncle Edmundo called it twine. I thought twine were pigs, but he explained that pigs were swine.) Then we'd tie one end to the fence and the other to Luís's fingertips. We'd push all the buttons up to the top and let them go slowly, one by one. Each cable car was full of people we knew. There was a really black one, which was Biriquinho's. It wasn't unusual to hear a voice coming from over the fence, "Are you damaging my fence, Zezé?"^[153]

"No, Dona Dimerinda. See for yourself, ma'am."^[154]

"Now, that's what I like to see. Playing nicely with your brother. Isn't it better like that?"^[155]

It might have been nice, but when my "godfather" the devil gave me a nudge, there was nothing better than getting up to mischief...^[156]

"Are you going to give me a calendar for Christmas, like last year?"^[157]

"What did you do with the one I gave you?"^[158]

"You can go inside and see, Dona Dimerinda. It's above the bag of bread."^[159]

She laughed and promised she would. Her husband worked at Chico Franco's general store.^[160]

The other game was Luciano. At first Luís was really scared of him and would tug on my trousers, asking to leave. But Luciano was my friend. Whenever he saw me, he'd screech loudly. Glória wasn't happy about it either and said that bats were vampires that sucked children's blood.^[161]

“It’s not true, Gló. Luciano isn’t like that. He’s my friend. He knows me.”^[162]

“You and your critter mania, talking to things ...”^[163]

It was hard work convincing Luís that Luciano wasn’t a critter. To us, Luciano was a plane flying at the Campo dos Afonsos air base.^[164]

“Look, Luís.”^[165]

And Luciano would fly happily around us as if he understood what we were saying. And he did.^[166]

“He’s an airplane. He’s doing ...”^[167]

I’d stop. I had to get Uncle Edmundo to tell me that word again. I didn’t know if it was “acorbatics,” “acrobatics,” or “arcobatics.” One of those. But I couldn’t teach my little brother the wrong word.^[168]

But now he wanted the zoo.^[169]

We got quite close to the old chicken coop. Inside it, the two fair-feathered hens were pecking at the ground, and the old black one was so tame that we could even scratch her head.^[170]

“First let’s buy our tickets. Hold my hand, ’cause it’s easy for children to get lost in this crowd. See how busy it gets on Sundays?”^[171]

Luís would look around, see people everywhere, and hold my hand tightly.^[172]

At the ticket office, I stuck my belly out and cleared my throat to sound important. I put my hand in my pocket and asked the woman, “Until what age is entry free?”^[173]

“Five.”^[174]

“So just one adult then, please.”^[175]

I took two orange-tree leaves as tickets and we went in.^[176]

“First, son, you’re going to see how beautiful the birds are. Look, parrots, parakeets, and macaws of every color. Those ones over there with the colorful feathers are scarlet macaws.”^[177]

His eyes bulged with delight.^[178]

We strolled about, looking at everything. We saw so many things that I even noticed Glória and Lalá behind everything else, sitting on the bench, peeling oranges. Lalá was eyeing me... . Could they have found out? If they had, that zoo visit was going to end with a big paddling on someone's rear. And that someone could only be me. ^[179]

“What's next, Zezé? What are we going to see now?” ^[180]

I cleared my throat again and resumed my posture. “Let's go and see the monkeys. Uncle Edmundo calls them simians.” ^[181]

We bought a few bananas and threw them to the monkeys. We knew it wasn't allowed, but the guards had their hands too full with such a big crowd. ^[182]

“Don't get too close or they'll throw banana peels at you, pip-squeak.” ^[183]

“I really want to see the lions.” ^[184]

“We can go in a minute.” ^[185]

I shot another look over to where the two other “simians” were eating oranges. I'd be able to hear what they were talking about from the lions' cage. ^[186]

“Here we are.” ^[187]

I pointed at the two yellow African lionesses. Luís said he wanted to pat the black panther's head. ^[188]

“Are you out of your mind, pip-squeak? The black panther is the most terrible animal in the zoo. She was brought here because she'd bitten off and eaten eighteen tamers' arms.” ^[189]

Luís looked scared and pulled back his arm in fright. ^[190]

“Did she come from a circus?” ^[191]

“Yes.” ^[192]

“Which circus, Zezé? You never told me that before.” ^[193]

I thought and thought. Who did I know who had a name for a circus? ^[194]

“Ah! She came from the Rozemberg Circus.” ^[195]

“Isn’t that a bakery?”^[196]

It was getting harder and harder to trick him. He was growing smart.^[197]

“That too. We should sit down and have our lunch. We’ve walked a lot.”^[198]

We sat down and pretended to be eating. But my ears were pricked, listening to what my sisters were saying.^[199]

“We should learn from him, Lalá. Look how patient he is with Luís.”^[200]

“Yes, but Luís doesn’t do what he does. It’s evil, not mischief.”^[201]

“So he’s got the devil in his blood, but he’s so funny. No one on the street can stay angry at him, no matter what he gets up to... .”^[202]

“He’s not passing me without getting a paddling. One day he’ll learn.”^[203]

I shot an arrow of pity into Glória’s eyes. She always came to my rescue, and I always promised her I wouldn’t do it again.^[204]

“Later. Not now. They’re playing so quietly.”^[205]

She already knew everything. She knew that I’d gone through the ditch into Dona Celina’s backyard. I’d been fascinated by the clothesline swinging a bunch of arms and legs in the wind. Then the devil told me that I could make all those arms and legs come tumbling down at the same time. I agreed that it would be really funny. I found a piece of sharp glass in the ditch, climbed up the orange tree, and patiently cut the line.^[206]

I almost fell down with it. There was a cry and people came running.^[207]

“Help, the line snapped.”^[208]

But a voice coming from I don’t know where yelled even louder.^[209]

“It was Seu Paulo’s kid, the little pest. I saw him climbing the orange tree with a piece of glass.”^[210]

“Zezé?”^[211]

“What, Luís?”^[212]

“How do you know so much about zoos?”^[213]

“I’ve been to a lot of them.”^[214]

It was a lie. Everything I knew, Uncle Edmundo had told me. He’d even promised to take me to the zoo one day. But he walked so slowly that by the time we arrived, it wouldn’t even be there anymore. Totoca had been once with Papa.^[215]

“My favorite is the one on Rua Barão de Drummond, in Vila Isabel. Do you know who the Baron of Drummond was? Of course you don’t. You’re too young to know these things. The Baron must have been really chummy with God. Because he was the one who helped God invent the lottery game that they sell tickets for in the Misery and Hunger bar and the zoo. When you’re older ...”^[216]

My sisters were still there.^[217]

“When I’m older what?”^[218]

“Boy, do you ask a lot of questions. When you’re old enough, I’ll teach you the lottery animals and their numbers. Up to twenty. From twenty to twenty-five, I know there’s a cow, a bull, a bear, a deer, and a tiger. I don’t know what order they’re in, but I’m going to learn so I don’t teach you the wrong thing.”^[219]

He was growing tired of the game.^[220]

“Zezé, sing ‘The Little House’ for me.”^[221]

“Here at the zoo? There’s too many people.”^[222]

“No. We’ve left already.”^[223]

“It’s really long. I’ll just sing the bit you like.”^[224]

I knew it was the part about the cicadas. I filled my lungs.^[225]

*“I live in a house
atop a hill
down which an orchard spills.
A little house
where one can see far far off*

the sea.”^[226]

I skipped a few verses.^[227]

*“Among strange palms
cicadas sing psalms.
The sun sets
with golden sails.
In the garden,
a nightingale.”*^[228]

I stopped. My sisters were still sitting there, waiting for me. I had an idea: I’d sing until nightfall. I’d outlast them.^[229]

No such luck. I sang the whole song, repeated it, then I sang “For Your Fleeting Love” and even “Ramona.” The two different versions of “Ramona” that I knew ... but they didn’t budge. Then I got desperate. Better to get it over and done with. I went over to Lalá.^[230]

“Go ahead, give it to me.”^[231]

I turned around and offered her my bum, clenching my teeth because Lalá was heavy-handed with the slipper.^[232]

It was Mama’s idea.^[233]

“Today we’re all going to see the house.”^[234]

Totoca took me to one side and told me in a whisper, “If you tell anyone we’ve already been there, you’ve got it coming.”^[235]

But it hadn’t even occurred to me.^[236]

A whole crowd of us set off down the street. Glória held my hand and had orders not to let me out of her sight for one minute. And I held Luís’s hand.^[237]

“When do we have to move, Mama?” asked Glória.^[238]

“Two days after Christmas, we have to start packing our stuff,” said Mama, somewhat sadly.^[239]

She sounded so tired. I felt really sorry for her. Mama had worked all her life. She'd been working since the age of six, when the factory was built. They would sit her on a table, and she'd have to clean and dry tools. She was so tiny that she'd wet herself on the table because she couldn't get down by herself. That's why she never went to school or learned to read and write. When she told me, I was so sad I promised that when I was a poet and wise, I'd read her my poems. ^[240]

Signs of Christmas were appearing in the shops and stores. Father Christmas had been drawn on every pane of glass. People were already buying cards to avoid the rush closer to the time. I had a vague hope that this time the Baby Jesus would be born in my heart. At any rate, maybe I'd improve a bit when I reached the age of reason. ^[241]

“This is it.” ^[242]

Everyone loved it. The house was a little smaller. With Totoca's help, Mama untwisted a piece of wire that was holding the gate shut, and there was a stampede. Glória let go of my hand and forgot that she was becoming a young lady. She raced over to the mango tree and flung her arms around it. ^[243]

“The mango tree's mine. I got here first.” Totoca did the same with the tamarind tree. ^[244]

Nothing was left for me. I looked at Glória, almost crying. ^[245]

“What about me, Gló?” ^[246]

“Run around the back. There must be more trees, silly.” ^[247]

I ran, but I found only long grass and a bunch of thorny old orange trees. Next to the ditch was a small sweet orange tree. ^[248]

I was disappointed. They were all going through the house claiming bedrooms. ^[249]

I tugged on Glória's skirt. ^[250]

“There was nothing else.” ^[251]

“You don't know how to look properly. Just wait a minute. I'll find you a tree.” ^[252]

And soon she came with me. She examined the orange trees. ^[253]

“Don’t you like that one? It’s a fine tree.”^[254]

I didn’t like this one, or that one, or any of them. They all had too many thorns.^[255]

“I prefer the sweet orange tree to those ugly things.”^[256]

“Where?”^[257]

I took her to see it.^[258]

“But what a lovely little orange tree! It doesn’t have a single thorn. It has so much personality that you can tell it’s a sweet orange tree from far off. If I were your size, I wouldn’t want anything else.”^[259]

“But I want a big tree.”^[260]

“Think about it, Zezé. This one’s still young. It’s going to grow big — you’ll grow together. You’ll understand each other like brothers. Have you seen that branch? It’s the only one, it’s true, but it looks a bit like a horse made just for you.”^[261]

I was feeling really hard done by. It reminded me of the Scotch bottle with angels on it that we’d seen once. Lalá had said, “That one’s me.” Glória picked one for herself, and Totoca took one for himself. But what about me? I ended up being the little head behind all the others, almost wingless. The fourth Scottish angel that wasn’t even a whole angel ... I was always last. When I grew up, I’d show them. I’d buy an Amazon rain forest, and all the trees that touched the sky would be mine. I’d buy a store with bottles covered in angels, and no one would even get a piece of wing.^[262]

Sulking, I sat on the ground and leaned my anger against the little orange tree. Glória walked away, smiling.^[263]

“That anger of yours won’t last, Zezé. You’ll see that I was right.”^[264]

I scratched at the ground with a stick and was beginning to stop sniffing when I heard a voice coming from I don’t know where, near my heart.^[265]

“I think your sister’s right.”^[266]

“Everyone’s always right. I’m the one who never is.”^[267]

“That’s not true. If you’d just take a proper look at me, you’d see.”^[268]

With a start, I scrambled up and stared at the little tree. It was strange because I always talked to everything, but I thought it was the little bird inside me that made everything talk back. ^[269]

“But can you really talk?”^[270]

“Can’t you hear me?”^[271]

And it gave a little chuckle. I almost screamed and ran away. But curiosity kept me there. ^[272]

“How do you talk?”^[273]

“Trees talk with everything. With their leaves, their branches, their roots. Want to see? Place your ear here on my trunk, and you’ll hear my heartbeat.”^[274]

I hesitated a moment, but seeing its size, my fear dissipated. I pressed my ear to its trunk and heard a faraway *tick ... tick ...* ^[275]

“See?”^[276]

“Tell me something. Does everyone know you can talk?”^[277]

“No. Just you.”^[278]

“Really?”^[279]

“I swear. A fairy once told me that when a little boy just like you befriended me, I would talk and be very happy.”^[280]

“And will you wait?”^[281]

“What?”^[282]

“Until I move. It’ll take more than a week. You won’t forget how to talk, will you?”^[283]

“Never. That is, only for you. Do you want to see what a smooth ride I am?”^[284]

“How can ... ?”^[285]

“Sit on my branch.”^[286]

I obeyed. ^[287]

“Now, rock back and forth and close your eyes.”^[288]

I did as I was told. ^[289]

“What do you think? Have you ever had a better horse?”^[290]

“Never. It’s lovely. I’m going to give my horse Silver King to my little brother. You’ll really like him.”^[291]

I climbed down, loving my little orange tree.^[292]

“Look, I’m going to do something. Whenever I can, even before we move, I’m going to come and chat with you. Now I have to go. They’re already out the front, about to head off.”^[293]

“But friends don’t say good-bye like that.”^[294]

“Psst! Here comes my sister.”^[295]

Glória arrived just as I was hugging the tree.^[296]

“Good-bye, my friend. You’re the most beautiful thing in the world!”^[297]

“Didn’t I tell you?”^[298]

“You did. Now if you offered me the mango or the tamarind tree in exchange for mine, I wouldn’t want it.”^[299]

She stroked my hair tenderly.^[300]

“Zezé, Zezé ...”^[301]

We left holding hands.^[302]

“Gló, your mango tree’s a bit dumb, don’t you think?”^[303]

“It’s too early to tell, but it does seem that way.”^[304]

“What about Totoca’s tamarind tree?”^[305]

“It’s a bit awkward, why?”^[306]

“I don’t know if I should tell you. But one day I’m going to tell you about a miracle, Gló.”^[307]

Chapter Three

The Lean Fingers of Poverty [308]

When I put the problem to Uncle Edmundo, he gave it some serious thought. [309]

“So that’s what you’re worried about?” [310]

“Yes, sir. I’m afraid that when we move, Luciano won’t come with us.” [311]

“Do you think this bat really likes you?” [312]

“Of course.” [313]

“From the bottom of his heart?” [314]

“I’m sure of it.” [315]

“Then you can be certain he’ll go. He might take a while to show up at the new place, but one day he’ll find the way.” [316]

“I’ve already told him the street name and number.” [317]

“Well, that makes it even easier. If he can’t go because he’s got other commitments, he’ll send a sibling, a cousin, a relative of some sort, and you’ll never notice.” [318]

But I still wasn’t convinced. What good was the street name and number if Luciano didn’t know how to read? Maybe he’d go along asking the birds, the praying mantis, the butterflies. [319]

“Don’t worry, Zezé. Bats are very good at finding their bearings.” [320]

“At finding what, Uncle?” [321]

He explained what bearings meant, and I was even more impressed by how much he knew.^[322]

With my problem solved, I went out to tell everyone what was in store for us: the move. Most grown-ups said cheerfully, “You’re moving, Zezé? How lovely! How wonderful! What a relief!”^[323]

The only one who didn’t bat an eyelid was Biriquinho.^[324]

“Good thing it’s only a few streets over. You’ll be nearby. What about that thing I told you about?”^[325]

“When is it?”^[326]

“Tomorrow at eight, at the door to the casino. Folks are saying the owner of the factory ordered a truckload of toys. You going?”^[327]

“Yep. I’m taking Luís. Do you think I’ll get something too?”^[328]

“Course. He’s a runt like you. Why? You think you’re too big?”^[329]

He came closer, and I felt that I was still really small. Smaller than I’d thought.^[330]

“Because if I’m going to get a present ... But now I’ve got things to do. See you there.”^[331]

I went home and hovered around Glória.^[332]

“What’s up, Zezé?”^[333]

“It’d be so nice if you could take us to the casino tomorrow. There’s a truck from the city stuffed full of toys.”^[334]

“Oh, Zezé. I have a pile of things to do. I have to iron, I have to help Jandira get things ready for the move, I have to keep an eye on the pots on the stove... .”^[335]

“A bunch of cadets from Realengo are going.”^[336]

Besides collecting pictures of Rudolph Valentino, who she called Rudy, and pasting them into a notebook, she had a thing for cadets.^[337]

“You’ve got to be kidding me: cadets at eight o’clock in the morning? Pull the other leg! Run along and play, Zezé.”^[338]

But I didn’t go.^[339]

“You know, Gló, it’s not for me. I promised Luís I’d take him. He’s so little. All children his age can think about is Christmas.”^[340]

“Zezé, I already told you I’m not going. And that’s a fib: you’re the one who wants to go. You’ve got your whole life to get Christmas presents.”^[341]

“But what if I die? What if I die without getting a present this Christmas?”^[342]

“You’re not going to die so soon, my little old man. You’ll live twice as long as Uncle Edmundo or Seu Benedito. Now, enough of this. Go play.”^[343]

But I still didn’t go. I made sure she bumped into me everywhere she turned. She’d go to the chest of drawers to get something, and she’d find me sitting on the rocking chair, begging her with my eyes. Begging with your eyes really got to her. She’d go to fetch water from the washtub, and I’d be sitting in the doorway, looking at her. She’d go to the bedroom to get the clothes to be washed, and I’d be sitting on the bed, chin in hands, looking...
^[344]

She couldn’t take it.^[345]

“Enough, Zezé. I’ve already told you that no means no. For heaven’s sake, don’t try my patience. Go play.”^[346]

But again I didn’t go. That is, I thought I wasn’t going. But she picked me up, carried me out the door, and dumped me in the backyard. Then she went back inside and closed the doors to the kitchen and the living room. I didn’t give up. I sat outside every window she was going to pass, because now she was starting to dust and make the beds. She’d see me peeking at her and would shut the window. She ended up shutting up the whole house so she wouldn’t see me.^[347]

“Meanie! Evil witch! I hope you never marry a cadet! I hope you marry a private, the sort who can’t even afford to have his boots polished.”^[348]

When I saw that I was wasting my time, I headed for the street, fuming.
^[349]

I ran into Nardinho playing. He was squatting, staring at something, oblivious to everything else. I went over. He had made a little wagon out of a matchbox and tied it to the biggest beetle I’d ever seen.^[350]

“Wow!”^[351]

“Big, isn’t it?”^[352]

“Wanna swap?”^[353]

“Why?”^[354]

“If you want some trading cards ...”^[355]

“How many?”^[356]

“Two.”^[357]

“You’re kidding. A beetle this big and you’ll only give me two?”^[358]

“There’re heaps of beetles like that in the ditch behind Uncle Edmundo’s house.”^[359]

“I’ll do it for three.”^[360]

“Three, but you don’t get to pick.”^[361]

“Nothing doing. I get to pick at least two.”^[362]

“Fine.”^[363]

I gave him one of Laura La Plante that I had several of. And he picked one of Hoot Gibson and another of Patsy Ruth Miller. I put the beetle in my pocket and went on my way.^[364]

“Quick, Luís. Glória’s gone to buy bread, and Jandira’s reading in the rocking chair.”^[365]

We crept down the hallway to the bathroom. I went to help him pee.^[366]

“Make it a big one, ’cause we’re not allowed to go in the street during the day.”^[367]

Afterward, I splashed water from the washtub on his face. I did the same to mine, and we went back to the bedroom.^[368]

I dressed him without making any noise. I put his shoes on him. Goddamn socks! They just get in the way is all they do. I buttoned up his little blue suit and looked for a comb. But his hair wouldn’t stay down. Something had to be done about it. I couldn’t find anything anywhere. No brilliantine, no oil. I went into the kitchen and came back with a little lard on my fingertips. I rubbed it on my palm and took a whiff first.^[369]

“It doesn’t smell at all.”^[370]

Then I slapped it on Luís’s hair and started combing. His head full of ringlets was beautiful. He looked like Saint John with a lamb on his back.^[371]

“Now, you stand over there, so you don’t get all wrinkled. I’m going to get dressed.”^[372]

As I pulled on my trousers and white shirt, I looked at my brother.^[373]

What a beautiful child he was! There was no one more beautiful in Bangu.^[374]

I pulled on my tennis shoes, which had to last until I went to school the next year. I kept looking at Luís.^[375]

All lovely and neat like that, he could have been mistaken for a slightly older Baby Jesus. I was sure he was going to get lots of presents. When they set eyes on him ...^[376]

I shuddered. Glória had just come back and was putting the bread on the table. I could hear the paper bag rustling.^[377]

We went hand in hand and stood in front of her.^[378]

“Doesn’t he look lovely, Gló? I dressed him myself.”^[379]

Instead of getting angry, she leaned on the door and looked up. When she lowered her head, her eyes were full of tears.^[380]

“You look lovely too. Oh! Zezé!”^[381]

She knelt down and held my head against her chest.^[382]

“Good God! Why does life have to be so hard for some?”^[383]

She pulled herself together and started fixing our clothes.^[384]

“I told you I couldn’t take you. I really can’t, Zezé. I have too much to do. First let’s have breakfast, while I think of something. Even if I wanted to, there isn’t enough time for me to get ready... .”^[385]

She poured us our coffee and sliced the bread. She continued staring at us with a look of despair.^[386]

“So much effort for a couple of lousy toys. But I guess there are too many poor people for them to give away really good things.”^[387]

She paused and then went on. “It might be your only chance. I’m not going to stop you from going. But, my God, you’re too small... .”^[388]

“I’ll get him there safely. I’ll hold his hand the whole time, Gló. We don’t even need to cross the highway.”^[389]

“Even so, it’s dangerous.”^[390]

“No, it isn’t, and I’m good at finding my bearings.”^[391]

She laughed through her sadness.^[392]

“Now, who taught you that?”^[393]

“Uncle Edmundo. He said Luciano’s good at it, and if Luciano’s smaller than me, then I’ll be better ...”^[394]

“I’ll talk to Jandira.”^[395]

“Why bother? She’ll say yes. All Jandira does is read novels and think about her boyfriends. She doesn’t care.”^[396]

“Let’s do this: finish your breakfast and we’ll go to the gate. If we see someone we know who’s heading that way, I’ll ask them to go with you.”^[397]

I didn’t even want to eat any bread, so as not to waste time. We went to the gate.^[398]

Nothing passed except time. But that ended up passing too. Along came Seu Paixão, the mailman. He waved to Glória, took off his cap, and offered to accompany us.^[399]

Glória kissed Luís and kissed me. She asked with a teary smile, “What was that thing about a private and his boots?”^[400]

“It’s not true. I didn’t mean it. You’re going to marry an airplane major with a bunch of stars on his shoulder.”^[401]

“Why didn’t you go with Totoca?”^[402]

“He said he wasn’t going. And that he wasn’t in the mood to go lugging ‘baggage’ around.”^[403]

We set off. Seu Paixão told us to go on ahead and went along delivering letters to the houses. Then he would quicken his step and catch up with us. He did it over and over. When we reached the highway, he laughed and

said, “Boys, I’ve got to speed up. You’re making me fall behind in my work. Now, you go that way. It’s not at all dangerous.”^[404]

He hurried off with the bundle of letters and papers under his arm.^[405]

I thought angrily, *Coward! Abandoning two little children on the highway after promising Glória that he’d take us.*^[406]

I held Luís’s little hand even tighter, and we kept walking. His tiredness was beginning to show. His steps were growing shorter and shorter.^[407]

“C’mon, Luís. It’s close now. There’re lots of toys.”^[408]

He’d walk a little faster and then would go slower again.^[409]

“Zezé, I’m tired.”^[410]

“I’ll carry you a ways, OK?”^[411]

He stretched out his arms, and I carried him a bit. Boy, was he heavy, a lead weight. When we reached Rua do Progresso, I was the one panting.^[412]

“Now you walk a bit more.”^[413]

The church clock chimed eight o’clock.^[414]

“Oh dear! We were supposed to be there early, at seven-thirty. But it’s OK — there are lots of people and plenty of toys to go around. A truckload.”^[415]

“Zezé, my foot hurts.”^[416]

I knelt down.^[417]

“I’m going to loosen your shoelaces a little, and it’ll feel better.”^[418]

We were going slower and slower. It felt like we’d never get to the market. We still had to pass the school and turn right on the street of the Bangu Casino. And the worst part was that time was flying on purpose.^[419]

We arrived, dead on our feet. There was no one there. It didn’t even look like toys had been given out. But they had, because the street was littered with crumpled tissue paper. Torn scraps of colored paper were strewn across the sand.^[420]

My heart began to race.^[421]

We walked up to the casino and found Seu Coquinho closing the doors.
[422]

“Seu Coquinho, is it all over?” I said in a fluster. [423]

“Yep, Zezé. You came too late. It was mayhem.” [424]

He closed one side of the door and smiled kindly. [425]

“There’s nothing left. Not even for my nieces and nephews.” [426]

He closed the other side of the door and stepped into the street. [427]

“Next year, you need to come earlier, you sleepyheads!” [428]

“It’s OK.” [429]

It wasn’t. I was so sad and disappointed that I’d rather have died than have that happen. [430]

“Let’s sit down over there. We need to rest a little.” [431]

“I’m thirsty, Zezé.” [432]

“When we pass the pastry shop, we can ask Seu Rozenberg for a glass of water. That’s it for us today.” [433]

It was only then that he understood the tragedy. He didn’t even speak, just looked at me, his bottom lip jutting out and eyes brimming. [434]

“Don’t worry, Luís. You know my little horse, Silver King? I’m going to ask Totoca to change his pole and give it to you for Christmas.” [435]

He sniffled. [436]

“No, don’t do that. You’re a king. Papa said he named you Luís because it was a king’s name. And a king can’t cry in the street, in front of other people.” [437]

I leaned his head against my chest and stroked his curly hair. [438]

“When I grow up, I’m going to buy a beautiful car like Manuel Valadares’s. Remember, the Portuguese man who passed us once at the train station when we went to wave at the Mangaratiba Express? Well, I’m going to buy a beautiful big car like that, full of presents just for you... . But don’t cry, ’cause kings don’t cry.” [439]

My chest exploded with sorrow. [440]

“I swear I’m going to buy one. Even if I have to kill and steal ...”^[441]

It wasn’t the little bird inside me saying that. It must have been my heart.^[442]

It was the only way. Why didn’t Jesus like me? He even liked the ox and the donkey in the manger. But not me. He was punishing me because I was the devil’s godson. He was punishing me by not giving my brother a present. But that wasn’t fair to Luís, because he was an angel. There couldn’t have been an angel in heaven that was better than him...^[443]

Cowardly tears began to roll down my face.^[444]

“Zezé, you’re crying... .”^[445]

“It’ll pass soon. Besides, I’m not a king like you. I’m good for nothing. A naughty boy, really naughty ... That’s all.”^[446]

“Totoca, have you been back to the new house?”^[447]

“No. Have you?”^[448]

“I pop over there whenever I can.”^[449]

“But why?”^[450]

“I want to see how Pinkie is.”^[451]

“Who the heck is Pinkie?”^[452]

“He’s my orange tree.”^[453]

“You found a name that really suits him. You’re good at finding things.”^[454]

He laughed and continued whittling what was going to be Silver King’s new body.^[455]

“And how is he?”^[456]

“He hasn’t grown at all.”^[457]

“Nor will he if you keep watching him. What do you think? Is this how you wanted the pole?”^[458]

“Yes. Totoca, how is it that you know how to do everything? You can make cages, chicken coops, nurseries, fences, gates ...”^[459]

“That’s because not everyone was born to be a poet in a bow tie. But if you really wanted to, you could learn.”^[460]

“I don’t think so. One needs to have the ‘inclination’ to do those things.”^[461]

He paused for a moment and looked at me, half laughing, half disapproving of the new word Uncle Edmundo had probably taught me.^[462]

Gran had come over and was in the kitchen making French toast soaked in wine for Christmas Eve supper. It was all there was.^[463]

I said to Totoca, “And some people don’t even have this much. Uncle Edmundo gave us the money for the wine and to buy things for the fruit salad for lunch tomorrow.”^[464]

Totoca was making the new pole for free because he’d heard about what had happened at Bangu Casino. At least Luís would get something. Something old and secondhand, but something very beautiful, which I liked a lot.^[465]

“Totoca?”^[466]

“What?”^[467]

“Do you think we’re going to get nothing at all from Father Christmas?”^[468]

“I don’t think so.”^[469]

“Tell me the truth. Do you think I’m as naughty, as bad, as everyone says?”^[470]

“Not *bad* bad. It’s just that you’ve got the devil in your blood.”^[471]

“When Christmas comes, I really wish I didn’t! I hope that before I die, at least once in my life, the Baby Jesus will be born in my heart instead of the devil child.”^[472]

“Maybe next year ... Why don’t you learn from me and do what I do?”^[473]

“What do you do?”^[474]

“I don’t expect anything. That way I don’t get disappointed. Jesus isn’t as good as everyone says. ’Cause the priest says that even if the Catechism

says ...”^[475]

He paused, unsure if he should go on.^[476]

“Even if it says what?”^[477]

“Well, let’s just say that you were really naughty and didn’t deserve a thing. But what about Luís?”^[478]

“He’s an angel.”^[479]

“And Glória?”^[480]

“She is too.”^[481]

“And me?”^[482]

“Well, sometimes you ... you ... use my things, but you’re good.”^[483]

“And Lalá?”^[484]

“She hits hard, but she’s good. One day she’s going to sew me a bow tie.”^[485]

“And Jandira?”^[486]

“Jandira is Jandira, but she isn’t bad.”^[487]

“And Mama?”^[488]

“Mama’s very good; she feels sorry for me when she smacks me, and she does it gently.”^[489]

“And Papa?”^[490]

“Hmm! I’m not sure about him. He never gets lucky. I think he must have been like me, the bad one of the family.”^[491]

“Well, then. Everyone in the family is good. So why isn’t Jesus good to us? Now, go to Dr. Faulhaber’s house and see the size of the table, piled high. The Villas-Boases’ house, too. And Dr. Adauto Luz’s house — don’t even get me started... .”^[492]

For the first time, I saw that Totoca was almost crying.^[493]

“That’s why I think Jesus Christ only wanted to be born poor to show off. Afterward he saw that only the rich were any good... . But let’s not talk about this anymore. What I said might be a really big sin.”^[494]

He was so distraught that he didn't even look up from the horse's body, which he was now stroking. [\[495\]](#)

Supper that Christmas Eve was so sad that I didn't even want to think. Everyone ate in silence, and Papa had only a little taste of the French toast. He hadn't shaved or anything. No one went to mass. The worst thing was that no one said anything to anyone. It was more like the Baby Jesus's funeral than his birth. [\[496\]](#)

Papa fetched his hat and went out. He left without saying good-bye or wishing anyone Merry Christmas, in his sandals. Gran pulled out a handkerchief and dabbed her eyes and asked Uncle Edmundo to take her home. Uncle Edmundo put five tostões in my hand and five in Totoca's. Maybe he wanted to give us more but didn't have enough. Maybe, instead of giving it to us, he wished he could be giving it to his own children in the city. That's why I hugged him. I think it was the only hug of the evening. No one embraced or had anything nice to say. Mama went to her room. I'm sure it was to cry in secret. And everyone felt like doing the same. Lalá went to see off Uncle Edmundo and Gran at the gate, and when they walked away ever so slowly, she said, "They look like they're too old for life and tired of everything." [\[497\]](#)

The saddest thing was that the church bell filled the night with happy voices. And some rockets shot up to the heavens for God to see how happy people were. [\[498\]](#)

When we went back inside, Glória and Jandira were washing the dirty dishes, and Glória's eyes were red as if she'd cried her heart out. [\[499\]](#)

She tried to hide it and said to me and Totoca, "It's time for children to go to bed." [\[500\]](#)

She looked at us as she said it. She knew that there were no more children there. We were all big — big and sad, supping on the same tattered sadness. [\[501\]](#)

Maybe it was all the fault of the dull lamplight that had replaced the light that the power company had cut off. Maybe. [\[502\]](#)

The only happy one was the little king, who was fast asleep with his thumb in his mouth. I stood the little horse next to his bed. I couldn't resist

gently stroking his hair. My voice was a vast river of tenderness. ^[503]

“Pip-squeak.”^[504]

When the whole house was dark, I said quietly, “The French toast was good, wasn’t it, Totoca?”^[505]

“I don’t know. I didn’t have any.”^[506]

“Why not?”^[507]

“I had something caught in my throat. Nothing would go down... . Let’s sleep. Sleep makes you forget everything.”^[508]

I started to get up, and Totoca could hear me moving around on the bed. ^[509]

“Where’re you going, Zezé?”^[510]

“I’m going to put my shoes outside the door.”^[511]

“Don’t. Best not to.”^[512]

“I’m going to. You never know: maybe a miracle will happen. You know, Totoca, I’d love a present. Just one. But something new, just for me... .”^[513]

He rolled over and shoved his head under the pillow. ^[514]

I called Totoca the minute I woke up. ^[515]

“Let’s go see! I say there is something.”^[516]

“I wouldn’t bother.”^[517]

“Well, I’m going to.”^[518]

I opened the bedroom door, and, to my disappointment, my shoes were empty. Totoca came over, rubbing his eyes. ^[519]

“Didn’t I tell you?”^[520]

A mixture of everything welled up in my soul. It was loathing, anger, and sadness. Unable to contain myself, I blurted out, “Having a poor father is awful!”^[521]

My eyes traveled from my shoes to a pair of sandals that were parked in front of me. Papa was standing there looking at us. His eyes were enormous with sadness. It looked like his eyes had grown so big — so big that they’d

occupy the entire Cinema Bangu screen. There was so much hurt in his eyes that he couldn't have cried if he'd wanted to. He stood there looking at us for a minute that was endless, then walked past in silence. We stood there, frozen, unable to say a thing. He took his hat from the chest of drawers and left the house again. Only then did Totoca touch my arm. [\[522\]](#)

“You're mean, Zezé. Mean as a snake. That's why ...” [\[523\]](#)

His voice faltered and he stopped. [\[524\]](#)

“I didn't see him there.” [\[525\]](#)

“Mean. Heartless. You know Papa's been unemployed for a long time. That's why I couldn't swallow yesterday, looking at his face. One day you'll be a father, and you'll know how much it hurts at times like this.” [\[526\]](#)

Any more and I'd cry. [\[527\]](#)

“But I didn't see him, Totoca. I didn't see ...” [\[528\]](#)

“Get away from me. You really are good for nothing. Go!” [\[529\]](#)

I felt like racing down the street and clinging to Papa's legs, crying. Telling him I'd been mean — really, really mean. But I just stood there, not knowing what to do. I sat on the bed. And from there I stared at my shoes, in the same corner, as empty as could be. As empty as my heart, careening out of control. [\[530\]](#)

Good God, why did I do that? Today of all days. Why did I have to be even meaner when everything was already so sad? How will I look at him at lunchtime? I won't even be able to swallow the fruit salad. [\[531\]](#)

And in my mind, his big eyes, like a cinema screen, were glued to me, staring. I closed my eyes and still saw his big, big eyes... [\[532\]](#)

I tapped my shoe-shine box with my heel and had an idea. Maybe I could make Papa forgive me for being so mean. [\[533\]](#)

I opened Totoca's box and borrowed a tin of black shoe polish because mine was running out. I didn't say a word to anyone. I walked sadly down the street, not feeling the weight of the box. It was as if I was walking over his eyes. Hurting inside his eyes. [\[534\]](#)

It was very early, and adults were probably still asleep because of mass and supper the night before. The street was full of children showing off and

comparing their toys. It made me feel even worse. They were all good children. None of them would ever do what I'd done. [\[535\]](#)

I stopped near the Misery and Hunger, hoping to find a customer. The bar was open even on Christmas Day. It was no accident it had the nickname it did. People came in their pajamas, in slippers, in sandals — but real shoes, never. [\[536\]](#)

I hadn't eaten breakfast and wasn't at all hungry. My pain was much greater than any hunger. I walked to Rua do Progresso. I circled the market. I sat on the sidewalk outside Seu Rozemberg's pastry shop and ... nothing. [\[537\]](#)

The hours ran into one another, and I didn't make a single tostão. But I had to. I had to. [\[538\]](#)

It grew hotter and the strap was hurting my shoulder, so I had to change positions from time to time. I felt thirsty and went to get a drink at the fountain in the market. [\[539\]](#)

I sat on the front step of the school, which I'd probably have to go to soon. I put down the box, discouraged. Leaning my head on my knees like a doll, I just sat there, feeling listless. Then I hid my face between my knees and covered it with my arms. Better to die than go home without getting what I wanted. [\[540\]](#)

A shoe tapped on my box, and I heard a familiar friendly voice. "Hey, shoe shine, you won't make any money sleeping on the job." [\[541\]](#)

I looked up, unable to believe it. It was Seu Coquinho, the doorman of the casino. He placed one shoe on the box, and I wiped it with my rag first, then wet the shoe and dried it off. Then I started carefully rubbing in the shoe polish. [\[542\]](#)

"Could you please lift up your trouser leg, sir?" [\[543\]](#)

He did as I asked. [\[544\]](#)

"Working today, Zezé?" [\[545\]](#)

"I've never needed to more." [\[546\]](#)

"And how was Christmas?" [\[547\]](#)

"It was OK." [\[548\]](#)

I tapped the box with the brush, and he changed feet. I repeated the steps and then began to polish. When I finished, I tapped the box and he took his shoe off it. ^[549]

“How much, Zezé?” ^[550]

“Two tostões.” ^[551]

“Why only two? Everyone else charges four.” ^[552]

“I’ll only be able to charge that much when I’m a really good shoe shine. But not now.” ^[553]

He handed me five tostões. ^[554]

“Keep the change for Christmas. See you later.” ^[555]

“Merry Christmas, Seu Coquinho.” ^[556]

Maybe he’d come to get his shoes polished because of what had happened three days earlier. ^[557]

The money in my pocket lifted my spirits a little, but it didn’t last long. It was already after two in the afternoon, people were out and about, and still nothing. Not a single customer, not even to dust off their shoes and relieve themselves of a tostão. ^[558]

I stood near a lamppost on the highway and shouted from time to time in my high-pitched voice: “Shoe shine, mister? Shoe shine, sir? Get a shoe shine and help the poor at Christmas!” ^[559]

A rich man’s car stopped nearby. I took the opportunity to shout again, not at all hopeful. ^[560]

“A helping hand, sir? To help the poor at Christmas.” ^[561]

The well-dressed woman and children in the back seat sat there staring and staring at me. The woman took pity on me. ^[562]

“Poor little thing, so small and so poor. Give him something, Artur.” ^[563]

But the man was eyeing me suspiciously. ^[564]

“That one there’s a little delinquent, and a wily one at that. He’s taking advantage of his size and the day.” ^[565]

“Well, I’m going to give him something anyway. Come here, son.” ^[566]

She opened her handbag and stuck her hand out the window. [567]

“No, ma’am, thank you. I’m not lying. You only work on Christmas if you really have to.” [568]

I picked up my box, slung it over my shoulder, and started walking slowly. I had no energy left to be angry. [569]

But the car door opened and a little boy came running over to me. [570]

“Here, take this. Mother said to say she doesn’t think you’re lying.” [571]

He shoved five tostões in my pocket and didn’t even wait for me to thank him... . I just heard the noise of the car engine moving away. [572]

Four hours had passed, and Papa’s eyes were still tormenting me. [573]

I started to make my way home. Ten tostões wasn’t enough, but maybe the Misery and Hunger would give it to me for less or let me pay the difference another day. [574]

Something caught my eye on the corner of a fence. It was a torn black woman’s stocking. I bent over and picked it up. I pulled it over my hand, and the fabric became very thin. I put it in my box, thinking, *This’ll make a good snake*. But I argued with myself. *Another day. Not today, no way ...* [575]

I came to the Villas-Boas family’s house. It had a large cemented-over front yard. Serginho was riding around the flower beds on a beautiful bicycle. I pressed my face against the fence to watch. [576]

The bicycle was red with streaks of yellow and blue. The metal gleamed. Serginho saw me and began to show off. He went fast, sped around corners, and braked so hard the wheels squealed. Then he came over. [577]

“Like it?” [578]

“It’s the most beautiful bike in the world.” [579]

“Come to the gate — you’ll be able to see better.” [580]

Serginho was Totoca’s age and in his class. [581]

I was ashamed of my bare feet because he was wearing shiny shoes, white socks, and red suspenders. His shoes were so shiny, they reflected

everything. Even Papa's eyes began to stare out of the shine at me. I gulped.
[582]

"S'up, Zezé? You're acting weird." [583]

"Nothing. It's even more beautiful up close. You get it for Christmas?" [584]

"Yep." [585]

He climbed off the bike to talk and opened the gate. [586]

"I got lots of stuff. A gramophone, three suits, a heap of storybooks, a huge box of colored pencils. A box full of games, a plane with a propeller that moves. Two boats with white sails ..." [587]

I lowered my head and remembered Baby Jesus, who only liked rich people, just as Totoca had said. [588]

"What's wrong, Zezé?" [589]

"Nothing." [590]

"What about you? ... Did you get lots of stuff?" [591]

I shook my head, unable to reply. [592]

"Nothing? Nothing at all?" [593]

"This year we didn't have Christmas at my place. Papa's still out of work." [594]

"It's not possible. Didn't you have nuts, wine?" [595]

"Just French toast, which Gran made, and coffee." Serginho looked thoughtful. [596]

"Zezé, will you accept an invitation?" [597]

I had a fair idea what it was. But even though my stomach was empty, I didn't feel like it. [598]

"Let's go inside. Mama will fix you a plate. There's so much food, so many sweets ..." [599]

I didn't want to take the risk. I'd had a hard time of it the last few days. I'd heard someone say more than once, "I've told you before not to bring street kids into the house." [600]

“No, thank you very much.”^[601]

“OK. What if I ask Mama to make a packet of nuts and things for you to take to your little brother — will you take it?”^[602]

“I can’t. I have to finish work.”^[603]

Only then did Serginho notice the shoe-shine box that I was sitting on.
^[604]

“But no one gets their shoes shined on Christmas... .”^[605]

“I’ve been at it all day and I only made ten tostões, and half of it was people taking pity on me. I still need to make another two.”^[606]

“What for, Zezé?”^[607]

“I can’t say. But I really need it.”^[608]

He smiled and had a generous idea.^[609]

“Want to shine mine? I’ll give you ten tostões.”^[610]

“I can’t do that either. I don’t charge friends.”^[611]

“Well, what if I give you, that is, lend you, the two tostões?”^[612]

“Can I take a while to pay you back?”^[613]

“Whatever you like. You can even pay me in marbles.”^[614]

“Then, yes.”^[615]

He reached into his pocket and handed me the money.^[616]

“Don’t worry about it, ’cause people gave me a lot of money. My piggy bank’s full.”^[617]

I ran my hand over the wheel of the bike.^[618]

“It’s really beautiful.”^[619]

“When you’re bigger and learn how to ride, I’ll let you take it for a spin, OK?”^[620]

“OK.”^[621]

I charged off to the Misery and Hunger, my shoeshine box jiggling.^[622]

I raced in like a hurricane, afraid it might be closing time.^[623]

“Have you still got those expensive cigarettes?”^[624]

Seu Misery and Hunger got two packs down when he saw the money in my hand. ^[625]

“This isn’t for you, is it, Zezé?” ^[626]

A voice behind him said, “Are you mad? A child that size!” ^[627]

Without turning, he replied, “You don’t know this customer. This kid’s capable of anything.” ^[628]

“It’s for Papa.” ^[629]

I felt enormously happy as I turned the packs over in my hands. ^[630]

“This one or this one?” ^[631]

“It’s up to you.” ^[632]

“I spent the day working to buy this Christmas present for Papa.” ^[633]

“Is that so, Zezé? And what did he give you?” ^[634]

“Nothing, the poor fellow. He’s still unemployed, you know.” ^[635]

He was moved. No one at the bar spoke. ^[636]

“Which one would you like if it was you?” ^[637]

“Both are nice. And any father would like a present like this.” ^[638]

“Then wrap this one up for me, please, sir.” ^[639]

He wrapped it up, but he looked a bit strange when he handed me the package, as if he wanted to say something but couldn’t. I handed him the money and smiled. ^[640]

“Thanks, Zezé.” ^[641]

“Merry Christmas to you, sir!” ^[642]

I ran home. ^[643]

Night had fallen. Only the lantern in the kitchen was on. Everyone had gone out, but Papa was sitting at the table staring vacantly at the wall, chin in hand, elbow on the table. ^[644]

“Papa.” ^[645]

“What, son?” There wasn’t a trace of resentment in his voice. “Where’ve you been all day?” ^[646]

I showed him my shoe-shine box. Then I set it on the floor and pulled the package out of my pocket.^[647]

“Look, Papa, I bought you something nice.”^[648]

He smiled, understanding how much it had cost.^[649]

“Do you like it? It was the nicest one they had.”^[650]

He opened the pack and took a whiff of the cigarettes, smiling, but unable to say anything.^[651]

“Smoke one, Papa.”^[652]

I went to the stove to get a match. I struck it and held it close to the cigarette in his mouth.^[653]

I stepped back to watch him take his first drag. And something began to well up in me. I threw the burnt match on the floor, feeling that I was bursting. Erupting on the inside. That enormous pain that had been threatening to erupt all day.^[654]

I looked at Papa. His unshaven face, his eyes.^[655]

“Papa ... Papa ...” was all I could say before tears and sobs got the better of my voice.^[656]

He spread his arms wide and hugged me tenderly.^[657]

“Don’t cry, son. You’re going to have a lot to cry about in life, if you go on being so emotional ...”^[658]

“I didn’t mean to, Papa ... I didn’t mean to say ... *that*.”^[659]

“I know. I know. I wasn’t upset, because deep down you were right.”^[660]

He rocked me in his arms a little more. Then he lifted my face and dried it with a tea towel that was lying nearby.^[661]

“That’s better.”^[662]

I raised my hands and stroked his face. I passed them lightly over his eyes, trying to put them back where they belonged, away from that big cinema screen. I was afraid that if I didn’t, those eyes were going to follow me for the rest of my life.^[663]

“I’m going to finish off my cigarette.”^[664]

Still choked up, I spluttered, “You know, Papa, when you want to beat me, I’ll never complain again. You just go ahead and do it ...”^[665]

“Hey, hey, Zezé.”^[666]

He put me and the rest of my sobs down and got a plate from the cupboard.^[667]

“Glória saved a bit of fruit salad for you.”^[668]

I couldn’t swallow. He sat down and fed it to me in small spoonfuls.^[669]

“It’s OK now, isn’t it, son?”^[670]

I nodded, but the first spoonfuls tasted salty. It was my last few tears, which were taking a long time to go away.^[671]

Chapter Four

The Little Bird, School, and the Flower ^[672]

New house. New life and simple hopes, hopes pure and simple. ^[673]

On moving day, off I went between Seu Aristides and his helper, perched on the top of the cart, as happy as the day was hot. ^[674]

When it left the unpaved street and turned onto the Rio – São Paulo Highway, it was marvelous. The cart slid smoothly along now. It was lovely. ^[675]

A beautiful car passed us. ^[676]

“There goes Manuel Valadares’s car.” ^[677]

When we were crossing the intersection at Rua dos Açudes, a distant whistle filled the morning. ^[678]

“Hey, Seu Aristides. There goes the Mangaratiba.” ^[679]

“You know everything, don’t you?” ^[680]

“I know the sound it makes.” ^[681]

The only sound was hooves going *clip-clop* on the highway. I noticed that the cart wasn’t very new. On the contrary. But it was sturdy and affordable. Two more trips and we’d have moved all our junk. The donkey didn’t look too strong. But I wanted to be nice. ^[682]

“This is a fine cart, Seu Aristides.” ^[683]

“It does the job.” ^[684]

“And that’s a fine donkey. What’s his name?” ^[685]

“Gypsy.” ^[686]

He wasn't in the mood for chitchat. [687]

"Today's a big day for me. This is my first time on a cart. And I've seen Manuel Valadares's car and heard the Mangaratiba." [688]

Silence. Nothing. [689]

"Seu Aristides, is the Mangaratiba the most important train in Brazil?" [690]

"No. It's the most important one on this line." [691]

It was no use. How hard it was to understand grown-ups sometimes! [692]

When we got to the house, I handed him the key and tried to be polite: "Would you like me to help with anything, sir?" [693]

"You can help by staying out of our way. Go play and we'll call you when it's time to head back." [694]

So I did. [695]

"Pinkie, now we're always going to live near each other. I'm going to dress you up so beautifully that no other tree will hold a candle to you. You know, Pinkie, just now I rode on a cart so big and smooth that it felt like one of those coaches that you see in the cinema. Look, everything I find out, I'll come tell you, OK?" [696]

I went over to the long grass growing in the ditch and looked at the dirty water running through it. [697]

"What did we decide the river was going to be called the other day?" [698]

"The Amazon." [699]

"That's right. The Amazon. Downstream it must be full of canoes, right, Pinkie?" [700]

"Tell me about it! It must be." [701]

We'd barely started chatting, and there was Seu Aristides closing up the house and calling me. [702]

"You staying or coming with us?" [703]

"I'll stay here. Mama and my sisters must be on their way by now." [704]

And I went around examining every little detail of the place. [705]

In the beginning, out of shyness, or because I wanted to make a good impression on the neighbors, I was well behaved. But one afternoon I stuffed the black stocking, rolled it in twine, and cut out the tip of the toe. Then I tied a long piece of kite string to the place where the toe had been. From a distance, if I pulled slowly on it, it looked like a snake, and in the dark it would work like a charm. [706]

At night everyone went about their own business. It was as if the new house had changed everyone's spirits. There was a cheerfulness in the family that hadn't been present for a long time. [707]

I waited quietly by the gate. The street was dimly lit by the lampposts, and the hedges cast shadows into corners. There must have been people working overtime at the factory, and overtime never went past eight o'clock. It rarely went past nine. I thought about the factory for a moment. I didn't like it. Its sad morning whistle was even uglier at five o'clock. The factory was a dragon that gobbled up people every morning and spewed them out, very tired, at night. I also didn't like it because of what Mr. Scottfield had done to Papa. [708]

Along came a woman. She was holding a handbag and had a parasol under her arm. You could hear the *clickety-clack* of her heels on the pavement. [709]

I ran to hide behind the gate and tested the string attached to the snake. It obeyed. It was perfect. Then I crouched down in the shadow of the hedge with the string in my fingers. Her heels drew closer and closer, then even closer and *zip!* I tugged on the string. It slid slowly across the middle of the street. [710]

I wasn't expecting what happened next. The woman screamed so loudly that she roused the street. She threw her handbag and parasol in the air and clasped her belly, screaming all the while. [711]

"Help! Help! A snake! Someone help me!" [712]

Doors were flung open, and I dropped everything, bolted down the side of the house, and entered through the kitchen. I took the lid off the laundry

basket and climbed inside, pulling the lid over the top. My heart was pounding in fright, and I could still hear the woman screaming. [713]

“Oh, my God, I’m six months pregnant and I’m going to lose my baby.” [714]

Not only did a shiver run down my spine, but I also began to tremble. [715]

The neighbors took her inside, but the sobs and laments continued. [716]

“Good Lord, good Lord. A snake of all things — I’m terrified of them.” [717]

“Have a little orange blossom water. There, there, stay calm. The men have gone after it with sticks, an ax, and a lantern to light the way.” [718]

What a big fuss over a little stocking snake! But the worst part was that my family had also gone to see what was going on. Jandira, Mama, and Lalá. [719]

“That’s not a snake. It’s an old stocking.” [720]

In my fright I had forgotten to remove the “snake.” I was done for. [721]

Attached to the snake was the string, and the string led into our yard. [722]

Three familiar voices chimed at once: “It was him!” [723]

It wasn’t the snake they were after now. They looked under the bed. Nothing. They passed by me, and I didn’t even breathe. They went out the back to look in the outhouse. [724]

Then Jandira had an idea. [725]

“I think I know where he is!” [726]

She lifted the lid off the laundry basket, and I was hauled out to the dining room by the ears. [727]

Mama beat me hard this time. While her sandal whistled through the air, I really had to holler so it wouldn’t hurt so much and she’d stop hitting me sooner. [728]

“You little pest! You have no idea how hard it is to get around when you’re six months pregnant. Now, straight to bed, you little wretch.” [729]

I left, scratching my backside, and lay down on my belly. Luckily Papa had gone out to play cards. I lay there in the dark sniffing and thinking that going to bed was the best way to get over a paddling. ^[730]

I got up early the next day. I had two very important things to do: first, go have a look around, very casually. If the snake was still there, I'd get it and hide it in my shirt. I could still use it somewhere else. But it wasn't. It'd be hard to find another stocking as snake-like as that one. ^[731]

I turned and started off to Gran's house. I needed to talk to Uncle Edmundo. ^[732]

I knew it was still early for a retired person. I wanted to catch him before he went out to buy a lottery ticket — or “place a bet,” as he called it — and pick up the newspapers. I was right. He was in the living room playing a new kind of solitaire. ^[733]

“Morning, Uncle!” ^[734]

He didn't answer. He was pretending to be deaf. Back at home, everyone said that he did that when he wasn't interested in the conversation. ^[735]

But never with me. In fact (how I liked saying “in fact”!), he was never very deaf around me. I tugged on his shirtsleeve and, as always, thought his black-and-white-checked suspenders looked very fine. ^[736]

“Ah! It's you ...” ^[737]

He was pretending he hadn't seen me. ^[738]

“What's the name of this solitaire, Uncle?” ^[739]

“It's called the Clock.” ^[740]

“It's pretty.” ^[741]

I already knew all the cards in the deck. I just wasn't too keen on jacks. I don't know why, but they looked like they were the servants of the kings. ^[742]

“You know, Uncle, I've come to tell you something.” ^[743]

“I'm just about finished. When I'm done, we can talk.” ^[744]

But soon he shuffled all the cards up. ^[745]

“Did you win?”^[746]

“No.”^[747]

He made a little pile of cards and set it aside.^[748]

“OK, Zezé, if this something has to do with money,” he said, rubbing his fingers together, “I’m ready.”^[749]

“Haven’t you got one little tostão for me to buy a marble with?”^[750]

He smiled.^[751]

“I might have one little tostão. Who knows?”^[752]

He was about to put his hand in his pocket, but I stopped him.^[753]

“Just kidding, Uncle, that’s not it.”^[754]

“Well, then, what is it?”^[755]

I could tell my “precociousness” amused him, especially after I taught myself to read.^[756]

“I’d like to know something very important. Do you know how to sing without singing?”^[757]

“I’m not sure I follow.”^[758]

“Like this,” and I sang a verse of “The Little House.” “I can do it all inside without singing on the outside.”^[759]

“That’s humming,” he said, laughing, unsure where I was going with it.^[760]

“Look, Uncle, when I was little, I thought I had a little bird inside me that sang. It was the bird that sang.”^[761]

“Well, then. It’s wonderful that you have a little bird like that.”^[762]

“You don’t understand. It’s just that now I’m not so sure about the bird. What about when I speak and see on the inside?”^[763]

He understood and laughed at my confusion.^[764]

“I’ll tell you what it is, Zezé. It means you’re growing. And when you grow, this thing that you say speaks and sees is called thinking. And thinking is what makes you reach the age I said you’d be reaching soon.”^[765]

“The age of reason?”^[766]

“It’s good that you remember. Then something wonderful happens. Our thinking grows and grows and takes over our heads and our hearts. It lives in our eyes and in every part of our lives.”^[767]

“Right. And what about the little bird?”^[768]

“The little bird was made by God to help children discover things. Then when the child no longer needs it, he gives it back to God. And God puts it in another intelligent boy like you. Isn’t that beautiful?”^[769]

I laughed happily because I was thinking.^[770]

“It is. I’ll be going now.”^[771]

“Still want that tostão?”^[772]

“Not today. I’m going to be very busy.”^[773]

I set off down the street thinking about everything. But I remembered something that made me really sad. Totoca used to have a beautiful finch. It was tame and perched on his finger when he changed its birdseed. He could even leave the door open, and it wouldn’t fly away. One day Totoca forgot him out in the sun. And the hot sun killed him. I remembered Totoca holding him in his hand, crying — crying and holding the dead bird to his cheek. Then he said, “I’ll never keep a bird in a cage again.”^[774]

I was with him and said, “Me neither, Totoca.”^[775]

When I got home, I went straight to Pinkie.^[776]

“Sweetie, I’ve come to do something,” I said.^[777]

“What?”^[778]

“Can we wait a bit?”^[779]

“OK.”^[780]

I sat down and leaned my head against his trunk.^[781]

“What are we waiting for, Zezé?”^[782]

“For a really pretty cloud to float past in the sky.”^[783]

“What for?”^[784]

“I’m going to let my little bird go. Yes, I’m going to. I don’t need it anymore.”^[785]

We sat there staring at the sky.^[786]

“Is it that one, Pinkie?”^[787]

The cloud came drifting along slowly, really big, like a white leaf with torn edges.^[788]

“That’s the one, Pinkie.”^[789]

I stood and unbuttoned my shirt. I felt it leaving my skinny chest.^[790]

“Fly away, little bird. Really high. Go way up high and perch on God’s finger. God is going to take you to another little boy, and you are going to sing beautifully for him just as you always have for me. Bye-bye, my sweet little bird!”^[791]

I felt an emptiness inside that was endless.^[792]

“Look, Zezé. It perched on the cloud’s finger.”^[793]

“I see it.”^[794]

I leaned my head against Pinkie’s heart and watched the cloud drift away.^[795]

“I never mistreated him... .”^[796]

Then I turned my face and pressed it against Pinkie’s branch.^[797]

“Sweetie.”^[798]

“What?”^[799]

“Is it wrong for me to cry?”^[800]

“It’s never wrong to cry, silly. Why?”^[801]

“I don’t know, I’m still not used to it. It feels like my cage inside is too empty now.”^[802]

Glória woke me up early.^[803]

“Show me your fingernails.”^[804]

I showed her my hands and she approved them.^[805]

“Now your ears. Ew, Zezé!”^[806]

She took me to the washtub, wet a cloth with soap on it, and rubbed off the filth.^[807]

“I’ve never seen someone who claims to be an Apinajé warrior who’s always dirty! Go get your shoes on while I find some decent clothes for you to wear.”^[808]

She went to my drawer and rummaged around. And she rummaged around some more. And the more she rummaged, the less she found. All my trousers had holes in them or were torn, patched, or darned.^[809]

“You don’t need to say a thing. If anyone ever saw this drawer, they’d know what a terror you are. Put this one on; it’s not as bad as the rest.”^[810]

And off we went for the “wonderful” discovery that I was about to make.^[811]

School. As we approached, we saw a whole bunch of people taking children by the hand to enroll them.^[812]

“Now, don’t look sad or forget anything, Zezé.”^[813]

We took a seat in a room full of children who were all peering at one another. Then our turn came, and we went into the headmistress’s office.^[814]

“Is he your little brother?”^[815]

“Yes, ma’am. Mama couldn’t come because she works in the city.”^[816]

She looked at me for a long time, and her eyes were big and black because her glasses were very thick. Funny thing was, she had a man’s mustache. She must have been the headmistress because of that.^[817]

“Isn’t he too young?”^[818]

“He’s small for his age. But he already knows how to read.”^[819]

“How old are you, boy?”^[820]

“On the twenty-sixth of February, I turn six, ma’am.”^[821]

“Very well. Let’s fill in your application. First your parents’ names.”^[822]

Glória told her Papa’s name. But when she got to Mama’s name, she just said, “Estefânia de Vasconcelos.”^[823]

I couldn't help myself and corrected her, "Estefânia Apinajé de Vasconcelos."^[824]

"Excuse me?"^[825]

Glória blushed a little.^[826]

"It's Apinajé. Mama's parents were Indians."^[827]

I puffed up with pride because I must have been the only kid with an Indian name at that school.^[828]

Then Glória signed a paper and stopped, hesitant.^[829]

"Is there something else?"^[830]

"I'd like to know about the uniforms... . You see ... Papa is unemployed and we're very poor."^[831]

Which was proven when the headmistress asked me to turn around so she could get an idea of my size and saw my patches.^[832]

She wrote a number on a piece of paper and sent us inside to look for Dona Eulália.^[833]

Dona Eulália was also surprised at how small I was. The smallest size she had was so big I was drowning in it.^[834]

"This is the smallest I've got, but it's too big. What a tiny child!"^[835]

"I can take it up."^[836]

She gave us two uniforms and we left. I was pleased with the present and imagined Pinkie's face when he saw me in my new school clothes.^[837]

As the days went by, I told him everything. What it was like, what went on there.^[838]

"They ring a big bell. But not as big as the church bell. You know, right? Everyone goes into the main courtyard and looks for the place where their teacher is. She makes us line up in fours, and everyone walks into the classroom like little lambs. We all sit at desks with lids that open and close, and we put our stuff inside them. I'm going to have to learn a bunch of anthems, because the teacher said that to be a good Brazilian and a "patriot," we have to know the anthem of our land. When I learn it, I'll sing it to you, OK, Pinkie?"^[839]

And along came a world in which everything was new and had to be discovered afresh. ^[840]

“Hey, where are you going with that flower?” ^[841]

The girl was clean, and her schoolbooks had nice covers. Her hair was in braids. ^[842]

“I’m taking it to my teacher.” ^[843]

“Why?” ^[844]

“Because she likes them. And all hardworking girls should take flowers to their teachers.” ^[845]

“Can boys take them too?” ^[846]

“If you like your teacher, you can.” ^[847]

“Really?” ^[848]

“Yes.” ^[849]

No one had taken a single flower to my teacher, Dona Cecília Paim. It must have been because she was ugly. If she didn’t have a spot on her eye, she wouldn’t have been so ugly. But she was the only one who would sometimes give me a tostão to buy a pastry at playtime. ^[850]

I started peering into the other classrooms, and all the glasses on the teachers’ desks had flowers in them. Only my teacher’s glass remained empty. ^[851]

The biggest adventure was something else. ^[852]

“Guess what, Pinkie. Today I went for a piggyback ride.” ^[853]

“You rode a horse?” ^[854]

“No, silly. When the cars drive past the school really slowly, you grab the tire on the back and go for a piggyback. When they’re going to turn onto another street, they slow down to see if there are any cars coming, and you jump off. But carefully. ’Cause if you jump off when it’s going fast, your bum’ll go splat on the ground and your arms’ll get all smashed up.” ^[855]

I’d chatter away to him about everything that happened in class and on the playground. You had to see how he puffed up with pride when I told him that Dona Cecília Paim said I was the one who read the best. The best

“readerer.” I wasn’t exactly sure about that and decided that at the first opportunity I would ask Uncle Edmundo if I really was a “readerer.”^[856]

“But about the piggyback, Pinkie. Just to give you an idea of what it’s like, it’s almost as good as riding on one of your branches.”^[857]

“But with me you’re not in any danger.”^[858]

“Is that so? What about when you gallop wildly over the western plains when we go bison and buffalo hunting? Have you forgotten?”^[859]

He had to agree because he didn’t know how to argue with me and win.^[860]

“But there’s one, Pinkie... . There’s one that no one dares to piggyback on. Know which one it is? That big car that belongs to Manuel Valadares. How’s that for an ugly name? Manuel Valadares ...”^[861]

“Yes, it is. But I’m thinking something.”^[862]

“You think I don’t know what you’re thinking? I know, yes. But not yet. Let me practice more... . Then I’ll give it a try... .”^[863]

The days went past with great cheer. One morning I showed up with a flower for my teacher. She was moved and said that I was a gentleman.^[864]

“Do you know what that is, Pinkie?”^[865]

“A gentleman is someone who is very polite, like a prince.”^[866]

And every day I developed more and more of a taste for my lessons and applied myself even harder. There were never any complaints about me from the school. Glória said that I had left my little devil in the drawer and become another child.^[867]

“Do you think it’s true, Pinkie?”^[868]

“I guess so.”^[869]

“Is that so? ’Cause I was going to tell you a secret, but now I’m not going to.”^[870]

I left in a huff. But he didn’t worry about it much because he knew I never stayed mad for long.^[871]

The secret was going to happen at night, and I was so anxious that my heart was almost leaping out of my chest. It took ages for the factory

whistle to go off and the people to go past. Night took a long time to arrive in summer. Even dinnertime never came. I stayed at the gate watching and didn't have a single thought about snakes or anything else. I sat there waiting for Mama. Even Jandira found it odd and asked if I had a stomachache because I'd eaten unripe fruit. ^[872]

Mama's silhouette appeared at the street corner. It was her! No one in the world looked like her. I jumped up and ran. ^[873]

"Hello, Mama," I said, kissing her hand. ^[874]

Even in the poorly lit street, I could see that her face looked tired. ^[875]

"Did you work a lot today, Mama?" ^[876]

"Yes, son. It was so hot at the loom that no one could bear it." ^[877]

"Give me your bag. You're tired." ^[878]

I took her bag with her empty lunch box in it. ^[879]

"Did you get up to much mischief today?" ^[880]

"Only a bit, Mama." ^[881]

"Why did you wait at the gate for me?" ^[882]

She was trying to guess. ^[883]

"Mama, do you love me just a little?" ^[884]

"I love you as much as I love your brothers and sisters. Why?" ^[885]

"Mama, remember Nardinho? The hippo's nephew?" ^[886]

"Yes," she said, laughing. ^[887]

"His mother made a fine suit for him. It's green with white stripes. It has a waistcoat that buttons up to the neck. But he's grown out of it. And he doesn't have a younger brother who can use it. And he wants to sell it. Can you buy it?" ^[888]

"Oh, child! Things are so difficult!" ^[889]

"But he said you can pay in two installments. And it isn't expensive. It won't even cover the cost of making it." ^[890]

I was repeating Jacob the moneylender's words. She was quiet, doing the math. ^[891]

“Mama, I’m the hardest-working pupil in my class. The teacher says I’m going to get a distinction. Please buy it for me, Mama. I’ve haven’t had new clothes for such a long time... .”^[892]

Her silence was unsettling me.^[893]

“Look, Mama, if you don’t, I’m never going to have my poet’s clothes. Lalá can make me a tie with a big bow like this out of a piece of silk she’s got... .”^[894]

“OK, son. I’ll do a week of overtime, and I’ll buy you the suit.”^[895]

Then I kissed her hand and walked next to her with my face pressed to her hand until we were inside the house.^[896]

That was how I got my poet’s clothes. I looked so smart that Uncle Edmundo took me to have my photograph taken.^[897]

School. Flower. Flower. School ...^[898]

Everything was going fine when Godofredo came into the classroom. He excused himself and asked to speak to Dona Cecília Paim. All I know is that he pointed at the flower in the glass. Then he left. She looked at me sadly.^[899]

When class was over, she called me over.^[900]

“I’d like to talk to you about something, Zezé. Just a minute.”^[901]

She rummaged in her handbag for a long time. I could tell she didn’t really want to talk to me and was searching for courage among her things. Finally, she decided.^[902]

“Godofredo told me something very bad about you, Zezé. Is it true?”^[903]

I nodded.^[904]

“About the flower? It’s true, miss.”^[905]

“What exactly did you do?”^[906]

“I woke up early and stopped by Serginho’s front garden. When the gate wasn’t closed all the way, I slipped in and stole a flower. But they have so many that it won’t be missed.”^[907]

“Yes. But it’s not right. You shouldn’t do it anymore. It’s not serious, but it’s a kind of theft.”^[908]

“No, it isn’t, Dona Cecília. Doesn’t the world belong to God? Doesn’t everything in the world belong to God? Then flowers belong to God too ...”^[909]

She was surprised by my logic.^[910]

“It was the only way, miss. There’s no garden at my place. Flowers cost money... . And I didn’t want the glass on your desk to always be empty.”^[911]

She gulped.^[912]

“Don’t you give me money from time to time, to buy a pastry?”^[913]

“I could give it to you every day. But you disappear... .”^[914]

“I couldn’t accept it every day... .”^[915]

“Why not?”^[916]

“Because there are other poor children who don’t bring anything to eat either.”^[917]

She pulled a handkerchief out of her bag and discreetly dabbed her eyes with it.^[918]

“Don’t you see Little Owl?”^[919]

“Who’s Little Owl?”^[920]

“The little black girl who’s my size and her mother rolls her hair up in little buns and ties string around them.”^[921]

“Oh, yes, you mean Dorotília.”^[922]

“Yes, ma’am. Dorotília is even poorer than me. And the other girls don’t like to play with her because she’s black and poor. So she always stays in a corner. I share the pastry that you give me with her.”^[923]

This time she stood there with the handkerchief pressed to her nose for a long time.^[924]

“Every now and then, instead of giving it to me, you could give it to her. Her mama is a washerwoman, and she has eleven children. All still young. Gran gives them some rice and beans every Saturday to help them out. And

I share my pastry with her because Mama taught us that we should share the little we have with those who have even less.”^[925]

Tears were rolling down her face now.^[926]

“I didn’t mean to make you cry. I promise not to steal flowers anymore, and I’m going to study even harder.”^[927]

“It’s not that, Zezé. Come here.”^[928]

She took my hands in hers.^[929]

“I want you to promise me something, because you have a beautiful heart, Zezé.”^[930]

“I promise, but I don’t want to mislead you, ma’am. I don’t have a beautiful heart. You say that because you don’t know what I’m like at home.”^[931]

“It doesn’t matter. To me you do. From now on I don’t want you to bring me any more flowers. Only if they’re given to you. Promise?”^[932]

“I promise. But what about the glass? Will it always be empty?”^[933]

“This glass will never be empty. Whenever I look at it, I’ll always see the most beautiful flower in the world. And I’ll think: My best pupil gave me that flower. OK?”^[934]

Now she laughed. She let go of my hands and spoke sweetly.^[935]

“Now off you go, heart of gold ...”^[936]

Chapter Five

"In a Prison I Hope You Die"^[937]

The first very useful thing that we learned at school was the days of the week. And once I had mastered the days of the week, I knew that *he* came on Tuesday. Then I also discovered that one Tuesday he would go to the streets on the other side of the station and the next he would come to our side.^[938]

That's why that Tuesday I skipped class. I didn't want Totoca to know, or I'd have to pay him marbles not to say anything at home. Because it was early and *he* wouldn't arrive until the church bells chimed nine, I went for a stroll through the streets.^[939] Streets that weren't dangerous, of course. First I stopped at the church and took a look at the saints. I felt a little scared seeing the still statues, surrounded by candles.^[940] The winking candles made the saints wink too. I wasn't sure if it would be nice to be a saint and have to be really still all the time.^[941]

I went for a walk around the sacristy, and Seu Zacarias was taking the old candles out of the candleholders and putting new ones in them. There was a pile of stubs on the table.^[942]

"Good morning, Seu Zacarias."

He stopped, moved his glasses to the tip of his nose, sniffed, turned around, and replied, "Good morning, son."^[943]

"Would you like me to help you?"

I couldn't stop looking at the candle stubs.^[944]

“Only if you want to get in the way. Didn’t you go to school today?” he said, returning to work. ^[945]

“I did. But the teacher didn’t come. She had a toothache.”

“Oh!”

He turned around and moved his glasses to the tip of his nose again. ^[946]

“How old are you, child?”

“Five. No, six. No, I’m five.”

“Well, is it five or six?”

I thought about school and lied.

“Six.” ^[947]

“Well, six is a good age to start Catechism classes.”

“Am I allowed?”

“Why not? All you have to do is come every Thursday, at three o’clock in the afternoon. Want to come?” ^[948]

“That depends. If you give me the candle stubs, I’ll come.”

“What do you want candle stubs for?” ^[949]

The devil had already given me a nudge. I lied again.

“It’s to wax my kite string to make it stronger.”

“Then take them.” ^[950]

I gathered up the stubs and stuffed them in my satchel with my schoolbooks and marbles. I was deliriously happy. ^[951]

“Thank you very much, Seu Zacarias.”

“Don’t forget, now. Thursday.” ^[952]

I raced out of there. It was early; there was time. I hurried to the front of the casino and, when no one was coming, crossed the street and rubbed the stubs of wax on the sidewalk as quickly as possible. ^[953] Then I ran back and sat down to wait on the sidewalk outside one of the casino’s four closed doors. I wanted to see from a distance who would be the first to slip. ^[954]

I was just about to give up waiting when, suddenly, *plop!* My heart leapt. Dona Corinha, Nanzeazena’s mother, walked through her gate with a handkerchief and a book, and set off for the church. ^[955]

“Holy Mother of God!”

Dona Corinha, of all people — she was a friend of Mama’s, and Nanzeazena was good friends with Glória. I didn’t want to watch. I bolted for the corner and stopped to look. She had come crashing to the ground and was cursing. ^[956]

People gathered around to see if she was hurt, but judging by the way she was cursing, she must have only gotten a few scratches. ^[957]

“It was those little delinquents.”

I let out a sigh of relief. But I wasn’t so relieved that I failed to feel a hand taking hold of my satchel. ^[958]

“That was your doing, wasn’t it, Zezé?”

Seu Orlando-Hair-on-Fire. He of all people, who’d been our neighbor for many years. I couldn’t speak. ^[959]

“Was it or wasn’t it?”

“Promise not to tell my parents?” ^[960]

“I’m not going to tell. But look here, Zezé. I’ll let it go this time ’cause that woman’s a real gossip. But don’t do it again because someone could break a leg.” ^[961]

I made the most obedient face in the world, and he let me go. ^[962]

I headed back to the market, waiting for *him* to arrive. But before that, I stopped by Seu Rozemberg’s pastry shop, smiled, and said, “Good day, Seu Rozemberg.” ^[963]

He wished me good day drily and didn’t offer me a sweet. Son of a bitch! He only gave me sweets when I was with Lalá.

“Here he comes.” ^[964]

The clock clanged nine o’clock. He came like he always did. I followed him from a distance. ^[965] He turned onto Rua do Progresso and stopped on the corner. He put his bag on the ground and threw his jacket over his left shoulder. What a nice checked shirt! *When I’m a grown-up*, I thought, *I’ll only wear shirts like that.* ^[966] He had a red kerchief around his neck, and his hat was tipped back. Then he boomed in his deep voice that filled the

street with cheer, “Gather ’round, my good people! Come hear what’s new!” [\[967\]](#)

His Bahian accent was lovely too.

“This week’s hits: ‘Claudionor’! ‘Pardon’! ... Chico Viola’s latest song. Vicente Celestino’s latest success. Come learn it — it’s all the rage.” [\[968\]](#)

His singsong way of speaking fascinated me.

I wanted him to sing “the bit about Fanny.” He always sang it, and I wanted to learn. When he got to the part that goes “In a prison I hope you die,” it was so beautiful I even got goose pimples. He filled his lungs and sang “Claudionor.” [\[969\]](#)

*“I went to dance samba in the favela
A girl looked at me and said, Hey there, big fella
But I didn’t go, my lust unfulfilled
Her husband was strong, I could’ve been killed ...
I don’t want to be like Claudionor
To support his family, became a stevedore ...”*

He would stop and announce: [\[970\]](#)

“Brochures with song lyrics for all pockets, from one to four tostões. Sixty new tunes! The latest tangos.” [\[971\]](#)

Then he’d come to the bit I’d been waiting for. Fanny.

*“One day while she was busy with chores
He stabbed her to death behind closed doors
For the crime of being a tart ...” [\[972\]](#)*

(Then his voice would grow so soft and sweet, it could have melted the hardest of hearts.) [\[973\]](#)

*“Poor, poor Fanny, who had a good heart
I swear to God you’ll have reason to cry*

IN A PRISON I HOPE YOU DIE
He stabbed her to death for being a tart

Poor, poor Fanny, who had a good heart.”^[974]

People would come out of their houses to buy brochures, but not before studying them all to see which took their fancy. By this time I couldn't stop following him because of Fanny.^[975]

He turned to me with an enormous smile.

“Want one, boy?”

“No, sir. I don't have any money.”

“I could tell.”^[976]

He picked up his bag and strolled a little farther down the street, shouting, “The waltzes ‘Pardon,’ ‘Smoking, I Wait,’ and ‘Bye-Bye Boys.’ The tangos that are even more popular than ‘Night of Kings.’ In the city, everyone's singing ‘Heavenly Light.’ It's a beauty. Listen to the lyrics!”^[977]

And he sang:

*“The light in your eyes is heavenly
I do believe that I can see
The glow of stars in constellations
Your eyes a well of temptations
Stare into my eyes and see
What moonlit love has done to me
And just how wretched love can be ...”*^[978]

He made a few more announcements, sold a few more brochures, and noticed me again. He stopped and beckoned me over with a finger.^[979]

“C'mere, finch.”

I obeyed, smiling.

“Are you going to stop following me or not?”

“No, sir. Nobody in the world sings as beautifully as you.”

He was flattered and a little disarmed. I was getting somewhere.

“But I can’t go anywhere without you following me.”^[980]

“It’s just that I wanted to see if you sing better than Vicente Celestino and Chico Viola. And you do.”^[981]

He flashed a broad grin.

“And have you heard them, finch?”

“Yes, sir. On a gramophone at Dr. Aducto Luz’s house, with his son.”^[982]

“Then the gramophone must be old or the needle broken.”

“No, sir. It was a brand-new gramophone that had just arrived. You really do sing a lot better. In fact, I was thinking something.”^[983]

“What?”

“I’ll follow you everywhere. You teach me how much each brochure costs. Then you sing and I sell the brochures. Everyone likes to buy from a child.”^[984]

“Not a bad idea, finch. But one thing. If you come along, you come ’cause you want to. I can’t pay you anything.”

“But I don’t want anything.”

“Why’s that?”^[985]

“Well, I really like to sing. I like to learn. And I think the song about Fanny is the most beautiful thing in the world. Now, if you end up selling lots, you could take an old brochure that nobody wants to buy and give it to me to give to my sister.”^[986]

He took off his hat and scratched his head where his hair was flattened down.^[987]

“I have an older sister named Glória, and I’d give it to her. That’s all.”

“OK, then.”^[988]

And we went along, singing and selling. He sang and I learned as I went.

When it was noon, he eyed me a little suspiciously. “Aren’t you going home for lunch?”^[989]

“Only when we finish our work.”

He scratched his head again.

“Come with me.”^[990]

We sat in a bar on Rua Ceres, and he retrieved a big sandwich from the bottom of his bag. He pulled a knife out of his waistband. A scary-looking knife.^[991] He cut off a piece of his sandwich and gave it to me. Then he had a sip of cachaça and ordered two lemonades. As he ate his sandwich, he studied me with his eyes and his eyes were very content.^[992]

“Y’know, finch,” he said with a drawl. “You’re bringing me good luck. I’ve a row of potbellied young ’uns, and I never thought to get one of ’em to give me a hand.”^[993]

He took a long sip of lemonade.^[994]

“How old are you?”

“Five. Six ... Five.”

“Five or six?”

“I still haven’t turned six.”

“Well, you’re a nice, intelligent little boy.”^[995]

“Does that mean we can meet up again next Tuesday?”

He laughed.

“If you wish.”

“I do. But I’m going to have to arrange it with my sister. She’ll understand. Actually, it’s good, ’cause I’ve never been to the other side of the tracks.”^[996]

“How do you know I go there?”

“I wait for you every Tuesday, sir. One Tuesday you come and the next one you don’t. So I figured you go to the other side of the tracks.”^[997]

“Clever boy! What’s your name?”

“Zezé.”

“I’m Ariovaldo. Shake.”

He took my hand in his calloused hands so we’d be friends until death.^[998]

It wasn’t hard to convince Glória.

“But, Zezé, once a week? What about school?”^[999]

I showed her my notebook, and my handwriting was all neat and meticulous. My grades were excellent. I did the same with my math book.^[1000]

“And I’m the best at reading, Gló.”

Even then she wasn’t sure.^[1001]

“What we’re studying now we’ll be studying for the next six months, repeating the same thing over and over. Those donkeys take ages to learn.”^[1002]

She laughed.

“What a way to talk, Zezé.”^[1003]

“It’s true, Glória, I learn much more from the singing. Want to see how many new things I’ve learned? Afterward Uncle Edmundo told me what they meant. *Stevedore, constellation, temptation, and wretched.*^[1004] And on top of it all, I’ll bring you a brochure of song lyrics every week and teach you the most beautiful songs in the world.”^[1005]

“Right. But there’s just one thing. What do we tell Papa when he notices that you don’t come home for lunch every Tuesday?”^[1006]

“He won’t. But if he asks, we lie. You say I went to have lunch at Gran’s place. That I went to take a message to Nanzeazena and stayed for lunch.”^[1007]

Holy Mary! Just as well it was only pretend because if Nanzeazena’s mother, Dona Corinha, found out what I’d done!^[1008]

Glória ended up agreeing because she knew it was a way to keep me out of mischief, and so avoid beatings. And it was nice to sit under the trees with her on Wednesday, teaching her to sing.^[1009]

I couldn’t wait for Tuesdays to come. I would go wait for Seu Ariovaldo at the train station. When he didn’t miss his train, he got there at eight-thirty.^[1010]

I’d wander around, looking at everything. I liked to go to the pastry shop and watch the people coming down the stairs from the station. It was a good place to shine shoes.^[1011] But Glória never let me because the police

would chase us and take our boxes. And there were the trains, too. I could only go with Seu Ariovaldo if he gave me his hand, even if it was to take the footbridge to the other side. [1012]

Then he'd arrive, all flustered. After the song about Fanny, he was convinced that I knew what the people liked to buy. [1013]

We'd go sit on the wall of the station, across from the factory garden, and he'd open the brochure and show me the song, singing the first bit. When I didn't think it was good, he'd find another one. [1014]

"This one's new: 'Spoiled.'"

He sang it.

"Sing it again."

He repeated the last verse. [1015]

"That's the one, Seu Ariovaldo, plus 'Fanny' and the tangos; we're going to sell out." [1016]

And we'd go through the dusty, sunlit streets. We were the joyful birds who confirmed that summer was coming. His big, beautiful voice opened the window of the morning. [1017]

"The hit of the week, the month, the year: 'Spoiled,' recorded by Chico Viola." [1018]

*"The full moon casts a silver sheen
On the mountain, lush and green
The serenader's trusty strings
His love to the window bring.
A heartfelt tune is gently spun
Sweet lyre deftly plucked and strummed
The crooner opens the floodgates
to all his lovesick heart's dictates ..."* [1019]

Then he'd pause a moment, nod twice, and I would come in with my pure little voice. [1020]

*“No fairer vision ever seen
You are my light, you are my queen
If up to me, you’ll never toil
Clever girl, you’ll be spoiled.”* [\[1021\]](#)

You should have seen it! Girls would come running to buy brochures. Gentlemen, people of all ages and types. I really liked selling the ones that cost four or five tostões. When it was a woman, I knew what to do. [\[1022\]](#)

“Here’s your change, ma’am.”

“Keep it and buy yourself a sweet.”

I was even beginning to talk like Seu Ariovaldo. [\[1023\]](#)

At noon we’d head into the first tavern we saw and — *chomp, chomp, chomp* — devour his sandwich, sometimes with an orange soda, sometimes a red one. [\[1024\]](#)

Then I’d stick my hand into my change pocket and spread it out on the table. [\[1025\]](#)

“Here, Seu Ariovaldo.”

And I’d push the coins toward him. He’d smile and say, “You’re a good kid, Zezé.” [\[1026\]](#)

“Seu Ariovaldo,” I asked him one day. “Why did you used to call me finch?” [\[1027\]](#)

“Back in Bahia, where I’m from, it means a little kid, a small child.” [\[1028\]](#)

He scratched his head and covered his mouth to burp. Then he excused himself and took a toothpick to clean his teeth. The money stayed where it was. [\[1029\]](#)

“I’ve been thinking, Zezé. From now on you can keep the tips. After all, we’re a duo now.” [\[1030\]](#)

“What’s a duo?”

“When two people sing together.”

“Then can I buy a sweet?” [\[1031\]](#)

“It’s your money. You can do what you want with it.”

“Thanks, champ.”^[1032]

He laughed at the imitation. Now I was the one eating the sweet and looking at him.^[1033]

“Am I really a duo?”

“You are now.”^[1034]

“Then let me sing the part about Fanny’s heart. You sing loudly, and I’ll join you in the bit about the heart, with the sweetest voice in the world.”^[1035]

“That’s not a bad idea, Zezé.”

“So, after lunch, let’s start with ‘Fanny,’ ’cause it’s really good luck.”

And under the blazing sun, we went back to work.^[1036]

We were in the middle of “Fanny” when disaster struck. Along came Dona Maria da Penha, looking all prim under her parasol, her face white with rice powder. She stopped and stood listening to us sing. Seu Arioaldo saw tragedy coming and gave me a nudge to walk as I sang.^[1037]

But I was so caught up in Fanny’s heart that I paid no attention.^[1038]

Dona Maria da Penha closed her parasol and stood there tapping the toe of her shoe with it. When I finished, she scowled angrily and exclaimed, “My, my. What an immoral song for a child to be singing.”^[1039]

“There’s nothing immoral about my work, ma’am. Any honest work is work, and I am not ashamed of it!”^[1040]

I’d never seen Seu Arioaldo so annoyed. Maria da Penha was looking for a fight, and she got it.^[1041]

“Is that child your son?”

“No, ma’am, ’fraid not.”

“Your nephew, a relative?”

“Nope.”

“How old is he?”

“Six.”^[1042]

She sized me up with a doubtful expression and continued. “Are you not ashamed to be exploiting a young child?”^[1043]

“I’m not exploiting him at all, ma’am. He sings with me ’cause he wants to and ’cause he enjoys it. And I pay him, don’t I?”^[1044]

I nodded. I was loving the fight. I felt like headbutting her in the belly to see the noise she’d make when she hit the ground. *Boom!*^[1045]

“Well, I’ll have you know I am going to do something about this. I am going to speak to the priest. I’m going to child welfare. I’m going to the police.”^[1046]

Then her mouth snapped shut, and her eyes opened wide with fear. Ariovaldo had pulled out his enormous knife and taken a step toward her. She looked like she was about to throw a fit.^[1047]

“Well, go ahead, ma’am. But go quickly. I’m a good man, but I do like to cut out the tongues of tongue-wagging witches who stick their noses in where they’re not wanted... .”^[1048]

She tottered off, as stiff as a broomstick, and once at a distance turned and pointed her parasol.^[1049]

“You’ll see!”

“Skedaddle, you shooshy old witch!”^[1050]

She opened her parasol and disappeared down the street, stiff as could be.^[1051]

In the late afternoon, Seu Ariovaldo was counting the profits.^[1052]

“We sold out, Zezé. You were right. You bring me good luck.”

I remembered Dona Maria da Penha.

“Do you think she’s going to do something?”^[1053]

“Course not, Zezé. At the most, she’ll talk to the priest and the priest’ll say, ‘Best let it go, Maria. There’s no messing with these people from the North.’”^[1054]

He put the money in his pocket and rolled up his bag. Then, as always, he put his hand in his pocket and pulled out a folded brochure.^[1055]

“This is for your sister Glória.” He stretched. “It was a *helluva* good day!”^[1056]

We rested for a moment.

“Ariovaldo.”

“S’up?”

“What’s a shooshy old witch?”^[1057]

“How am I supposed to know, son? I made it up in the heat of the moment,” he said with a chuckle.^[1058]

“And were you really going to poke a hole in her?”

“Course not. That was just to spook her.”^[1059]

“If you did poke a hole in her, would guts or straw come out?”

He laughed and ruffled my hair in a friendly manner.^[1060]

“Know what, Zezé? I think shit would come out.”

We both laughed.^[1061]

“But don’t be scared. I can’t kill a thing. Not even a chicken. I’m so scared of the missus that I even let her beat me with the broomstick.”^[1062]

We stood and walked to the station. He shook my hand and said, “Just to be safe, we’ll steer clear of that street for a few weeks.”^[1063]

He squeezed my hand even more tightly.

“See ya next week, champ.”

I nodded while he slowly climbed the stairs.^[1064]

From up top he shouted, “You’re an angel, Zezé!”

I said good-bye and started to laugh.

Angel? If only he knew ...^[1065]

Part Two:
When the Baby Jesus Appeared in All His
Sadness **[1066]**

Chapter Six *Piggybacks* [1067]

“Chop-chop, Zezé, or you’ll be late for school!” [1068]

I was sitting at the table, drinking a cup of coffee and chewing a piece of bread without any hurry. As always, I had my elbow on the table and was staring at the piece of paper on the wall. [1069]

Glória always got flustered. She couldn’t wait for us to disappear for the morning and leave her in peace with the housework. [1070]

“Get a move on, you little rascal. You haven’t even combed your hair! You should follow Totoca’s example — he’s always ready on time.” [1071]

She fetched a comb and ran it through my blond bangs.

“Not that there’s anything to comb on this little goldilocks.”

She made me stand and then looked me up and down to see if my shirt and trousers were decent. [1072]

“Now let’s go, Zezé.” [1073]

Totoca and I slung our satchels over our shoulders. Just textbooks, notebooks, and pencils inside. No snacks — they were for other children. [1074]

Glória patted the bottom of my satchel, felt the marbles, and smiled. We carried our tennis shoes in our hands to put on when we got to the market, near school. [1075]

The minute we were outside, Totoca would bolt off, leaving me to amble along on my own. That’s when my inner imp would begin to wake up. I actually liked it when Totoca went on ahead so that I could do my

thing in peace.^[1076] I was fascinated with the highway. A piggyback. Definitely a piggyback.^[1077] To cling to the back of a car and feel the highway blowing wind in your face, whooshing and whistling. It was the best thing in the world. We all did it.^[1078] Totoca had taught me, telling me over and over to hold on tight, because the cars behind us were dangerous. We slowly learned to overcome our fear, and our sense of adventure prompted us to attempt even more difficult piggybacks. I was getting so bold that I'd even piggybacked on Seu Ladislau's car.^[1079] The only one I hadn't been on was the Portuguese's beautiful vehicle. What a fine, well-kept car that was. The tires always brand-new.^[1080] The metal so shiny you could see your reflection in it. I loved the sound of the horn: a gravelly moo, like a cow in a field. The Portuguese would drive past sitting stiffly in his seat, master of all that beauty, wearing the biggest scowl in the world.^[1081] No one dared piggyback on his back wheel. They said he beat people up, killed them, and even threatened to cut off their balls before he killed them. None of the boys from school had dared to, until now.^[1082]

When I talked about it earlier with Pinkie, he said, "No one at all, Zezé?"

"No one at all. They don't dare."

I sensed that Pinkie was laughing, and he could tell what I was thinking.^[1083]

"But you're just dying to do it, aren't you?"

"To be honest, I am. I think ..."

"What do you think?"

Now I was the one laughing.

"C'mon, tell me."

"You're so nosy."

"You always tell me — you always end up telling me. You can't help yourself."^[1084]

"Hey, Pinkie. I leave home at seven o'clock in the morning, right? When I get to the corner, it's five past seven. Then, at ten past seven, the Portuguese stops his car at the corner outside the Misery and Hunger and

goes in to buy a pack of cigarettes... . One of these days I'm going to pluck up the courage and wait for him to get back into the car and *pow!*"^[1085]

"You don't dare."

"Don't I, Pinkie? I'll show you."^[1086]

Now my heart was thumping. The car stopped; the Portuguese got out. Pinkie's challenge played on my fear and my courage; I didn't want to, but pride made me quicken my step.^[1087] I walked around the bar and hid behind the corner, stuffing my shoes in my satchel while I was there. My heart was beating so fast, I was afraid they'd hear it in the bar. The Portuguese came back out without even noticing me. I heard the door open.^[1088]

"It's now or never, Pinkie!" I whispered.^[1089]

I jumped onto the tire and clung to it with all my strength, fueled by my fear. I knew it was a long way to the school. I could already see the look on my classmates' faces when they learned of my prowess... .^[1090]

"Aahh!"

I cried out so loudly that people raced to the door of the bar to see who had been run over.^[1091]

I was suspended two feet above the ground, wriggling and writhing. My ears were burning like red-hot coals. My plan had gone wrong somehow. In my haste, I'd forgotten to listen for the engine to start.^[1092]

The Portuguese's scowl looked even bigger than usual. His eyes were shooting sparks.^[1093]

"Well, well, squirt. So, it's you, huh? You've got a lot of cheek for such a little fellow!"^[1094]

He allowed my feet to touch the ground, let go of one of my ears, and threatened me with his burly arm.^[1095]

"Do you think I didn't see you checking out my car every day, squirt? I'm going to make sure you never try that again."^[1096]

The humiliation hurt more than the physical pain. All I wanted to do was fire off a volley of swear words at the brute. But he wouldn't let go of

me and, as if reading my mind, shook his free fist in my face and growled, “Say something then! Swear! Why don’t you say anything?”^[1097]

My eyes filled with tears; it was the pain, the humiliation, the sniggering onlookers.

The Portuguese carried on shouting.

“Why don’t you swear at me, squirt?”

A cruel fury rose up in my chest, and I managed to splutter angrily, “I might not be saying anything, but I’m thinking it. And when I grow up, I’m going to kill you.”

He laughed, followed by everyone standing around us.^[1098]

“Well, grow up, then, squirt. I’ll be waiting for you. But first I’m going to teach you a lesson.”^[1099]

He quickly let go of my ear and bent me over his thigh. He walloped me only once, but so hard it felt like he’d sent my backside through my stomach. Only then did he let me go.^[1100]

I staggered away with the roar of the crowd ringing in my ears. It was only when I got to the other side of the highway, which I crossed without seeing a thing, that I was able to rub my stinging rump. The bastard! I’d show him.^[1101] I swore I’d get even. I swore that. but the pain eased off as I put distance between myself and those sons of bitches. It’d be worse when the kids at school found out.^[1102] And what was I going to tell Pinkie? For a week, whenever I passed the Misery and Hunger, they’d be laughing at me, in all their grown-up cowardice. I’d have to leave earlier and cross the highway farther down.^[1103]

I approached the market with these thoughts running through my mind. I washed my feet in the fountain and put on my shoes. Totoca was waiting for me anxiously. I wasn’t going to breathe a word about my humiliation.^[1104]

“Zezé, you’ve gotta help me.”

“What’ve you done?”

“Remember Bié?”

“That big kid from Rua Barão de Capanema?”^[1105]

“That’s the one. He’s going to get me at the gate after school. Can you fight him for me?”^[1106]

“But he’ll kill me.”

“No, he won’t and, anyway, you’re brave and a good fighter.”

“All right. At the gate?”

“At the gate.”^[1107]

Totoca always did that. He’d get in a fight, and then he’d have me sort it out. But it was a good thing. I would take out all my anger at the Portuguese on Bié.^[1108]

But that day I took such a beating that I came out with a black eye and my arms all scratched up. Totoca knelt on the ground with the others, cheering me on, a pile of books on his knees: mine and his. He also shouted instructions.^[1109]

“Head-butt him in the belly, Zezé. Bite him, dig in your nails — he’s all lard. Kick him in the balls.”^[1110]

But even with all the cheering and instructions, if it weren’t for Seu Rozemberg, Bié would have made mincemeat of me. He came out from behind the counter, grabbed Bié by the collar of his shirt, and knocked him around a bit.^[1111]

“Have you no shame? A child your size beating up a little kid.”^[1112]

Everyone at home said that Seu Rozemberg had a secret crush on my sister Lalá. He knew us and whenever she was with us, he’d hand out pastries and sweets with the biggest of smiles dotted with several gold teeth.^[1113]

I couldn’t help myself and ended up telling Pinkie about my humiliation. I could hardly hide it with that puffy black eye. Besides, when Papa had seen me like that, he’d given me a few raps on the head and Totoca a dressing-down. Papa never hit Totoca, but he did me, because I was as bad as it got.^[1114]

Pinkie must have heard every word, so how could I not tell him? He listened, indignant, and only when I finished did he say angrily, “What a coward!”^[1115]

“The fight was nothing. You should have seen ...”

Blow by blow, I relayed everything that had happened with the piggyback. Pinkie was amazed at how brave I’d been and said, “One day you’ll get even.”^[1116]

“Yes, I will. I’m going to borrow Tom Mix’s revolver and Fred Thomson’s Silver King, and one day I’ll bring him home in pieces.”^[1117]

But my anger quickly wore off, and soon we were talking about other things.^[1118]

“Sweetie, guess what? Remember how last week I won that book *The Magic Rose* for being a good pupil?”^[1119]

Pinkie liked it when I called him Sweetie; it let him know that I really loved him.^[1120]

“Yes.”^[1121]

“Well, I’ve already read it. It’s a story about a prince who is given a red and white rose by a fairy. The lucky fellow rides a handsome steed ‘all festooned with gold’ — that’s what it says in the book.^[1122] And on the steed all festooned with gold, he goes off in search of adventure. Whenever he’s in danger, he shakes the magic rose and a big cloud of smoke appears so the prince can escape. To be honest, Pinkie, I think the story’s a bit silly, you know?^[1123] It’s not like the adventures that I want to have in my life.. Tom Mix and Buck Jones have real adventures. And Fred Thomson and Richard Talmadge.^[1124] Because they know how to fight, to shoot, to throw punches. If they had to pull out a magic rose every time they found themselves in danger, it’d be no fun at all. What do you think?”.^[1125]

“Yeah, that’d be no fun.”

“But that isn’t what I want to know. I want to know if you believe a rose can do magic like that.”^[1126]

“It does sound pretty weird.”

“People tell stories and think children believe everything.”

“True.”^[1127]

We heard a noise. It was Luís coming over. My little brother was becoming more and more beautiful. He wasn’t a crybaby or the sort to

throw tantrums. Even when I had to look after him, most of the time I did so willingly. [1128]

I told Pinkie, “Let’s change the subject, because I’m going to tell him the story and he’s going to love it. You know that we shouldn’t ruin a child’s illusions.” [1129]

“Zezé, let’s play?” said Luís.

“I’m already playing. What do you want to play?”

“I want to go to the zoo.” [1130]

I looked at the chicken coop with the black hen and her two new chicks. [1131]

“It’s too late. The lions are already asleep and the Bengal tigers too. It’ll be closed by now. They won’t let us in.”

“Then let’s travel around Europe.” [1132]

The bright spark learned and repeated everything he heard perfectly. But, to be honest, I wasn’t in the mood to travel around Europe either. What I really wanted was to hang out with Pinkie. Pinkie didn’t tease me or make fun of my puffy eye. [1133]

I sat beside my little brother and spoke calmly.

“Just wait a second. I’ll think of something for us to play.” [1134]

Presently, the fairy of innocence flew past on a white cloud that ruffled the leaves on the trees, the grasses in the ditch, and Pinkie’s leaves. A smile lit up my battered face. [1135]

“Was that you, Pinkie?”

“I didn’t do anything.”

“Oh, goody, then it’s the windy season coming.” [1136]

On our street there were all kinds of seasons. The marble season. The spinning-top season. [1137] The season to collect movie-star trading cards. The kite season was the most beautiful of them all. The skies would fill with kites of every color. [1138] Beautiful kites of every shape and size. It was war in the air. Headlong collisions, battles, lassoing, and line cutting. [1139]

Razors would cut strings, and kites would go wheeling through space, out of kilter, tangling bridles and tails; it was all beautiful. The world

belonged to the kids in the street. In all the streets of Bangu.^[1140] Then there'd be kite skeletons tangled in the electric wires, and we'd all run away from the power company truck. The men would come and angrily pull down the dead kites. The wind... the wind.^[1141]

With the wind came the idea.

“Let's play hunting buffalo, Luís.”

“I can't ride the horse.”^[1142]

“Soon you'll be big enough and you'll be able to. You sit there and watch how it's done.”^[1143]

Suddenly Pinkie became the most beautiful horse in the world, the wind blew stronger, and the scraggy grasses in the ditch became vast, lush plains. My cowboy outfit was festooned with gold. A sheriff's star flashed on my chest.^[1144]

“Let's go, little horse, go. Run, run ...”^[1145]

Thubalup-thubalup-thubalup! I was back with Tom Mix and Fred Thomson. Buck Jones hadn't wanted to come this time, and Richard Talmadge was working on another film.^[1146]

“Go, go, little horse. Run, run. Here come our Apache friends churning up dust as they ride.”^[1147]

Thubalup-thubalup-thubalup! The horses' hooves were making a racket.^[1148]

“Run, run, little horse. The plains are full of bison and buffalo. Let's shoot, folks. *Bang, bang, bang! Pow, pow, pow!*”^[1149]

Phwoo, phwoo, phwoo! whistled the arrows.

The wind, the speed, the wild gallop, the clouds of dust, and Luís's voice almost shouting.^[1150]

“Zezé! Zezé!”

I slowly reined in my horse and jumped down, flushed from the ride.^[1151]

“What's the matter? Did a buffalo come your way?”

“No. But let's play something else. I'm scared.”^[1152]

Chapter Seven

Making Friends ^[1153]

For the next few days, I left for school a little earlier to avoid running into the Portuguese buying cigarettes. I also took care to slip around the corner on the other side of the street, which was almost completely in the shade of the hedges in front of the houses. The minute I got to the highway, I would cross over and carry on, shoes in hand, staying close to the large factory wall. ^[1154] But my efforts were pointless. The street has a short memory, and soon no one remembered yet another of Seu Paulo's boy's antics. Because that's how I was known when I was being accused of something: "It was Seu Paulo's boy." ^[1155] "It was that boy of Seu Paulo's." "It was that little troublemaker of Seu Paulo's." Once they even came up with a horrible joke: when the Bangu Football Club was thrashed by Andaraí, people joked, "Bangu took more of a beating than Seu Paulo's boy!". ^[1156]

Sometimes I'd see the goddamn car at the corner, and I'd hang back so as not to have to see the Portuguese — I really was going to kill him when I grew up — strutting his stuff as the owner of the most beautiful car in the world and in Bangu. ^[1157]

That was when he disappeared for a few days. What a relief! He must have gone out of town or taken a vacation. Once again I could walk to school with a calm heart, and I was already beginning to doubt whether it was really worth killing him later on. ^[1158] One thing was for sure: without fail, when I went for a piggyback on a less important car, I no longer felt the same thrill and my ears would begin to sting terribly. ^[1159]

Life in the street went on as always. Kite season had come, and we were always outside. The blue sky would be dotted with the most beautiful, colorful stars during the day.^[1160] As it was the windy time of year, I didn't spend as much time with Pinkie, only going to see him when I was grounded, after a beating. I never tried to sneak out when I was grounded; being beaten twice in a row hurt a lot. Instead I would go with King Luís to festoon — I loved that word — my orange tree.^[1161] As it happened, Pinkie had grown a lot and soon would be giving me flowers and fruit. Other orange trees took a long time. But my sweet orange tree was “precocious,” which is how Uncle Edmundo described me.^[1162] Then he told me what it meant: something that's ready a long time before everything else. Actually, I don't think he knew how to explain it properly. It just meant anything that came first.^[1163]

So I'd fetch bits of rope and scraps of thread, make holes in a bunch of bottle tops, and go festoon Pinkie. You should have seen how smart he looked. When the wind blew, the bottle tops would clink against one another, and he looked like he was wearing the spurs Fred Thomson wore when he rode Silver King.^[1164]

School life was good, too. I knew all the national anthems by heart. The big one was the real one.^[1165] The others were the hymn to the flag and the one that went “*Liberty, Liberty, spread your wings over us.*” For me, and I think for Tom Mix too, it was the best. Whenever we went for a ride, except when we were at war or on a hunt, he'd say respectfully, “C'mon, Apinajé warrior, sing the anthem of liberty.”^[1166]

My high-pitched voice would fill the vast plains, even more beautifully than when I sang with Seu Arioaldo in my job as a singer's helper on Tuesdays.^[1167]

Every Tuesday, I would skip school to wait for the train that brought my friend Arioaldo. He'd come down the stairs holding up the brochures of song lyrics that we'd sell on the streets. He'd be carrying two more full bags too, which were our backup.^[1168] He almost always sold everything, and this made both of us very happy.^[1169]

At school recess, when there was time, we'd play marbles. I was really good at it. My aim was spot-on, and I almost never went home without my

satchel jiggling with my winnings, often triple the number of marbles I'd gone with. ^[1170]

My teacher, Dona Cecília Paim, was really sweet. You could tell her I was the most terrible boy on my street, and she wouldn't believe it. She didn't believe that I knew more swear words than anyone else in class, or that no one got up to as much mischief as me. ^[1171] She refused to believe it. At school I was an angel. I was never told off and had become the darling of all the teachers, as I was one of the youngest kids who had ever been there. ^[1172] Dona Cecília Paim could see our poverty from a mile off and, at break time, when everyone else was eating their snack, she'd take pity on me, call me over, and send me off to buy a sweet pastry. She was so fond of me that I think I was good just so she wouldn't be disappointed with me. ^[1173]

Suddenly, it happened. I was walking along the highway slowly, as always, when the Portuguese's car drove past, very close. He honked the horn three times, and I saw that the monster was smiling at me. ^[1174] All over again I felt angry and wanted to kill him when I grew up. I scowled haughtily and pretended to ignore him. ^[1175]

"It's like I said, Pinkie. Every single day. It's as if he waits for me to go past, and then he comes along and beeps his horn three times. Yesterday he even waved." ^[1176]

"What did you do?"

"I don't care. I pretend not to see him. He's starting to get scared, you see. I'll be six soon, and it won't be long before I'm a man." ^[1177]

"Do you think he wants to be your friend because he's scared?"

"I'm sure of it. Wait a second, I'm going to get the crate." ^[1178]

Pinkie had grown a lot. I had to stand on a crate to climb into his saddle now.

"There, now we can talk properly." ^[1179]

Up high there I felt bigger than everything. I'd look around at the landscape, at the grass in the ditch, at the tanagers and finches that came to look for food. At night, darkness would barely have fallen when another Luciano would come swooping happily around my head like a plane at the

Campo dos Afonsos air base.^[1180] At first even Pinkie was surprised that I wasn't afraid, because most children are terrified of bats. Come to think of it, Luciano hadn't appeared for days. He must have found other Campo dos Afonsos air bases to fly around.^[1181]

"Did you know, Pinkie, the guavas at Eugênia's house are starting to turn yellow. They must be just about ripe. The problem is if she catches me. I've already been beaten three times today. I'm here because I'm grounded... ."^[1182]

But the devil gave me a hand down and pulled me over to the hedge. The afternoon breeze was starting to waft the smell of the guavas to my nose, so it seemed. I peered through the hedge, pushed a branch aside, heard no noise.^[1183] And the devil was saying, "Go on, silly, can't you see there's no one there? She must have gone to the Japanese lady's grocery store. Seu Benedito? Don't worry. He's practically blind and deaf.^[1184] He can't see a thing. There's time to run away if he notices. ".^[1185]

I followed the hedge to the ditch and decided. First, I signaled to Pinkie to be quiet. By now my heart was racing. There was no messing with Eugênia. God knows she had a tongue on her.^[1186]

I was tiptoeing along, holding my breath, when her voice boomed from the kitchen window.

"What's going on, boy?"^[1187]

It didn't even occur to me to lie and say I'd come to fetch a ball. I bolted and jumped into the ditch with a splash. But something else was waiting for me there.^[1188] A pain so intense that I almost screamed, but if I screamed I'd get beaten twice: first, because I'd left the backyard when I was grounded and, second, because I'd been stealing guavas from the neighbor and had just managed to get a shard of glass in my left foot.^[1189]

Still giddy with pain, I tugged at the glass. I moaned quietly and saw the blood swirling into the dirty water in the ditch. What now? My eyes brimming with tears, I managed to remove the glass, but I had no idea how to stanch the flow of blood.^[1190] I was squeezing my ankle hard to ease the pain. I had to stay strong. Night had almost fallen, and with it, Papa, Mama, and Lalá would arrive home.^[1191] If any of them caught me, they'd beat me.

Or they'd each beat me separately. I climbed over the barrier and hopped over to my orange tree, where I sat down.^[1192] It still hurt a lot, but I didn't feel like I was going to be sick anymore.^[1193]

“Look, Pinkie.”

Pinkie was horrified. He was like me — he didn't like the sight of blood.

Oh Lord, what was I going to do?^[1194]

Totoca would have helped me, but where was he now? There was Glória. She was in the kitchen, no doubt. Glória was the only one who didn't like the fact that everyone was always beating me.^[1195] She might give my ears a tug or ground me again. But I had to try.^[1196]

I dragged myself to the kitchen door, trying to think of a way to win Glória's sympathy. She was embroidering something. I sat down awkwardly, and this time God helped me.^[1197] She looked over and saw me with my head down. She didn't say anything because I was grounded. My eyes welled up with tears and I sniffed.^[1198] I found her eyes on me again. She had stopped embroidering.^[1199]

“What is it, Zezé?”

“Nothing, Gló ... Why doesn't anyone love me?”

“You get up to a lot of mischief.”

“I've been beaten three times today, Gló.”

“And didn't you deserve it?”^[1200]

“That's not it. It's just that because no one loves me, they take everything out on me.”^[1201]

Glória's fifteen-year-old heart was beginning to thaw, and I could feel it.^[1202]

“I think it's best if a car runs over me on the highway tomorrow and squashes me completely.”^[1203]

Then the tears came streaming down in torrents.

“Nonsense, Zezé. I love you lots.”

“No, you don’t. If you did, you wouldn’t let them beat me again today.”^[1204]

“It’s getting dark now, and there won’t be enough time for you to get in trouble again.”

“But I already have... .”^[1205]

She put down her embroidery and came over. She almost screamed when she saw the puddle of blood at my foot.

“My God! Shrimp, what’ve you done?”^[1206]

I’d won. If she called me shrimp, I was safe.

She picked me up and sat me down on the chair. Then she quickly got a bowl of salty water and knelt at my feet.^[1207]

“This is going to hurt a lot, Zezé.”

“It’s already hurting a lot.”^[1208]

“My God, the cut’s almost an inch and a half long. How did you do it?”^[1209]

“Don’t tell anyone. Please, Gló, I promise to be good. Don’t let them hit me so much... .”^[1210]

“OK, I won’t tell. But what are we going to do? Everyone’s going to see your foot all bandaged up. And tomorrow you won’t be able to go to school. They’re going to find out.”^[1211]

“I’ll go to school. I’ll wear my shoes to the corner. After that I can take them off.”^[1212]

“You need to lie down and put your foot up. Otherwise you won’t even be able to walk tomorrow.”^[1213]

She helped me limp over to my bed.

“I’ll bring you something to eat before the others get home.”^[1214]

When she came back with the food, I couldn’t help myself and gave her a kiss. I hardly ever did that.^[1215]

When everyone had assembled for dinner, Mama noticed that I was missing.^[1216]

“Where’s Zezé?”

“He’s lying down. He’s been complaining of a headache all day.”^[1217]

I listened in ecstasy, momentarily forgetting how much my foot hurt. I liked being the topic of conversation. That was when Glória decided to stick up for me. She put on a voice that was sorrowful and accusatory at the same time.^[1218]

“I think everyone’s been hitting him. And today he was in really bad shape. Three beatings is too much.”^[1219]

“But he’s always up to no good. He only stops when he gets a paddling! Do you mean to say you never lay a finger on him?”^[1220]

“Hardly ever. At the most, I give his ears a tug.”

They all fell silent and Glória went on.^[1221]

“After all, he isn’t even six yet. Yes, he’s naughty, but he’s still a child.”

That conversation pleased me no end.^[1222]

Glória was fretting as she got me dressed, helping me to put on my shoes.

“Are you OK to go?”

“I’ll be fine.”^[1223]

“You’re not going to do something silly on the highway, are you?”

“Nope.”

“Was it true what you said?”^[1224]

“No. It’s just that I was really sad ’cause I thought no one loved me.”

She ran her hands over my fine blond hair and sent me off.^[1225]

I thought it would only be hard until I got to the highway and that once I took off my shoes, the pain would ease up. But when my bare foot touched the ground, it was too much and I had to go slowly, leaning against the wall of the factory. At that rate I’d never get there.^[1226]

Then the thing happened. The horn honked three times. Damn! It wasn’t enough that I was dying of pain and here he was to bully me.^[1227]

The car pulled up alongside me. He stuck his body out and called, “Hey, squirt, you hurt your foot?”^[1228]

I felt like saying that it was none of his business. But because he hadn't called me anything worse than squirt, I didn't reply and kept walking. [\[1229\]](#)

He started the car again, passed me, and pulled over to the side of the road, blocking me. He opened the door and got out, his large body towering over mine. [\[1230\]](#)

"Is it hurting a lot, squirt?" [\[1231\]](#)

It wasn't possible that a person who had beaten me was now speaking in such a gentle, almost friendly, voice. He came even closer and, unexpectedly, knelt down and looked me in the eye. His smile was so soft it seemed to radiate affection. [\[1232\]](#)

"It looks like you've really hurt yourself. What happened?"

I sniffed a little before replying. [\[1233\]](#)

"Piece of glass."

"Is it deep?"

I showed him with my fingers.

"Oh! That's serious. Why didn't you stay home? You're on your way to school, aren't you?" [\[1234\]](#)

"My parents don't know I hurt myself. If they find out, they'll beat me to teach me not to get hurt."

"Come with me. I'll take you." [\[1235\]](#)

"No, thank you, sir."

"Why not?"

"Everyone at school knows what happened that time."

"But you can't walk like that." [\[1236\]](#)

It was true. I hung my head, feeling that my pride was about to take a tumble. [\[1237\]](#)

He lifted my head up by the chin.

"Let's forget a few things. Ever been in a car?" [\[1238\]](#)

"No, sir, never."

"Then I'm going to give you a lift."

"I can't. We're enemies." [\[1239\]](#)

“I don’t care. If you’re ashamed, I’ll drop you off before we get to the school. OK?”^[1240]

I was so moved I didn’t even reply. I just nodded. He picked me up, opened the door, and sat me carefully in the passenger seat. He walked around the car and got in. Before starting the engine, he smiled at me again.^[1241]

“That’s better, see?”^[1242]

The lovely feeling of the car cruising along, with the occasional jiggle, made me close my eyes and begin to dream. It was smoother and nicer than Fred Thomson’s horse, Silver King. But it wasn’t for long because when I opened my eyes, we were almost at the school.^[1243] I could already see the crowd of schoolchildren swarming through the front gate. Terrified, I slid off the seat and hid. I said angrily, “You promised to stop before we got to the school.”^[1244]

“I changed my mind. That foot of yours can’t be left like that. You could get tetanus.”^[1245]

I couldn’t even ask what that beautiful, tricky word was. I also knew it was pointless saying I didn’t want to go. The car turned onto Rua das Casinhas, and I returned to the seat.^[1246]

“You strike me as a brave little man. Let’s go see if it’s true.”^[1247]

He pulled up in front of the pharmacy and carried me inside in his arms. When Dr. Aducto Luz came to help us, I was terrified. He was doctor to the factory staff and knew Papa well.^[1248] And my fear grew bigger when he me looked at me and asked straight off the bat, “You’re Paulo Vasconcelos’s son, aren’t you? Has he found a position yet?”^[1249]

I had to answer, although I was ashamed that the Portuguese now knew that Papa was unemployed.^[1250]

“He’s waiting. He’s been promised a lot of things... .”

“Well, let’s get down to business.”^[1251]

He peeled back the cloth stuck to the cut and let out an “Uh-oh” that frightened me. My lips began to quiver. But the Portuguese came to my rescue.^[1252]

They sat me on a table covered with white sheets. A bunch of tools appeared. And I shook. The only reason I didn't shake more was because the Portuguese leaned my back against his chest and held me by the shoulders, firmly but gently. [\[1253\]](#)

“It won't hurt much. When it's over, I'll take you for a soda and sweets. If you don't cry, I'll buy you some sweets that come with trading cards.” [\[1254\]](#)

I mustered up all the courage I could. The tears streamed down my face, and I let them do everything. They gave me stitches and even an antitetanus injection. [\[1255\]](#) I struggled against the desire to throw up. The Portuguese held me tight as if he wanted to take on a little of my pain. He mopped my sweaty hair and face with his handkerchief. [\[1256\]](#) It felt like it was never going to end. But it did eventually. [\[1257\]](#)

When he took me to the car, he was satisfied. He had done everything he'd promised. Except that now I didn't want anything. It was as if my soul had been torn out through my feet. [\[1258\]](#)

“You can't go to school now, squirt.” [\[1259\]](#)

We were in the car and I was sitting very close to him, leaning against his arm, almost getting in the way of his driving. [\[1260\]](#)

“I'll take you somewhere near your house. You make something up. You can say you got hurt at playtime and that the teacher sent you to the pharmacy.” [\[1261\]](#)

I looked at him with appreciation.

“You're a brave little man, squirt.” [\[1262\]](#)

I smiled through the pain, but inside that pain I had just discovered something important. The Portuguese was now the person I liked most in the world. [\[1263\]](#)

Chapter Eight

Conversations, Here and There [1264]

“Hey, Pinkie, I already know practically everything. Everything. He lives on Rua Barão de Capanema. [1265] Right at the end. He parks his car next to his house. He has two cages, one with a canary in it and another with a bluebird in it. [1266] I went there really early with my shoe-shine box, acting all casual. I wanted to go so badly, Pinkie, that the box didn’t even feel heavy this time. I had a good look at the house and thought it was too big for a person to live in alone. [1267] He was down the side, at the washtub. Shaving. [1268]

“I clapped my hands.

“Want your shoes shined, sir?” [1269]

“He came out to the front with his face covered in soap, one bit already shaved. He smiled and said, Oh, it’s you! Come in, squirt.” [1270]

“I followed him.

“Just wait — I’ll be done in a minute.” [1271]

“And he scraped his face with the razor: *kechah, kechah, kechah*. When I’m all grown-up, I thought, *I want stubble that sounds like that when I shave: kechah, kechah, kechah ...* [1272]

“I sat on my box and waited. He looked at me in the mirror.

“Aren’t you supposed to be in school?” [1273]

“Today’s a public holiday, sir. That’s why I’m out shining shoes, to make a few tostões.”

“I see.”^[1274]

“And he went back to shaving. Then he leaned over the washtub, splashed water on his face, and dried it with a towel. His face looked flushed and shiny. He laughed again.”^[1275]

“Want to have breakfast with me?”

“I said I didn’t, even though I did.”

“Come on in.”^[1276]

“You should have seen how clean and neat it was. He had a red-checked tablecloth and even proper coffee cups. Not tin cups like the ones at home. He said an old black woman came every day to tidy up when he went to work.”^[1277]

“If you like, dunk your bread in the coffee like this. But don’t slurp when you take a sip. It’s bad manners.”^[1278]

I looked at Pinkie, but he was as quiet as a rag doll.

“What?”

“Nothing. I’m listening.”^[1279]

“Look, Pinkie, I don’t like arguments, but if you’re upset, you’d best say so now.”^[1280]

“It’s just that all you do now is play with the Portuguese, and I can’t join in.”^[1281]

I thought about it. Of course. It hadn’t even occurred to me that he couldn’t join in.”^[1282]

“In a couple of days we’re going to meet Buck Jones. I sent him a message through Chief Sitting Bull. Buck Jones is far away, hunting in the savanna. And Pinkie, is it savanna or savanna? I’m not sure. Next time I go to Gran’s, I’ll ask Uncle Edmundo.”^[1283]

Silence again.

“Now, where were we?”

“Dunking coffee in bread.”^[1284]

I laughed.

“You don’t dunk coffee in bread, silly.”

“Anyway, me and the Portuguese were both quiet and he just looked at me, studying me.”^[1285]

so you managed to find out where I live.”

“I felt uncomfortable and decided to come clean.”^[1286]

“Promise not to get mad if I tell you something, sir?”

“Of course. There should be no secrets between friends.”

“I haven’t shined any shoes today.”^[1287]

“I suspected that was the case.”

“But I really wanted to ... Over this side no one needs their shoes dusted off. It’s only people who live near the highway.”^[1288]

“But you could have come without lugging all that weight around, no?”^[1289]

“If I didn’t lug all this weight around, I wouldn’t have been allowed out. I can’t wander off very far. Every now and then, I have to show my face at home, you see? To go farther away, I have to pretend I’m working.”^[1290]

“He laughed at my logic.

“If I’m working, they know I’m not getting up to mischief. It’s better this way, because I don’t get beaten as much.”^[1291]

“I don’t believe you’re as naughty as you say you are.”

“Then I went really serious.”^[1292]

“I’m worthless, really bad. That’s why it’s the devil that’s born in my heart on Christmas Day, not Baby Jesus, and I never get a single present. I’m a pest, sir.”^[1293] A nuisance. A dog. A lowlife.^[1294] One of my sisters said that a wretch like me shouldn’t have been born.^[1295]

“He scratched his head in surprise.”^[1296]

“Just this week I’ve had several beatings. Some of them hurt a lot. I also get beaten for things I didn’t do. I get blamed for everything. Everyone hits me.”^[1297]

“But what do you do that’s so bad?”^[1298]

“It really must be the devil’s work. I get this itch to do something, and then I do it. This week I set fire to Eugênia’s fence.”^[1299] I called Dona

Cordélia a hippo, and she got really mad. I kicked a ball of rags, and the stupid thing went through Dona Narcisa's window and broke her big mirror. I broke three streetlights with my slingshot. ^[1300] I hit Seu Abel's son with a stone. ” ^[1301]

“Enough, enough.”

“He covered his mouth with his hand to hide his smile. ^[1302]

“But there's more. I pulled up all the seedlings that Dona Tentena had just planted. I made Dona Rosena's cat swallow a marble.” ^[1303]

“Oh! That's no good. I don't like to see animals mistreated.” ^[1304]

“It wasn't a big one. It was really tiny. They gave the critter a laxative and it came out. ^[1305] Instead of giving me back my marble, they gave me a thrashing. Or worse, one time I was asleep and Papa took his sandal and whacked me. I didn't even know why he was hitting me.” ^[1306]

“And why was it?” ^[1307]

“A whole bunch of us had gone to the cinema. We'd gone on a Monday ”cause it's cheaper. And when we were there, I needed to go, you know? So I stood in the corner by the wall and went. ^[1308] And it went trickling down. It's silly to leave and miss part of the film. But you know what boys are like, sir. ^[1309] If one does something, then everyone else wants to do it, too. So they all took turns in the corner, and the trickle turned into a river. They ended up finding out, and you know what they said: “It was Seu Paulo's boy. ^[1310] So they banned me from the Cinema Bangu for a year, until I learned how to behave. That night the owner told Papa, and he wasn't impressed, believe me. ” ^[1311]

Pinkie was still pouting. ^[1312]

“Look, Pinkie, you don't need to be like this. He's my best friend. But you're the absolute king of the trees, just like Luís is the absolute king of my brothers. ^[1313] Our hearts need to be big enough for everything we love, you know. ” ^[1314]

Silence.

“Know what, Pinkie? I'm going to play marbles. You're very grumpy lately.” ^[1315]

In the beginning it was only a secret because I was afraid to be seen in the car of the man who had walloped me. Afterward I kept it up because it was nice to have a secret. And the Portuguese went along with it.^[1316] We had made a pact that no one would ever find out about our friendship. First, because he didn't want to give lifts to all the kids. When we saw people we knew, or even Totoca, I would slide down in the seat.^[1317] Second, because we didn't want anyone interrupting us, as we had lots to talk about.^[1318]

"Have you ever seen my mother, sir? She's an Apinajé Indian. Her parents were real Indians. We're all half Indians."^[1319]

so how did you turn out so fair? With this almost white-blond hair, to boot?"^[1320]

"It's the Portuguese side of the family. Mama looks like an Indian. She's really dark with straight hair.^[1321] Only Glória and I came out fair. Mama works on the looms at the English Mill to help pay the bills. The other day she went to load a box of spools, and suddenly she felt this sharp pain.^[1322] She had to go to the doctor. He gave her a girdle to wear 'cause of a hernia in her back. Mama's quite nice to me.^[1323] When she smacks me, she gets a switch of arrowleaf from the backyard and only hits me on the legs. She's always so tired when she gets home at night that she doesn't even feel like talking."^[1324]

The car cruised and I chattered.^[1325]

"My oldest sister's really something. She's such a flirt. When Mama used to ask her to look after us and take us for a walk, she'd tell her not to go up to the top of the street because she knew she had a boyfriend waiting at the corner.^[1326] So she'd head down to the bottom of the street, and there'd be another boyfriend waiting there. You couldn't leave any pencils around, 'cause she was always writing letters to her boyfriends."^[1327]

"Here we are."

We were near the market, and he was pulling over at the place we'd agreed on.

see you tomorrow, squirt."^[1328]

He knew I'd find a way to get him to stop off with me for a soda and a few trading cards. I'd already figured out the times when he didn't have

much to do. [\[1329\]](#)

It had been going on for more than a month. Much more. But I never knew an adult could look as sad as he did when I told him the stories about Christmas. His eyes filled with tears and he stroked my head, promising that I would never go without a Christmas present again. [\[1330\]](#)

It had been going on for more than a month. Much more. But I never knew an adult could look as sad as he did when I told him the stories about Christmas. [\[1331\]](#) His eyes filled with tears and he stroked my head, promising that I would never go without a Christmas present again. [\[1332\]](#)

Whenever he could, the Portuguese would invent an outing, and it was on one of these outings that he pulled the car over and smiled at me. [\[1333\]](#)

“Do you like riding in our” car?”

“Is it mine too?”

“Everything that’s mine is yours. Like two really good friends.” [\[1334\]](#)

I was ecstatic. If only I could tell everyone that I was half owner of the most beautiful car in the world. [\[1335\]](#)

so, does this mean that now we”re completely friends?” he asked. [\[1336\]](#)

“Yes.”

“Then can I ask you something?”

“Yes, sir.”

“You don’t want to grow up quickly so you can kill me anymore, do you?” [\[1337\]](#)

“No. I”d never do that.”

“But you said it, didn’t you?” [\[1338\]](#)

“I said it when I was angry. I”m never going to kill anyone because when they kill chickens at home, I can’t even watch. Then I discovered that you”re not what they say you are. [\[1339\]](#) You”re not a cannibal or anything. ” [\[1340\]](#)

He almost jumped.

“What did you say?”

“Cannibal.”

“And do you know what that is?”^[1341]

“Yes, I do, sir. Uncle Edmundo taught me. He’s a wise man.^[1342] There’s a man in the city who invited him to make a dictionary. The only thing he’s never been able to explain to me is what a carborundum is.”^[1343]

“You’re changing the subject. I want you to explain to me what a cannibal is, exactly.”^[1344]

“Cannibals used to eat human flesh. In the history book, there’s a picture of one skinning some Portuguese because he’s going to eat them. They also ate warriors from enemy tribes.”^[1345]

He gave a sort of belly laugh that I’d never heard from a Brazilian.^[1346]

“You’re priceless, squirt. You make my jaw drop sometimes.”^[1347]

Then he gave me a serious look.

“Tell me, squirt, how old are you?”

“My pretend age or my real one?”^[1348]

“Real, of course. I don’t want a friend who lies.”

“It’s like this: I’m really five. But I pretend I’m six; otherwise they won’t let me go to school.”^[1349]

“And why did they put you in school so early?”^[1350]

“Ha! Everyone wanted me out of their hair for a few hours. Do you know what carborundum is?”^[1351]

“Where’d you get that from?”

I put my hand in my pocket and felt around among the pebbles, slingshot, trading cards, spinning-top string, and marbles.^[1352]

“It’s this.”

I held up a medallion with a picture of a head on it. A North American Indian, with feathers in his hair. The word was written on the back.^[1353]

He turned the medallion over in his hand.

“I’m afraid I don’t know either. Where did you find this?”^[1354]

“It’s part of Papa’s pocket watch. It had a strap with this on the end, which was supposed to hang out of his pocket. Papa said the watch was going to be my inheritance.^[1355] But then he needed money and had to sell

it. Such a beautiful watch. He gave me the rest of the inheritance, which was this.^[1356] I cut off the strap because it smelled funny.”^[1357]

He stroked my hair again.^[1358]

“You”re a complicated little chap, but I have to confess you”re filling this old heart with joy. Indeed you are. Shall we go now?”^[1359]

“This is so nice. Just a little more. I need to say something very serious, sir.”^[1360]

“Go ahead.”

so, we”re really friends, right?”

“Absolutely.”

“Even the car is half mine, isn’t it?”^[1361]

“One day it will be yours, all of it.”

“It’s just that ...”

It was hard to get out.

“Go on... . What’s the matter? You”re not one to get tongue-tied...
.”^[1362]

“You won’t get angry?”

“”Course not.”

“There are two things I don’t like about our friendship.”

But it didn’t come out as easily as I had planned.^[1363]

“What are they?”

“First, if we”re such good friends, then why should I have to call you sir” or Seu Manuel” all the time?”^[1364]

He laughed.

“You can call me whatever you want.”^[1365]

“It’s just that I don’t know what to call you when I talk to Pinkie about you. You”re not upset?”^[1366]

“Why would I be? It’s a fair request. Who’s this Pinkie that I”ve never heard of?”^[1367]

“Pinkie is Sweetie.”

“so, Sweetie is Pinkie and Pinkie is Sweetie. I’m still lost.”

“Pinkie is my little orange tree. And Sweetie is my nickname for him.”^[1368]

“so, you have a little orange tree named Pinkie.”^[1369]

“He’s incredible. He talks to me, turns into a horse, comes on adventures with us. With Buck Jones, Tom Mix.^[1370] Fred Thomson. Do you like Ken Maynard?” (It was odd leaving off the ‘sir,’ but I’d made up my mind.).^[1371]

He made a gesture as if to say he didn’t know anything about cowboys in Westerns.^[1372]

“The other day Fred Thomson introduced me to him. I really like the leather hat he wears. But I don’t think he knows how to laugh.”^[1373]

“Well, let’s get a move on, because the world in that little head of yours is confusing me. What’s the other thing?”^[1374]

“The other thing’s even more difficult. But since I brought up the sir” and you didn’t get upset... . I don’t like your name very much. It’s not that I don’t like it, but among friends it’s a bit ...”^[1375]

“Goodness me, what now?”

“Do you really think I can call you Valadares?”

He thought about it a little and smiled.

“No, it doesn’t sound right.”^[1376]

“I don’t like Manuel either. You’ve no idea how angry I get when Papa tells Portuguese jokes and says, Manuel this, Manuel that.” You can tell that the son of a gun’s never had a Portuguese friend... .”^[1377]

“What did you just say?”

“That Papa tells Portuguese jokes?”

“No. After that. Something rude.”

“Is son of a gun” as bad as son of a bitch”?”

“It’s almost the same.”^[1378]

“Then I’ll try not to say it... . So, what do you think?”^[1379]

“You tell me. Have you got a solution? You don’t want to call me Valadares, and by the sound of things, Manuel won’t do either.”^[1380]

“There’s one name I love.”

“What?”

I made the cheekiest face in the world.

“What Seu Ladislau and the others call you at the pastry shop.”^[1381]

He shook his fist, pretending to be angry.

“Why, you’re the cockiest person I know. You want to call me Portuga,” don’t you?”^[1382]

“It’s a good name for a friend.”

“Is that all you want? Very well, then. Shall we go now?”^[1383]

He started the engine and drove a distance, thinking. Then he stuck his head out the window and looked up and down the street. No one was coming.^[1384]

He opened the car door and said, “Out.”

I obeyed and followed him to the back of the car. He pointed at the spare tire.^[1385]

“Now, hold on tight. And be careful.”

I positioned myself for the piggyback, happy as could be. He climbed into the car and drove off slowly. He stopped after five minutes and came to check on me.^[1386]

“Like it?”

“It’s like a dream.”

“Well, that’s enough. Let’s go — it’s getting late.”

Night was gently falling and off in the distance crickets were singing in the hawthorn trees, announcing that there was more summer to come.^[1387]

The car purred along.

“Well. From now on, we’ll leave that subject well alone. OK?”

“Done.”

“I’d like to see you explaining where you’ve been all this time when you get home.”^[1388]

“I’ve already got it worked out. I’m going to say I went to Catechism. Today’s Thursday, isn’t it?”^[1389]

“You’re incorrigible. You’ve got an excuse for everything.”^[1390]

I scooted over close to him and leaned my head on his arm.^[1391]

“Portuga!”

“What?”

“I never want to be far away from you, you know?”

“Why is that?”^[1392]

“Because you’re the best person in the world. No one treats me badly when I’m with you, and I feel a sun of happiness in my heart.”^[1393]

Chapter Nine

Two Memorable Beatings ^[1394]

“You fold it here. Now, take the knife and cut the paper right on the fold.”^[1395]

The dull sound of the edge of the knife cutting the paper.^[1396]

“Now, glue it on, overlapping just a tiny bit, leaving this much margin. Like this.”^[1397]

I was sitting next to Totoca, learning to make a balloon. After everything was glued down, Totoca pegged it on the clothesline by the crown.^[1398]

“You only make the mouth when it’s all dry. Got it, dummy?”

“Yep.”^[1399]

We sat there on the back doorstep staring at the colorful balloon, which was taking a long time to dry. Totoca, as self-appointed expert, went on explaining, “You should only try to make a balloon with lots of sections when you’ve really got the hang of it. In the beginning you should just make them with two, ’cause it’s easier.”^[1400]

“Totoca, if I make a balloon on my own, will you make the mouth for me?”

“That depends.”^[1401]

This was him trying to cut a deal, to take a crack at my marble or trading card collections, which were growing faster than anyone could understand.^[1402]

“Gee, Totoca, I fight for you when you ask me to.”

“OK. I’ll do the first one for free, but if you don’t learn, the others’ll only be in exchange for something.”^[1403]

“Fine.”

I swore to myself that I was going to learn so well that he’d never touch my balloons again.^[1404]

After that I couldn’t get the balloon out of my head. It had to be “my” balloon. Imagine how proud Portuga would be when he heard of my prowess. Pinkie’s admiration when he saw the thing swinging from my hand ...^[1405]

The idea had taken hold of me, so I filled my pockets with marbles and a few trading cards that I had repeats of and headed out. I would sell them on the cheap in order to buy at least two sheets of tissue paper.^[1406]

“Attention, everyone! Five marbles for one tostão. Good as new!”

Nothing happened.^[1407]

“Ten cards for one tostão. You won’t find them as cheap at Dona Lota’s shop.”^[1408]

Nothing happened. None of the children had any money. I went all the way down Rua do Progresso peddling my wares. I visited Rua Barão de Capanema almost at a trot, but nothing happened. What about Gran’s house? I went there too, but she wasn’t interested.^[1409]

“I don’t want trading cards or marbles. You’re better off hanging on to them. Because tomorrow you’ll come and ask me to buy them for you again.”^[1410]

Gran obviously didn’t have any money.

I headed off again and looked down at my legs. They were dirty from so much walking through dusty streets. I looked at the sun, which was beginning to set. That was when the miracle happened.^[1411]

“Zezé! Zezé!”

Biriquinho came running like a madman down the street toward me.^[1412]

“I’ve been looking everywhere for you. Are you selling?”

I shook my pockets, jiggling the marbles.

“Let’s sit down.”

We sat and I spread my wares on the ground. [\[1413\]](#)

“How much?”

“Five marbles for one tostão and ten cards for the same price.”

“That’s steep.” [\[1414\]](#)

He annoyed me with that. What a thief! How was it “steep” when everyone sold five cards and three marbles for what I was asking? I went to put them all back in my pocket. [\[1415\]](#)

“Wait. Can I pick which ones?”

“How much you got?”

“Three tostões. I can spend two.”

“OK, then, I can give you six marbles and twelve cards.” [\[1416\]](#)

I raced into the Misery and Hunger. No one remembered *that scene* anymore. Only Seu Orlando was there, chatting at the counter. [\[1417\]](#) When the factory siren sounded, everyone came to wet their throats and you couldn’t even get inside. [\[1418\]](#)

“Have you got any tissue paper, sir?”

“You got money? You’re not putting anything else on your father’s tab.” [\[1419\]](#)

I wasn’t offended. I just showed him the two tostões.

“I’ve only got pink and orange.”

“Is that all?” [\[1420\]](#)

“You lot made off with everything I had during the kite season. But what difference does it make? Kites fly no matter what the color, don’t they?” [\[1421\]](#)

“But it’s not for a kite. I’m going to make my first balloon. I want my first balloon to be the most beautiful one in the world.” [\[1422\]](#)

There was no time to lose. It would take ages to get to Chico Franco’s general store. [\[1423\]](#)

“I’ll take it.”

Now things were going to be different. I put a chair next to the table and helped King Luís up so he could watch. [1424]

“Now, you be quiet, all right? Zezé is going to do something very tricky. When you grow up, I’ll teach you how to do it for free.” [1425]

It was growing dark quickly, and there we were working. The factory siren sounded. I needed to be quick. Jandira was already putting the plates on the table. She liked to feed us first so we didn’t disturb the grown-ups. [1426]

“Zezé! Luís!”

She bellowed as if we were all the way over in Murundu. I helped Luís down and said, “You go. I’ll be right behind you.”

“Zezé! Get a move on, or there’ll be trouble.”

“Coming!” [1427]

The witch was in a bad mood. She must have had a fight with one of her boyfriends. The one down at the bottom of the street or the one up at the top. [1428]

Now, almost as if on purpose, the glue was drying and the flour was sticking to my fingers, making it hard to work. [1429]

Her bellow was even louder. There was barely any light to work by. [1430]

“Zezé!”

It was the last straw. Jandira was furious.

“You think I’m your servant? Come eat now!” [1431]

She rushed into the living room, grabbed me by the ears, dragged me into the kitchen, and threw me against the table. That made me mad. [1432]

“I won’t eat. I won’t. I won’t. I want to finish my balloon.”

I slipped away and raced back to where I’d been. [1433]

She turned into a beast. Instead of coming at me, she went to the table and that was the end of my balloon. She tore it to shreds. [1434] I was so shocked, I did nothing. Then, not satisfied, she grabbed me by the arms and legs and threw me into the middle of the room. [1435]

“When I tell you to do something, you obey me.”

The devil inside me worked its way free. My indignation exploded like a hurricane. The first blast was simple. [\[1436\]](#)

“Do you know what you are? You’re a whore!”

She put her face close to mine, her eyes shooting sparks.

“Say that again if you’ve got the guts.”

I dragged the word out.

“Whooore!” [\[1437\]](#)

She snatched up the leather strap from the chest of drawers and began to flog me mercilessly. I turned my back to her and hid my head in my hands. My fury was greater than the pain. [\[1438\]](#)

“Whore! Whore! Bitch!”

She didn’t stop. My body was burning up with pain. That was when Totoca came in and ran to help her, as she was beginning to tire. [\[1439\]](#)

“Go ahead and kill me, you murderer! You’ll get what you deserve in prison!”

And she went on flogging me, hitting me so hard I fell to my knees, leaning on the chest of drawers. [\[1440\]](#)

“Whore! Bitch.”

Totoca picked me up and turned me around.

“Cut it out, Zezé. You can’t talk to your sister like that.”

“She’s a whore. A murderer. A bitch!” [\[1441\]](#)

Then he started to hit me in the face — the eyes, the nose, and the mouth. Especially the mouth. [\[1442\]](#)

My salvation was that Glória heard. She was next door chatting with Dona Rosena and rushed back home when she heard all the shouting. She blew into the living room like a gale. [\[1443\]](#) There was no messing with Glória, and when she saw my face covered in blood, she pushed Totoca aside and shoved Jandira away too, not caring that she was the oldest. I was sprawled on the ground, almost unable to open my eyes, taking ragged breaths. She took me to the bedroom. [\[1444\]](#) I didn’t cry, but King Luís had

gone to hide in Mama's room and was bawling, terrified, because they were hurting me. [1445]

Glória was ranting.

“One day you're going to kill this child and then what, you heartless monsters?” [1446]

She had laid me down on the bed and was going to fetch the blessed bowl of salty water. Totoca came in awkwardly. Glória gave him a shove. [1447]

“Get lost, you coward!”

“Didn't you hear what he was calling Jandira?” [1448]

“He wasn't doing anything. You two provoked him. When I left, he was quietly making his balloon. You have no heart. How can you beat your brother so badly?” [1449]

As she was wiping the blood off me, I spat a piece of tooth into the bowl. That stoked the volcano. [1450]

“Look what you've done, you lily liver. When you want to fight, you get scared and go running to him for help. Chicken! Nine years old and you still wet the bed. [1451] I'm going to show everyone your mattress and the wet pajamas you hide in the drawer every morning. ” [1452]

Then she sent everyone out of the room and locked the door. She turned on the light because night had fallen. She took off my shirt and sat there mopping the blood and gashes on my body. [1453]

“Does it hurt, shrimp?”

“It's hurting a lot now.”

“I'll do it really softly, my sweet little rascal. You'll need to lie on your stomach for a while so it can dry; otherwise your clothes'll stick to the cuts and it'll hurt.” [1454]

But what really hurt was my face. It ached with pain and rage at so much unprovoked cruelty. [1455]

When things were a little better, she lay down beside me, stroking my head. [1456]

“You saw, Gló. I wasn’t doing anything. When I deserve it, I don’t mind being flogged. But I wasn’t doing anything.”^[1457]

She gulped.

“But the saddest part was my balloon. It was looking so beautiful. Just ask Luís.”^[1458]

“I believe you. It was beautiful. But don’t worry. Tomorrow we’ll go to Gran’s house and buy some tissue paper. And I’ll help you make the most beautiful balloon in the world. So beautiful that even the stars will be jealous.”^[1459]

“There’s no point, Gló. You only make one beautiful first balloon. When that one doesn’t work out, you never get it right again or you never feel like making it again.”^[1460]

“One day ... one day ... I’m going to take you far away from this house. We’re going to live ...”^[1461]

She stopped short. She must have been thinking about Gran’s house, but it would be the same hell there. That was when she decided to enter the world of the orange tree and my dreams.^[1462]

“I’m going to take you to live on Tom Mix’s or Buck Jones’s ranch.”^[1463]

“But I like Fred Thomson even better.”

“Then let’s go there.”

And, completely helpless, we began to weep quietly together...^[1464]

Even though I missed Portuga, I didn’t go to see him for two days. I wasn’t even allowed to go to school. They didn’t want there to be any witnesses to such brutality.^[1465] As soon as the swelling on my face went down and my lips healed, I would go back to my normal routine. I spent the days sitting next to Pinkie with my little brother, with no desire to talk. Afraid of everything.^[1466] Papa had sworn that he’d beat me to a pulp if I ever repeated what I’d said to Jandira again. Now I was even afraid to breathe. Best to take refuge in the tiny shadow of my orange tree, look through the mountains of trading cards that Portuga had given me, and

patiently teach King Luís to play marbles.^[1467] He was a bit clumsy, but he'd eventually get the hang of it.^[1468]

I missed Portuga a lot. He must have thought it odd that I hadn't been to see him, and if he'd known where I lived, he might even have come looking for me. My ears sorely missed his thick Portuguese accent and the way he always called me tu.^[1469] Dona Cecília Paim had told me that you really need to know your grammar to address others as tu. My eyes longed to see his brown face, his impeccable dark-colored clothes, the collars of his shirts, always so stiff, as if they'd come straight out of a drawer, his checkered waistcoat, and even his gold anchor cuff links.^[1470]

But I'd be better soon. Children heal quickly, or so they say. That night Papa hadn't gone out.^[1471] No one else was home, except for Luís, who was already asleep. Mama was probably on her way home from the city. Sometimes she did overtime at the English Mill, and we only saw her on Sundays.^[1472]

I had decided to stay near Papa, because that way I couldn't get up to any mischief. He was sitting in the rocking chair staring blankly at the wall. His face was always covered in stubble.^[1473] His shirt wasn't always terribly clean. Maybe he hadn't gone to play cards with his friends because he had no money. Poor Papa — it must have made him sad that Mama had to work to help pay the bills.^[1474] Lalá already had a job at the factory. It must have been hard to go looking for jobs and always come home downcast after hearing the same reply: “We need someone younger.”^[1475]

Sitting on the doorstep, I was counting little white geckos on the wall and glancing at Papa from time to time. The only other time I'd seen him looking so sad was that Christmas morning. I needed to do something for him.^[1476] Maybe I could sing for him. I could sing very softly and for sure it would cheer him up a little. I went through my repertoire in my head and remembered the last song Seu Arioaldo had taught me.^[1477] “The Tango”; the tango was one of the most beautiful things I'd ever heard. I started softly.^[1478]

“I want a naked woman tonight

*Very naked I want her to be ...
I want her in the full-moon light
I want her body all to me ..."*

"Zezé!"

"Yes, Papa?"^[1479]

I stood up quickly. Papa must have liked it a lot and wanted me to sing it closer to him.

"What's that you're singing?"

I repeated it.

"I want a naked woman tonight ..."

"Who taught you that song?"^[1480]

His eyes had taken on a dull shine as if he was about to go crazy.^[1481]

"Seu Ariovaldo."

"I already told you I don't want you anywhere near him."

He hadn't said any such thing. I don't even think he knew I worked as a singer's helper.^[1482]

"Sing it again."

"It's a popular tango."

"I want a naked woman tonight ..."

A slap exploded on my face.^[1483]

"Sing it again."

"I want a naked woman tonight ..."

Another slap, another, and another. Tears sprang unexpectedly from my eyes.

"Go on, keep singing."

"I want a naked woman tonight ..."^[1484]

I could barely move my face; it was buffeted from side to side. I would open my eyes, and they would shut again with the impact of the blows. I didn't know if I was supposed to stop or if I had to obey him...^[1485] but

within my pain I had decided something. That was to be my last beating, even if it meant if I had to die. [\[1486\]](#)

When he stopped for a moment and ordered me to sing again, I didn't. I looked at him with contempt and said, "Murderer! Go ahead and kill me. You'll get what you deserve in prison!" [\[1487\]](#)

Only then did he get up from the chair, seething with anger. He unbuckled his belt, which had two metal rings, and began to reel off a string of insults. He called me a dog, a waste of space, a good-for-nothing, if that was how I spoke to my father. [\[1488\]](#)

He cracked the belt at my body like a whip. It felt like it had a thousand fingers that could hit me all over. I fell to the floor and curled up in a corner by the wall. [\[1489\]](#) I was sure he was going to kill me. I was conscious when Glória came to my rescue. Glória, the only sandy-haired one like me. [\[1490\]](#) Glória, whom no one touched. She grabbed Papa's hand to stop the blow. [\[1491\]](#)

"Papa. Papa. Hit me, for God's sake, but don't hit that child any more." [\[1492\]](#)

He threw the belt on the table and ran his hands over his face. He was crying for himself and for me. [\[1493\]](#)

"I lost my head. I thought he was taunting me. Giving me cheek." [\[1494\]](#)

When Glória picked me up off the ground, I blacked out. [\[1495\]](#)

When I came to my senses, I was burning up with fever. Mama and Glória were at my bedside saying sweet things. Lots of people were moving about in the living room. [\[1496\]](#) Even Gran had been called. Every movement hurt me all over. Later I learned that they had wanted to call the doctor, but it wouldn't have looked good. [\[1497\]](#)

Glória brought me some broth she'd made and tried to feed me a few spoonfuls. I could barely breathe, much less swallow. All I wanted to do was sleep, and each time I woke up, the pain had eased a little. [\[1498\]](#) But Mama and Glória continued to watch over me. Mama spent the night with me and didn't get up until just before first light to get ready for work. When she came to say good-bye, I clung to her neck. [\[1499\]](#)

“It’ll be fine, son. You’ll be all good tomorrow.”

“Mama ...”

Quietly I murmured what was, perhaps, the greatest accusation of my life. [\[1500\]](#)

“Mama, I shouldn’t have been born. I should have been like my balloon ...”

She sadly stroked my hair. [\[1501\]](#)

“Everyone should have been born just as they were. You too. It’s just that sometimes, Zezé, you’re too naughty.” [\[1502\]](#)

Chapter Ten

A Strange, but Gentle, Request [1503]

It took me a week to recover completely. My sadness didn't come from the pain or the blows. At home everyone had started to treat me so well that it was a bit weird. [1504] But something was missing. Something important that could make me go back to being myself, perhaps believe in people, believe that they were kind. I was so quiet, so apathetic, almost always sitting beside Pinkie, blankly watching the world go by. [1505] I didn't talk to Pinkie or listen to his stories. At the most I'd let my little brother sit with me. I'd play Sugarloaf Mountain with him, which he loved, and let him push the hundred little cable car buttons up and down, all day long. [1506] I watched him with great tenderness, because when I was a child, like him, I liked that too. [1507]

Glória was worried about my silence. She would set my pile of trading cards and bag of marbles nearby, and sometimes I didn't even move. I didn't feel like going to the cinema or shining shoes. [1508] Truth was, I couldn't get over the pain inside me. The pain of a tiny animal that has been brutally beaten and doesn't know why. [1509]

Glória asked about my imaginary friends.

"They're not here. They've gone far away."

I meant Fred Thomson and my other friends. [1510]

But she didn't know the revolution that was taking place inside me. What I had decided. I was going to change films. [1511] I was done with cowboys and Indians and all that. From now on I only wanted to see romantic films, with lots of kissing and hugging, in which everyone liked

each other. Since all I was good for was getting beaten up, at least I could see other people liking each other. [1512]

The day came when I could go to school. I went, but not to school. I knew Portuga would have been waiting for me in “our” car for a week and had probably given up. [1513] Naturally, he would only start waiting again when I told him to. My absence must have worried him a lot. But even if he’d known I was sick, he wouldn’t have come looking for me. [1514] We had given our word; we’d made a secret pact. No one but God could know about our friendship. [1515]

His beautiful car was parked in front of the pastry shop, opposite the train station. The first ray of joy broke through. My heart galloped on ahead, spurred on by my eagerness to see him. I was going to see my one true friend. [1516]

But at that moment a beautiful whistle echoed through the station, giving me goose bumps. It was the Mangaratiba. Violent, proud, master of the tracks. [1517] It flew past, its cars jiggling in all their splendor. The people at the windows were looking out. Everyone who traveled was happy. [1518] When I was little, I liked to watch the Mangaratiba go past while I waved and waved. [1519]

I would wave until the train disappeared into the horizon. Now it was Luís who was going through this phase. [1520]

I looked around the pastry shop and there he was. At the last table so he could see everyone who came in, but he was looking the other way. He didn’t have a jacket on and was wearing his beautiful checkered waistcoat, which showed the white sleeves of his clean shirt. [1521]

I suddenly felt so weak I could barely make it over to him. Seu Ladislau tipped him off.

“Look who’s here, Portuga.” [1522]

He slowly turned and his face spread into a smile of happiness. He flung his arms open and gave me a long hug. [1523]

“My heart was telling me you’d come today.”

Then he gave me a long look. [1524]

“So, where’ve you been all this time?”

“I was very sick.”

He pulled out a chair.

“Have a seat.”^[1525]

He snapped his fingers to call over the waiter, who already knew what I liked. But when he set down the soda and pastry in front of me, I didn’t even touch them. I rested my head in my arms and stayed like that, feeling frail and sad.^[1526]

“Don’t you want it?”

And because I didn’t reply, Portuga lifted up my face. I bit my lips hard and my eyes filled with tears.^[1527]

“What’s all this about, squirt? Tell your old pal here.”

“I can’t. Not here.”

Seu Ladislau was shaking his head as if he didn’t understand. I decided to say something.^[1528]

“Portuga, is the car still ‘our’ car?”

“Yes. Do you still doubt it?”

“Could you take me for a drive?”

The request surprised him.

“Sure, if you want to.”^[1529]

He saw that my eyes were even more full of tears, so he took me by the arm, led me to the car, and lifted me into the passenger seat.^[1530]

He went back to pay the bill, and I heard him talking to Seu Ladislau and the others.^[1531]

“No one in that boy’s family understands him. I’ve never seen such a sensitive child.”^[1532]

“Tell the truth, Portuga. You really like the little rascal.”^[1533]

“More than you can imagine. He’s a wonderful, intelligent little squirt.”^[1534]

He came back to the car and sat down.

“Where do you want to go?”^[1535]

“I just want to get out of here. We can go to the road to Murundu. It’s nearby and won’t use up a lot of gas.”^[1536]

He laughed.

“Aren’t you too young to understand grown-up problems?”^[1537]

We were so poor that from an early age we’d learned not to waste money. Everything cost a lot. Gasoline was expensive.^[1538]

During the short drive he said nothing. He allowed me to collect myself. But when we left everything behind and the landscape became a beautiful blanket of green fields, he stopped the car, looked at me, and smiled, with his kindness that made up for the lack of kindness in the rest of the world.^[1539]

“Portuga, look at my face. No, not my face, my snout. People at home say I’ve got a snout because I’m not a person, but an animal, the devil’s child.”^[1540]

“I still prefer to look at your face.”

“Well, take a good look. See how it’s still all swollen from being beaten?”^[1541]

Portuga’s eyes filled with dismay and pity.

“But why did they do that?”^[1542]

I told him, everything, without exaggerating a single detail. When I finished, his eyes were moist, and for a while he was at a loss for words.^[1543]

“But it’s not right to beat such a young child like that. You’re not even six years old. Goodness gracious me!”^[1544]

“I know why. I’m worthless. I’m so bad that when Christmas comes, the same thing always happens: the devil child is born in my heart instead of the Baby Jesus!”^[1545]

“Nonsense, you’re still a little angel. You might be a little mischievous... .”

The idea came back to play on my mind.^[1546]

“I’m so bad, I shouldn’t have been born. I said that to Mama the other day.”

For the first time he stammered.

“You shouldn’t have said that.”^[1547]

“I asked to speak to you because it’s really important. I know it’s bad that Papa can’t get a job at his age. I know it must hurt a lot.^[1548] Mama having to leave for work before dawn to help pay the bills. She works the looms at the English Mill. She wears a girdle because she got a hernia loading a box of spools.^[1549] Lalá’s all grown-up, and even though she studied a lot, she has to work at the factory. It’s all horrible. But he didn’t have to beat me so much.^[1550] At Christmas, I promised that he could beat me as much as he liked, but this time it was too much.” ^[1551]

He was staring at me in disbelief.^[1552]

“Goodness me! How can such a young child understand and worry about grown-up problems like that? I’ve never seen anything like it!”^[1553]

He gulped back a little of his emotion.^[1554]

“We’re friends, aren’t we? So let’s talk man-to-man. Though, to be honest, sometimes it gives me goose bumps to talk about certain things with you. First, I don’t think you should swear at your sister like that. In fact, you should never swear, you know?”^[1555]

“But I’m little. It’s the only way I can get even.”

“Do you know what those words mean?”

I nodded.^[1556]

“Then you can’t and you shouldn’t.”

We paused.

“Portuga!”

“What?”

“Don’t you like me saying swear words?”

“No, I don’t.”^[1557]

“OK, then, if I don’t die, I promise I won’t swear anymore.”

“Good. And what’s this about dying?”^[1558]

“I’ll tell you when we get there.” We were silent again. The Portuguese was brooding.^[1559]

“Since you trust me, squirt, I need to know something else. That song, the tango. Did you know what you were singing?”^[1560]

“I won’t lie to you. I wasn’t really sure. I learned it because I learn everything.^[1561] Because it’s such a pretty song. I wasn’t thinking about what it meant. But he beat me so much, Portuga.^[1562] But it’s OK. ” I sniffled. “I’m going to kill him.”^[1563]

“What’s this, child? You’re going to kill your father?”^[1564]

“Yep. I’ve already started. Killing him doesn’t mean grabbing Buck Jones’s revolver and *bang!* That’s not it. You can kill someone in your heart. Stop loving them. And one day they die.”^[1565]

“What an imagination you have,” he said, unable to hide the emotion that had taken hold of him. “But didn’t you say you were going to kill me, too?” he went on.^[1566]

“That was in the beginning. But then I killed you back to front. I made you die and then you came to life in my heart.^[1567] You’re the only person I like, Portuga. The only friend I have. It’s not because you give me trading cards, sodas, sweets, and marbles. I swear it’s true. ”^[1568]

“But everyone loves you. Your mother, even your father. Your sister Glória, King Luís ... And have you forgotten your little orange tree? Pinkie ... What is it you call him?”^[1569]

“Sweetie.”

“So ...”

“It’s different now, Portuga. Truth is, Sweetie is just a simple little orange tree that doesn’t even flower... . But not you. You’re my friend, and that’s why I asked to go for a ride in our car, which is soon going to be just yours. I came to say good-bye.”^[1570]

“Good-bye?”

“Yes. You see, I’m good-for-nothing, I’m tired of getting beaten up and having my ears pulled. I’m not going to be another mouth ...”^[1571]

I started to feel a painful knot in my throat. I needed courage to say the rest.

“Are you going to run away?”

“No. I spent the whole week thinking about it. Tonight I’m going to throw myself under the Mangaratiba.”^[1572]

He didn’t say a word, just hugged me tightly and comforted me as only he knew how.^[1573]

“No. Don’t say that, for the love of God. You have a beautiful life ahead of you.^[1574] With your mind and your intelligence. It’s a sin to say such a thing! I don’t want you to think it or say it ever again. What about me? Don’t you like me? If you do, and you’re not lying, then you shouldn’t say things like that.”^[1575] He pulled back from me and looked me in the eye. He wiped away my tears with the back of his hand.^[1576]

“I’m very fond of you, squirt. Much more than you think. C’mon, give me a smile.”

I smiled, somewhat relieved by his confession.^[1577]

“Soon this will all be forgotten. You’ll be master of the streets with your kites, king of the marbles, a cowboy as strong as Buck Jones ... By the way, I had an idea. Want to know what it is?”^[1578]

“Yes.”

“On Saturday, I’m not going to see my daughter in Encantado. She’s gone to spend a few days in Paquetá with her husband. Since the weather’s been fine, I was thinking about going fishing over in the Guandu River. I don’t have a fishing pal and wondered if you’d like to come.”^[1579]

My eyes lit up.

“Would you take me?”

“Well, if you want. You don’t have to come.”

My reply was to fling my arms around his neck and hug him, leaning my face against his shaved face. We were laughing and the tragedy had begun to fade.^[1580]

“I know a beautiful spot. We can take something to eat. What do you like best?”

“You, Portuga.”

“I’m talking about salami, eggs, bananas ...”^[1581]

“I like everything. At home we learn to like anything and everything.”

“Shall we go, then?”

“I won’t be able to sleep thinking about it.”^[1582]

But there was a serious problem casting a shadow over our happiness.

“And what will you say about being out of the house the whole day?”

“I’ll make something up.”

“What if you get caught?”^[1583]

“No one is allowed to beat me until the end of the month. They promised Glória, and no one messes with Glória. She’s the only sandy-haired one like me.”^[1584]

“Really?”

“Really. They can only hit me after one month, when I’ve recovered.”

He started the engine and began to drive back.^[1585]

“So, do you promise not to talk about it again?”

“About what?”

“The Mangaratiba?”

“It’ll take me a while to get around to it... .”

“Good to hear.”^[1586]

I later heard, from Seu Ladislau, that despite my promise, Portuga didn’t go home until very late that night, after the Mangaratiba had passed.^[1587]

The drive was beautiful. The road wasn’t wide or asphalted, or even paved, but the trees and fields were dazzling. Not to mention the sun and the cheerful bright blue sky.^[1588] Gran had once said that happiness is a “sun shining in your heart. ” And that the sun lit up everything with happiness. If it was true, the sun in my heart made everything beautiful.^[1589]

We talked about certain things again, as the car purred along unhurriedly. It seemed like even the car wanted to listen to our conversation.^[1590]

“So, when you’re with me, you’re calm and well behaved. And with your teacher — what’s her name again?”^[1591]

“Dona Cecília Paim. Did you know she has a little white spot in one of her eyes?”^[1592]

He laughed.

“You said Dona Cecília Paim wouldn’t believe the things you do outside school. You’re good with your little brother and Glória. So why do you think you change so much?”^[1593]

“I don’t know. All I know is that everything I do leads to trouble. The whole street knows what I’ve been up to.^[1594] It’s as if the devil whispers things in my ear. Otherwise I wouldn’t get up to so much monkey business, as my uncle Edmundo calls it. Do you know what I did once to Uncle Edmundo? I didn’t tell you, did I?”^[1595]

“No.”

“Well, it was a good six months ago. He’d gotten a hammock from up north and was really pleased with it. He wouldn’t even let us swing in it, the son of a bitch ...”

“What did you say?”^[1596]

“Um, the miserable wretch. When he was done with his nap, he’d roll it up and carry it under his arm. As if we were going to steal a piece of it.^[1597] Well, one day I went to Gran’s house, and she didn’t see me come in. She must have had her glasses on the end of her nose, reading the classifieds. I went outside.^[1598] I looked at the guava trees, but I didn’t see anything. Then I saw Uncle Edmundo in the hammock, which he’d hung between the fence and the trunk of an orange tree. He was snoring like a pig, his mouth kind of loose and open.^[1599] His newspaper had fallen on the ground. Then the devil spoke to me, and I saw that there was a box of matches in his pocket. I tore off a bit of paper without making any noise.^[1600] I piled up the others bits of newspaper and set fire to the wick I’d made. When the flames appeared right beneath his. ”^[1601]

I paused and asked earnestly, “Portuga, can I say ‘bum’?”

“Well, it’s a bit rude and you should try to avoid it.”

“So what should we say instead of ‘bum’?”^[1602]

“Posterior.”

“What? That’s a new one.”

“Posterior. POS-TE-RI-OR.”^[1603]

“Well, when it started to burn under his bum’s posterior, I raced out the gate and watched through a hole in the fence to see what would happen. He bellowed. He jumped up and grabbed his hammock.^[1604] Then Gran came running and gave him a right scolding. ‘I’m tired of telling you not to smoke in the hammock!’ And when she saw the burning newspaper, she grumbled that she hadn’t read that one yet.”^[1605]

The Portuguese chuckled heartily, and I liked seeing him cheerful like that.

“Didn’t they catch you?”^[1606]

“They never found out. I only told Sweetie. If they caught me, they’d have cut my balls off.”

“Cut what?”

“I mean, I’d have been in trouble.”^[1607]

He chuckled again and we looked out at the road. Yellow dust rose up everywhere that the car went. But I was mulling something over.^[1608]

“Portuga, you weren’t lying, were you?”

“About what, squirt?”

“Well, I’ve never heard anyone say: ‘He was kicked in the posterior.’ Have you?”

He laughed again.^[1609]

“You’re really something. I’ve never heard it either. But OK, forget ‘posterior’ and say ‘behind’ instead.^[1610] But let’s change the subject or soon I won’t know what to say to you. Watch the landscape. You’re going to see more and more big trees. We’re getting closer to the river.”^[1611]

He turned right and took a shortcut. The car went on and on and then stopped right in an empty field. There was just one big tree with enormous roots.^[1612]

I clapped my hands with glee.^[1613]

“How beautiful! What a beautiful place! The next time I see Buck Jones, I’m going to tell him that his prairies and plains don’t hold a candle

to our place.”^[1614]

He stroked my head.

“This is how I want to see you always. Living out good dreams, not with a head full of crazy ideas.”^[1615]

We got out of the car, and I helped carry the things into the shade of the tree.

“Do you always come here alone, Portuga?”^[1616]

“Most of the time. See? I have a tree too.”

“What’s it called, Portuga? If you have a tree this big, you have to give it a name.”^[1617]

He thought for a minute, smiled, and thought some more.

“It’s a secret, but I’ll tell you. Her name is Queen Carlota.”^[1618]

“And does she talk to you?”

“Not exactly. Because a queen never speaks directly to her subjects. But I always call her ‘Your Majesty.’”^[1619]

“What are ‘subjects’?”

“They’re the people who do what the queen says.”

“Am I your subject?”^[1620]

He let out such a hearty laugh that it made the grasses stir.

“No, because I’m not a king and I don’t give orders. I will always *ask* you to do things.”^[1621]

“But you could be a king. You have everything to be a king. All kings are fat like you.”^[1622] The King of Hearts, the King of Spades, the King of Clubs, and the King of Diamonds. All of the kings in the deck are handsome like you too, Portuga.” ^[1623]

“C’mon. Let’s get a move on, because all this chatter isn’t going to catch us any fish.”^[1624]

He got a fishing rod and a tin can full of worms and took off his shoes and waistcoat. Without the waistcoat, he looked fatter. He pointed at a place along the river.^[1625]

“You can play there. It’s shallow. But not on the other side, because it’s very deep. [1626] Now I’m going over there to fish. If you want to stay with me, you can’t talk. Otherwise the fish will swim away.” [1627]

I left him sitting there and went to play. To discover things. How beautiful that piece of river was. [1628] I wet my feet and saw a whole bunch of frogs darting here and there in the current. I watched sand, pebbles, and leaves being pulled along by the current. I thought of Glória. [1629]

*Said the flower to the river
“Leave me, leave me be!
I was born up on the hill ...
I will die down in the sea.” [1630]
But the river, quick and cold,
With its mocking song,
Raced over sand and stone,
And swept the flower along. [1631]
“Rocking in my cradle,
Rocking in my treetop;
From the sky so blue
Falls the clearest dewdrop!” [1632]*

Glória was right. The poem was the most beautiful thing in the world. It was a shame I couldn’t tell her I’d seen the poem come to life. [1633] Not with a flower, but with a bunch of little leaves that had fallen from trees and been carried away to the sea. I wondered if the river, this river, also went to the sea. I could ask the Portuguese. [1634] No, it would disturb his fishing. [1635]

But he only caught two little fish, which I felt a bit sorry for. The sun was high in the sky. My face was flushed from so much playing and chattering with the world. [1636] That was when Portuga came and called me. I skipped over to him like a kid goat. [1637]

“Why, you’re covered in dirt, squirt.”

“I’ve been playing a lot. I lay on the ground. I splashed in the water...”^[1638]

“Let’s eat. But you can’t eat covered in filth like that. Take your clothes off and go have a wash in that shallow spot over there.”^[1639]

I hesitated, unsure whether to obey or not.

“I don’t know how to swim.”

“But you don’t have to. Go ahead — I’ll stay nearby.”^[1640]

I stayed where I was. I didn’t want him to see the marks, welts, and scars from my beatings.^[1641]

“Don’t tell me you’re ashamed to undress in front of me.”

“No. It’s not that.”

I had no choice. I turned around and began to take off my clothes. First my shirt, then my trousers with the cloth belt.^[1642]

I threw them all on the ground and turned to face him, pleading. He said nothing, but his eyes reflected his indignation and horror.^[1643]

He just mumbled, “If it hurts, don’t get in the water.”

“It doesn’t hurt anymore.”^[1644]

We ate eggs, bananas, salami, bread, and candied guava, which only I liked. We went to drink water from the river and then returned to the shade of Queen Carlota.^[1645]

He was about to sit down, but I made a sign for him to stop.

I placed a hand on my chest and addressed the tree.^[1646]

“Your Majesty, your subject, Sir Manuel Valadares, and the greatest warrior of the Apinajé Nation ... We are going to sit at Your Majesty’s feet.”^[1647]

We laughed and sat.

The Portuguese lay down on the ground, covered a root of the tree with his waistcoat, and said, “Now it’s time for a nap.”^[1648]

“But I’m not tired.”

“It doesn’t matter. I can’t let you run loose, mischievous thing that you are.”^[1649]

He placed his hand on my chest and trapped me. We lay there a long while, watching the clouds slip through the branches of the tree. The moment had arrived. If I didn't say it now, I never would. [\[1650\]](#)

“Portuga!”

“Yes?”

“Are you asleep?”

“Not yet.” [\[1651\]](#)

“Is it true what you said to Seu Ladislau at the pastry shop?”

“I've said a lot of things to Seu Ladislau at the pastry shop.” [\[1652\]](#)

“About me. I heard you. I heard you from the car.”

“And what did you hear?”

“That you really like me?”

“Of course I like you. Why do you ask?” [\[1653\]](#)

I turned over, without freeing myself from his arms. I stared into his half-closed eyes. His face looked even fatter like that and even more kingly. [\[1654\]](#)

“No, but I want to know if you like me lots and lots?”

“Of course, silly.”

And he hugged me tighter as proof of what he said. [\[1655\]](#)

“I've been doing some serious thinking. You only have that daughter in Encantado, don't you?” [\[1656\]](#)

“Yes.”

“You live alone in that house with your two birdcages, don't you?” [\[1657\]](#)

“Yes.”

“You said you have no grandchildren, right?”

“Yes.”

“And you like me, don't you?”

“Yes.”

“Then why don't you go to my place and ask Papa to give me to you?” [\[1658\]](#)

He was so moved that he sat up and held my face with both hands.

“Would you like to be my son?”^[1659]

“We don’t get to choose our father before we’re born. But if I could, I’d choose you.”

“Really, squirt?”^[1660]

“I could even swear it. I’d be one less mouth for them to feed. I promise I’ll never say swear words again, not even ‘bum’ .^[1661] I’ll polish your shoes, look after the birds in the cage. I’ll be really well behaved. There won’t be a better pupil in the school. I’ll be very good. ”^[1662]

He didn’t even know what to say.^[1663]

“Everyone will be so happy if I’m given away. It’ll be a relief. I have a sister between Glória and Totoca who was given away to a family in the north.^[1664] She went to live with a rich cousin to study and have a proper upbringing. ”^[1665]

The silence continued and his eyes were full of tears.^[1666]

“If they don’t want to give me away, you can buy me. Papa doesn’t have a penny. I’m sure he’ll sell me. If he charges a lot, you can buy me in installments, just like people pay Jacob the moneylender ...”^[1667]

Because he didn’t answer, I resumed my old position and so did he.^[1668]

“You know, Portuga, if you don’t want me, it’s OK. I didn’t mean to make you cry... .”

He stroked my hair for a long time.^[1669]

“That’s not it, son. That’s not it. We can’t solve our problems just like that, with a snap of the fingers.^[1670] But I have a suggestion. Much as I’d like to, I can’t take you away from your parents or your home. It isn’t right.^[1671] But from now on, even though I already thought of you as a son, I’m going to treat you as if you really were my own. ”^[1672]

I sat up, elated.

“Really, Portuga?”

“I could even swear it, as you always say.”

I did something that I rarely did or wanted to do with the members of my family. I kissed him on his fat, kind face.^[1673]

Chapter Eleven

Little by Little, Tenderness Is Born [\[1674\]](#)

“None of them could speak, and you couldn’t go horseback riding on them either, Portuga?” [\[1675\]](#)

“None of them.”

“But you weren’t a child then?”

“I was. But not all children are lucky enough to understand trees like you do. And it isn’t every tree that likes to talk.” [\[1676\]](#)

“He gave an affectionate laugh and went on.” [\[1677\]](#)

“They weren’t exactly trees, but trellised vines, and before you ask: trellised vines are what grapes grow on. They’re just thick vines. It was pretty to see the harvests and the grape stomping.” [\[1678\]](#)

“He explained what that was. He seemed to know a lot. As much as Uncle Edmundo.

“Tell me more.”

“You’re enjoying it?”

“Very much. I wish I could talk with you nonstop for 852 miles.” [\[1679\]](#)

“What about the gasoline for all that?”

“It’s make-believe gasoline.” [\[1680\]](#)

“Then he told me about the grass that turns into hay in winter and about cheese-making. He says ‘cheese’ differently from us. He changes the music of the words a lot, but I think they sound even more musical.” [\[1681\]](#)

“He stopped talking and gave a long sigh.” [\[1682\]](#)

“I’d like to go back there very soon. Perhaps to spend my twilight years in a peaceful, enchanted place. Folhadela, near Monreal, in my beautiful Trás-os-Montes.”^[1683]

“It was only then that I really noticed that Portuga was older than Papa, although his plump face was always shiny, with fewer wrinkles. A strange feeling ran through me.”^[1684]

“Are you serious?”

“Only then did he notice my disappointment.”^[1685]

“Don’t worry, silly — it’s a long way off. It might never even happen.”^[1686]

“What about me? It took so long for you to be like this, the way I like you.”^[1687]

“My eyes filled with cowardly tears.

“But surely I’m allowed to dream too.”

“It’s just that you didn’t put me in your dream.”

“He smiled dotingly.”^[1688]

“I put you in all my dreams, Portuga. When I head out over the green prairies with Tom Mix and Fred Thomson, I’ve already hired a stagecoach for you to travel in so you don’t get tired. You’re everywhere I go.”^[1689] Sometimes at school I look up and imagine you’ve come to wave at me from the door.” ^[1690]

“Goodness me! I’ve never seen a soul as starved for affection as you. But you shouldn’t be so attached to me, you know?”^[1691]

I was telling all this to Pinkie. Pinkie liked to talk more than I did.^[1692]

“But the truth is, after he became my father, Sweetie, he’s been all dotting. He thinks everything I do is cute. But a different cute.”^[1693] He’s not like other people who say, ‘That boy’ll go far. He’ll go far, but he’ll never leave Bangu.’” ^[1694]

I gave Pinkie a tender look. Now that I’d discovered what tenderness was, I lavished it on everything that I liked.^[1695]

“You see, Pinkie, I want to have twelve children and then twelve more. Do you understand? The first lot will all be children and no one will ever

lay a finger on them. The other twelve will grow into men.^[1696] And I'll go and ask each of them, 'What do you most want to be, son? A woodcutter? Right, then. Here's an ax and a checkered shirt. You want to be a lion tamer? Well, here's a whip and a uniform.'^[1697]

"What about at Christmas? What are you going to do with so many children?"

Pinkie was really something! Interrupting at a time like that.^[1698]

"At Christmas I'm going to have lots of money. I'll buy a truckload of chestnuts and hazelnuts. Walnuts, figs, and raisins.^[1699] So many toys that they'll give or lend them to our poor neighbors.... And I'm going to have lots of money, because from now on I want to be rich, really rich, and I'm going to win the lottery too..."^[1700]

I looked at Pinkie defiantly, to show that I wasn't happy about his interruption.^[1701]

"Let me finish telling you the rest 'cause there are lots of children to go. 'So, son, you want to be a cowboy? Here's your saddle and lasso. You want to drive the Mangaratiba? Here's your cap and whistle...'"^[1702]

"Why a whistle, Zezé? You talk to yourself so much, you'll end up going crazy."^[1703]

Totoca had come over to sit by me. With a friendly smile, he studied my orange tree, covered in string and beer caps. He wanted something.^[1704]

"Zezé, do you want to lend me four tostões?"

"No."

"But you have it, don't you?"

"Yep."

"And you don't want to lend it to me even though you don't know what it's for?"^[1705]

"I'm going to become very rich so I can travel to Trás-os-Montes."

"What's all this about?"

"Not telling."

"Well, keep it to yourself, then."

“I will, but I’m not lending you four tostões.”^[1706]

“You’re good at marbles. You’re a good shot. Tomorrow you’ll play and win more marbles to sell. You’ll get your four tostões back in no time.”^[1707]

“It doesn’t matter. I won’t lend it to you, and don’t come here to pick a fight with me, ’cause I’m behaving myself and not up to any mischief.”^[1708]

“I’m not here to pick a fight. It’s just that you’re my favorite brother, and now all of a sudden you’re becoming a heartless monster.”^[1709]

“I’m not becoming a heartless monster. I’m a heartless troglodyte.”

“What’s that?”^[1710]

“Troglodyte. Uncle Edmundo showed me a picture in a magazine. They were big hairy monkeys with clubs.^[1711] Troglodytes were people at the beginning of the world who lived in the caves of Nean. Ne-an. I don’t know.^[1712] I can’t remember the name because it was foreign and too difficult.”^[1713]

“Uncle Edmundo shouldn’t fill your head with so many ideas. But will you lend it to me?”

“I don’t even know if I have it... .”^[1714]

“C’mon, Zezé, how many times have we gone out to shine shoes and you didn’t make a thing and I shared what I made with you? How many times have I carried your box when you were tired ... ?”^[1715]

It was true. Totoca was rarely mean to me. I knew I’d end up lending it to him.^[1716]

“If you lend it to me, I’ll tell you two really good things.”^[1717]

I was silent.

“And I’ll say that your sweet orange tree is much more beautiful than my tamarind tree.”^[1718]

“Really?”

“That’s what I said.”

I put my hand in my pocket and shook my coins.

“What else?”^[1719]

“You know, Zezé, we’re not going to be poor anymore. Papa got a job as a manager at Santo Aleixo Factory. We’re going to be rich again... . What’s wrong? Aren’t you happy?”^[1720]

“Yes, I’m happy for Papa. But I don’t want to leave Bangu. I’ll go live with Gran. I’m only leaving here to go to Trás-os-Montes... .”^[1721]

“Right. You’d rather stay with Gran and take laxatives once a month than go with us?”^[1722]

“Yep. And you’ll never know why... . What’s the other thing?”^[1723]

“I can’t tell you here. There’s ‘someone’ who can’t hear it.”^[1724]

We walked over to the outhouse. Even so, he spoke in a low voice.^[1725]

“I need to warn you, Zezé. So you can get used to the idea. City Hall is planning to make the streets wider. They’re going to fill in all the ditches and take space from all the backyards.”^[1726]

“So what?”

“You’re such a bright spark and you didn’t get it? When they widen the streets, they’re going to tear all that down.”^[1727]

He pointed at the place where my sweet orange tree stood. I puckered up to cry.^[1728]

“You’re lying, aren’t you, Totoca?”

“You don’t need to make that face. It’s still a long way off.”^[1729]

My fingers were nervously counting the coins in my pocket.

“It’s a lie, isn’t it, Totoca?”

“No. It’s the honest-to-God truth. But are you a big boy or not?”^[1730]

“I am.”

The tears streamed down my face anyway. I hugged him around the waist, begging.^[1731]

“You’re with me, aren’t you, Totoca? I’m going to round up a lot of people to make war. No one’s chopping down my little orange tree.”^[1732]

“OK, fine. We won’t let them. Now will you lend me the money?”^[1733]

“What’s it for?”

“Since you were banned from the Cinema Bangu, they started showing a Tarzan film. I’ll tell you all about it when I’ve seen it.”^[1734]

I found five tostões in my pocket and handed him the money while I dried my eyes with the bottom of my shirt.^[1735]

“Keep the change. You can buy some sweets.”^[1736]

I went back to my orange tree, but I didn’t feel like talking. I just thought about the Tarzan film. I’d seen it the day before.^[1737]

“Do you want to go?” Portuga had asked when I told him about it.^[1738]

“I’d love to, but I’m not allowed in the Cinema Bangu.”

I reminded him why. He laughed.

“Is that head of yours making things up?”^[1739]

“I swear, Portuga. But I think if a grown-up went with me, no one would say anything.”^[1740]

“And if this grown-up were me ... Is that what you want?”

My face lit up with happiness.

“But I have to work, son.”^[1741]

“There’s never anyone there at this time. Instead of chatting or napping in the car, you could see Tarzan fighting leopards, alligators, and gorillas. Do you know who plays Tarzan? Frank Merrill.”^[1742]

But he still wasn’t sure.

“You little rascal. You’ve a ruse for everything.”

“It’s only two hours. You’re already very rich, Portuga.”^[1743]

“Let’s go, then. But let’s walk there. I’m going to leave my car parked right here.”^[1744]

And we went. But the girl at the ticket counter said she had strict orders not to let me in for one year.^[1745]

“I’ll be responsible for him. That was before. He knows how to behave now.”^[1746]

The ticket girl looked at me, and I smiled at her. I planted a kiss on the tips of my fingers and blew it to her.^[1747]

“Look here, Zezé. If you get up to anything, I’ll lose my job.”^[1748]

I'd been keeping our trip to the cinema a secret from Pinkie, but I could never keep anything from him for long. [\[1749\]](#)

Chapter Twelve

The Mangaratiba ^[1750]

When Dona Cecília Paim asked if anyone wanted to come up to the blackboard to write a sentence they had made up themselves, no one dared. But I thought of something and put my hand up. ^[1751]

“Want to come up here, Zezé?” ^[1752]

As I stood and walked to the blackboard, I was proud to hear her say, “See? The youngest member of class.” ^[1753]

I couldn’t even reach halfway up the blackboard. I took the chalk and wrote in my best handwriting: *There are only a few days left until the holidays.* ^[1754]

I looked at Dona Cecília Paim to see if I’d made a mistake. She smiled happily and on her desk was the empty glass. Empty, but with an imaginary rose in it, as she had said. ^[1755]

I returned to my desk, happy with my sentence. Happy because, come the holidays, I was going to see Portuga a lot. ^[1756]

Then others put up their hands, wanting to write sentences. But I was the hero. ^[1757]

Someone asked if they could come in. They were running late. It was Jerônimo. ^[1758] He came stumbling in and sat directly behind me. He plonked his books down noisily and said something to the person next to him. I didn’t pay much attention. ^[1759] I wanted to study to be wise. But one word in the whispered conversation caught my attention. They were talking about the Mangaratiba. ^[1760]

“It hit the car?”

“Manuel Valadares’s car. That beautiful one.”

I swung around in shock.

“What did you say?”^[1761]

“I said the Mangaratiba hit the Portuguese’s car on the crossing at Rua da Chita. That’s why I’m late. The train crushed the car. There’s a huge crowd there. They even called the Realengo Fire Brigade.”^[1762]

I broke into a cold sweat and it felt like everything was about to go black. Jerônimo continued answering his neighbor’s questions.^[1763]

“I don’t know if he’s dead. They wouldn’t let children anywhere near it.”^[1764]

Without realizing it, I stood up. I felt a terrible need to throw up, and my body was covered in cold sweat. I left my desk and headed for the door.^[1765] I barely even registered the face of Dona Cecília Paim, who had come to intercept me. Perhaps she’d seen the color drain from my face.

“What’s wrong, Zezé?”^[1766]

But I couldn’t answer. Tears were welling in my eyes. Then something snapped and I bolted, without even thinking about the headmistress’s office.^[1767] I reached the street and forgot about the highway, about everything. I just wanted to run and run until I got there. My heart hurt more than my stomach, and I ran the length of Rua das Casinhas without stopping.^[1768] I got to the pastry shop and glanced about at the cars to see if Jerônimo was lying. But our car wasn’t there. I let out a cry and started running again.^[1769] I was caught by Seu Ladislau’s strong arms.^[1770]

“Where’re you going, Zezé?”

My face was wet with tears.

“There.”

“You don’t have to.”

I struggled like crazy but couldn’t free myself.^[1771]

“Calm down, son. I won’t let you go.”

“So the Mangaratiba *did* kill him... .”

“No. The ambulance has come already. It just wrecked the car.”

“You’re lying, Seu Ladislau.”^[1772]

“Why would I lie? Didn’t I tell you the train hit the car? So, when he’s allowed to have visitors at the hospital, I’ll take you, I promise. Now, let’s go have a soda.”^[1773]

He took a handkerchief and wiped away my sweat.

“I’m going to be a little sick.”

I leaned against the wall, and he held my head.^[1774]

“Feeling better, Zezé?”

I nodded.

“I’ll take you home, OK?”^[1775]

I shook my head and began to walk slowly away, in a daze. I knew the truth. The Mangaratiba was merciless.^[1776] It was the strongest train there was. I threw up a few more times, and I could see that no one paid the slightest attention. I had no one left in the world.^[1777] I didn’t go back to school and just followed my heart. I sniffed from time to time and dried my face on my school uniform. I’d never see my Portuga again.^[1778] Never again. He was gone. I walked and walked.^[1779] I stopped at the road where he’d let me call him Portuga and let me piggyback on his car. I sat at the base of a tree trunk and curled up, face on my knees.^[1780]

Suddenly I blurted out, “You’re mean, Baby Jesus. I thought you were going to be good to me this time, and you go and do this? Why don’t you like me as much as the other boys? I’ve been good. I haven’t fought, I’ve done my homework, I’ve stopped swearing.^[1781] I even stopped saying ‘bum.’ Why have you done this to me, Baby Jesus? They’re going to cut down my orange tree, and I didn’t even get upset about it. I only cried a little bit... But now... now...”^[1782]

My outburst surprised me. A new flood of tears.

“I want my Portuga back, Baby Jesus. You have to give me my Portuga back.”^[1783]

Then a very soft, very sweet voice spoke to my heart. It must have been the friendly voice of the tree I was sitting under.

“Don’t cry, child. He’s in heaven.”^[1784]

When it was almost dark, Totoca found me sitting on Dona Helena Villas-Boas's doorstep, drained of all strength, unable to throw up or cry anymore. ^[1785]

He spoke to me, but all I could do was moan.

“What’s wrong, Zezé? Talk to me.” ^[1786]

I just kept moaning in a low voice. Totoca put his hand on my forehead. ^[1787]

“You’re burning up with fever. What’s going on, Zezé? Come with me; let’s go home. I’ll help you; we’ll go slow.” ^[1788]

I managed to speak between moans.

“Forget it, Totoca. I’m not going back to that house.” ^[1789]

“Yes, you are. It’s our house.”

“There’s nothing left for me there. It’s all over.” ^[1790]

He tried to help me up, but he saw that I didn’t have the strength. ^[1791]

He wrapped my arms around his neck and carried me in his arms. When we got home, he laid me down on the bed. ^[1792]

“Jandira! Glória! Where is everyone?”

He went to find Jandira, who was chatting with Alaíde at her house. ^[1793]

“Jandira, Zezé’s really sick.”

She came, grumbling.

“He must be up to something. A few good smacks with a sandal ...” But Totoca had walked nervously into the bedroom. ^[1794]

“No, Jandira. This time he’s really sick and he’s going to die.” ^[1795]

For three days and three nights, I didn’t want a thing. I was burning up with fever and threw up every time they tried to give me something to eat or drink. I was wasting away. ^[1796] I just lay there motionless, staring at the wall for hours on end. ^[1797]

I heard people around me talking. I understood everything they said, but I didn’t want to answer. I didn’t want to talk. All I could think about was going to heaven. ^[1798]

Glória changed rooms and spent the nights by my side. She wouldn't let anyone turn off the light. Everyone treated me with kid gloves. Even Gran came to spend a few days with us. [1799]

Totoca spent hours and hours with me, eyes bulging, talking from time to time. [1800]

"It's not true, Zezé. Honestly. It was all a lie. They're not going to widen the streets or anything... ." [1801]

The house was cloaked in silence as if death walked in silk slippers. No one made any noise. They all spoke quietly. [1802] Mama spent almost the entire night with me. But I couldn't forget him. His laughter. [1803] His way of talking. Even the crickets outside imitated the *kechah, kechah* of him shaving. I couldn't stop thinking about him. [1804] Now I really knew what pain was. Pain wasn't being beaten unconscious. It wasn't cutting my foot on a shard of glass and getting stitches at the pharmacy. [1805] Pain was this: my whole heart ached, and I had to carry it to the grave. I couldn't tell anyone my secret. Pain sapped the strength from my arms, my head; I didn't even want to turn my head on the pillow. [1806]

And it only got worse. I was skin and bones. They called the doctor. Dr. Faulhaber came and examined me. It didn't take him long to figure it out. [1807]

"It's shock. He's deeply traumatized. He'll only survive if he is able to get over it." [1808]

Glória took the doctor outside and told him.

"He *has* had a shock, sir. He's been like this ever since he heard they're planning to cut down his orange tree." [1809]

"Then you need to convince him that it isn't true."

"We've tried everything, but he won't believe us. To him, the tree is a person. He's an odd boy. Very sensitive and precocious." [1810]

I overheard it all, but I still didn't want to live. I wanted to go to heaven, and no one went there alive.

They bought medicine, but I kept on throwing up. [1811]

That was when something beautiful happened. Everyone in the street started coming to visit me. They forgot that I was the devil incarnate.^[1812] Seu Misery and Hunger came and brought me a marshmallow. Eugênia brought me eggs and prayed over my belly so I would stop throwing up.^[1813]

“Seu Paulo’s son is dying.”

They said nice things to me.

“You need to get better, Zezé. The street’s so sad without you and your mischief.”^[1814]

Dona Cecília Paim came to see me, with my satchel and a flower. It just made me start crying all over again.^[1815]

She said I’d left the classroom and that was the last she’d heard of me.^[1816]

But it was really sad when Seu Ariovaldo came to see me. I recognized his voice and pretended to be asleep.^[1817]

“You can wait outside until he wakes up.”^[1818]

He sat down and said to Glória, “Listen, ma’am, I went along asking everyone where he lived until I found the house.”^[1819]

He sniffed loudly.

“My little saint can’t die. Don’t let him, ma’am. It was you he brought my brochures to, wasn’t it?”^[1820]

Glória was barely able to reply.

“Don’t let the li’l critter die, ma’am. If anything happens to him, I’ll never come to this godforsaken part of town again.”^[1821]

When he came into the room, he sat next to the bed and pressed my hand to his face.^[1822]

“Look here, Zezé. You need to get well and come sing again. I’ve barely sold a thing. Everyone says, ‘Hey, Ariovaldo, where’s your little canary?’ Promise you’re going to get well. Promise?”^[1823]

My eyes filled with tears, and Glória, seeing that I was upset again, led Seu Ariovaldo away.^[1824]

I started to improve. I was able to swallow things and keep them down. But whenever I remembered, the fever would come back higher than ever, along with the throwing up.^[1825] Sometimes I saw the Mangaratiba hurtling along and crushing him. I couldn't help it. I prayed to Baby Jesus, if he cared about me at all, that he hadn't felt anything.^[1826]

Glória would come and stroke my head.

“Don't cry, shrimp. It'll all pass. If you want, my mango tree is all yours. No one's going to do anything to it.”^[1827]

But what was I going to do with a toothless old mango tree that didn't even bear fruit anymore? Even my orange tree would soon lose its charm and become a tree like any other... . That's if they gave the poor thing a chance.^[1828]

How easy it was for some to die. A cruel train just had to come along and that was it. And how hard it was for me to get to heaven. Everyone was holding on to my legs so I couldn't go.^[1829]

Glória's kindness and devotion managed to get me talking a little. Papa even stopped going out at night. Totoca lost so much weight out of remorse that Jandira gave him a scolding.^[1830]

“Isn't one sickly person enough, Totoca?”

“You're not in my shoes to feel what I'm feeling. I was the one who told him. I can still feel it in my stomach, even when I'm sleeping, his face, crying and crying.”^[1831]

“Now, don't you go crying too. You're a big boy, and he's going to pull through. Now, chin up and go buy me a can of condensed milk at the Misery and Hunger.”^[1832]

“Then give me the money 'cause he won't keep a tab for Papa anymore.”^[1833]

My weakness made me constantly sleepy. I no longer knew when it was day or night. The fever would ease a little, and my tremors and agitation would let up. I would open my eyes and, in the semidarkness, there would be Glória, who never left my side. She had brought the rocking chair into the room and often fell asleep in it, she was so tired.^[1834]

“Gló, is it afternoon already?”

“Almost, my love.”

“Do you want to open the window?”

“Won’t it make your head hurt?”^[1835]

“I don’t think so.”

The light came in, and I could see a sliver of beautiful sky. I took one look at it and started to cry again.^[1836]

“What’s the matter, Zezé? The Baby Jesus made such a beautiful blue sky for you. He told me so today... .”

Gloria didn’t know that the sky reminded me of heaven.^[1837]

She leaned over, took my hands in hers, and tried to cheer me up. Her face was tired and thin.^[1838]

“Look, Zezé, soon you’ll be better. Flying kites, winning a heap of marbles, climbing trees, riding Pinkie. I want to see you back to your old self, singing songs, bringing me lyrics.^[1839] So many beautiful things. See how sad the street is lately? Everyone misses the life and cheer you bring to it. But you have to help.^[1840] Live, live, and live.”^[1841]

“But I don’t want to anymore, Gló. If I get better, I’ll be bad again. You don’t understand. I don’t have anyone to be good for anymore.”^[1842]

“Well, you don’t need to be *that* good. Be a boy. Be the child you always were.”^[1843]

“What for, Gló? So everyone can hit me again? So everyone can treat me badly?”^[1844]

She took my face between her fingers and said resolutely, “Look, shrimp. I promise you one thing. When you get better, no one, but no one, not even God, is going to lay a finger on you.^[1845] They’d have to step over my cold cadaver first! Do you believe me?”^[1846]

I nodded.

“What’s a cadaver?”

For the first time, Glória’s face lit up with happiness. She laughed, because she knew that if I was interested in difficult words, I had regained my will to live.^[1847]

“A cadaver’s a dead body, a corpse. But maybe we should change the subject now.”^[1848]

I thought it was a good idea, too, but I couldn’t help but think that *he* had been a cadaver for several days now. Glória kept talking, promising things, but now I was thinking about Portuga’s two little birds, the blue one and the canary. What would become of them? They might have died of sadness like Orlando-Hair-on-Fire’s finch.^[1849] Maybe someone had opened the cage doors and set them free. But that would have meant certain death. They didn’t know how to fly anymore.^[1850] They would sit in the orange trees until the children hit them with their slingshots. When Zico couldn’t afford to keep the tanager aviary going, he had opened the doors and that’s what happened. Not one escaped.^[1851]

Things began to return to normal in the house. There was noise everywhere. Mama went back to work.^[1852] The rocking chair went back to the sitting room, where it had always lived. Only Glória stayed put. She wasn’t going to budge until she saw me standing again.^[1853]

“Have this soup, shrimp. Jandira killed the black chicken just to make this soup for you. See how nice it smells.”^[1854]

And she would blow on the spoon.

If you like, dunk your bread in the coffee like this. But don’t slurp when you take a sip. It’s bad manners.^[1855]

“Hey, what’s going on, shrimp? Don’t tell me you’re going to cry because the black chicken is dead. She was old. So old she didn’t lay eggs anymore.”^[1856]

So you managed to find out where I live.

“I know she was the black panther at the zoo, but we’ll buy another black panther, much wilder than her.”^[1857]

So, where’ve you been all this time?

“Not now, Gló. If I eat it, I’ll start throwing up.”

“If I give it to you later, will you have it?”^[1858]

And before I could stop myself, I blurted out, “I promise to be good, I won’t fight, I won’t use swear words, not even ‘bum.’ But I always want to

be with you.”^[1859]

They gave me worried looks, thinking I was talking to Pinkie again.

In the beginning it was just a rustling at the window, but after that it turned into knocking. A gentle voice came from outside.^[1860]

“Zezé!”

I got up and leaned my head against the shutter.

“Who is it?”

“It’s me. Open up.”^[1861]

I unlatched it without making any noise so as not to wake Glória. Standing there in the darkness was Pinkie, all shiny and festooned with gold, like a miracle.^[1862]

“May I come in?”

“I guess so. But don’t make any noise or she’ll wake up.”

“I promise not to wake her.”

He jumped into the room, and I went back to bed.^[1863]

“Look who I brought to see you. He insisted on coming too.”

He held out his arm, and I saw a kind of silver bird.

“I can’t see properly, Pinkie.”^[1864]

“Pay attention because you’re going to get a surprise. I dressed him up with silver feathers. Isn’t he beautiful?”^[1865]

“Luciano! How fine you look. You should stay like that forever. I thought you were a falcon from *The Tale of Caliph Stork*.”^[1866]

I stroked his head, overcome with emotion, and felt for the first time that it was soft and that even bats liked tenderness.^[1867]

“You missed something. Take a good look.”

Pinkie turned around to show himself off.^[1868]

“I’m wearing Tom Mix’s spurs. Ken Maynard’s hat. Fred Thomson’s pistols.^[1869] Richard Talmadge’s belt and boots. And to top it off, Seu Arioaldo lent me that checkered shirt you like so much.”^[1870]

“I’ve never seen anything more beautiful, Pinkie. How did you get it all?”

“When they heard you weren’t well, they lent it to me.”^[1871]

“It’s a shame you can’t dress like that all the time.”

I studied Pinkie, worried that he might know what awaited him. But I didn’t say anything.^[1872]

He sat on the edge of the bed, and his eyes were all sweetness and concern. He leaned in close.^[1873]

“What’s wrong, Sweetie?” he said.

“But you’re Sweetie, Pinkie.”^[1874]

“Well, then you’re Sweetie Junior. Can’t I be a really good friend to you, as you are to me?”^[1875]

“Don’t say that. The doctor told me not to cry.”

“I don’t want that either. I came because I really miss you, and I want to see you well and happy again. Everything in life passes. And to prove it, I’ve come to take you for a ride. Let’s go?”^[1876]

“I’m very weak.”

“A little fresh air will cure you. I’ll help you jump out the window.”

And we left.

“Where are we going?”

“Let’s go for a walk on the water pipes.”^[1877]

“But I don’t want to go down Rua Barão de Capanema. I’m never going there again.”

“Let’s take Rua dos Açudes right to the end.”^[1878]

Pinkie had transformed into a flying horse. Luciano was perched happily on my shoulder.^[1879]

When we got there, Pinkie gave me his hand to help me balance on the thick pipes. It was nice when there was a hole and the water squirted up like a little fountain, wetting us and tickling the soles of my feet. I felt a little dizzy, but the joy that Pinkie was giving me made me feel as if I was better already.^[1880] At least my heart was lighter.^[1881]

Suddenly, I heard a whistle in the distance.

“Did you hear that, Pinkie?”

“It’s a train whistle, far away.”

But a strange noise grew closer and closer, and new whistles pierced the silence. The horror hit me all at once. [\[1882\]](#)

“It’s the train, Pinkie. The Mangaratiba. The murderer!”

And the sound of the wheels on the tracks grew, frighteningly. [\[1883\]](#)

“Climb up here, Pinkie. Quickly, Pinkie.”

Pinkie couldn’t keep his balance on the pipe because of the shiny spurs. [\[1884\]](#)

“C’mon, Pinkie, give me your hand. It wants to kill you. It wants to kill you. It wants to crush you. It wants to chop you up.” [\[1885\]](#)

Pinkie had barely climbed onto the pipe when the wicked train charged past, whistling and blowing out steam. [\[1886\]](#)

“Murderer! Murderer!”

But the train continued speeding over the tracks. Its voice came to us between fits of laughter. [\[1887\]](#)

“It wasn’t my fault... . It wasn’t my fault... . It wasn’t my fault... . It wasn’t my fault... .” [\[1888\]](#)

All the lights in the house came on, and my room was invaded by sleepy-eyed faces. [\[1889\]](#)

“It was a nightmare.”

Mama took me in her arms, trying to quell my sobs against her chest.

“It was just a dream, son... . A bad dream.”

I began to throw up again while Glória told Lalá what had happened. [\[1890\]](#)

“I woke up to him shouting ‘Murderer.’ He was talking about killing, crushing, chopping ... My God, when is all this going to end?” [\[1891\]](#)

But a few days later, it ended. I was condemned to go on living and living. One morning, Glória came in, radiant. I was sitting up in bed, feeling sad about life. [\[1892\]](#)

“Look, Zezé.”

In her hands was a tiny white flower.

“It’s Pinkie’s first blossom. Soon he’ll be a grown-up tree and bear fruit.”^[1893]

I sat there stroking the little white flower. I wouldn’t cry over anything anymore. Although Pinkie was trying to say good-bye to me with that flower, he had already left the world of my dreams for the world of my reality and pain.^[1894]

“Now let’s have some porridge and walk around the house a little like you did yesterday. Come soon, OK?”^[1895]

That was when King Luís climbed onto my bed. He was allowed near me now. At first they hadn’t wanted him to get upset.^[1896]

“Zezé!”

“What, my little king?”

He was the only true king. The others — the King of Diamonds, the King of Hearts, the King of Clubs, and the King of Spades — were just figures soiled by the fingers that played them. But he wouldn’t live to sit on a throne.^[1897]

“Zezé, I love you.”

“I love you too, little brother.”

“Do you want to play with me today?”

“Yes, I’ll play with you today. What do you want to do?”^[1898]

“I want to go to the zoo, and then to Europe. Then I want to go to the Amazon jungle and play with Pinkie.”

“If I don’t get too tired, we can do it all.”^[1899]

After breakfast, as Glória looked on happily, we went down to the back of the yard holding hands. Glória leaned in the doorway, relieved. Before we reached the chicken coop, I turned and waved at her.^[1900] Her eyes glowed with happiness. And I, with my strange precociousness, sensed what she was feeling in her heart: “He’s gone back to his dream world, thank God!”^[1901]

“Zezé?”

“Yes?”

“Where’s the black panther?”

It was hard to go back to playing the same old games now that I didn't believe in such things anymore. I felt like saying, "There never was a black panther, silly. It was just an old black hen, which I ate in a soup."^[1902]

But I said, "There are only two lions left, Luís. The black panther went on a vacation to the Amazon jungle."^[1903]

Best to preserve his illusions as much as possible. When I was little, I believed those things too.^[1904]

The little king opened his eyes wide.

"In that jungle, over there?"

"Don't be afraid. She went so far that she'll never be able to find her way back."^[1905]

I smiled bitterly. The Amazon jungle was just half a dozen thorny and hostile orange trees.^[1906]

"You know, Luís, I'm feeling weak. I need to go back in. We'll play more tomorrow. Cable cars and whatever else you want."^[1907]

He nodded and slowly followed me back to the house. He was still too young to know the truth. I didn't want to go anywhere near the ditch or the Amazon River.^[1908] I didn't want to see Pinkie with his spell broken. Luís didn't know that the tiny white flower had been our good-bye.^[1909]

Chapter Thirteen

Many Are the Old Trees ^[1910]

The news was confirmed before nightfall. Apparently peace was to reign once again over our home and family. ^[1911]

Papa took me by the hand and sat me on his lap in front of everyone. He rocked the chair slowly so I wouldn't get dizzy. ^[1912]

"It's all over, son. Everything. One day you'll be a father and you'll see how difficult certain moments in a man's life are. ^[1913] Nothing seems to go right, and you feel a desperation that's never ending. But not anymore. I've been made a manager at the Santo Aleixo Factory. ^[1914] Your shoes will never be empty at Christmas again." ^[1915]

He paused. He would never forget *that* Christmas for the rest of his life. ^[1916]

"We're going to travel a lot. Mama won't need to work anymore, or your sisters. Do you still have the medallion with the Indian on it?" ^[1917]

I rummaged in my pocket and found it.

"Well, I'm going to buy a new watch and put the medallion on it. One day it will be yours."

Portuga, do you know what carborundum is?

Papa talked and talked. ^[1918]

His stubble rubbing against my face bothered me. The smell coming from his well-worn shirt gave me goose bumps. I slipped off his knee and went to the kitchen door. ^[1919] I sat on the steps and gazed at the backyard as the light faded. My heart protested without anger. "Who is this man who

puts me on his knee? He isn't my father.^[1920] My father is dead. The Mangaratiba killed him.”^[1921]

Papa had followed me and saw that my eyes were full of tears again.

He practically knelt to speak to me.^[1922]

“Don't cry, son. We're going to have a big house. A real river runs right behind it.^[1923] There are big trees, lots of them, and they'll all be yours. You can make swings and hang them there.”^[1924]

He didn't understand. He didn't understand. No tree could ever be as beautiful as Queen Carlota.

“You'll have first pick of the trees.”^[1925]

I looked at his feet, his toes poking out of his sandals. He was an old tree with dark roots. He was a tree-father. But a tree I barely knew.^[1926]

“That's not all. They're not going to cut down your orange tree so soon. And when they do, you'll be far away and won't even feel it.”^[1927]

I clung to his knees, sobbing.

“It's no use, Papa. It's no use... .”^[1928]

And looking at his face, which was also streaked with tears, I mumbled like a dead man, “It's gone, Papa. My sweet orange tree was cut down over a week ago.”^[1929]

Chapter Fourteen *Final Confession* [1930]

The years have passed, my dear Manuel Valadares. I am forty-eight years old now, and sometimes I miss you so much I feel like I am still a child. I imagine that at any moment you'll appear with trading cards and marbles. [1931] It was you who taught me what tenderness is, my dear Portuga. Today I am the one who tries to hand out marbles and trading cards, because life without tenderness isn't very special. Sometimes I am happy in my tenderness, and sometimes I think I'm kidding myself, which is more common. [1932]

Back then, back in our time, I didn't know that many years earlier, an idiot prince had knelt before an altar and asked the saints, his eyes full of tears: "Why do they tell little children so much so young?" [1933]

The truth, my dear Portuga, is that they told me things way too soon.

Farewell!

Ubatuba, 1967 [1934]

A Few Words from the Translator [1935]

Dear reader, [1936]

Originally published in 1968, *My Sweet Orange Tree* is a Brazilian classic and one of the country's best-selling novels of all time, adopted by schools and adapted for cinema, television, and the stage. It has also been translated into nineteen languages and continues to be very popular in countries all over the world today. It is set in Bangu, an outlying neighborhood of Rio de Janeiro, where the author, José Mauro de Vasconcelos, grew up. [1937] The story is, to the best of my knowledge, based on his own life and, although narrated by a middle-aged man, reflects the point of view of a five-year-old child. Despite the book's apparent simplicity, the translation actually took quite a lot of detective work, due to the fact that it takes place in the 1920s and many aspects of life in Brazil have long since changed. Also, sadly, the author is no longer around to consult. [1938]

For example, I spent a long time researching something called a *mão de couro* (literally “leather hand”), which is used to mete out corporal punishment. I suspected it was some kind of whip but couldn't find it in any dictionary or encyclopedia. An Internet search turned up only a few obscure links, and no one in the translation forums I consulted had ever heard of it. [1939] As a last resort, I turned to a forum of Brazilian writers and was relieved when a woman wrote to me confirming that it was indeed an old-fashioned whipping device, one of which she had seen hanging behind her grandfather's kitchen door when she was a girl. Somewhat hand-like in appearance, it had five long leather “fingers” designed to multiply the effects of the lashing. I have called it a “leather strap” in the translation, as I

feel that “leather hand” is too puzzling and could give rise to other interpretations. [\[1940\]](#)

Equally as baffling was a reference to caveirinhas (“little skulls”) tangled in wires, which, from the context, I take to be kite frames caught in overhead electric wires, whose tissue-paper “bodies” have been stripped away from their flimsy wooden structures by the wind. [\[1941\]](#) From the casual way José Mauro de Vasconcelos uses the word, I suspect that caveirinha was the slang term for this in 1920s Bangu, though I will probably never know for sure. I have translated it as “kite skeletons,” for the sake of comprehension, as I don’t think it was meant to be cryptic. [\[1942\]](#)

There is also a mysterious quote and reference to an “idiot prince” at the end of the book, which I believe to be a reference to Dostoyevsky’s Prince Myshkin in *The Idiot*, though, again, without the author around to confirm it, I can’t be one hundred percent sure. [\[1943\]](#)

I have standardized all references to money, as Brazil has changed currency no fewer than eight times since this story took place, and the relationship between the different coins in circulation back then would probably be lost on anyone but a numismatist. [\[1944\]](#) The currency in the 1920s was, like today, known as the real (plural réis), and the tostão (plural tostões), worth about a penny, is the coin most used in this book. For ease of understanding, I have converted everything into tostões. [\[1945\]](#)

Brazilians are consummate nicknamers. In addition to deftly whittling names down to single syllables (I have been called both “Li” and “A”), they also love to bestow made-up nicknames — with touches of black humor — on people and places that have nothing to do with their actual names. [\[1946\]](#) The Misery and Hunger, a corner-bar-and-grocery-store, is one such example. The character Orlando-Hair-on-Fire is another. [\[1947\]](#)

After many years of translating Brazilian literature and discussing it with both authors and editors, I have come to the conclusion that there are fundamental differences between the ways Anglophones and Brazilians tell stories. Many writers, and it is certainly the case with José Mauro de Vasconcelos, don’t present things in quite the same way that we do. Characters, objects, and concepts can appear rather suddenly, as they become relevant, without any additional information to explain them. [\[1948\]](#)

Details about who or what they are must be gathered from multiple sites across the narrative. Other characters make one-off cameo appearances and disappear for good (like Orlando-Hair-on-Fire, mentioned above). Brazilian readers, who are more accustomed to this phenomenon, tend to take it in stride, whereas it can leave English-language readers wondering if they've missed something. [\[1949\]](#) So if you find yourself perplexed by a character you haven't met before, consider this your introduction and keep an eye out for future appearances. I find this a charming aspect of Brazilian storytelling, one that reflects the spontaneity of the people and the culture, and am reluctant to "iron it out" in the translation. [\[1950\]](#)

Luckily most things aren't too inscrutable, and I prefer to let readers parse them from the context, just as, when we travel, we come across unfamiliar objects and customs that, though odd, are perfectly decipherable. [\[1951\]](#)

Alison Entrekin

1: ĐÔI KHI, VÀO GIÁNG SINH, ĐƯA CON CỦA QUỶ RA ĐỜI

2: KHÁM PHÁ NHIỀU ĐIỀU

3: Chúng tôi đi xuống phố, tay trong tay, chẳng có gì phải vội. Totoca đang dạy tôi về cuộc sống. Và đi đâu đó khiến tôi thực sự hạnh phúc, được anh trai nắm tay và dạy nhiều đi đâu.

4: Nhưng là dạy về những đi đâu thuộc thế giới bên ngoài. Bởi vì ở nhà, tôi học hỏi bằng cách tự mày mò khám phá và tự làm; tôi mắc lỗi nhiều và vì mắc lỗi, tôi thường bị ăn đòn. Cho tới tận trước đây không lâu, tôi vẫn chưa bị ai đánh bao giờ.

5: Nhưng rồi mọi người nghe được chuyện này, chuyện nọ và bắt đầu nói tôi là quỷ, là quái vật, là tiểu yêu tóc hung. Tôi không muốn biết về đi đâu đó. Nếu không phải đang ở bên ngoài thì tôi đã bắt đầu hát.

6: Hát thú vị lắm. Ngoài ca hát, Totoca còn biết làm đi đâu khác nữa: anh có thể huýt sáo. Nhưng dù cố gắng đến mức nào tôi cũng chẳng thể bắt chước anh huýt sáo được, chẳng âm thanh nào bật ra cả.

7: Để an ủi tôi, anh bảo chuyện đó cũng bình thường thôi, rằng tôi chưa có cái miệng của người huýt sáo. Nhưng vì không thể hát thành lời, tôi hát thầm ở trong lòng. Thoạt đầu đi đâu đó thật kỳ cục, nhưng về sau tôi cảm thấy hát như thế thực sự thú vị.

8: Và lúc này, tôi đang nhớ lại một bài hát mẹ thường hát khi tôi còn bé xíu. Mẹ đứng bên chậu giặt, mảnh khăn buộc quanh đầu để che nắng. Với chiếc tạp dề ôm quanh thắt lưng, mẹ đứng đó hết giờ này đến giờ khác, dầm tay trong nước, khiến xà phòng nổi cơ man nào là bọt.

9: Sau đó mẹ vắt kiệt nước khỏi quần áo và đem ra dây, phơi lên, kẹp lại và kéo chiếc dây phơi lên cao. Mẹ làm thế với tất cả quần áo. Mẹ giặt thuê cho nhà bác sĩ Faulhaber để kiếm thêm chút ít giúp trang trải chi phí sinh hoạt.

10: Mẹ cao, gầy, nhưng rất đẹp. Da mẹ rám nắng, tóc thẳng và đen.

11: Khi mẹ không cột tóc lên, tóc mẹ xõa đến tận thắt lưng. Nhưng tuyệt nhất là khi mẹ hát, và tôi hay quanh quẩn bên mẹ học lỏm.

12: Chàng thủy thủ ơi, chàng thủy thủ ơi
Chàng thủy thủ của nổi buồm ơi
Vì chàng
Ngày mai em sẽ chết...
Những con sóng xô bờ
Quăng mình lên bờ cát

13: Chàng ra khơi rồi
Chàng thủy thủ ơi...
Tình yêu của chàng
Chẳng được nổi một ngày
Tàu nhổ neo rồi
Tàu ra khơi...
Những con sóng xô bờ...

14: Bài hát đó luôn khiến lòng tôi dâng trào một nổi buồm khó hiểu.
Totoca giật tay tôi. Tôi bưng tỉnh.
“Sao thế Zezé?”
“Không sao ạ. Em đang hát thôi mà.”
“Hát ư?”
“Vâng.”
“Vậy chắc anh điếc rồi.”

15: Anh ấy không biết con người ta có thể hát thắm ư? Tôi im lặng. Nếu anh không biết thì tôi cũng chẳng định dạy anh đâu.

16: Chúng tôi đã tới lều đường quốc lộ Rio-São Paulo. Trên đường quốc lộ, có đủ mọi loại xe. Xe tải, xe con, xe ngựa, xe đạp.

17: “Này, Zezé, chuyện quan trọng đây này. Trước hết chúng ta phải quan sát thật kỹ một chiếc, sau đó nhìn chiếc kia. Bây giờ sang đường nào.”

18: Chúng tôi chạy sang đường.

“Em có sợ không?”

Tôi sợ, nhưng tôi lắc đầu.

“Chúng mình cùng làm lại nào. Sau đó anh muốn xem em đã biết cách hay chưa.”

19: Chúng tôi chạy trở lại phía bên kia đường.

Bây giờ em sang đường đi. Đừng ngập ngừng, bởi vì em lớn rồi mà.”

Tim tôi đập nhanh hơn.

“Nào. Sang đi.”

Tôi chạy sang đường, gần như nín thở. Tôi đợi một chút và anh ra hiệu cho tôi quay trở về chỗ anh.

20: “Lần đầu mà làm được thế là tốt đấy. Nhưng em đã quên một điều. Em phải nhìn cả hai phía xem có xe đang chạy tới không. Không phải lúc nào anh cũng có mặt ở đây để ra hiệu cho em đâu. Chúng ta sẽ thực hành thêm trên đường về nhà nhé. Nhưng giờ thì đi thôi, vì anh muốn chỉ cho em một thứ.”

21: Anh cầm tay tôi và chúng tôi lại bắt đầu bước đi, thong thả. Tôi không cách nào thôi nghĩ về một cuộc trò chuyện cách đây ít lâu.

“Totoca.”

“Gì cơ?”

“Anh đã cảm nhận được tuổi chín chắn chưa?”

“Thứ vớ vẩn gì vậy?”

22: “Bác Edmundo nói đấy. Bác nói em ‘khôn trước tuổi’ và rằng chẳng bao lâu nữa em sẽ đến tuổi chín chắn. Nhưng em chẳng cảm thấy có gì khác cả.”

23: “Bác Edmundo bị ngớ ngẩn đấy. Bác ấy luôn nhớ những thứ vớ vẩn vào đầu em.”

24: “Bác ấy không ngờ ngần đâu. Bác ấy khôn ngoan đấy chứ. Và khi lớn lên em muốn trở nên khôn ngoan, thành nhà thơ và thất nơ bướm. Một ngày nào đó em sẽ được chụp ảnh chân dung thất nơ hẳn hoi.”

25: “Tại sao lại thất nơ?”

26: “Bởi vì anh không thể trở thành nhà thơ nếu không thất nơ. Khi bác Edmundo cho em xem ảnh các nhà thơ trong cuốn tạp chí đó, em thấy ai cũng thất nơ cả.”

27: “Zezé, em phải thôi đi, đừng tin mọi đi ều bác ấy nói với em nữa. Bác Edmundo hơi biêng biêng đấy. Bác ấy còn hơi xạo nữa.”

28: “Bác ấy là đ ồ chó đ ẻ ư?”

29: “Em đã bị tát lệch mặt vì nói bậy quá nhi ều mà chưa chừa à! Bác Edmundo không như vậy. Anh nói ‘biêng biêng’ cơ mà. Nghĩa là hơi hâm hâm.”

30: “Anh bảo bác ấy là kẻ nói xạo mà.”

31: “Đó là hai chuyện hoàn toàn khác.”

32: “Không, có khác gì đâu. Hôm nọ cha kể v ề ông Labonne với bác Severino, bạn chơi bài của cha, và cha nói, ‘Lão chó đ ẻ ấ y là một kẻ nói xạo trời đánh thánh vật.’ Và chẳng ai tát cha lệch mặt cả.”

33: “Người lớn nói thế thì không sao.”

34: Chúng tôi không nói gì trong vài phút.

35: “Bác Edmundo không... Mà biêng biêng có nghĩa là gì, anh Totoca?”

36: Anh giơ ngón tay chỉ lên đ ầu, quay quay ngón tay vẽ thành những vòng tròn trong không khí.

37: “Không, bác ấy không phải vậy. Bác ấy tốt lắm. Bác ấy dạy em nhi ều đi ều, và chỉ đánh em có mỗi một l ần, lại còn chẳng đánh mạnh nữa.”

38: Totoca giặt mình.

39: “Bác ấy đánh em à? Khi nào?”

40: “Khi em hư thật và bị Glória tống đến nhà bà. Bác ấy muốn đọc báo nhưng không tìm thấy kính. Bác tìm hết chỗ cao đến chỗ thấp và nổi điên thực sự. Bác hỏi bà kính của bác ở đâu nhưng bà không biết. Hai người lục tung cả nhà lên để tìm. Thế rồi em nói em biết kính của bác ở đâu và nếu bác cho em ít tiền để mua thì em sẽ nói cho bác biết. Bác đi đến chỗ để áo khoác và lấy ra một ít tiền.

41: “Mang kính ra đây thì bác đưa tiền cho mày.”

42: “Em đến chỗ rương đựng quần áo lấy cái kính ra. Bác nói, ‘Ra là mày, đờn con!’ Bác phát vào lưng em và cất búng tiền đi.”

43: Totoca cười phá lên.

44: “Em đến đó để khỏi bị ăn đòn ở nhà thế mà lại bị đánh ở đó. Đi nhanh chân lên một chút, nếu không chúng ta sẽ chẳng bao giờ đến nơi được đâu.”

45: Tôi vẫn đang nghĩ về bác Edmundo.

46: “Totoca, trẻ con nghỉ hưu phải không?”

47: “Gì cơ?”

48: “Bác Edmundo chẳng làm gì cả mà vẫn có tiền. Bác không làm việc, nhưng Tòa Thị chính vẫn trả tiền cho bác hằng tháng.”

49: “Thì sao?”

50: “À thì, trẻ con chẳng làm gì. Trẻ con ăn, ngủ và được cha mẹ cho tiền.”

51: “Nghỉ hưu khác chứ, Zezé. Người nghỉ hưu đã làm việc trong một thời gian dài rồi, tóc đã ngả bạc, chân chậm mắt mờ như bác Edmundo rồi. Nhưng đừng nghĩ về những thứ khó nhằn ấy nữa. Nếu em muốn học nhiều

đi đâu từ bác ấy thì tốt thôi. Nhưng khi đi với anh thì không nhé. Hãy cư xử như những đứa con trai khác. Em thậm chí có thể chửi thề, nhưng đừng nhét đầy đầu những thứ khó nhằn. Nếu không anh sẽ không đi chơi với em nữa đâu.”

52: Tôi xỉ mặt xuống và không muốn nói chuyện nữa. Tôi cũng chẳng muốn hát. Chú chim nhỏ ca hát bên trong tôi đã bay mất rồi.

53: Chúng tôi dừng lại và Totoca chỉ tay về phía ngôi nhà.

54: “Nó đấy. Thích không?”

55: Đó là một ngôi nhà bình thường. Màu trắng với những ô cửa sổ màu xanh dương. Toàn bộ cửa nẻo đều đóng im ỉm và im ắng như tờ.

56: “Có ạ. Nhưng tại sao chúng ta phải chuyển đến đây chứ?”

57: “Thay đổi cũng tốt mà.”

58: Chúng tôi đứng trông qua hàng rào, nhìn cây xoài ở phía bên này và cây me ở phía bên kia.

59: “Em là đứa hay chạy lảng xảng, nhưng em không biết nhà mình đang có chuyện gì đâu. Cha thất nghiệp rồi, đúng không? Đã sáu tháng kể từ khi cha choảng nhau với ông Scottheld và bị đuổi việc. Em có biết bây giờ Lalá đang làm việc ở nhà máy không? Còn mẹ thì sắp đi làm ở thành phố, trong xưởng English Mill đấy, biết không? Giờ thì em biết rồi đấy, đồ ngốc ạ. Ở cái nhà mới này, ta sẽ tiết kiệm được tiền thuê nhà... Cái nhà kia thì cha nợ tám tháng tiền thuê nhà rồi. Em còn quá nhỏ nên không phải lo lắng về những chuyện buồn như thế. Nhưng anh sẽ phải giúp thật lực, xắn tay vào hỗ trợ việc nhà.”

60: Anh đứng im lặng một lát.

61: “Totoca, họ sẽ mang con báo đen và hai con sư tử cái tới đây chứ?”

62: “Dĩ nhiên. Và lão gia nhân này sẽ phải tháo dỡ cái chuồng gà.”

63: Anh nhìn tôi bằng ánh mắt thương xót, trù mến.

64: “Anh chính là người sẽ dỡ vườn thú và lắp ghép nó lại ở đây.”

65: Tôi thở phào. Bởi vì nếu không tôi sẽ phải kiếm thứ gì đó mới mẻ để chơi với em trai út Luís của tôi.

66: “Em đã thấy anh là người bạn như thế nào của em rồi, đúng không Zezé? Nay, em sẽ chẳng mất mát gì nếu nói cho anh biết em đã làm ‘chuyện đó’ như thế nào...”

67: “Totoca, em thì là em không biết. Em thực sự không biết.”

68: “Em nói dối. Ai đó đã dạy em học.”

69: “Em chẳng học gì cả. Chẳng ai dạy em hết. Trừ phi quý sứ dạy em trong giấc ngủ. Jandira nói quý sứ là cha đỡ đầu của em.”

70: Totoca bối rối. Anh thậm chí còn cốc đầu tôi mấy cái, cố bắt tôi phải nói cho anh biết. Nhưng tôi không biết mình đã làm được chuyện đó như thế nào.

71: “Chẳng ai tự học cái đó được.”

72: Nhưng anh không biết phải nói gì bởi vì chẳng ai thực sự nhìn thấy người nào dạy tôi học gì hết. Đó là một bí ẩn.

73: Tôi nhớ lại chuyện xảy ra một tuần trước. Nó đã khiến cả nhà tôi xông xáo. Chuyện bắt đầu tại nhà bà tôi, khi tôi ngồi cạnh bác Edmundo đang đọc báo.

74: “Bác ơi.”

75: “Gì vậy, con trai?”

76: Bác kéo cặp kính xuống chóp mũi, như cái cách mọi người lớn thường làm khi họ đã già.

77: “Mấy tuổi bác học đọc?”

78: “Khoảng tầm sáu, bảy tuổi.”

79: “Trẻ năm tuổi có thể học đọc không bác?”

80: “Bác nghĩ là có. Nhưng chẳng ai thích dạy chúng đâu bởi vì chúng còn quá nhỏ.”

81: “Bác học đọc như thế nào ạ?”

82: “Như mọi người khác thôi, với những người đọc mẫu. Đọc ‘bờ a ba’.”

83: “Ai cũng phải học đọc theo cách đó ạ?”

84: “Theo bác biết thì ai cũng học như thế cả.”

85: “Tất cả mọi người ư?”

86: Bác nhìn tôi, ngạc nhiên.

87: “Này, Zezé, đó là cách mọi người học đọc. Bây giờ hãy để yên cho bác đọc nốt. Ra sân sau mà tìm ổi đi.”

88: Bác đẩy kính lên và cố tập trung đọc. Nhưng tôi không chịu đi.

89: “Tiếc quá!”

90: Nghe thấy tiếng cảm thán chân thật ấy, bác lại kéo kính xuống thấp.

91: “Trời đây quỷ thần ơi. Cháu định ng ồi dai như đĩa ở đây đây à?”

92: “Chỉ là cháu đã đi cả một quãng đường xa như thế tới đây để nói với bác một đi ều.”

93: “Thôi được rồi, vậy thì nói đi.”

94: “Không. Không phải vậy. Trước hết cháu cần biết ngày lĩnh lương hưu tới đây của bác là ngày nào.”

95: “Ngày kia,” bác nói, vừa nhìn tôi vẻ dò xét vừa cười tủm tỉm.

96: “Ngày kia là thứ mấy hả bác?”

97: “Thứ Sáu.”

98: “Ừm, thứ Sáu bác có thể mang từ thành phố về cho cháu một con Vua Bạc không ạ?”

99: “Nói từ từ xem nào, Zezé. Vua Bạc là gì?”

100: “Là con ngựa trắng nhỏ cháu nhìn thấy trong rạp chiếu bóng. Chủ của nó là Fred Thompson. Nó là ngựa đã được thuần dưỡng rồi.”

101: “Cháu muốn bác mang về cho cháu một con ngựa nhỏ kéo xe ư?”

102: “Không ạ. Cháu muốn con ngựa kiêu có đầu gỗ và bộ dây cương cơ. Ngựa kiêu bác gắn cái đuôi vào rồi chạy vòng quanh ấy ạ. Cháu cần phải luyện tập vì sau này cháu sẽ đóng phim.”

103: Bác cười phá lên.

104: “Bác hiểu rồi. Và nếu bác kiếm nó cho cháu, thì bác được gì nào?”

105: “Cháu sẽ làm một việc gì đó cho bác ạ.”

106: “Cháu thơm bác một cái nhé?”

107: “Cháu không thích thơm thiếc lắm đâu ạ.”

108: “Vậy thì ôm nhé?”

109: Tôi nhìn bác Edmundo và thật lòng cảm thấy tội nghiệp cho bác. Con chim nhỏ bên trong tôi nói một điếu gì đó. Và tôi nhớ lại một chuyện tôi đã nghe người ta nói rất nhiều lần, rằng bác Edmundo sống ly thân với vợ và

họ có năm đứa con. Nhưng bác sống một mình, đi lại chậm chạp lắm... Có lẽ bác đi chậm vì nhớ các con chẳng? Con bác chẳng bao giờ đến thăm bác.

110: Tôi đi vòng qua bàn và ôm bác thật chặt. Tôi cảm thấy đám tóc bạc của bác cọ vào trán mình. Tóc bác mềm thật đấy.

111: “Đây không phải vì con ngựa đâu ạ. Cháu sẽ làm cho bác một việc khác cơ. Cháu sẽ đọc.”

112: “Gì cơ, Zezé? Cháu biết đọc ư? Ai dạy cháu?”

113: “Chẳng ai cả.”

114: “Cháu nói dối.”

115: Tôi đi ra, và nói vọng vào từ ngoài cửa, “Thứ Sáu bác hãy mang ngựa về cho cháu và bác sẽ thấy cháu có biết đọc hay không!”

116: Sau đó, khi đêm xuống và chị Jandira đã tắt đèn dầu lên bởi vì công ty điện đã cắt điện nhà chúng tôi do chưa thanh toán hóa đơn, tôi đứng nhón chân ngắm “ngôi sao” ấy. Đó là bức tranh vẽ trên một mảnh giấy, hình một ngôi sao với lời nguyện cầu ở bên dưới mong ngôi sao phù hộ cho nhà chúng tôi.

117: “Jandira, chị nhắc em lên được không? Em sẽ đọc những chữ kia.”

“Nói phét đủ rồi đấy, Zezé. Chị đang bận.”

“Cứ nhắc em lên một tí thôi rồi em sẽ cho chị xem.”

“Này, Zezé, nếu định giờ trò gì thì mày liệu hồn.”

118: Chị nhắc tôi lên phía sau cánh cửa.

119: “Nào, đọc đi. Chị đang muốn xem đây.”

120: Vậy là tôi đọc, đọc thật. Tôi đọc câu cầu nguyện, cầu Chúa phù hộ cho gia đình chúng tôi và bảo vệ chúng tôi khỏi những linh hồn hiểm ác.

121: Jandira đặt tôi xuống. Miệng chị há hốc.

“Zezé, mày đã thuộc lòng câu đó phải không? Mày lừa chị phải không?”

“Jandira, em thề Em có thể đọc mọi thứ.”

“Chẳng ai không học mà lại biết đọc cả. Là bác Edmundo dạy mà phải không? Hay bà?”

“Chẳng ai cả.”

[122](#): Chị chạy đi lấy một tờ báo và tôi đọc không sai chữ nào. Chị kêu ré lên và gọi Glória. Glória trở nên lo lắng và đi gọi Alaíde. Trong vòng mười phút, hàng xóm của chúng tôi đã xúm lại để xem chuyện lạ.

[123](#): Đó chính là chuyện Totoca muốn tôi nói cho anh biết.

[124](#): “Bác ấy đã dạy em và hứa cho em con ngựa nếu em học được.”

“Không phải vậy.”

“Anh sẽ hỏi bác ấy.”

“Anh đi mà hỏi. Em không biết giải thích chuyện đó như thế nào, Totoca ạ. Nếu biết, em đã nói với anh.”

[125](#): “VẬY THÌ ĐI THÔI. RỒI MÀY SẼ THẤY. KHI MÀY CẦN GÌ ĐÓ...”

[126](#): Anh giận dữ chộp tay tôi và bắt đầu lôi tôi về nhà. Rồi anh nghĩ ra một cách để trả thù.

[127](#): “Đáng đời mà chưa! Mà học quá sớm, đồng gốc ạ. Giờ thì mà sẽ phải bắt đầu đến trường vào tháng Hai.”

[128](#): Đó là ý tưởng của Jandira. Nhờ thế nhà tôi sẽ yên bình suốt cả buổi sáng, còn tôi thì sẽ biết thế nào là lễ độ.

[129](#): “Lại học cách sang đường đi. Đừng tưởng khi mà đi học thì anh sẽ là vú em của mà, lần nào cũng đưa mà sang đường nhé. Nếu mà thông minh như vậy, thì mà cũng có thể học được việc này.”

[130](#): “Đây, ngựa đây. Giờ thì đọc cái này xem nào.”

[131](#): Bác mở tờ báo ra và chỉ cho tôi một câu trong một mẫu quảng cáo thuốc chữa bệnh.

[132](#): “Thuốc có trong tất cả các hiệu thuốc và các cửa hàng dược uy tín,” tôi đọc.

[133](#): Bác Edmundo chạy ra gọi bà từ sân sau vào.

[134](#): “Mẹ ơi. Nó thậm chí đọc đúng cả từ ‘hiệu thuốc’ này.”

[135](#): Cả hai người bắt đầu đọc tôi đọc những câu khác và tôi đọc được hết.

[136](#): Bà bắt đầu lẩm bẫm gì đó tôi nghe không hiểu.

[137](#): Bác Edmundo đưa cho tôi con ngựa và tôi lại ôm bác. Sau đó bác nâng cằm tôi và nói bằng giọng ngập ngừng, “Cháu r ồi sẽ tiến xa, khi con ạ. Không phải ngẫu nhiên tên cháu lại là José. Cháu sẽ là mặt trời và các vì sao sẽ sáng lấp lánh quanh cháu.”

[138](#): Tôi không hiểu bác nói gì và tự hỏi liệu có đúng là bác hơi biêng biêng hay không.

[139](#): “Cháu không hiểu được chuyện đó đâu. Đó là câu chuyện về Joseph*. Khi nào cháu lớn hơn một chút, bác sẽ kể cho cháu nghe.”

[140](#): Tôi mê mẩn các câu chuyện. Chuyện càng khó hiểu thì tôi càng thích.

[141](#): Tôi vỗ vỗ con ngựa nhỏ của mình một lúc lâu r ồi ngược lên nhìn bác Edmundo, nói, “Bác có nghĩ tu ần tới cháu sẽ lớn hơn một chút không, bác?”

[142](#): MỘT CÂY CAM NGỌT

[143](#): Trong gia đình tôi, mỗi đứa lớn đều phải trông một đứa em. Jandira trông Glória và một người em gái khác - đã bị đưa đến miền Bắc làm con nuôi để được nuôi nấng cho tử tế. Totoca là đứa em cưng của Jandira.

[144](#): Lalá là người trông nom tôi, mãi cho đến dạo gần đây. Sau đó thì chị hết thích tôi. Tôi nghĩ chị đã chán phát ón tôi r ồi hoặc đã yêu mê mọt bạn trai chị, một anh chàng bảnh bao diện quần áo khoác lừng giống như ca sĩ.

145: Cái thời anh chị còn thường đưa tôi đi dạo (bạn trai chị gọi là “tản bộ”) vào các ngày Chủ nhật, anh thường mua cho tôi một ít kẹo thật ngon để tôi không kể cho ai biết chuyện của hai người. Tôi thậm chí không thể hỏi bác Edmundo xem “tản bộ” có nghĩa là gì, nếu không cả nhà sẽ phát hiện ra.

146: Hai người anh chị nữa của tôi bị chết yểu và tôi chỉ nghe nói về họ mà thôi. Mọi người kể anh chị là hai em bé người da đỏ thuộc bộ tộc Apinajé, da đen lấm, có mái tóc đen thẳng. Bởi vậy nên anh chị mới được đặt cho những cái tên của người da đỏ. Chị tên là Aracy, còn anh là Jurandyr.

147: Sau đó em trai Luís của tôi ra đời. Glória là người trông nom nó nhiều nhất, sau đó đến tôi. Thằng bé thậm chí không cần ai phải trông, bởi vì trên đời này chẳng có bé trai nào ngoan ngoãn, yên lặng và dễ thương hơn nó.

148: Chính vì thế, khi nó nói bằng giọng nhỏ nhẹ, sôi ởi là sôi, đúng lúc tôi đang bước chân ra đường, tôi thay đổi ý định ngay tức thì.

149: “Zezé ơi, anh đưa em đi vườn thú nhé? Hôm nay có vẻ trời sẽ không mưa đâu, anh nhỉ?”

150: Cưng quá đi mất. Nó nói sôi quá. Thằng bé đó sau này không phải của vừa đâu; thế nào nó cũng sẽ tiến xa cho xem.

151: Tôi ngắm nhìn ngày đẹp trời, nhìn bầu trời xanh thăm thẳm, chẳng nở lòng nào nói dối. Bởi vì đôi khi, nếu đang không vui, tôi sẽ nói, “Luís, em điên à. Nhìn xem, cơn dông sắp kéo đến kia kìa!”

152: Lần này tôi cầm bàn tay nhỏ bé của nó và chúng tôi bước ra sân sau bắt đầu cuộc phiêu lưu.

153: Sân sau được chia thành ba khu vui chơi. Một là vườn thú. Một khu là châu Âu, kết thúc chỗ hàng rào nhỏ ngay ngắn của Julio. Tại sao lại là châu Âu ư? Ngay cả chú chim nhỏ trong tôi cũng không biết. Chúng tôi chơi trò đi cáp treo lên núi Sugarloaf. Chúng tôi mang cái hộp đựng cúc áo ra và khâu hết cúc lại bằng một sợi dây. (Bác Edmundo gọi thứ dây đó là thừng. Tôi cứ nghĩ “thừng” là đứa con trai, nhưng bác giải thích con trai là “thằng”

ơ). Sau đó chúng tôi buộc một đầu dây vào hàng rào và một đầu kia vào ngón tay Luís. Chúng tôi đẩy hết sức lên títt đầu dây và để chúng trượt từ từ, từng chiếc từng chiếc một. Mỗi toa cáp treo đầu chổđây những người chúng tôi biết. Có một cái đen sì chổ Biriquinho. Chẳng có gì lạ khi nghe thấy một giọng nói vọng qua hàng rào, “Zezé, mày đang phá hàng rào của bà phải không?”

154: “Không đâu, bà Dimerinda. Bà cứ ra đây mà xem này.”

155: “Ồ, bà thích xem cảnh này đấy. Chơi ngoan với em trai mày. Như thế chẳng hay hơn à?”

156: Có lẽ như thế hay hơn thật, nhưng khi “cha đởđầu” là quý dũ của tôi huých tôi một cái, thì chẳng có gì hay hơn chuyện giở trò tình quái...

157: “Bà sẽ cho cháu một cuốn lịch làm quà Giáng sinh như năm ngoái chứ ạ?”

158: “Mày đã làm gì với cuốn lịch bà cho vậy hả?”

159: “Bà cứ vào trong mà xem, bà Dimerinda. Nó ở ngay phía trên túi bánh mì đấy ạ.”

160: Bà bật cười và hứa sẽ sang xem. Chồng bà làm việc tại cửa hàng bách hóa tổng hợp của ông Chico Franco.

161: Trò chơi còn lại là Luciano. Ban đầu Luís thực sự sợ nó, cứ túm lấy quầntôi giật, đòi đi khỏi chổđó. Nhưng Luciano là bạn tôi. Mỗi khi nhìn thấy tôi, nó đầu rít lên rõ to. Glória cũng không thích nó và bảo rằng loài dơi là ma cà rồng hút máu trẻ con.

162: “Không phải vậy đâu, Gló. Luciano không giống như vậy đâu. Nó là bạn em mà. Nó biết em.”

163: “Em và cái kiêu cuồng động vật của em, suốt ngày nói chuyện với con nọ, con kia..

164: Khó khăn lắm tôi mới thuyết phục được Luís tin rằng Luciano không phải một con vật. Đối với chúng tôi, Luciano là một chiếc máy bay đang bay đến căn cứ không quân Aíonsos.

165: “Nhìn này, Luís.”

166: Và Luciano thích thú bay quanh chúng tôi như thể nó hiểu chúng tôi nói gì. Mà nó hiểu thật.

167: “Nó là một chiếc máy bay. Nó đang..

168: Tôi ngừng lại. Tôi phải bảo bác Edmundo nói cho tôi nghe từ đó lần nữa mới được. Tôi không biết từ đó là “nháo lộn”, “nhào lộn” hay “nhạo lộn”. Một trong những từ đó. Nhưng tôi không thể dạy em mình một từ không chính xác.

169: Nhưng bây giờ nó muốn sang vườn thú.

170: Chúng tôi đến gần cái chuồng gà cũ. Trong chuồng, hai con gà mái lông sáng màu đang mổ mổ xuống đất, còn con gà mái đen già khụ thì lảnh đến nỗi chúng tôi còn có thể gãi đầu nó.

171: “Trước tiên chúng mình mua vé đã. Năm tay anh nào, bởi vì trẻ con dễ bị lạc ở chỗ đông người như thế này lắm. Nhìn xem, ngày Chủ nhật ở đây thật nhộn nhịp phải không?”

172: Luís nhìn quanh, thấy khắp nơi toàn người là người, bèn nắm chặt tay tôi.

173: Tại quầy vé, tôi ưỡn bụng và hắng giọng, ra vẻ quan trọng. Tôi cho tay vào túi quần và hỏi người phụ nữ ở quầy, “Miễn vé đến mấy tuổi nhỉ?”

174: “Năm.”

175: “Vậy thì cho một vé người lớn.”

176: Tôi bút hai chiếc lá cam làm vé và chúng tôi bước vào.

177: “Con trai, trước hết chúng ta sẽ đến xem những con chim đẹp như thế nào nhé. Nhìn kìa, những con vẹt thường, vẹt đuôi dài, vẹt Nam Mỹ với đủ mọi màu sắc kìa. Những con lông sặc sỡ ở đằng kia là vẹt Nam Mỹ đỏ.”

178: Mắt em tôi l ã ra vì thích thú.

179: Chúng tôi đi loanh quanh, ngắm nghía mọi thứ. Chúng tôi nhìn ngó nhiều đến nỗi tôi còn để ý thấy Glória và Lalá ở đằng sau mọi thứ khác, đang ng ã trên ghế băng bóc cam. Lalá đang nhìn tôi... Có khi nào các chị đã phát hiện ra chẳng? Nếu vậy thật thì chuyến thăm vườn thú đó sẽ kết thúc kèm theo một cú phát ra trò vào mông ai đó. Và ai đó ấy chỉ có thể là tôi mà thôi.

180: “Tiếp theo là gì vậy, Zezé, giờ chúng ta sẽ xem gì hả anh?”

181: Tôi lại háng giọng và lấy lại điệu bộ vừa r ã. “Ra đằng kia xem khi nào. Bác Edmundo gọi chúng là linh trưởng.”

182: Chúng tôi mang mấy quả chuối theo và ném cho lũ khỉ. Chúng tôi biết mình không được phép làm thế, nhưng những người trông coi vườn thú còn đang bận túi bụi bởi có quá đông khách tham quan.

183: “Đừng đến gần quá, nếu không chúng sẽ ném vỏ chuối vào người em đấy, nhóc ạ.”

184: “Em muốn xem sư tử.”

185: “Đi ngay và luôn nào.”

186: Tôi liếc nhìn sang chỗ có hai “linh trưởng” khác đang ăn cam. Từ chuồng sư tử, tôi có thể nghe thấy hai con ấy đang nói gì.

187: “Đây r ã.”

188: Tôi chỉ tay vào hai con sư tử màu vàng, đích thị là sư tử châu Phi. Luís nói nó muốn vỗ đầu con báo đen một cái.

189: “Em điên à, nhóc? Báo đen là con vật đáng sợ nhất vườn thú. Nó được đưa tới đây vì đã cắn đứt cánh tay của mười tám người dạy thú rồi ăn hết đấy.”

190: Luís có vẻ sợ hãi, vội rút tay lại.

191: “Báo đen đến từ một rạp xiếc hả anh?”

192: “Đúng.”

193: “Rạp xiếc nào vậy, Zezé? Thế mà trước đây anh chưa bao giờ nói cho em biết.”

194: Tôi suy nghĩ lung lăm. Tôi có biết ai có tên phù hợp để đặt cho một rạp xiếc không nhỉ?

195: “À! Nó đến từ rạp xiếc Rozemberg.”

196: “Đó không phải tiệm bánh ạ?”

197: Càng ngày càng khó lừa thằng em tôi. Nó càng ngày càng khôn.

198: “Cũng có tiệm bánh tên như thế. Ngồi xuống ăn trưa thôi. Chúng ta đã đi bộ nhiều rồi.”

199: Chúng tôi ngồi xuống và giả vờ ăn. Nhưng tai tôi ngứa ngáy, cứ dỏng lên hóng hai chị nói chuyện.

200: “Chúng mình nên học tập nó, Lalá ạ. Xem đấy, nó kiên nhẫn với thằng Luís biết bao.”

201: “Ừ, nhưng Luís có làm những chuyện mà nó vẫn làm đâu. Đó là những việc xấu xa chứ không phải trò tình nghịch.”

202: “Vậy nên trong máu nó mới có quỷ, nhưng nó ngộ nghĩnh đấy chứ. Không ai ở ngoài phố có thể tức giận với nó, dù nó làm gì..”

[203](#): “Nó mà đi qua chỗ chị thì sẽ không thoát khỏi cảnh bị phết roi đâu. Một ngày nào đó nó sẽ được dạy cho một bài học.”

[204](#): Tôi nhìn Glória bằng ánh mắt thương xót. Chị luôn đến giải cứu tôi và lần nào tôi cũng hứa với chị sẽ không tái phạm.

[205](#): “Đỡ sau đi. Bây giờ thì dừng. Bọn chúng đang chơi yên mà.”

[206](#): Chị đã biết hết rồi. Chị biết tôi đã lộn qua mương sang sân sau nhà bà Celina. Tôi mê mẩn cái dây phơi quần áo đung đưa cả đồng cánh tay với ống chân trong gió. Lúc đó quý dữ bảo tôi rằng tôi có thể làm cho tất cả những cánh tay, ống chân kia lộn tùng phèo cùng lúc. Tôi đồng ý rằng cảnh đó hẳn sẽ hết sức buồn cười. Tôi tìm thấy một mảnh thủy tinh sắc ở dưới mương, bèn trèo lên cây cam, kiên nhẫn cắt cái dây phơi.

[207](#): Tôi suýt ngã theo cái dây. Có tiếng kêu thất thanh và mọi người chạy tóa ra.

[208](#): “Giúp tôi với, dây phơi bị đứt rồi.”

[209](#): Nhưng một giọng người không biết phát ra từ đâu tru tréo.

[210](#): “Đó là thằng con nhà ông Paulo đấy, thằng ranh con phá hoại đó. Tôi nhìn thấy nó cầm mảnh thủy tinh leo lên cây cam kia kìa.”

[211](#): “Zezé?”

[212](#): “Gì vậy, Luís?”

[213](#): “Sao anh biết nhiều về vườn thú thế?”

[214](#): “Anh đã đến thăm vô số vườn thú rồi mà.”

[215](#): Tôi nói xạo. Tất cả những gì tôi biết đều là do bác Edmundo kể cho nghe. Bác thậm chí đã hứa một ngày nào đó sẽ đưa tôi đến vườn thú. Nhưng bác đi quá chậm nên khi hai bác cháu đến nơi thì chắc vườn thú chẳng còn ở đó nữa. Totoca đã từng đến vườn thú một lần cùng với cha.

[216](#): “Vườn thú anh thích nhất là Rua Barão de Drummond, ở Vila Isabel. Em có biết nam tước Drummond là ai không? Tất nhiên em chẳng biết đâu. Em còn bé quá chưa biết những chuyện như thế này đâu. Ngài nam tước chắc chắn rất thân với Chúa. Bởi vì chính ngài đã giúp Chúa phát minh ra trò xổ số, cái trò mà họ bán những tấm vé tại quán Đói Khổ và tại vườn thú ấy. Khi nào em lớn hơn...”

[217](#): Các chị tôi vẫn đang ở đó.

[218](#): “Khi em lớn hơn thì sao cơ?”

[219](#): “Em hỏi nhiều quá đấy, nhóc. Khi nào em đủ lớn, anh sẽ dạy em về các con vật trong xổ số* và các số của chúng. Phải đến số hai mươi cơ. Từ số hai mươi đến số hai mươi lăm, anh biết là có một con bò cái, một con bò đực, một con gấu, một con nai và một con hổ. Anh không biết chúng được xếp theo thứ tự như thế nào, nhưng anh sẽ học để không dạy nhóc sai.”

[220](#): Thằng bé đã phát chán trò chơi rồi.

[221](#): “Zezé, hát bài ‘Ngôi nhà nhỏ’ cho em nghe đi.”

[222](#): “Chúng ta đang ở vườn thú, đúng không? Ở đây đang đông người quá.”

[223](#): “Không. Chúng ta đã ra khỏi vườn thú rồi mà.”

[224](#): “Bài đó dài lắm đấy. Anh chỉ hát một đoạn em thích thôi nhé.”

[225](#): Tôi biết đó là đoạn về những con ve. Tôi hít căng lồng ngực.

[226](#): Tôi sống trong một ngôi nhà trên đỉnh đồi. Dưới chân nhà vườn cây trái trải ra. Một nếp nhà nhỏ nhỏ đứng bên thềm tôi có thể nhìn ra tận biển xa.

[227](#): Tôi bỏ vài đoạn.

[228](#): Trong đám cây cọ lả lủ ve s ầi hát thánh ca. Mặt trời lên nhuộm những cánh bu ồm vàng ruộm Trong khu vườn, một chú chim sơn ca.

[229](#): Tôi ngừng hát. Các chị vẫn đang ng ồi đó đợi tôi. Tôi nảy ra một ý: Tôi sẽ hát cho đến khi đêm xuống. Tôi sẽ bám trụ ở đây lâu hơn các chị.

[230](#): Chẳng may mắn được đến thế. Tôi hát hết cả bài đó, hát lại l ần nữa, r ồi hát bài “Vì tình yêu thoáng qua của em”, thậm chí cả bài “Ramona”. Hai phiên bản khác nhau của bài “Ramona” mà tôi biết... Mà các chị vẫn không nhúc nhích. Đến lúc đó thì tôi oải r ồi. Tốt hơn nên để chuyện này kết thúc thôi. Tôi đi đến chỗ Lalá.

[231](#): “Nào, chìa mông ra đây.”

[232](#): Tôi quay người lại, giơ mông ra cho chị, cắn chặt răng vì Lalá đang c ần dép trên tay.

[233](#): Đó là ý tưởng của mẹ.

[234](#): “Hôm nay tất cả chúng ta sẽ đi xem nhà.”

[235](#): Totoca dẫn tôi ra một chỗ và thì th ầm, “Nếu mày nói với bất cứ ai rằng chúng mình đã đến đó r ồi, thì mày sẽ lãnh đủ.”

[236](#): Nhưng tôi chẳng hề có ý định ấy.

[237](#): Cả nhóm chúng tôi đi ra đường. Glória nắm tay tôi và được lệnh không được rời mắt khỏi tôi dù chỉ một phút. Còn tôi nắm tay Luís.

[238](#): “Khi nào chúng ta chuyển đến đó hả mẹ?” Glória hỏi.

[239](#): “Sau Giáng sinh hai hôm, chúng ta sẽ phải gói ghém đ ồ đạc,” mẹ nói, giọng bu ồm bu ồm.

[240](#): Mẹ có vẻ rất mệt mỏi. Tôi thực lòng thấy thương mẹ. Mẹ đã làm lụng cả đời. Mẹ làm việc từ khi lên sáu, khi nhà máy được xây dựng. Người ta để mẹ ng ồi lên một chiếc bàn và mẹ phải làm sạch và lau khô các dụng cụ. H ồi đó, mẹ còn quá bé, đến nỗi tè d ầm cả ra vì không thể tự xuống khỏi

bàn được. Đó là lý do mẹ chưa bao giờ được đến trường, cũng như chưa bao giờ học đọc học viết. Khi mẹ kể cho tôi nghe chuyện đó, tôi buồn đến mức đã hứa rằng khi nào thành nhà thơ và trở nên thông thái, tôi sẽ đọc thơ của tôi cho mẹ nghe.

[241](#): Dấu hiệu Giáng sinh xuất hiện trên khắp các cửa hàng cửa hiệu. Ông già Noel đã được vẽ lên trên mọi ô cửa kính trưng bày. Mọi người đều đã mua thiệp, để tránh việc đến tận ngày mới đổ xô đi mua. Tôi có một niềm hy vọng mong manh rằng lần này, Chúa Hài Đồng sẽ được sinh ra trong trái tim tôi. Dù gì đi nữa, có lẽ tôi cũng sẽ tiến bộ hơn chút ít khi đã đến tuổi chín chắn.

[242](#): “Nó đây.”

[243](#): Mọi người đều thích nó. Nhà mới nhỏ hơn nhà cũ một chút. Với sự giúp sức của Totoca, mẹ tháo sợi dây thép buộc cổng và chúng tôi chạy ừa vào. Glória buông tay tôi ra, quên băng mắt chị đã sắp thành thiếu nữ. Chị chạy tới chỗ cây xoài và choàng tay quanh thân nó.

[244](#): “Cây xoài là của chị. Chị đến chỗ nó đầu tiên.” Totoca làm như thế với cây me.

[245](#): Chẳng còn gì cho tôi. Tôi nhìn Glória, suýt khóc.

[246](#): “Thế còn em thì sao, Gló?”

[247](#): “Chạy ra sau nhà xem sao. Chắc phải còn những cây khác nữa đấy, đờng gốc.”

[248](#): Tôi chạy đi, nhưng chỉ thấy cỏ mọc dài và cả đám những cây cam già cỗi đầy gai. Bên cạnh rãnh nước là một cây cam ngọt nhỏ.

[249](#): Tôi thất vọng quá. Các anh chị em của tôi đã chạy khắp nhà nhận phòng ngủ cả rồi.

[250](#): Tôi giật giật váy của Glória.

[251](#): “Chẳng có gì khác cả.”

[252](#): “Em chẳng biết quan sát gì cả. Đợi một phút. Chị sẽ tìm một cây cho em.”

[253](#): Ngay sau đó chị ra vườn với tôi. Chị chăm chú nhìn những cây cam.

[254](#): “Em không thích cây kia sao? Cây đó đẹp mà.”

[255](#): Tôi không thích cây này, cũng chẳng thích cây kia, chẳng thích cây nào trong đám ấy. Chúng nhiều gai quá.

[256](#): “Em thích cây cam ngọt hơn đám cây xấu xí này.”

[257](#): “Ở đâu cơ?”

[258](#): Tôi dẫn chị đi xem cây cam.

[259](#): “Cây cam nhỏ xinh quá này! Nó không có một cái gai nào. Nó trông rất đặc trưng, đến mức nhìn từ xa ta cũng có thể nhận ra nó là một cây cam ngọt. Nếu chị bé như em, chị cũng chẳng muốn cây khác đâu.”

[260](#): “Nhưng em muốn một cây to cơ.”

[261](#): “Nghĩ kỹ mà xem, Zezé. Cây này vẫn còn nhỏ. Nó sẽ lớn lên thành một cây to - em và nó sẽ cùng lớn lên. Em và nó sẽ hiểu nhau như anh em. Em có thấy cái cành kia không? Nó là cành duy nhất, đúng vậy thật, nhưng nó hơi giống một con ngựa được sinh ra chỉ để cho em vậy.”

[262](#): Tôi cảm thấy mình thực sự bị đối xử bất công. Chuyện này khiến tôi nhớ đến cái vỏ chai rượu Scotch có hình các thiên thần mà chúng tôi đã có lần nhìn thấy. Khi ấy, Lalá nói, “Thiên thần này là em.” Glória chọn một thiên thần và Totoca cũng chọn một. Nhưng còn tôi thì sao? Đến cuối cùng, tôi là cái đầu thấp bé ở phía sau tất cả những thiên thần khác, gần như không có cánh. Thiên thần Scotland thứ tư thậm chí còn không phải một thiên thần hoàn chỉnh... Tôi luôn là kẻ cuối cùng. Mai sau lớn lên, tôi sẽ cho họ thấy. Tôi sẽ mua nguyên cả cánh rừng nhiệt đới Amazon, và tất cả

những cái cây cao chọc trời sẽ là của tôi. Tôi sẽ mua một cửa hàng đầy những cái chai in hình thiên thần và không ai lấy được một mảnh cánh nào ở đây.

[263](#): Hờn dỗi, tôi ngã bệt xuống đất và để nỗi tức giận của mình tựa vào cây cam nhỏ. Glória mỉm cười bỏ đi.

[264](#): “Em sẽ không tức giận lâu đâu, Zezé ạ. Rồi em sẽ thấy chị nói đúng thôi.”

[265](#): Tôi cầm một cái que cào cào lên mặt đất và vừa bắt đầu ngừng sụt sịt thì nghe thấy một giọng nói cất lên từ đâu đó, gần trái tim mình.

[266](#): “Tớ nghĩ chị cậu nói đúng đấy.”

[267](#): “Mọi người luôn đúng. Chỉ có tớ là chẳng đúng bao giờ.”

[268](#): “Không phải vậy đâu. Nếu ngắm kỹ tớ, cậu sẽ thấy.”

[269](#): Giật mình, tôi lồm cồm nhổm dậy và nhìn kỹ cây cam nhỏ. Thật kỳ lạ, vì tôi luôn nói chuyện với mọi thứ, nhưng tôi cứ nghĩ chính chú chim nhỏ trong tôi đã khiến cho mọi thứ trò chuyện với tôi.

[270](#): “Nhưng có thật là cậu biết nói không?”

[271](#): “Cậu không nghe thấy tớ nói sao?”

[272](#): Và nó bật cười khúc khích. Tôi suýt la lên và ù té chạy. Nhưng sự tò mò đã giữ tôi ở lại.

[273](#): “Làm sao cậu có thể nói được?”

[274](#): “Cây cối trò chuyện với vạn vật. Nói bằng lá, bằng cành, bằng gốc rễ. Cậu có muốn thấy đi đâu đó không? Áp tai vào thân của tớ đi, rồi cậu sẽ nghe thấy tiếng tim tớ.”

[275](#): Tôi do dự một lát, nhưng nhìn kích cỡ của cây cam, nỗi sợ trong tôi tan biến. Tôi áp tai vào thân cây và nghe thấy tiếng tích... tích...

[276](#): “Thấy không?”

[277](#): “Hãy nói với tớ xem nào. Mọi người đều biết cậu có thể nói được à?”

[278](#): “Không. Chỉ mình cậu thôi.”

[279](#): “Thật không?”

[280](#): “Tớ thề đấy. Hồi xưa, một bà tiên bảo tớ rằng, khi một cậu bé giống như cậu làm bạn với tớ, thì tớ sẽ nói được và sẽ rất vui.”

[281](#): “Vậy cậu sẽ đợi chứ?”

[282](#): “Gì cơ?”

[283](#): “Đợi tớ chuyển tới đây. Phải mất hơn một tuần đấy. Cậu sẽ không quên cách nói chuyện chứ?”

[284](#): “Tớ không bao giờ quên đâu. Có nghĩa là, chỉ riêng với cậu thôi. Cậu có muốn thử xem cưới tớ thì sẽ êm như thế nào không?”

[285](#): “Bằng cách nào...?”

[286](#): “Ngồi lên cạnh của tớ đi.”

[287](#): Tôi làm theo.

[288](#): “Nào, lắc lư người và nhắm mắt lại.”

[289](#): Tôi làm như cây cam nói.

[290](#): “Cậu nghĩ sao? Cậu đã bao giờ có con ngựa nào oách hơn chưa?”

[291](#): “Chưa từng. Tuyệt quá. Tớ sẽ cho em tớ con ngựa Vua Bạc. Cậu sẽ thực sự thích thằng bé cho xem.”

[292](#): Tôi trèo xuống, thấy yêu cây cam nhỏ của mình.

293: “Này, tớ định thế này nhé. Bất cứ khi nào có thể, thậm chí trước khi chúng tớ chuyển tới đây, tớ sẽ đến trò chuyện với cậu. Bây giờ tớ phải đi đây. Mọi người đã ra cổng chuẩn bị về rồi.”

294: “Nhưng bạn bè không tạm biệt nhau kiểu ấy đâu.”

295: “Suyt! Chị tớ đến đây.”

296: Glória đến đúng lúc tôi đang ôm cái cây.

297: “Tạm biệt nhé, bạn của tôi. Bạn là sinh vật đẹp nhất trên đời!”

298: “Chẳng phải chị đã nói với em như thế rồi sao?”

299: “Đúng vậy. Bây giờ nếu chị muốn đổi cây xoài hay cây me lấy cây của em thì em cũng không đổi đâu.”

300: Chị dịu dàng vuốt tóc tôi.

301: “Zezé, Zezé...”

302: Chị em tôi nắm tay nhau rời khỏi đó.

303: “Gló, cây xoài của chị bị cầm thì phải, chị có nghĩ vậy không?”

304: “Còn quá sớm để nói gì, nhưng có vẻ như vậy thật.”

305: “Thế còn cây me của Totoca?”

306: “Nó hơi kỳ một chút, sao thế?”

307: “Em không biết có nên nói cho chị biết hay không. Nhưng một ngày nào đó em sẽ kể cho chị nghe về một điếu kỳ diệu, Gló ạ.”

308: NHỮNG NGÓN TAY GẦY GUỘC CỦA NGHÈO TÚNG

309: Khi tôi tâm sự với bác Edmundo về rắc rối của mình, bác đăm chiêu suy nghĩ một hồi.

[310](#): “Vậy đó là chuyện khiến cháu lo lắng hả?”

[311](#): “Vâng ạ. Cháu lo là khi chúng cháu chuyển nhà, Luciano sẽ không đi theo chúng cháu.”

[312](#): “Cháu có nghĩ rằng con dơi đó thực sự thích cháu không?”

[313](#): “Tất nhiên rồi ạ.”

[314](#): “Thích từ tận đáy lòng chứ?”

[315](#): “Chắc chắn thế.”

[316](#): “Vậy thì cháu cứ yên tâm, nó sẽ đi. Có thể nó sẽ mất một thời gian mới xuất hiện ở nhà mới được, nhưng một ngày nào đó nó sẽ tìm ra đường đến đây thôi.”

[317](#): “Cháu đã nói cho nó tên phố và số nhà rồi.”

[318](#): “Ồ, vậy sẽ càng dễ hơn. Nếu không thể đến vì còn vướng bận chuyện này chuyện kia, nó sẽ gửi một người anh em họ hàng nào đấy đến thay và cháu thậm chí sẽ không bao giờ nhận ra sự khác biệt ấy chứ.”

[319](#): Nhưng tôi vẫn không thấy thuyết phục cho lắm. Địa chỉ có ý nghĩa gì đâu nếu Luciano không biết đọc? Có thể nó sẽ vừa đi vừa hỏi thăm chim chóc, bộ ngựa hoặc lũ bướm.

[320](#): “Đừng lo, Zezé. Dơi rất giỏi xác định phương hướng đấy.”

[321](#): “Xác định cái gì cơ, bác?”

[322](#): Bác giải thích cho tôi “phương hướng” nghĩa là gì và tôi càng bị ấn tượng hơn trước khối kiến thức của bác.

[323](#): Nhẹ bớt một nỗi lo, tôi lại đi khắp nơi để kê cho mọi người kế hoạch chúng tôi đang ấp ủ: cuộc chuyển nhà. Hầu hết người lớn đáp lại với vẻ phấn khởi, “Cháu sắp chuyển nhà sao, Zezé? Ôi tốt quá! Tuyệt vời! Thật nhẹ cả người!”

[324](#): Người duy nhất tỏ ra điềm nhiên là Biriquinho.

[325](#): “Tin tốt là nhà mới của cậu chỉ cách đây vài con phố. Cậu sẽ vẫn ở gần đây thôi. Thế còn chuyện tớ bảo cậu thì sao?”

[326](#): “Nó diễn ra vào lúc nào ấy nhỉ?”

[327](#): “Ngày mai, tám giờ, ở cửa sông bài. Nghe đồn ông chủ nhà máy đã đặt mang đến cả một xe tải đồ chơi. Cậu đi chứ?”

[328](#): “Đi. Tớ sẽ đưa Luís theo. Cậu có nghĩ tớ cũng sẽ nhận được món gì đó không?”

[329](#): “Tất nhiên. Cậu cũng là một đứa nhóc như nó thôi mà. Sao thế? Cậu nghĩ là mình lớn quá rồi à?”

[330](#): Nó đến gần hơn và tôi có cảm giác mình vẫn bé xíu. Bé hơn tôi nghĩ.

[331](#): “Bởi vì nếu tớ đến lấy một món quà thì... Thôi, giờ tớ còn có việc. Gặp cậu ở đó nhé.”

[332](#): Tôi về nhà, quanh quẩn bên Glória.

[333](#): “Có chuyện gì vậy, Zezé?”

[334](#): “Ngày mai nếu chị có thể đưa chúng em đến sông bài thì tuyệt. Có một xe tải chất đầy đồ chơi từ thành phố về”

[335](#): “Ôi Zezé. Chị có cả núi việc phải làm. Chị phải là quần áo, chị phải giúp chị Jandira chuẩn bị mọi thứ để chuyển nhà, chị phải canh mấy cái nồi trên bếp...”

[336](#): “Một nhóm học viên trường sĩ quan từ vùng Realengo sẽ đến đây.”

[337](#): Ngoài việc sưu tầm tranh của nam diễn viên Rudolph Valentino, hay Rudy theo cách gọi của chị, và dán chúng vào một cuốn sổ tay, Glória còn mê mẩn các học viên trường sĩ quan.

[338](#): “Em đang đùa chị hả Zezé. Gặp các học viên trường sĩ quan vào lúc tám giờ sáng ư? Đừng hòng lừa chị! Đi chỗ khác chơi đi, Zezé.”

[339](#): Nhưng tôi không dễ dàng bỏ đi như vậy.

[340](#): “Chị biết mà, Gló, có phải vì em đâu. Em đã hứa với Luís là sẽ đưa nó đi. Nó còn quá nhỏ. Ở vào tuổi nó thì bọn trẻ con có nghĩ đến cái gì khác ngoài lễ Giáng sinh đâu.”

[341](#): “Zezé, chị đã nói rồi, chị sẽ không đi. Và đừng có bịa chuyện: chính em mới là đứa muốn đi. Em còn cả đời để kiếm quà Giáng sinh mà.”

[342](#): “Nhưng nếu em chết thì sao? Nếu em chết mà không nhận được món quà Giáng sinh nào cho năm nay thì sao?”

[343](#): “Em sẽ không chết sớm vậy được đâu, ông cụ non ạ. Em sẽ sống lâu gặp đôi bác Edmundo hay ông Benedito. Nào, lẳng nhẳng đủ rồi đấy. Đi chơi đi.”

[344](#): Nhưng tôi vẫn không đi. Tôi đảm bảo rằng dù chị có đi đâu thì hình ảnh tôi cũng đập vào mắt chị. Glória đi đến chỗ tủ com một để lấy thứ gì đó và thấy tôi đang ng ồi trên ghế bập bênh, ngược nhìn chị với ánh mắt cầu xin. Việc nhìn Glória bằng ánh mắt đáng thương để năn nỉ quả thật ít khi nào có tác dụng. Khi chị đi đến chỗ chậu lấy nước, tôi ng ồi ở ngưỡng cửa nhìn chị. Khi chị đi đến phòng ngủ để lấy quần áo đi giặt, tôi ng ồi trên giường, tay chống cằm, nhìn...

[345](#): Chị không thể phớt lờ tôi được nữa.

[346](#): “Đủ rồi, Zezé. Chị đã nói với em rồi, không là không. Chúa ơi, đừng thách thức sức chịu đựng của chị. Đi chơi đi.”

[347](#): Nhưng tôi vẫn không đi. Có nghĩa là tôi nghĩ tôi sẽ không đi. Nhưng Glória đã tóm lấy tôi, lôi ra cửa và ném phịch xuống sân sau. Rồi chị trở vào trong, đóng cửa bếp và cửa phòng khách lại. Tôi không bỏ cuộc. Vì bây giờ chị đang bắt đầu phải bụi và dọn giường, tôi quyết định ng ồi bên ngoài mọi ô cửa sổ chị sẽ đi qua. Chị bắt gặp tôi đang nhìn trộm, bèn đóng cửa sổ

lại. Cuối cùng thành ra chị phải đóng kín cả ngôi nhà để không phải nhìn thấy tôi nữa.

[348](#): “Đồ ích kỷ! Đồ phũ thủy độc ác! Em cầu mong chị sẽ không bao giờ lấy được một học viên trường sĩ quan. Em ước chị sẽ cưới phải một gã lính trơn thậm chí chẳng đủ tiền để mà đánh bóng đôi bốt.”

[349](#): Khi nhận ra mình chỉ đang phí thời gian, tôi ùng ùng lao ra đường.

[350](#): Tôi tình cờ gặp Nardinho đang chơi. Nó ng ã ch ãm hãm, nhìn say mê một cái gì đó đến mức quên hết mọi thứ xung quanh. Tôi bước đến. Nó đã làm một cái xe kéo nhỏ bằng hộp diêm và buộc vào đó con bọ cánh cứng to nhất trần đời.

[351](#): “Ồi chà chà!”

[352](#): “To nhờ?”

[353](#): “Muốn đổi không?”

[354](#): “Sao?”

[355](#): “Nếu mày muốn vài cái thẻ bài...”

[356](#): “Bao nhiêu cái?”

[357](#): “Hai.”

[358](#): “Mày đùa hả. Con bọ cánh cứng lớn chừng này mà mày chỉ định đổi cho tao hai cái thẻ?”

[359](#): “Có cả đồng bọ cánh cứng như con của mày ở cái mương sau nhà bác Edmundo đấy.”

[360](#): “Tao sẽ đổi lấy ba thẻ bài.”

[361](#): “Ba cái, nhưng mày không được chọn.”

[362](#): “Không chơi thế. Tao sẽ phải được chọn ít nhất hai cái.”

[363](#): “Được rồi.”

[364](#): Tôi có vài cái thẻ hình nữ diễn viên Laura La Plante nên đưa cho nó một cái. Còn nó chọn một cái hình diễn viên điện ảnh Hoot Gibson và một cái khác hình Patsy Ruth Miller. Tôi bỏ con bọ cánh cứng vào túi quần và đi tiếp.

[365](#): “Nhanh lên nào Luís. Chị Glória đi mua bánh mì rồi còn chị Jandira thì đang ngồi đọc sách trên ghế bập bênh.”

[366](#): Chúng tôi bò rạp qua hành lang đến nhà vệ sinh. Tôi giúp nó đi tè.

[367](#): “Cố tè cho hết đi vì ban ngày chúng ta không được phép tè trên đường phố đâu.”

[368](#): Sau đó, tôi vốc nước từ trong chậu té lên mặt nó. Tôi cũng làm vậy với chính mình rồi chúng tôi trở lại phòng ngủ.

[369](#): Tôi mặc quần áo cho nó mà không gây ra bất kỳ tiếng động nào. Tôi đi giày cho nó. Mấy cái tất chết tiệt! Chỉ tổ vướng chân. Tôi cài khuy chiếc áo vét nhỏ màu xanh dương của nó rồi tìm lược. Nhưng tóc nó không chịu ẹp xuống. Phải làm gì đó với mái tóc này mới được. Tôi lục lọi khắp mọi góc ngách mà không tìm được gì hữu ích. Không sáp, không dầu. Thế là tôi vào bếp và trở lại với một ít mỡ lợn dính trên đầu ngón tay. Tôi thoa mỡ vào lòng bàn tay rồi thử ngửi.

[370](#): “Không hề có mùi.”

[371](#): Tôi vỗ vỗ bàn tay bôi mỡ lên tóc Luís và bắt đầu chải. Mái tóc quăn tít của nó thật đẹp. Nó trông giống Thánh John công chúa cừ non trên vai.

[372](#): “Bây giờ em đứng đây nhé, đừng làm nhăn bộ cánh đấy. Anh sẽ đi mặc đồ.”

[373](#): Trong lúc mặc quần dài và áo sơ mi trắng vào, tôi ngắm em trai mình.

[374](#): Thật là một đứa trẻ xinh xắn! Không có đứa trẻ nào ở Bangu dễ thương như nó.

[375](#): Tôi xỏ chân vào đôi giày thể thao, đôi giày nhất thiết phải trụ được đến khi tôi đi học. Trong lúc đó, tôi vẫn tiếp tục ngắm Luís.

[376](#): Với dáng vẻ đáng yêu và gọn gàng này của thằng bé, mọi người có thể nhầm nó với Chúa Hải Đĩnh ấy chứ. Tôi chắc chắn nó sẽ được tặng nhiều quà. Khi mọi người nhìn thấy nó...

[377](#): Tôi rùng mình. Chị Glória vừa trở về và đang đặt bánh mì lên bàn. Tôi có thể nghe thấy tiếng chiếc túi giấy sột soạt.

[378](#): Chúng tôi bước vào, tay trong tay và đứng trước mặt chị.

[379](#): “Trông em ấy thật đáng yêu, chị Gló nhỉ? Em đã tự sửa soạn cho em ấy đấy.”

[380](#): Thay vì giận dữ, chị đứng tựa vào cánh cửa và ngược mắt lên. Khi chị cúi đầu xuống, mắt chị ngấn lệ.

[381](#): “Trông em cũng đáng yêu lắm. Ôi, Zezé!”

[382](#): Chị quỳ xuống và ôm ghì tôi vào lòng.

[383](#): “Lạy Chúa lòng lành! Sao đối với một số người cuộc sống cứ nhất thiết phải khó khăn thế?”

[384](#): Chị bình tĩnh lại và bắt đầu chỉnh trang quần áo cho chúng tôi.

[385](#): “Chị đã nói rồi, chị không thể đưa em đi. Chị thực sự không thể, Zezé. Chị có quá nhiều việc phải làm. Ăn sáng trước đã nhé, trong khi chị suy nghĩ một chút. Kể cả khi muốn đưa em đi, chị cũng không có đủ thời gian để chuẩn bị...”

[386](#): Chị rót cà phê và cắt bánh mì cho chúng tôi. Chị vẫn tiếp tục nhìn hai đứa tôi với ánh mắt tuyệt vọng.

[387](#): “Quá vất vả chỉ vì vài món đồ chơi chẳng ra gì. Nhưng có lẽ là ngoài kia có nhiều người nghèo khổ quá nên người ta chẳng thể tặng những món đồ tốt hẳn hoi.”

[388](#): Chị ngừng lời một chút rồi tiếp tục. “Đây có thể là cơ hội duy nhất của em. Chị sẽ không cấm em đi. Nhưng Chúa ơi, em còn quá nhỏ...”

[389](#): “Em sẽ đưa em ấy đi an toàn. Em sẽ luôn cầm tay em ấy, chị Gló. Chúng em thậm chí còn chẳng cần sang đường.”

[390](#): “Kể cả thế, chuyện này vẫn rất nguy hiểm.”

[391](#): “Không, nó không nguy hiểm chút nào, em rất giỏi xác định phương hướng.”

[392](#): Chị cười buồn.

[393](#): “Này, ai dạy em từ đó thế?”

[394](#): “Bác Edmundo. Bác nói Luciano rất giỏi việc đó, mà Luciano thì nhỏ hơn em, nên chắc hẳn em sẽ giỏi hơn nó...”

[395](#): “Chị sẽ nói với chị Jandira.”

[396](#): “Sao phải làm phiền chị ấy ạ? Chị ấy sẽ đồng ý thôi. Chị ấy có làm gì ngoài đọc tiểu thuyết và mơ mộng về bạn trai của mình đâu ạ. Chị ấy chẳng quan tâm đâu.”

[397](#): “Hãy làm thế này nhé: em ăn nốt bữa sáng đi và chúng ta sẽ ra cổng. Nếu có người quen nào cũng đi đường đó, chị sẽ nhờ họ đi cùng các em.”

[398](#): Tôi không muốn ăn thêm một mẫu bánh mì nào nữa, vì như thế thật phí phạm thời gian. Vậy nên chúng tôi đi ra cổng.

[399](#): Chẳng có ma nào đi ngang qua. Thứ duy nhất vẫn đang chảy trôi là thời gian. Nhưng cuối cùng một vị cứu tinh cũng xuất hiện. Bác Paixão, người đưa thư, bước tới. Bác vẫy tay chào chị Glória, bỏ mũ xuống và xung phong đi cùng chúng tôi.

[400](#): Chị Glória hôn Luís rồi quay sang hôn tôi. Chị hỏi với nụ cười đăm đăm, “Thế chuyện về gã lính trơn và đôi boots là sao nhỉ?”

[401](#): “Không phải vậy đâu. Em không có ý đó. Chị sẽ cưới một vị tướng không quân với hàng tá sao trên đầu vai.”

[402](#): “Sao em không đi với Totoca?”

[403](#): “Anh ấy bảo không đi. Và bảo là anh ấy không có tâm trạng tha lỗi ‘hành lý’ đi loanh quanh.”

[404](#): Chúng tôi lên đường. Bác Paixão bảo chúng tôi cứ đi đi còn bác sẽ vừa đi vừa giao thư từ cho các nhà. Mỗi lần giao thư xong bác sẽ rảo bước để bắt kịp chúng tôi. Bác cứ dừng giao thư và đuổi theo anh em tôi, rồi lại dừng giao thư sau đó đuổi theo anh em tôi. Khi chúng tôi tới đường quốc lộ, bác cười nói, “Các chàng trai, giờ ta phải tăng tốc thôi. Các cháu đang làm ta nhớ việc rồi. Nào, hai đứa đi đường kia nhé. Không nguy hiểm gì đâu.”

[405](#): Nói rồi bác tắt tả rời đi với một xấp thư từ và giấy tờ kẹp nách.

[406](#): Tôi giận dữ nghĩ thầm, “Đồ hèn! Dám bỏ lại hai đứa trẻ trên đường quốc lộ sau khi đã hứa với chị Glória rằng sẽ dẫn hai anh em mình đi.”

[407](#): Tôi siết chặt hơn bàn tay nhỏ xíu của Luís và tiếp tục rảo bước. Dần dần, thằng bé bắt đầu lộ vẻ mệt mỏi. Bước chân của nó cứ ngắt dần ngắt dần.

[408](#): “Cố lên Luís. Chúng ta sắp tới nơi rồi. Sẽ có rất nhiều đồ chơi ở đó.”

[409](#): Nó cố bước nhanh hơn một chút nhưng rồi lại giảm tốc độ dần dần.

[410](#): “Anh Zezé, em mệt.”

[411](#): “Anh sẽ công em một lúc, nhé?”

[412](#): Nó dang tay ra và tôi công nó. Thằng bé nặng thế chứ, nặng như voi ấy. Tới đường Progresso, đến lượt tôi thở hổn hển.

[413](#): “Bây giờ em tự đi một lúc đi.”

[414](#): Chuông nhà thờ điểm tám giờ sáng.

[415](#): “Ôi trời ơi, chúng ta đã dự định sẽ đến nơi lúc bảy rưỡi đây. Nhưng không sao, có rất nhiều người và rất nhiều đồ chơi đủ để phân phát. Một xe tải lận.”

[416](#): “Anh Zezé, bàn chân em bị đau.”

[417](#): Tôi quỳ xuống.

[418](#): “Anh sẽ nói dây giày ra một chút và em sẽ thấy khá hơn thôi.”

[419](#): Chúng tôi đi càng lúc càng chậm. Tưởng như chúng tôi sẽ chẳng bao giờ tới được khu chợ. Chúng tôi vẫn còn phải băng qua trường rồi phải ở con phố có sông bài Bangu. Và đi đâu tệ nhất là thời gian đang cố tình trôi nhanh.

[420](#): Cuối cùng chúng tôi cũng đến nơi, mỏi nhừ cả chân. Không có ai ở đây cả. Xung quanh vắng tanh như thể chẳng có đồ chơi nào từng được phân phát trên khu đất này. Nhưng tôi biết họ đã phát đồ chơi thật, bởi trên mặt đất còn vương vãi những mảnh giấy gói nhãn nhúm. Những mảnh giấy màu bị xé tả tơi nằm lẫn lộn trong cát.

[421](#): Tim tôi bắt đầu đập nhanh.

[422](#): Chúng tôi tới chỗ sông bài và thấy ông Coquinho đang đóng cửa.

[423](#): “Ông Coquinho ơi, tất cả đã xong rồi ạ?” tôi bối rối hỏi.

[424](#): “Đúng vậy, Zezé. Cháu tới muộn quá. Lúc này cứ nháo nhào cả lên.”

[425](#): Người đàn ông khép một cánh cửa và mỉm cười hiên tẻ.

[426](#): “Chẳng còn gì sót lại hết. Thậm chí không có gì cho các cháu trai cháu gái của ta.”

[427](#): Ông Coquinho đóng nốt bên cửa còn lại và bước xuống phố.

[428](#): “Năm tới, các cháu nên đến sớm hơn, hai đứa ngủ nướng ạ!”

[429](#): “Không sao đâu thưa ông.”

[430](#): Thực ra là có sao đấy. Tôi buồn rầu và thất vọng đến nỗi thà chết còn hơn chứng kiến sự thật này.

[431](#): “Ngồi xuống đây cái đã. Chúng ta phải nghỉ một lúc.”

[432](#): “Em khát nước, anh Zezé.”

[433](#): “Tí nữa đi qua cửa hàng bánh ngọt, chúng ta có thể xin anh Rozemberg một ly nước. Hôm nay chúng ta chỉ có thể thôi.”

[434](#): Chỉ đến lúc này, nó mới hiểu ra bi kịch của chúng tôi. Nó chẳng nói chẳng rằng, chỉ nhìn tôi, môi dưới trề ra và nó bắt đầu rơm rớm nước mắt.

[435](#): “Đừng lo, Luís. Em nhớ con ngựa nhỏ của anh không, con Vua Bạc ấy? Anh sẽ gạ anh Totoca sửa lại cái sào của nó để tặng em vào dịp Giáng sinh.”

[436](#): Nó khóc sục sùi.

[437](#): “Đừng, đừng khóc. Em là vua mà. Cha nói đã đặt tên em là Luís bởi vì đó là tên của một vị vua. Mà vua thì không thể khóc trên phố trước mặt người khác.”

[438](#): Tôi để đầu Luís tựa vào ngực mình và vuốt ve mái tóc quăn của nó.

[439](#): “Khi nào lớn, anh sẽ mua một chiếc xe thật ngầu như xe của Manuel Valadares. Em nhớ không, ông người Bồ Đào Nha có lần đã đi qua chỗ chúng ta ở ga tàu khi chúng ta đang vẫy chào tàu Mangaratiba ấy. Chà, anh sẽ mua một chiếc xe đẹp như thế và chất đầy quà cho riêng em... Nhưng đừng khóc, vì vua thì đâu có khóc.”

[440](#): Nỗi buồn căng đầy trong lồng ngực tôi.

[441](#): “Anh thề anh sẽ mua một cái. Kể cả khi anh phải giết người cướp của...”

[442](#): Giọng đang cất lên không phải của chú chim bé nhỏ bên trong tôi. Đó chắc hẳn phải là tiếng nói trái tim tôi.

[443](#): Đó là cách duy nhất. Tại sao Chúa không yêu tôi? Đến cả con bò con lừa trong máng cỏ còn được Ngài yêu quý. Nhưng tôi thì lại không. Ngài đang trừng phạt tôi bởi vì tôi là con trai của quý. Ngài đang trừng phạt tôi bằng cách không tặng quà cho em trai tôi. Nhưng đi đâu này không công bằng với Luís, nó là một thiên thần. Không một thiên thần nào trên thiên đường có thể tuyệt vời hơn nó...

[444](#): Nước mắt bắt đầu rơi lã chã trên mặt tôi.

[445](#): “Anh Zezé, anh đang khóc kìa...”

[446](#): “Anh sẽ nín ngay thôi. Với cả anh không phải vua như em. Anh chẳng có gì tốt cả. Một thằng bé hư, hư thật sự... Chỉ thế thôi.”

[447](#): “Anh Totoca, gần đây anh có đến nhà mới không?”

[448](#): “Không, còn em?”

[449](#): “Cứ lúc nào được là em lại tạt vào đó.”

[450](#): “Để làm gì?”

[451](#): “Em muốn xem Pinkie thế nào.”

[452](#): “Pinkie là kẻ chết tiệt nào mới được chứ?”

[453](#): “Nó là cây cam của em.”

[454](#): “Em tìm được một cái tên hợp với nó thật đấy. Em đúng là giỏi tìm kiếm.”

[455](#): Anh cười lớn và tiếp tục đẽo đẽo gọt gọt thân hình mới của con Vua Bạc.

[456](#): “Thế nó sao rồi?”

[457](#): “Nó chẳng lớn thêm chút nào cả.”

[458](#): “Nếu em cứ tiếp tục ngắm nghía nó như thế thì nó sẽ không lớn được đâu. Em đang nghĩ gì thế? Em muốn cái sào thành như thế này phải không?”

[459](#): “Vâng. Anh Totoca, sao cái gì anh cũng biết làm vậy? Anh có thể làm lồng chim, làm chuồng gà, làm phòng cho em bé, làm rào, làm cổng và cả tử thú khác nữa...”

[460](#): “Bởi vì không phải ai cũng sinh ra để trở thành một nhà thơ thất nơ trên cõi. Nhưng nếu em thật lòng muốn thành người như vậy, em có thể học.”

[461](#): “Em không nghĩ thế. Người ta cần phải có ‘thiên hướng’ thì mới làm được những việc đó.”

[462](#): Anh dừng lại một lát và nhìn tôi, nửa như buồn cười nửa như chê bời cái từ mới mà có lẽ bác Edmundo đã nhồi nhét vào đầu tôi.

[463](#): Bà vừa mới sang và đang ở trong bếp làm món bánh mì Pháp ngâm rượu vang cho bữa tối Giáng sinh. Đó là tất cả những gì chúng tôi có trong bếp.

[464](#): Tôi nói với Totoca, “Và một số người thậm chí còn không được như thế này. Bác Edmundo đã cho chúng ta tiền mua rượu và mua nguyên liệu làm món xa lát hoa quả cho bữa trưa ngày mai.”

[465](#): Anh Totoca đang làm một cái sào mới mà không đòi đổi cái gì sau khi nghe chuyện xảy ra ở sòng bài Bangu. Ít nhất Luís cũng có món gì đó. Một món đồ cũ dùng lại của người khác, nhưng rất đẹp, và tôi rất thích.

[466](#): “Anh Totoca?”

[467](#): “Gì?”

[468](#): “Anh có nghĩ là chúng ta sẽ chẳng được ông già Noel tặng gì không?”

[469](#): “Anh không nghĩ vậy.”

[470](#): “Anh nói thật đi. Anh có nghĩ em là đứa trẻ hư đốn, xấu xa như mọi người nói không?”

[471](#): “Không phải xấu theo kiểu xấu xa. Chỉ là trong máu em có quỷ thôi.”

[472](#): “Khi Giáng sinh đến, em sẽ thật tâm mong ước mình không phải người như thế! Em ước gì dấu chỉ một lần trong đời, trước khi em chết, Chúa Hài Đồng sẽ được sinh ra trong trái tim em, thay vì một con quỷ ranh.”

[473](#): “Có thể năm tới... Sao em không học theo anh và làm như anh nhỉ?”

[474](#): “Anh làm gì cơ?”

[475](#): “Anh không mong chờ bất cứ điều gì cả. Như thế anh sẽ không phải thất vọng. Chúa không tốt đẹp như mọi người vẫn nói đâu. Bởi vì cha xứ bảo rằng dù sách giáo lý nói...”

[476](#): Anh ngừng lại, không chắc có nên nói tiếp hay không.

[477](#): “Dù sách giáo lý nói gì cơ?”

[478](#): “Ờ, hãy cứ cho rằng em hư thật và không xứng đáng được nhận quà đi. Thế còn Luis thì sao?”

[479](#): “Em ấy là một thiên thần.”

[480](#): “Còn Glória?”

[481](#): “Chị ấy cũng thế.”

[482](#): “Thế còn anh?”

[483](#): “Ừm, thi thoảng anh... anh... dùng đồ của em, nhưng anh là người tốt.”

[484](#): “Còn Lalá?”

[485](#): “Chị ấy đánh đau lắm, nhưng chị ấy cũng là người tốt. Một ngày nào đó chị sẽ khâu cho em một cái nơ.”

[486](#): “Còn Jandira?”

[487](#): “Jandira là Jandira, nhưng chị ấy không phải người xấu.”

[488](#): “Thế còn mẹ?”

[489](#): “Mẹ thật tuyệt vời; mẹ luôn cảm thấy có lỗi khi đánh em, và mẹ đánh rất nhẹ.”

[490](#): “Cha thì sao?”

[491](#): “Hừm. Em không chắc về cha. Cha không bao giờ gặp may mắn. Em đoán cha cũng như em, thành viên xấu xa của gia đình.”

[492](#): “Chà, vậy đấy. Mọi người trong gia đình ta đều là người tốt cả. Vậy thì tại sao Chúa không đối xử tử tế với chúng ta chứ? Cứ thử đến nhà bác sĩ Faulhaber mà xem bàn ăn nhà ông ấy to cỡ nào, đồ ăn chất cao ra sao. Cả nhà Villas-Boas. Và nhà của bác sĩ Aducto Luz nữa, chán chả buồn nói..”

[493](#): Lần đầu tiên tôi thấy anh Totoca gần như phát khóc.

[494](#): “Đó là lý do anh nghĩ Chúa Jesus muốn sinh ra nghèo khổ chỉ để thể hiện mà thôi. Sau đó Ngài nhận ra chỉ giàu mới tốt... Nhưng thôi đừng nói về đi đâu nữa. Những gì anh vừa nói có thể là trọng tội đấy.”

[495](#): Anh phiên não đến mức không hề ngước mắt lên mà chỉ nhìn đăm đăm vào thân con ngựa anh đang đeo gọt.

[496](#): Bữa tối Giáng sinh ấy buồn đến mức tôi thậm chí không muốn nghĩ về nó. Mọi người ăn trong im lặng và cha chỉ ném một ít bánh mì Pháp. Cha thậm chí không cạo râu hay sửa soạn gì. Không ai đi lễ nhà thờ. Tệ nhất là không ai nói với ai câu nào. Bữa tối giống lễ tang của Chúa Hải Đông hơn là lễ mừng ngày sinh của Người.

[497](#): Cha lấy mũ và đi ra ngoài. Cha đi dép quai hậu, bỏ đi mà không chào tạm biệt cũng chẳng chúc ai Giáng sinh vui vẻ. Bà lôi khăn tay ra chấm chấm đôi mắt rồi bảo bác Edmundo đưa bà về. Bác Edmundo đặt vào tay tôi và Totoca mỗi đứa năm xu. Có lẽ bác muốn cho chúng tôi nhiều hơn nhưng lại không đủ tiền. Có lẽ, bác ước gì có thể tặng món quà đó cho những đứa con của bác ở thành phố, thay vì cho chúng tôi. Thế nên tôi ôm bác. Tôi nghĩ đó là cái ôm duy nhất trong suốt buổi tối hôm đó. Không ai ôm ai cũng chẳng ai nói lời ấm áp nào. Mẹ đi về phòng. Tôi chắc mẹ làm thế để có thể khóc một mình không ai hay biết. Mọi người có vẻ cũng muốn làm đi đâu tương tự. Chị Lalá đi ra cổng để tiễn bác Edmundo và bà, và trong lúc hai người ấy chậm chạp đi xa dần, chị nói, “Cứ như thể bà và bác đã quá già cho cuộc đời này và quá mệt mỏi vì mọi thứ rồi.”

[498](#): Lúc buồn nhất là khi tiếng chuông nhà thờ ngân lên, lấp đầy buổi đêm bằng những âm thanh vui mừng. Vài quả pháo thăng thiên bay vụt lên bầu trời như để Chúa thấy con người hạnh phúc biết nhường nào.

[499](#): Khi chúng tôi trở vào trong, Glória và Jandira đang rửa bát đĩa và mắt Glória đỏ hoe như thể chị đã khóc hết nước mắt.

[500](#): Chị cố gắng che giấu đi đâu đó và nói với tôi cùng Totoca, “Đến lúc trẻ con phải đi ngủ rồi.”

[501](#): Chị vừa nói vừa nhìn chúng tôi. Chị biết rằng ở đây không còn đứa trẻ nào cả. Chúng tôi đều đã lớn - khôn lớn và râu rì, đang nhấm nháp chung một nồi buồn vụn vỡ.

[502](#): Có lẽ tất cả là do ánh đèn dầu lay lắt ảm đạm đã thay thế cho ánh đèn điện bị công ty điện lực cắt mất. Có lẽ vậy.

[503](#): Người duy nhất hạnh phúc là vị vua nhỏ, kẻ đang ngậm ngón tay cái trong miệng mà chìm vào giấc ngủ. Tôi đặt con ngựa nhỏ đứng cạnh giường nó. Không thể cưỡng lại, tôi âu yếm vuốt ve mái tóc nó. Giọng tôi như một dòng sông menh mông tràn ngập sự dịu dàng.

[504](#): “Nhóc con.”

[505](#): Khi căn nhà đã chìm trong bóng tối, tôi nói khẽ, “Bánh mì Pháp ngon nhỉ, anh Totoca?”

[506](#): “Anh không biết. Anh có ăn chút nào đâu.”

[507](#): “Sao vậy ạ?”

[508](#): “Có cái gì đó mắc trong cổ anh, mãi không trôi xuống... Ngủ đi. Giấc ngủ sẽ giúp em quên đi mọi thứ.”

[509](#): Tôi bắt đầu ng ỡ dậy và anh Totoca có thể nghe thấy tiếng tôi di chuyển trên giường.

[510](#): “Em đi đâu thế, Zezé?”

[511](#): “Em sẽ đặt đôi giày ngoài cửa.”

[512](#): “Thôi. Tốt nhất là đừng làm thế.”

[513](#): “Em sẽ làm thế. Anh làm sao mà biết được, có khi một phép màu sẽ xuất hiện thì sao. Anh biết đấy, Totoca, em muốn có quà. Chỉ một món quà thôi. Nhưng là món gì đó mới, dành riêng cho em...”

[514](#): Totoca lật người nằm sấp xuống và vùi đầu dưới gối.

[515](#): Tôi gọi Totoca ngay khi vừa tỉnh giấc.

[516](#): “Ra xem đi!! Em nói sẽ có gì đó đấy.”

[517](#): “Anh không quan tâm.”

[518](#): “Được thôi, em quan tâm.”

[519](#): Tôi mở cửa phòng ngủ, và trong nỗi thất vọng tràn trề của tôi, đôi giày trống không. Totoca bước từ phía sau tới, dụi mắt.

[520](#): “Anh đã nói với em rồi mà, thấy chưa?”

[521](#): Những cảm xúc hỗn độn trào lên trong lòng tôi. Tôi oán ghét, giận dữ và buồn bã. Không kìm nổi lòng, tôi buột miệng, “Thật kinh khủng khi có một người cha nghèo!”

[522](#): Ánh mắt tôi chuyển từ đôi giày của tôi đến đôi dép quai hậu vừa dừng lại trước mặt. Cha đang đứng đó nhìn chúng tôi. Đôi mắt ông mở to đờ đẫn buồn bã. Tôi có cảm tưởng mắt cha đã trở nên quá to - to đến mức nó có thể choán hết cả màn hình của rạp chiếu bóng Bangu. Đôi mắt ông chật chứa quá nhiều sự tổn thương, đến nỗi dù muốn ông cũng không thể khóc. Cha đứng đó nhìn chúng tôi suốt một phút tưởng như dài vô tận, rồi lặng lẽ bước qua. Chúng tôi đứng đó, cứng đờ, không thể thốt lên một lời nào. Cha lấy chiếc mũ ở tủ com một rồi rời khỏi nhà. Mãi đến lúc đó, Totoca mới chạm vào cánh tay tôi.

[523](#): “Em thật ích kỷ, Zezé. Ích kỷ như một con rắn. Đó là lý do...”

[524](#): Anh ngập ngừng rồi dừng lại.

[525](#): “Em không nhìn thấy cha ở đó.”

[526](#): “Ích kỷ. Nhẫn tâm. Em biết cha đã thất nghiệp lâu rồi. Bởi vậy nên tối hôm qua anh mới không thể nuốt nổi khi nhìn mặt cha. Một ngày nào đó khi em cũng làm cha, em sẽ hiểu những lúc như thế này, cha tổn thương đến mức nào.”

[527](#): Nếu anh Totoca mà nói thêm gì nữa, tôi sẽ khóc mất.

[528](#): “Nhưng em không nhìn thấy cha, anh Totoca, em không nhìn thấy...”

[529](#): “Tránh xa tao ra. Mày thực sự chẳng có gì tốt cả. Đi đi!”

[530](#): Tôi muốn lao ra phố, bám lấy chân cha mà khóc. Muốn nói với ông rằng tôi thật ích kỷ - thực sự, thực sự ích kỷ. Nhưng tôi chỉ đứng như trời tr ờng, không biết phải làm gì. Tôi ng ồi xuống giường. Và từ trên giường, tôi nhìn chăm chăm đôi giày của mình, vẫn nằm ở góc đó, trống rỗng đến mức không thể trống rỗng hơn được nữa. Trống rỗng như trái tim tôi - đang đập loạn xạ vượt ngoài tầm kiểm soát.

[531](#): Ôi Chúa lòng lành, tại sao con làm thế? Lại còn là hôm nay chứ không phải ngày nào khác. Tại sao tôi lại càng trở nên ích kỷ hơn, trong khi mọi chuyện vốn đã quá buồn r ầu? Làm sao tôi có thể nhìn cha trong bữa trưa đây? Tôi thậm chí sẽ không thể nuốt trôi món xa lát hoa quả.

[532](#): Và trong tâm trí tôi, đôi mắt mở lớn của ông, to như cái màn chiếu bóng, đang dán chặt vào tôi, chăm chăm. Tôi nhắm mắt lại nhưng vẫn nhìn thấy đôi mắt mở to của cha tôi...

[533](#): Tôi gõ gõ gót chân vào cái hộp đồng hồ đánh giày và chọt nảy ra một ý tưởng. Có lẽ tôi có thể khiến cha tha thứ cho sự ích kỷ của mình.

[534](#): Tôi mở hộp của anh Totoca và mượn một hộp xi đánh giày đen bởi vì hộp của tôi đã hết sạch. Tôi không nói với ai một lời. Tôi buồn bã đi xuống phố, không hề cảm thấy sức nặng của cái hộp mình đang mang. Cứ như thể tôi đang bước trên đôi mắt cha. Làm đau bên trong mắt cha.

[535](#): Lúc đó, trời mới tờ mờ sáng và người lớn có lẽ vẫn đang ngủ say vì buổi lễ và bữa tối Giáng sinh đêm hôm trước. Đường phố đông nghịt bọn trẻ con đang khoe khoang và so đo các món đồ chơi. Cảnh tượng ấy càng làm tôi cảm thấy tệ hơn. Chúng đều là những đứa trẻ ngoan. Sẽ không đứa nào trong số chúng làm cái đi ều mà tôi đã làm.

[536](#): Tôi dừng lại gần quán Đói Khổ, hy vọng có thể kiếm được một khách hàng. Quán rượu mở cửa cả vào ngày Giáng sinh. Không phải tự nhiên nó lại có cái tên đó. Những người đến đó mặc đồ ngủ, đi dép lê, dép quai hậu - nhưng chưa từng xuất hiện một đôi giày h ả hoi nào.

[537](#): Tôi chưa ăn sáng nhưng không hề cảm thấy đói. Cơn đói chẳng thấm tháp gì so với nỗi buồn khổ của tôi. Tôi đi đến đường Progresso. Tôi vòng

qua chợ. Tôi ng ỡ trên vệ đường ngoài tiệm bánh của anh Rozemberg và... không có gì cả.

[538](#): Giờ này qua giờ khác, ấy vậy mà tôi vẫn không kiếm nổi một xu. Nhưng tôi phải kiếm được gì đó. Tôi phải làm được.

[539](#): Trời càng lúc càng nóng và quai hộp ghì lên làm đau vai tôi, vậy nên thỉnh thoảng tôi lại phải thay đổi tư thế. Tôi thấy khát, bèn đi uống nước ở vòi nước trong khu chợ.

[540](#): Tôi ng ỡ trên bậc lên xuống của trường học, nơi có lẽ tôi sẽ sớm bước vào. Tôi đặt cái hộp xuống, chán nản. Ngả đầu trên đầu gối như một con rỗi, tôi cứ thế ng ỡ đó, uể oải bơ phờ. Rồi tôi gục đầu xuống giữa hai đầu gối, giấu mặt dưới hai cánh tay. Thà chết còn hơn về nhà tay không.

[541](#): Một chiếc giày gõ lên cái hộp của tôi và tôi nghe thấy một giọng nói thân thiện, quen thuộc. “Này, cậu bé đánh giày, ngủ gật là không kiếm được tí tiền đâu.”

[542](#): Tôi ngược lên, không thể tin vào mắt mình. Đó là ông Coquinho, bảo vệ của sòng bài. Ông đặt một chiếc giày lên hộp, trước tiên tôi lấy giẻ lau cho sạch sau đó làm ướt giày, rồi lại lau khô. Xong xuôi tôi bắt đầu cẩn thận lấy xi đánh cho bóng giày.

[543](#): “Ông kéo ống quần lên một chút được không ạ?”

[544](#): Ông làm như tôi đ ề nghị.

[545](#): “Hôm nay cháu làm việc hả Zezé?”

[546](#): “Cháu chưa bao giờ cần làm việc như bây giờ.”

[547](#): “Giáng sinh thế nào?”

[548](#): “Cũng được ạ.”

[549](#): Tôi gõ bàn chải lên hộp và ông đổi chân. Tôi lặp lại những bước vừa làm rồi bắt đầu đánh bóng. Khi xong việc, tôi gõ vào hộp và ông nhấc giày

xuống.

550: “Bao nhiêu, Zezé?”

551: “Hai xu ạ.”

552: “Chỉ hai xu thôi hả? Những người khác đều lấy bốn đấy.”

553: “Chỉ khi nào thành thợ đánh giày lành nghề thì cháu mới có thể đòi từng đó. Chứ bây giờ thì chưa được đâu ạ.”

554: Ông đặt vào tay tôi năm xu.

555: “Giữ lấy tiền thừa làm quà Giáng sinh nhé. Gặp lại cháu sau.”

556: “Chúc Giáng sinh vui vẻ, ông Coquinho.”

557: Có lẽ ông đến chỗ tôi đánh giày vì chuyện xảy ra ba ngày trước.

558: Những đồng tiền trong túi làm tinh thần tôi phấn chấn hơn một chút, nhưng cảm giác đó không kéo dài. Đã hơn hai giờ chiều, người người đi lại tấp nập nhưng vẫn chẳng có gì hết. Không có một vị khách nào, thậm chí chẳng ai thèm bỏ ra một xu để lau giày cho sạch bụi.

559: Tôi đứng gần cột đèn trên đường quốc lộ và thỉnh thoảng lại cao giọng gọi vẳng lên, “Đánh giày không, thưa ông? Đánh giày không, thưa ngài? Ai đánh giày không, xin hãy giúp đỡ người nghèo trong ngày Giáng sinh!”

560: Chiếc xe hơi của một quý ông giàu có đỗ lại gần đó. Tôi chớp lấy cơ hội cất giọng chào mời một lần nữa, nhưng chẳng dám trông mong gì.

561: “Xin hãy giúp một tay, thưa ông? Xin hãy giúp người nghèo vào lễ Giáng sinh.”

562: Một phụ nữ ăn mặc đẹp đẽ cùng mấy đứa trẻ ngồi ở ghế sau chăm chăm nhìn tôi. Người phụ nữ tỏ lòng thương xót tôi.

[563](#): “Đứa bé tội nghiệp, còn nhỏ xíu mà nghèo khổ quá. Hãy cho nó thứ gì đó đi, anh Artur.”

[564](#): Nhưng người đàn ông nhìn tôi đầy ngờ vực.

[565](#): “Thằng này là một tên tội phạm nhãi ranh và xảo trá lắm. Nó đang lợi dụng chuyện nó chỉ là đứa bé và hôm nay là Giáng sinh đấy.”

[566](#): “Ôi, dù sao em cũng sẽ cho nó chút gì đó. Lại đây nào, con trai.”

[567](#): Người phụ nữ mở túi xách rồi vươn tay ra ngoài cửa sổ xe.

[568](#): “Không, cảm ơn bà. Cháu không nói dối. Người ta sẽ chỉ làm việc vào Giáng sinh nếu thực sự cần phải làm thế mà thôi.”

[569](#): Tôi nhấc hộp đồng hồ đeo tay lên vai và chậm chạp lê bước. Tôi chẳng còn hơi sức đâu để mà tức giận.

[570](#): Nhưng cửa xe bật mở và một thằng bé chạy theo tôi.

[571](#): “Này, cậ̀n lấy đi. Mẹ nhờ tớ nói lại với cậu là mẹ không nghĩ cậu nói dối.”

[572](#): Nó nhét năm xu vào túi tôi rồi chạy biến đi, thậm chí không đợi cảm ơn... Tôi chỉ nghe thấy tiếng chiếc xe chạy xa dần.

[573](#): Bốn tiếng đồng hồ đã trôi qua và đôi mắt của cha vẫn đang dán vật tôi.

[574](#): Tôi bắt đầu quay trở về nhà. Mười xu vẫn chưa đủ, nhưng có thể quán Đói Khổ sẽ đồng ý giảm giá hoặc cho phép tôi trả sau.

[575](#): Một thứ gì đó ở góc hàng rào khiến tôi chú ý. Đó là một chiếc tất nữ rách màu đen. Tôi cúi xuống nhặt nó lên. Tôi kéo căng cái tất và vải dần ra mỏng dính. Tôi bỏ nó vào hộp, ngẫm nghĩ, “Cái này có thể làm thành một con rắn ra trò đây.” Nhưng tôi đấu tranh với chính mình. “Để hôm khác. Không phải hôm nay, tuyệt đối không...”

[576](#): Tôi về tới nhà của gia đình Villas-Boas. Nó có sân trước rộng lát xi măng. Serginho đang cưỡi chiếc xe đạp tuyệt đẹp, đạp vòng vòng quanh những luống hoa. Tôi ghé sát mặt vào hàng rào để quan sát.

[577](#): Chiếc xe đạp màu đỏ sọc vàng xanh. Lớp kim loại sáng lấp lánh. Serginho thấy tôi đang nhìn bèn bắt đầu thể hiện. Anh đạp nhanh hơn, tăng tốc qua các khúc rẽ và thẳng gấp đến nỗi bánh xe rít lên. Rồi anh lượn tới chỗ tôi.

[578](#): “Thích không?”

[579](#): “Nó là chiếc xe đạp đẹp nhất thế giới.”

[580](#): “Đến chỗ công đi, em sẽ thấy rõ hơn.”

[581](#): Serginho bằng tuổi anh Totoca và học cùng lớp anh ấy.

[582](#): Tôi xấu hổ vì bàn chân trần của mình trong khi Serginho thì giày bóng lộn, tất trắng và dây giày màu đỏ. Giày của anh sáng bóng đến mức phản chiếu mọi thứ. Thậm chí đến đôi mắt cha cũng bắt đầu chăm chăm nhìn tôi từ cái ánh sáng bóng loáng đó. Tôi nuốt khan.

[583](#): “Sao thế, Zezé? Em cứ xử lạ quá.”

[584](#): “Không có gì đâu ạ. Nhìn gần trông nó còn tuyệt hơn. Quà Giáng sinh của anh ạ?”

[585](#): “Ừ.”

[586](#): Anh leo xuống khỏi xe đạp để nói chuyện và mở công.

[587](#): “Anh được tặng cả núi quà. Một cái máy hát, ba bộ vét, một đồng sách truyện, một hộp lớn bút chì màu. Một hộp đồ chơi, một cái máy bay gắn cánh quạt quay được. Hai cái thuyền với cánh buồm trắng...”

[588](#): Tôi cúi đầu và nhớ về Chúa Hải Đông, vốn chỉ thích người giàu có, y như anh Totoca đã nói.

[589](#): “Em sao thế, Zezé?”

[590](#): “Không có gì ạ.”

[591](#): “Em thì sao?... Em có nhiều quà không?”

[592](#): Tôi lắc đầu, không thể hé môi trả lời.

[593](#): “Không có gì á? Không một món quà nào sao?”

[594](#): “Năm nay, gia đình em không được Chúa ghé thăm. Cha vẫn đang thất nghiệp.”

[595](#): “Không thế nào. Em không có hạt khô và rượu à?”

[596](#): “Chỉ có bánh mì Pháp bà làm thôi ạ, và cà phê nữa.” Serginho có vẻ trầm tư.

[597](#): “Zezé, em sẽ chấp nhận lời mời của anh chứ?”

[598](#): Tôi biết chắc anh định mời gì. Nhưng kể cả khi dạ dày rộng tuếch, tôi vẫn không muốn nhận lời mời đó.

[599](#): “Vào trong đi. Mẹ anh sẽ chuẩn bị cho em một đĩa thức ăn. Có nhiều đồ ăn lắm, nhiều kẹo lắm...”

[600](#): Tôi không muốn mạo hiểm. Đạo gần đây, tôi đã có nhiều trải nghiệm cay đắng rồi. Không chỉ một lần, tôi đã nghe người ta nói, “Ta đã bảo con rồi, đừng có dẫn trẻ lang thang vào nhà.”

[601](#): “Không cần đâu ạ, cảm ơn anh.”

[602](#): “Được rồi. Vậy để anh nhờ mẹ chuẩn bị một túi hạt khô và đồ ăn để em mang về cho em trai của em nhé - em sẽ nhận chứ?”

[603](#): “Em không thể. Em phải làm nốt việc đã.”

[604](#): Đến lúc này Serginho mới để ý thấy chiếc hộp đánh giày tôi đang ngẩng lên.

[605](#): “Nhưng chẳng ai cần đánh giày vào Giáng sinh cả...”

[606](#): “Em đã làm việc cả ngày và chỉ kiếm được mười xu, mà một nửa trong số đó là của bố thí. Em vẫn phải kiếm thêm hai xu nữa.”

[607](#): “Để làm gì, Zezé?”

[608](#): “Em không thể nói được. Nhưng em thật sự cần món tiền đó.”

[609](#): Anh mỉm cười và nảy ra một ý tưởng hào phóng.

[610](#): “Muốn đánh giày cho anh không? Anh sẽ trả em mười xu.”

[611](#): “Em cũng không làm thế được. Em không lấy tiền của bạn bè.”

[612](#): “Chà, thế để anh cho em, ý anh là, cho em mượn hai xu, được không?”

[613](#): “Anh có thể cho em nợ ít lâu được không?”

[614](#): “Sao cũng được. Em có thể trả anh bằng bi.”

[615](#): “Thế thì được ạ.”

[616](#): Anh xọc tay vào túi quần và đưa tiền cho tôi.

[617](#): “Đừng lo, mọi người cho anh rất nhiều tiền. Con lợn tiết kiệm của anh đầy ắp rồi.”

[618](#): Tôi vuốt ve bánh xe đạp.

[619](#): “Nó đẹp thật đấy.”

[620](#): “Khi nào em lớn và biết đạp xe, anh sẽ cho em mượn đạp một vòng, nhé?”

[621](#): “Vâng ạ.”

[622](#): Tôi chạy về quán Đói Khổ, hộp đồng hồ lóc xóc theo bước chân.

[623](#): Tôi lao vào quán như một cơn bão, sợ rằng đã đến giờ đóng cửa.

[624](#): “Ông vẫn còn thứ thuốc lá đắt tiền kia chứ ạ?”

[625](#): Nhìn thấy tiền trong tay tôi, chủ quán bèn lấy hai gói thuốc lá xuống.

[626](#): “Thứ này không phải cho cháu, phải không Zezé?”

[627](#): Một giọng nói cất lên phía sau ông, “Ông điên à? Một đứa trẻ nhỏ xíu như thế!”

[628](#): Ông đáp mà không quay người lại, “Bà không biết vị khách này rồi. Đứa trẻ này có thể làm mọi thứ đấy.”

[629](#): “Đây là cho cha cháu ạ.”

[630](#): Tôi cảm thấy hạnh phúc tột độ khi lật đi lật lại hai gói thuốc lá trong tay.

[631](#): “Bao này hay bao này ạ?”

[632](#): “Tùy cháu.”

[633](#): “Cháu đã làm việc cả ngày để mua cho cha món quà Giáng sinh này.”

[634](#): “Ra là thế hả, Zezé? Vậy ông ấy tặng gì cho cháu?”

[635](#): “Không có gì cả, tội nghiệp cha. Cha cháu vẫn đang thất nghiệp, ông biết đấy.”

[636](#): Ông xúc động. Mọi người trong quán đều im lặng.

[637](#): “Nếu là ông, ông sẽ chọn gói nào ạ?”

[638](#): “Cả hai đều ngon cả. Và bất cứ người cha nào cũng sẽ thích một món quà như thế.”

[639](#): “Vậy ông gói cái này hộ cháu với ạ, thưa ông.”

[640](#): Ông gói nó lại, nhưng ông có vẻ là lạ khi đặt món quà vào tay tôi, cứ như thể ông muốn nói gì đó nhưng không thể. Tôi trả ti tiền và mỉm cười.

[641](#): “Cảm ơn, Zezé.”

[642](#): “Chúc ông Giáng sinh vui vẻ.”

[643](#): Tôi chạy về nhà.

[644](#): Màn đêm đã buông xuống. Chỉ còn chiếc đèn xách trong phòng bếp là đang sáng. Mọi người đều đã rời khỏi bếp, chỉ còn cha ngồi bên bàn, tỉ mỉ cầm lên tay, chống khuỷu tay lên bàn, thất thần nhìn đăm đăm vào bức tường.

[645](#): “Cha ơi?”

[646](#): “Sao vậy con trai?” Giọng ông không có chút oán giận nào. “Con đã ở đâu cả ngày hôm nay thế?”

[647](#): Tôi chìa cái hộp đánh giày ra. Rồi tôi đặt nó xuống sàn và rút bao thuốc ra khỏi túi quần.

[648](#): “Cha nhìn này, con đã mua cho cha một thứ hay ho này.”

[649](#): Cha mỉm cười, biết rõ món quà này đáng giá bao nhiêu.

[650](#): “Cha thích nó không? Đây là loại ngon nhất ở cửa hàng đấy.”

[651](#): Cha mở gói thuốc và hít hà mùi thuốc lá, nhưng không thể thốt nên lời.

[652](#): “Hút một điếu đi cha.”

[653](#): Tôi đến bên bếp lò lấy diêm. Tôi quẹt lửa rồi đưa lại gần điều thuốc trên miệng cha.

[654](#): Tôi lùi lại, ngấm cha rít hơi thuốc đầu tiên. Và một cái gì đó bắt đầu cuộn trào trong tôi. Tôi ném que diêm cháy xuống sàn, cảm thấy mình đang nổ tung. Cảm thấy ngọn lửa đang trào lên trong tôi. Cảm thấy nỗi đau đớn tột cùng vẫn chực chờ phun trào cả ngày hôm nay.

[655](#): Tôi nhìn cha. Khuôn mặt râu ria lởm chồm của ông, đôi mắt ông.

[656](#): “Cha ơi... Cha ơi...” Đó là tất cả những gì tôi có thể thốt lên trước khi nước mắt và tiếng nức nở lẫn át giọng tôi.

[657](#): Cha dang rộng vòng tay ôm tôi dịu dàng.

[658](#): “Đừng khóc, con trai. Nếu con cứ dễ xúc động như thế này thì trong cuộc đời con sẽ còn phải khóc nhiều lắm đấy.”

[659](#): “Con không có ý đó đâu, cha ơi... Con không cố tình nói... như thế.”

[660](#): “Cha biết, cha biết. Cha không buồn đâu, vì trong thâm tâm, con đã đúng.”

[661](#): Ông ôm tôi trong lòng, đu đưa vỗ về thêm một lúc nữa. Rồi ông nâng cằm tôi lên và lau mặt cho tôi bằng chiếc khăn lau chén tách nằm gần đó.

[662](#): “Giờ thì khá hơn rồi.”

[663](#): Tôi giơ tay vuốt ve khuôn mặt cha. Tay tôi lướt nhẹ trên đôi mắt cha, cố đẩy nó trở lại nơi nó thuộc về, tránh xa khỏi cái màn chiếu bóng cỡ lớn. Tôi sợ rằng nếu tôi không làm thế, đôi mắt ấy sẽ theo tôi đến hết phần đời còn lại.

[664](#): “Cha sắp hút hết điều thuốc rồi.”

[665](#): Vẫn còn nghẹn ngào, tôi lắp bắp, “Cha ơi, khi cha muốn đánh con, con sẽ không bao giờ phản nản nữa. Cha cứ đánh con đi...”

[666](#): “Này này, Zezé.”

[667](#): Cha ấn cả tôi lẫn cơn nức nở còn sót lại của tôi xuống ghế rồi lấy từ trong chạn ra một cái đĩa.

[668](#): “Chị Glória để phần con một chút xa lát hoa quả này.”

[669](#): Tôi không nuốt nổi. Cha ngồi xuống bón cho tôi từng thìa nhỏ.

[670](#): “Bây giờ khá hơn rồi phải không, con trai?”

[671](#): Tôi gạt đầu, nhưng những thìa đầu tiên đầu mận chát. Đó là mấy giọt nước mắt cuối cùng của tôi, phải mất một lúc lâu mới ngừng rơi.

[672](#): CON CHIM NHỎ, TRƯỜNG HỌC VÀ BÔNG HOA

[673](#): Nhà mới. Cuộc sống mới và những hy vọng giản đơn, những hy vọng thuần khiết, giản dị.

[674](#): Vào ngày chuyển nhà, tôi ngồi vắt vẻo trên xe kéo, giữa bác Aristides và người phụ việc của bác, rời khỏi nhà cũ, vui tung bừng như thời tiết nắng ấm hôm ấy.

[675](#): Khi xe rời khỏi con đường đất và rẽ ra quốc lộ Rio-São Paulo, cảm giác thật kỳ diệu. Bây giờ chiếc xe đang êm ái lăn bánh trên đường. Thật thích thú biết bao.

[676](#): Một chiếc ô tô đẹp lướt qua chúng tôi.

[677](#): “Xe ông Manuel Valadares vừa đi qua đấy.”

[678](#): Khi chúng tôi băng qua giao lộ ở đường Açudes, một tiếng còi từ xa vọng lại lấp đầy không gian buổi sáng.

[679](#): “Này, bác Aristides. Tàu Mangaratiba đang chạy qua đấy.”

[680](#): “Cái gì cháu cũng biết, nhỉ?”

[681](#): “Cháu biết nó phát ra âm thanh gì.”

[682](#): Âm thanh duy nhất lúc này là tiếng móng gõ cà rộp cà rộp trên đường. Tôi để ý thấy chiếc xe kéo này không mới lắm. Ngược lại mới đúng. Nhưng nó rất chắc chắn và giá cả phải chăng. Chỉ cần hai chuyến nữa thôi, chúng tôi sẽ chuyển hết đồng đô đặc linh kính của mình. Con lừa trông không được khỏe lắm. Nhưng tôi muốn tỏ ra lịch sự.

[683](#): “Chiếc xe ổn đấy, bác Aristides.”

[684](#): “Nó được việc lắm.”

[685](#): “Và đó là một con lừa tốt. Tên nó là gì vậy bác?”

[686](#): “Gypsy.”

[687](#): Bác không có tâm trạng tán chuyện.

[688](#): “Hôm nay là một ngày quan trọng với cháu. Đây là lần đầu tiên cháu đi xe kéo. Và cháu vừa nhìn thấy chiếc xe hơi của ông Manuel Valadares và nghe thấy tiếng còi của tàu Mangaratiba.”

[689](#): Im lặng. Không tiếng đáp.

[690](#): “Bác Aristides, Mangaratiba có phải là đoàn tàu quan trọng nhất Brazil không?”

[691](#): “Không. Nó chỉ là đoàn tàu quan trọng nhất trên tuyến này thôi.”

[692](#): Vô ích. Đôi khi người lớn thật khó hiểu!

[693](#): Khi chúng tôi đến nhà mới, tôi đưa chìa khóa cho bác và cố tỏ ra lịch sự, “Bác có muốn cháu giúp một tay không?”

[694](#): “Cháu có thể giúp ta bằng cách tránh ra chỗ khác. Cứ đi chơi đi và khi nào trở về chúng ta sẽ gọi cháu.”

[695](#): Thế là tôi làm theo lời bác.

[696](#): “Pinkie này, từ giờ chúng ta sẽ luôn sống bên nhau. Tớ sẽ tô điểm cho cậu đẹp đến mức không một cái cây nào có thể sánh với cậu. Cậu biết không, Pinkie, mới ban nãy tớ vừa đi trên một chiếc xe kéo to và chạy êm như thể nó là một toa tàu ta từng thấy trong rạp chiếu phim ấy. Nghe này, hễ phám khá ra bất kỳ đi đâu gì, tớ sẽ đến kể cho cậu, được không?”

[697](#): Tôi đi qua đám cỏ dại cao mọc trong rãnh và nhìn xuống dòng nước đục ngầu đang chảy qua.

[698](#): “Hôm nọ chúng ta đã quyết định gọi cái rãnh là gì nhỉ?”

[699](#): “Sông Amazon.”

[700](#): “Đúng rồi! Sông Amazon. Cứ đi xuôi dòng nước thì chắc hẳn sẽ thấy nhan nhản những chiếc xuồng của người da đỏ hoang dại, đúng không, Pinkie?”

[701](#): “Còn phải nói! Chắc hẳn là như thế đó.”

[702](#): Chúng tôi còn chưa kịp bắt đầu tán chuyện thì bác Aristides đã đóng cửa nhà lại và gọi tôi.

[703](#): “Cháu muốn ở lại đây hay về với chúng ta nào?”

[704](#): “Cháu sẽ ở lại đây. Mẹ và các chị cháu chắc đang trên đường đến rồi.”

[705](#): Và tôi đi vòng vòng kiểm tra từng ly từng tí chốn này.

[706](#): Lúc đầu, vì e dè, hoặc bởi muốn tạo ấn tượng tốt với hàng xóm, tôi cư xử khá phải phép. Nhưng rồi một buổi chiều, tôi nhỡ chặt cái tất đen, dùng thùng bó nó lại rồi cắt phần mũi tất đi. Sau đó, tôi buộc một sợi dây diều dài vào chỗ bàn tất. Nếu tôi kéo nó thật chậm thì nhìn từ xa nó không khác gì một con rắn, và trong bóng tối nó sẽ vô cùng đáng sợ.

[707](#): Màn đêm buông xuống, ai nấy đều đang bận việc. Cứ như thể ngôi nhà mới đã làm thay đổi trạng thái tinh thần của tất cả mọi người. Cả gia

đình tắm trong bầu không khí vui vẻ đã một thời gian dài không hiện hữu.

708: Tôi lặng lẽ đợi ở cổng. Đèn đường chiếu lờ mờ lên con đường và hàng rào đổ bóng xuống các góc phố. Chắc hẳn phải có người làm tăng ca ở nhà máy, mà tăng ca thì cũng không bao giờ quá tám giờ tối. Họ hẳn lắm ca tối mới kéo dài đến chín giờ. Tôi thoáng nghĩ đến nhà máy. Tôi không thích nó cho lắm. Tiếng còi tằm bu ồn bã vào buổi sáng của nó thậm chí còn bu ồn hơn khi cất lên lúc năm giờ. Nhà máy là một con rồng nuốt chửng mọi người vào mỗi buổi sáng và nhả họ ra lúc tối, khi họ đã kiệt sức. Tôi không thích nó còn bởi những gì ông Scottheld đã làm với cha tôi.

709: Một phụ nữ từ đằng xa đi tới. Chị cầm một cái túi xách và kẹp nách một chiếc dù. Ta có thể nghe thấy tiếng giày của chị gõ lộp cộp trên lề đường.

710: Tôi chạy vào nấp sau cánh cổng và kiểm tra lại sợi dây nối với con rắn. Nó rất dễ đi đều khiên. Thật hoàn hảo. Rồi, tay cầm sợi dây, tôi núp dưới bóng hàng rào. Tiếng bước chân của chị vọng tới càng lúc càng gần, rồi gần hơn nữa và vút! Tôi giật mạnh sợi dây. Con rắn chậm chạp trườn giữa đường.

711: Tôi không ngờ được chuyện tiếp theo sẽ xảy ra như thế. Người phụ nữ hét toáng lên, to đến mức đánh động cả khu phố. Chị quẳng cả túi xách lẫn chiếc dù vào không trung rồi ôm bụng, la hét luôn miệng.

712: “Cứu với! Cứu với! Có rắn! Ai đó cứu tôi với!”

713: Những cánh cửa bật mở và tôi đánh rơi tất cả đồ nghề, chạy thoát thân men theo hông nhà rồi vào trong nhà theo lối cửa bếp. Tôi mở nắp cái sọt đựng đồ giặt rồi chui vào trong, đập nắp lại. Tim tôi đập thành thịch vì sợ hãi và tôi vẫn nghe thấy tiếng người phụ nữ đang gào khóc.

714: “Ôi Chúa ơi, tôi đang mang bầu tháng thứ sáu. Tôi sẽ mất đứa con này mất.”

715: Tôi không chỉ ớn lạnh cả người mà còn bắt đầu run như cây sậy.

[716](#): Hàng xóm đổ chị vào trong nhưng những tiếng nước nở và rên rỉ vẫn tiếp tục vang lên.

[717](#): “Lạy Chúa lòng lành, lạy Chúa nhân từ. Không phải con gì khác mà lại là rắn cơ chứ - tôi sợ rắn lắm.”

[718](#): “Uống một chút nước hoa cam đi. Đây đây, bình tĩnh nào. Cánh đàn ông đang xách đèn soi đường, c àn gậy c àn rìu truy lùng con rắn đó r ấ.”

[719](#): Chỉ vì một con rắn nhỏ bằng tất mà om sòm lên mới kinh làm sao chứ! Nhưng tệ nhất là cả nhà tôi cũng đều đổ ra xem có chuyện gì. Chị Jandira, mẹ và chị Lalá.

[720](#): “Đó không phải rắn đâu. Chỉ là một chiếc tất cũ thôi.”

[721](#): Trong con hoảng loạn, tôi đã quên thủ tiêu “con rắn”. Tôi tiêu đời r ấ.

[722](#): Con rắn được buộc vào sợi dây mà sợi dây thì lại dẫn vào sân nhà chúng tôi.

[723](#): Ba giọng nói quen thuộc ãng thanh vang lên, “Chính là nó đấy!”

[724](#): Giờ đây mọi người không tìm con rắn nữa. Họ nhìn xuống g àn giường. Không có gì cả. Họ đi qua chỗ tôi trốn và tôi nín thở. R ấ họ đi ra phía sau nhà để tìm trong khu công trình phụ.

[725](#): R ấ đột nhiên Jandira nảy ra một ý.

[726](#): “Con nghĩ con biết nó ở đâu r ấ!”

[727](#): Chị nhấc cái nắp sọt lên và tôi bị xách hai tai lôi vào phòng bếp.

[728](#): Lần này mẹ đánh tôi như tử. Chiếc dép của mẹ lao vun vút trong không trung, tôi phải la lên ầm ĩ cho đỡ đau và để mẹ không đánh tôi nữa.

[729](#): “Thằng ranh con phá hoại! Mà y đâu có hiểu được người ta đi lại khó khăn như thế nào khi đang mang thai sáu tháng chứ. Nào, lên giường đi, thằng quỷ con.”

[730](#): Tôi rời khỏi bếp, vừa đi vừa xoa hông, rồi nằm sấp xuống giường. May mắn thay cha đã ra ngoài chơi bài. Tôi nằm trong bóng tối khóc thút thít, thẩn nghĩ đi ngủ là cách tốt nhất để vượt qua nỗi đau bị té hông.

[731](#): Ngày hôm sau, tôi thức dậy sớm. Tôi có hai việc quan trọng phải làm: việc thứ nhất, đi loanh quanh quan sát một vòng, một việc thường ngày. Nếu con rắn còn ở đó, tôi sẽ nhặt nó lên giấu trong áo. Tôi vẫn có thể dùng nó ở chỗ khác. Nhưng nó không còn ở đó. Thật khó mà tìm được cái tất khác giống hình con rắn như thế.

[732](#): Tôi đổi hướng và đi đến nhà bà. Tôi phải nói chuyện với bác Edmundo.

[733](#): Tôi biết giờ này vẫn còn sớm đối với một người đã nghỉ hưu. Tôi muốn gặp bác trước khi bác ra ngoài mua xổ số - hay “đặt cược” theo cách bác thường gọi, và lấy báo. Tôi đã đúng. Bác đang ở trong phòng khách chơi bài đơn theo kiểu mới.

[734](#): “Cháu chào bác.”

[735](#): Bác không trả lời. Bác vờ điếc. Ở nhà mọi người đều bảo bác vẫn làm thế khi không muốn nói chuyện.

[736](#): Nhưng bác không bao giờ làm thế với tôi. Trên thực tế (sao tôi thích nói “trên thực tế” thế không biết!), bác chưa bao giờ giả điếc khi ở cạnh tôi. Tôi giật ống tay bác, và như mọi lần, tôi nghĩ bộ dây đeo quần bằng vải kẻ ca rô đen trắng của bác trông rất ổn.

[737](#): “À! Cháu đấy à...”

[738](#): Bác vờ như giờ mới thấy tôi.

[739](#): “Kiểu chơi bài đơn này gọi là gì vậy bác?”

[740](#): “Nó được gọi là kiểu Đờng hồ.”

[741](#): “Trông đẹp thật.”

[742](#): Tôi đã biết mọi lá bài trong cỗ bài này. Tôi chỉ không thích những quân bài cho lắm. Tôi không biết tại sao nhưng chúng trông như quân hầu của nhà vua vậy.

[743](#): “Bác này, cháu muốn kể cho bác một chuyện.”

[744](#): “Bác đang chơi dở. Đợi bác chơi xong thì hãy nói chuyện.”

[745](#): Nhưng ngay sau đó, bác trộn tất cả các lá bài lại.

[746](#): “Bác thắng rồi ạ?”

[747](#): “Không.”

[748](#): Bác xếp các quân bài lại thành xấp và gạt sang một bên.

[749](#): “Được rồi, Zezé, nếu chuyện này liên quan đến tiền,” bác nói, xoa xoa các ngón tay vào nhau, “thì bác nghe đây.”

[750](#): “Bác không có xu nào để cho cháu mua một viên bi ạ?”

[751](#): Bác mỉm cười.

[752](#): “Có lẽ bác có một xu đấy. Ai mà biết được?”

[753](#): Bác định cho tay vào túi quần nhưng tôi bèn ngăn lại.

[754](#): “Cháu đùa thôi, bác, không phải chuyện đó đâu ạ.”

[755](#): “Chà, thế là chuyện gì?”

[756](#): Tôi dám chắc bác thấy hứng thú với “sự khôn sớm” của tôi, đặc biệt là sau khi tôi tự học đọc.

[757](#): “Cháu muốn biết một chuyện rất quan trọng. Bác có biết cách hát mà không hát không?”

[758](#): “Bác không chắc mình hiểu ý cháu.”

[759](#): “Như thế này này,” và tôi hát một đoạn bài “Ngôi nhà nhỏ”. “Cháu có thể hát ở bên trong mà không phát ra âm thanh bên ngoài.”

[760](#): “Đó là hát thầm,” bác bật cười, không biết tôi định đưa chuyện này tới đâu.

[761](#): “Bác nghe này, hồi bé cháu đã nghĩ rằng bên trong cháu có một chú chim nhỏ biết hát. Chính chú chim đó đã hát.”

[762](#): “Chà, được rồi. Thật tuyệt vời vì cháu có một chú chim nhỏ như thế.”

[763](#): “Bác không hiểu rồi. Chỉ là bây giờ cháu không chắc lắm về chú chim đó. Thế còn khi cháu nói và nhìn ở bên trong thì sao ạ?”

[764](#): Bác hiểu ra và bật cười trước sự bối rối của tôi.

[765](#): “Bác sẽ nói cho cháu biết nó là gì, Zezé. Nó có nghĩa là cháu đang lớn lên. Và khi cháu lớn, những cái nói và nhìn mà cháu nhắc đến đây được gọi là suy nghĩ. Và việc suy nghĩ sẽ giúp cháu đạt đến cái độ tuổi mà bác đã nói là rồi cháu sẽ sớm đạt đến thôi.”

[766](#): “Độ tuổi chín chắn ấy ạ?”

[767](#): “Cháu vẫn còn nhớ thế thì tốt. Và sau đó một đi ều kỳ diệu sẽ xảy ra. Suy nghĩ của chúng ta lớn dần lớn dần rồi sẽ kiểm soát cái đầu và con tim của chúng ta. Nó tồn tại trong mắt chúng ta và trong mọi bộ phận của cuộc đời ta.”

[768](#): “Vâng. Thế còn chú chim nhỏ thì sao ạ?”

[769](#): “Chú chim nhỏ vốn được Chúa tạo ra để giúp trẻ em khám phá mọi thứ. Và khi không còn cần nó giúp nữa, đứa trẻ sẽ trả nó về bên Chúa. Rồi Chúa sẽ đặt nó vào trong một đứa trẻ thông minh khác, như cháu vậy. Nghe rất tuyệt phải không?”

[770](#): Tôi cười sung sướng bởi vì tôi đang suy nghĩ.

[771](#): “Tuyệt thật ạ. Giờ cháu đi đây.”

[772](#): “Cháu vẫn muốn đừng xu chứ?”

[773](#): “Không phải hôm nay ạ. Hôm nay cháu sẽ rất bận.”

[774](#): Tôi vừa đi xuống phố vừa suy nghĩ về mọi thứ. Nhưng rồi tôi nhớ ra một chuyện làm tôi buồn vô cùng. Anh Totoca từng có một con chim sẻ rất đẹp. Nó đã được thuần hóa và thường đậu trên ngón tay anh khi anh thay thức ăn cho nó. Anh thậm chí có thể để mở cửa lồng mà không sợ nó bay mất. Một ngày Totoca bỏ quên nó ngoài trời nắng. Mặt trời chói chang đã giết chết nó. Tôi nhớ Totoca đã nâng niu nó trong lòng bàn tay mà khóc; vừa khóc anh vừa ấp con chim chết lên má. Rồi anh nói, “Anh sẽ không bao giờ nhốt chim trong lồng nữa.”

[775](#): Khi đó tôi đang ở cạnh anh và tôi nói, “Em cũng vậy, anh Totoca.”

[776](#): Về đến nhà tôi đi thẳng đến chỗ Pinkie.

[777](#): “Bạn yêu quý, tớ đến đây để làm một việc.”

[778](#): “Việc gì vậy?”

[779](#): “Chúng ta đợi một lát được không?”

[780](#): “Được chứ.”

[781](#): Tôi ngồi xuống và tựa đầu vào thân cây.

[782](#): “Chúng ta đang chờ gì vậy, Zezé?”

[783](#): “Một đám mây thật đẹp trôi qua trên bầu trời.”

[784](#): “Để làm gì?”

[785](#): “Tớ sẽ thả chú chim của tớ đi. Đúng vậy, tớ sẽ thả nó đi. Tớ không còn cần nó nữa.”

[786](#): Chúng tôi ngồi đó nhìn chăm chăm lên bầu trời.

[787](#): “Đám mây kia được không, Pinkie?”

[788](#): Đám mây lớn đang chầm chậm trôi về phía chúng tôi, tựa như một chiếc lá màu trắng bị rách ở viền.

[789](#): “Chính là đám mây đó, Pinkie ạ.”

[790](#): Tôi đứng lên và cởi cúc áo. Tôi cảm thấy chú chim đang bay ra khỏi lồng ngực gầy gò của tôi.

[791](#): “Bay đi, chú chim nhỏ. Bay cao vào. Hãy bay thật cao và đậu lên ngón tay của Chúa. Chúa sẽ gửi cậu đến với một chú bé khác và cậu sẽ hát thật hay cho chú bé ấy, y như cậu vẫn hát cho tớ. Tạm biệt, chú chim nhỏ yêu quý của tớ.”

[792](#): Tôi cảm thấy một cảm giác trống vắng mênh mông trào lên trong lòng.

[793](#): “Nhìn này, Zezé. Nó đang đậu trên ngón tay của đám mây đấy.”

[794](#): “Tớ thấy rồi!”

[795](#): Tôi tựa đầu vào trái tim của Pinkie và nhìn đám mây bồng bênh trôi xa.

[796](#): “Tớ chưa bao giờ đối xử tệ với nó...”

[797](#): Rồi tôi quay đầu, áp mặt vào cánh của Pinkie.

[798](#): “Bạn yêu.”

[799](#): “Gì vậy?”

[800](#): “Tớ khóc là sai phải không?”

[801](#): “Đồ ngốc, khóc không bao giờ là sai cả. Nhưng tại sao cậu khóc?”

[802](#): “Tớ không biết. Tớ chỉ không quen với chuyện này. Tớ cảm thấy chiếc lồng bên trong mình giờ đây trông trải quá.”

[803](#): Chị Glória đánh thức tôi khá sớm.

[804](#): “Cho chị xem móng tay của em nào.”

[805](#): Tôi xòe tay ra và chị duyệt.

[806](#): “Giờ đến tai của em. Eo ôi, Zezé!”

[807](#): Chị lôi tôi đến bồn rửa, đắp nước khăn với xà phòng và kỳ ghét trong tai tôi.

[808](#): “Chị chưa thấy ai tự xưng là chiến binh Apinajé mà lúc nào cũng bần! Đi lấy giày đi trong khi chị tìm cho em một bộ quần áo tử tế để mặc.”

[809](#): Chị đến ngăn tủ của tôi lục tìm một hũ. Rồi chị lại lục tìm thêm một hũ nữa. Càng tìm chị lại càng chẳng thấy bộ nào ưng ý. Cái quần dài nào của tôi cũng bị thủng, nếu không thì cũng bị rách, bị vá hoặc bị mạng lỗ chỗ.

[810](#): “Em không cần nói gì hết. Bất cứ ai nhìn thấy ngăn tủ này cũng sẽ biết em đáng sợ như thế nào. Mặc cái này vào, nó đỡ tệ hơn đống còn lại đấy.”

[811](#): Sau đó chúng tôi rời nhà, sẵn sàng cho cuộc khám phá “kỳ diệu” mà tôi sắp thực hiện.

[812](#): Trường học. Khi đến nơi, chúng tôi thấy một đám đông toàn người là người dốt theo con em họ đến đăng ký nhập học.

[813](#): “Nào, giờ thì đừng xỉ cái mặt ra, cũng chớ quên gì nhé, Zezé.”

[814](#): Chúng tôi ngồi trong một căn phòng đầy nhóc bọn trẻ con tò mò nhìn nhau. Đến lượt mình, chúng tôi vào văn phòng cô hiệu trưởng.

[815](#): “Đây là em của em à?”

[816](#): “Vâng, thưa cô. Mẹ chúng em đang làm việc trên thành phố nên không đến được.”

[817](#): Cô hiệu trưởng nhìn tôi hồi lâu; mắt cô vừa to vừa đen vì cô đeo kính dày cộp. Buồn cười là cô có ria mép, y như đàn ông. Chắc hẳn vì thế nên cô mới thành hiệu trưởng.

[818](#): “Có vẻ cậu bé quá nhỏ thì phải?”

[819](#): “Em ấy nhỏ hơn so với tuổi. Nhưng em ấy đã biết đọc rồi ạ.”

[820](#): “Em bao nhiêu tuổi, cậu bé?”

[821](#): “Đến 26 tháng Hai này em sẽ lên sáu tuổi, thưa cô.”

[822](#): “Tốt lắm. Em đi điền vào đơn đăng ký nhé. Đầu tiên là tên cha mẹ.”

[823](#): Chị Glória đọc tên cha. Nhưng đến tên của mẹ, chị chỉ nói, “Estafânia de Vasconcelos.”

[824](#): Tôi không thể nhịn được bèn lên tiếng chỉnh chị, “Estefânia Apinajé de Vasconcelos.”

[825](#): “Hả?”

[826](#): Chị Glória hơi đỏ mặt.

[827](#): “Là Apinajé. Ông bà ngoại em là người da đỏ.”

[828](#): Tôi phồng mũi tự hào bởi vì tôi là đứa trẻ duy nhất ở ngôi trường này mang một cái họ da đỏ.

[829](#): Rồi Glória ký tên vào giấy và dừng lại, hơi ngập ngừng.

[830](#): “Em còn gì thắc mắc không?”

[831](#): “Em muốn hỏi về đề ông phục... Cô biết đấy... Cha chúng em đang thất nghiệp và chúng em rất nghèo.”

[832](#): Đi đâu đó được kiểm chứng khi cô hiệu trưởng yêu cầu tôi xoay một vòng để cô áng chừng cỡ người tôi và nhìn thấy những miếng vá trên bộ đồ của tôi.

[833](#): Cô viết một con số lên mẫu giấy và bảo chúng tôi vào trong gặp cô Eulália.

[834](#): Cô Eulália cũng vô cùng ngạc nhiên trước vóc dáng nhỏ bé của tôi. Bộ đồ phục cỡ nhỏ nhất mà cô có vẫn quá rộng, đến nỗi tôi như bơi bên trong.

[835](#): “Đây là cỡ nhỏ nhất rồi, nhưng nó vẫn quá rộng. Thằng bé còi quá đi mất!”

[836](#): “Em lấy bộ đó cũng được ạ.”

[837](#): Cô đưa cho chúng tôi hai bộ đồ phục và chúng tôi rời khỏi đó. Tôi vô cùng phấn khởi với món quà này và tưởng tượng ra vẻ mặt Pinkie khi nó nhìn thấy tôi trong bộ đồ phục học sinh mới coong.

[838](#): Ngày lại ngày trôi qua, tôi kể với cây cam mọi chuyện. Trường học như thế nào, chuyện ở đó ra sao.

[839](#): “Họ đánh một cái chuông lớn. Nhưng không lớn bằng chuông nhà thờ. Cậu biết nó mà, đúng không? Mọi người đi vào sân chính và tìm đến chỗ giáo viên của mình. Cô giáo xếp chúng tớ thành bốn hàng rồi tất cả ngoan ngoãn đi vào lớp. Tất cả chúng tớ đều ngồi bên những cái bàn có nắp đóng mở được và chúng tớ bỏ đồ của mình vào trong. Tớ sẽ phải học cả tá bài quốc ca, bởi cô giáo nói để trở thành công dân Brazil tốt và thành ‘người yêu nước’ thì chúng ta phải biết quốc ca của đất nước mình. Khi nào học thuộc tớ sẽ hát cho cậu nghe, Pinkie?”

[840](#): Và đến cùng các bài quốc ca là một thế giới mà trong đó mọi thứ đều mới mẻ và phải được khám phá lại từ đầu.

[841](#): “Này, cậu mang bông hoa đó đi đâu vậy?”

[842](#): Đứa con gái trông thật sạch sẽ và những cuốn sách giáo khoa của nó có bìa thật đẹp. Tóc nó được tết bím.

[843](#): “Tớ đang mang đến tặng cô giáo.”

[844](#): “Vì sao?”

[845](#): “Vì cô giáo thích hoa. Và mọi bé gái chăm ngoan đều nên tặng hoa cho cô giáo của mình.”

[846](#): “Thế các cậu bé có làm thế được không?”

[847](#): “Nếu cậu yêu quý cô giáo của cậu thì được chứ.”

[848](#): “Thật không?”

[849](#): “Thật.”

[850](#): Không ai tặng hoa cho cô giáo tôi, cô Cecília Palm. Chắc là vì cô xấu quá. Nếu không có vết bết trên mắt thì cô cũng không đến nỗi xấu lắm. Nhưng cô là người duy nhất thi thoảng vẫn cho tôi một xu để mua bánh ngọt vào giờ ra chơi.

[851](#): Tôi bắt đầu nhòm vào các lớp khác và thấy các lọ thủy tinh trên bàn giáo viên đều đang cắm hoa. Chỉ có lọ của cô giáo tôi là vẫn trống trơn.

[852](#): Nhưng chuyến phiêu lưu lớn nhất lại là vụ khác.

[853](#): “Cậu đoán được không, Pinkie. Hôm nay tớ đã có một chuyến bám càng đấy.”

[854](#): “Cậu cưỡi ngựa?”

[855](#): “Không, ngược quá. Khi những chiếc xe hơi chạy rất chậm qua trường, cậu bám vào cái lớp dự phòng ở đằng sau và thế là được bám càng một chuyến. Khi định rẽ vào con phố khác, họ giảm tốc độ để quan sát xem có xe nào đang đi tới không, và đến lúc đó cậu lại nhảy xuống. Nhưng phải

cẩn thận. Nếu cậu nhảy xuống lúc xe đang đi nhanh, mong cậu sẽ bẹp gí trên mặt đường còn tay cậu sẽ nát bậy.”

[856](#): Tôi nói thao thao với nó về mọi chuyện xảy ra ở lớp và sân chơi. Bạn phải nhìn thấy cảnh nó phồng mũi tự hào khi nghe kể cô Cecília Palm đã khen tôi là người đọc tốt nhất lớp. “Người đọc giả” giỏi nhất. Tôi không chắc từ đó có đúng không và quyết định rằng ngay khi có cơ hội tôi sẽ hỏi bác Edmundo xem tôi có đích thị là một “người đọc giả” không.

[857](#): “Nhưng Pinkie này, về vụ bám càng ấy. Chỉ để cậu hình dung cho biết thôi nhé, phải nói là nó cũng gần tuyệt như việc cưỡi lên cành của cậu vậy.”

[858](#): “Nhưng chơi với tớ cậu không gặp nguy hiểm.”

[859](#): “Thật không? Vậy lúc cậu phăm phăm phi nước đại trên những đống cỏ miền Tây hay lúc chúng ta đi xem đấu bò và săn trâu thì sao? Cậu quên rồi à?”

[860](#): Nó buộc phải đồng ý bởi nó không biết cách đấu khẩu và giành phần thắng trước tôi.

[861](#): “Nhưng có một thứ, Pinkie ạ... Có một thứ không ai dám bám càng hết. Biết là gì không? Cái xe to đùng của ông Manuel Valadares đấy. Sao lại có cái tên xấu thế nhỉ? Manuel Valadares...”

[862](#): “Ừ, tên xấu thật. Nhưng tớ đang nghĩ đến một chuyện.”

[863](#): “Cậu tưởng là tớ không biết cậu đang nghĩ gì ư? Tớ biết chứ, đúng vậy. Nhưng chưa phải lúc. Để tớ luyện tập thêm đã... Sau đó tớ sẽ liều một phen...”

[864](#): Thời gian dần trôi trong niềm hứng khởi. Một buổi sáng, tôi đến lớp, mang theo một bông hoa tặng cô giáo. Cô rất xúc động và bảo rằng tôi là một quý ông.

[865](#): “Cậu biết thế có nghĩa là gì không, Pinkie?”

[866](#): “Một quý ông là một người cư xử rất lịch thiệp, như một hoàng tử.”

[867](#): Ngày qua ngày, tôi càng thêm yêu thích các bài học và càng chăm học hơn. Nhà trường không phân nản một lời nào về tôi. Chị Glória bảo tôi đã cất con quỷ nhỏ của tôi trong ngăn kéo và trở thành một đứa trẻ khác.

[868](#): “Cậu có nghĩ đúng là thế không, Pinkie?”

[869](#): “Chắc vậy.”

[870](#): “Thật không? Vì tớ đã định kể cho cậu nghe một bí mật, nhưng giờ thì thôi nhé.”

[871](#): Tôi giận dỗi bỏ đi. Nhưng nó chẳng mấy bận tâm bởi biết thừa tôi không bao giờ giận lâu.

[872](#): Điêu bí mật sẽ xảy ra vào buổi đêm và tôi lo lắng đến nỗi tim như muốn nhảy ra khỏi lồng ngực. Phải lâu ơi là lâu tiếng còi t ãm của nhà máy mới vang lên và mọi người mới đi ra. Vào mùa hè, buổi tối đến chậm hơn. Cả giờ cơm tối cũng chưa đến. Tôi ngồi ở cổng quan sát, không may mắn nghĩ về con rắn hay bất cứ đi ều gì khác. Tôi ngồi đó đợi mẹ. Đến cả chị Jandira cũng thấy tôi cư xử thật kỳ quặc và hỏi xem liệu có phải tôi bị đau bụng hay không vì tôi đã ăn trái cây còn xanh.

[873](#): Bóng mẹ xuất hiện nơi góc phố. Đúng là mẹ r ồi! Mẹ không thể lẫn với bất cứ ai trên thế gian này. Tôi đứng bật dậy và chạy.

[874](#): “Con chào mẹ,” tôi nói và hôn bàn tay mẹ.

[875](#): Dưới ánh sáng nhấp nhọang của con phố, tôi vẫn có thể nhìn thấy vẻ mệt mỏi trên gương mặt mẹ.

[876](#): “Hôm nay mẹ làm việc vất vả lắm đúng không ạ?”

[877](#): “Ừ, con trai ạ. Ở bên khung cửi nóng đến mức chẳng ai chịu nổi.”

[878](#): “Để con c ãm túi cho. Mẹ mệt r ồi.”

[879](#): Tôi cần chiếc túi xách với hộp cơm trưa rộng không của mẹ.

[880](#): “Hôm nay con không nghịch quá đấy chứ?”

[881](#): “Chỉ một chút xíu thôi ạ.”

[882](#): “Thế sao con lại đứng ở cổng đợi mẹ vậy?”

[883](#): Mẹ đang đoán già đoán non.

[884](#): “Mẹ ơi, có phải mẹ chỉ yêu con một chút thôi không?”

[885](#): “Mẹ yêu con cũng nhiều như yêu các anh chị em của con. Sao thế?”

[886](#): “Mẹ nhớ Nardinho chứ? Cháu của hà mã ấy?”

[887](#): “Mẹ nhớ,” mẹ bật cười.

[888](#): “Mẹ cậu ấy đã may cho cậu ấy một bộ cánh rất đẹp. Bộ com lê màu xanh sọc trắng. Nó có áo gi lê cài cúc kín cổ. Nhưng Nardinho mặc bị chật. Cậu ấy không có em trai để cho nó. Và cậu ấy muốn bán bộ com lê đi. Mẹ mua lại cho con được không?”

[889](#): “Ôi, con trai. Chúng ta đang khó khăn lắm!”

[890](#): “Nhưng cậu ấy nói mẹ có thể trả thành hai đợt. Và nó không đắt đâu ạ. Giá của nó còn chưa đủ trả công may nữa.”

[891](#): Tôi lặp lại lời của ông Jacob Người Cho Vay Lãi. Mẹ im lặng nhâm tính.

[892](#): “Mẹ, con là học sinh chăm chỉ nhất lớp. Cô giáo nói con sẽ đạt được danh hiệu học sinh xuất sắc. Mẹ mua cho con đi mà. Lâu lắm rồi con không có quần áo mới...”

[893](#): Sự im lặng của mẹ làm tôi bồn chồn.

[894](#): “Mẹ này, nếu mẹ không mua, con sẽ không bao giờ có trang phục nhà thơ. Chị Lalá có thể may cho con một cái nơ con bướm to bằng mảnh lụa mà chị ấy có...”

[895](#): “Được rồi, con trai. Mẹ sẽ làm tặng cả một tuần để mua cho con bộ cánh đó.”

[896](#): Vậy là tôi hôn tay mẹ và vừa bước đi vừa áp mặt vào tay mẹ cho đến khi chúng tôi vào nhà.

[897](#): Tôi đã có bộ quần áo nhà thơ bằng cách đó. Trong tôi bảnh chọe đến mức bác Edmundo phải dẫn tôi đi làm vài pô ảnh.

[898](#): Trường học. Hoa. Hoa. Trường học...

[899](#): Mọi chuyện đang yên ổn thì Godotredo tiến vào lớp. Nó xin phép được nói chuyện với cô Cecília Paim. Tôi không biết có chuyện gì, chỉ thấy nó chỉ tay vào bông hoa trong lọ. Rồi nó đi. Cô giáo nhìn tôi buồn bã.

[900](#): Lúc tan học, cô gọi tôi đến.

[901](#): “Cô có chuyện cần nói với em, Zezé. Chỉ một phút thôi.”

[902](#): Cô lục lọi túi xách một lúc. Tôi dám chắc cô không thực lòng muốn nói chuyện với tôi và đang lục lọi đồ đạc để tìm dũng khí. Cuối cùng, cô cũng ra quyết định.

[903](#): “Trò Godotredo đã kể với cô một chuyện rất xấu về em, Zezé. Chuyện đó có đúng không?”

[904](#): Tôi gật đầu.

[905](#): “Về bông hoa đúng không ạ? Bạn ấy nói đúng, thưa cô.”

[906](#): “Chính xác thì em đã làm gì?”

[907](#): “Buổi sáng, em dậy sớm và ghé qua vườn trước nhà Serginho. Vì cổng không đóng kín, em đã lên vào hái trộm một bông hoa. Nhưng hoa

nhì ầu lắm nên họ sẽ chẳng thấy mất mát gì đâu ạ.”

908: “Ừ. Nhưng đó là hành vi không đúng đắn. Em không nên làm thế nữa. Chuyện không có gì nghiêm trọng nhưng nó vẫn là một kiểu trộm cắp.”

909: “Không phải đâu, cô Cecília. Chẳng phải thế giới thuộc về Chúa sao? Chẳng phải mọi thứ trên thế giới này đều thuộc về Chúa sao? Thế thì hoa cũng thuộc về Chúa...”

910: Cô giáo vô cùng ngạc nhiên trước logic của tôi.

911: “Đó là cách duy nhất, thưa cô. Ở chỗ em không có vườn. Hoa lại đắt... Mà em thì không muốn thấy lọ hoa trên bàn cô lúc nào cũng trống không.”

912: Cô nuốt khan.

913: “Chẳng phải thỉnh thoảng cô vẫn cho em tiền để mua bánh ngọt sao ạ?”

914: “Cô có thể ngày nào cũng cho em tiền. Nhưng em lại biến mất...”

915: “Em không thể ngày nào cũng nhận tiền được...”

916: “Tại sao không?”

917: “Bởi vì vẫn còn những đứa trẻ nghèo khác chẳng mang gì để ăn.”

918: Cô rút khăn mùi soa ra khỏi túi xách và kín đáo đưa lên chấm chấm đuôi mắt.

919: “Cô không thấy bạn Cú Nhỏ ạ?”

920: “Cú Nhỏ là ai?”

921: “Bạn gái da đen nhỏ nhắn cao ngang em được mẹ cuốn tóc lên trên đầu thành hai búi nhỏ rồi quấn dây lại ấy ạ.”

[922](#): “Ồ, phải rồi, ý em là Dorotília.”

[923](#): “Vâng, thưa cô. Dorotília thậm chí còn nghèo hơn em. Các bạn gái khác không thích chơi với bạn ấy vì bạn ấy nghèo và là người da đen. Vậy nên lúc nào Dorotília cũng cúi gằm mặt một góc. Em đã chia cho bạn ấy cái bánh ngọt cô cho em.”

[924](#): Lần này, cô đứng đó áp khăn lên mũi một lúc lâu.

[925](#): “Thình thoảng, cô có thể cho bạn ấy thay vì cho em ạ. Mẹ bạn ấy là thợ giặt và có mười một người con. Tất cả đều còn bé. Thứ Bảy hằng tuần, bà em vẫn cho họ một ít gạo và đậu để giúp đỡ họ. Và em chia bánh cho bạn ấy vì mẹ đã dạy chúng em phải biết chia sẻ những thứ ít ỏi của mình với những người còn thiếu thốn hơn.”

[926](#): Giờ thì nước mắt tuôn rơi trên mặt cô.

[927](#): “Em không cố ý làm cô khóc đâu ạ. Em hứa sẽ không trộm hoa nữa và em sẽ học chăm chỉ hơn.”

[928](#): “Không phải vậy, Zezé. Đến đây nào.”

[929](#): Cô nắm lấy hai bàn tay tôi.

[930](#): “Cô muốn em hứa với cô một điều, vì em có tâm hồn đẹp, Zezé ạ.”

[931](#): “Em xin hứa, nhưng em không muốn lừa dối cô, thưa cô. Em không có tâm hồn đẹp đâu ạ. Cô nói vậy bởi vì cô không biết ở nhà em như thế nào thôi.”

[932](#): “Điều đó không quan trọng. Đối với cô thì em đúng là người có tâm hồn đẹp. Kể từ giờ cô không muốn em tặng cô thêm bất kỳ bông hoa nào nữa. Hãy chỉ làm thế khi hoa đó là em được cho. Hứa với cô nhé?”

[933](#): “Em hứa. Nhưng còn lọ hoa thì sao ạ? Nó sẽ luôn trống rỗng sao cô?”

[934](#): “Cái lọ này sẽ không bao giờ trống rỗng. Bất cứ khi nào nhìn nó, cô sẽ đều thấy bông hoa đẹp nhất trên đời. Và cô sẽ tự nhủ: cậu học sinh

ngoan nhất của cô đã tặng cô bông hoa đó. Được chưa nào?”

[935](#): Giờ cô đã cười trở lại. Cô thả tay tôi ra rồi nói rất dịu dàng.

[936](#): “Giờ em đi được rồi, trái tim vàng.

[937](#): “TA HY VỌNG MI CHẾT MỤC TRONG TÙ”

[938](#): Đi đầu hữu dụng đầu tiên chúng tôi học được ở trường là các ngày trong tuần. Khi đã thuộc nằm lòng các ngày trong tuần, tôi biết được rằng ông ấy đến vào thứ Ba. Rồi tôi cũng phát hiện ra nếu thứ Ba này ông ấy đến các dãy phố phía bên kia nhà ga thì thứ Ba sau ông sẽ sang phía chúng tôi.

[939](#): Bởi vậy nên tôi đã cúp học hôm thứ Ba. Tôi không muốn anh Totoca biết, nếu không tôi sẽ phải hối lộ mấy viên bi để anh không để lộ gì với mọi người ở nhà. Vì lúc này đang còn sớm và ông ấy sẽ không xuất hiện trước khi chuông nhà thờ điểm chín giờ nên tôi thông thả tản bộ trên đường.

[940](#): Tất nhiên, tôi chỉ chọn những con phố không nguy hiểm. Đầu tiên, tôi dừng chân tại nhà thờ ngắm các tượng thánh. Tôi thấy hơi sợ khi nhìn những bức tượng im lìm bị vây giữa những cây nến.

[941](#): Nến nhấp nháy làm các bức tượng cũng nhấp nháy theo. Tôi không chắc làm thánh thì có thoải mái hay không, nhất là khi phải đứng im suốt ngày.

[942](#): Tôi dạo quanh phòng để đồ thờ và thấy bác Zacarias đang lấy nến cũ ra khỏi giá nến để thay nến mới vào. Một đồng mẫu nến nằm trên bàn.

[943](#): “Chào bác Zacarias.”

Bác dừng lại, kéo kính xuống chóp mũi, khụt khịt quay đầu đáp lại, “Chào con trai.”

[944](#): “Bác muốn cháu giúp một tay không ạ?”
Tôi không thể rời mắt khỏi những mẫu nến.

[945](#): “Cháu chỉ làm vương chân ta thôi. Hôm nay cháu không đến trường à?” bác vừa nói vừa quay trở về với công việc.

[946](#): “Có ạ. Nhưng cô giáo không đến. Cô bị đau răng.”
“Ồ!”

Bác quay lại và một lần nữa kéo kính xuống chóp mũi.

[947](#): “Cháu mấy tuổi rồi?”

“Năm ạ. Không phải, sáu. Không, cháu năm tuổi ạ.”

“Ái chà, thế là năm hay sáu?”

Tôi nghĩ đến trường học và nói dối.

“Sáu ạ.”

[948](#): “Ồ, sáu là độ tuổi thích hợp để bắt đầu học giáo lý đây.”

“Cháu có được phép theo học không ạ?”

“Tại sao không? Cháu chỉ cần đến đây vào các chiều thứ Năm, lúc ba giờ.

Cháu muốn đến không?”

[949](#): “Còn tùy ạ. Nếu bác cho cháu các mẫu nến vụn, cháu sẽ đến.”

“Cháu muốn lấy mẫu nến làm gì?”

[950](#): Con quỷ vừa huých tôi một cái. Tôi lại nói dối.

“Cháu muốn bôi lên dây diều cho dây chắc hơn.”

“Thế thì lấy đi.”

[951](#): Tôi gom đồng nến vụn nhét vào cặp cùng đồng sách vở và bi. Tôi sượng phát điên.

[952](#): “Cảm ơn bác rất nhiều, bác Zacarias.”

“Này, đừng quên nhé. Thứ Năm đây.”

[953](#): Tôi chạy ra khỏi đó. Vẫn còn sớm; tôi vẫn còn thời gian. Tôi vội đến phía trước sông bài, và nhằm lúc không có ai đi đến, tôi băng qua đường, vận hết tốc lực chà nến lên mặt vỉa hè.

[954](#): Rồi tôi chạy ngược lại, ngẩng xuống đợi trên vỉa hè phía bên ngoài một trong bốn cánh cửa đang đóng im lìm của sông bài. Tôi muốn quan sát từ

xa xem ai sẽ là người đầu tiên bị trượt chân.

955: Đúng lúc tôi sắp không đợi nổi nữa thì đột nhiên, Oạch! Tim tôi nảy lên. Cô Corinha, mẹ của chị Nanzeazena, vừa bước qua cổng, cầm theo khăn tay và một quyển sách, chuẩn bị đến nhà thờ.

956: “Ôi Chúa ơi!”

Sao không phải là ai khác mà lại là cô Corinha cơ chứ - cô ấy là bạn của mẹ còn Nanzeazena là bạn thân của chị Glória. Tôi không muốn xem gì nữa. Tôi lao đến góc đường và dừng lại nhìn. Cô đã ngã oạch xuống đất và đang chửi rủa.

957: Mọi người xúm lại xem cô có bị thương ở đâu không, nhưng nghe cách cô chửi rủa thế kia thì chắc cô chỉ bị vài vết trầy xước.

958: “Chắc chắn là mấy đứa oắt con vô lại rồi.”

Tôi thở phào nhẹ nhõm. Nhưng tôi không nhẹ nhõm đến mức không cảm thấy một bàn tay đang nắm lấy cạp của mình.

959: “Là cháu làm phải không, Zezé?”

Bác Orlando-Tóc-Cháy. Chẳng phải ai khác mà lại là bác, hàng xóm lâu năm của chúng tôi. Tôi không thốt nên lời.

960: “Phải hay không?”

“Bác hứa không nói với bố mẹ cháu chứ ạ?”

961: “Bác sẽ không nói. Nhưng nghe này, Zezé. Bác sẽ bỏ qua chuyện này bởi cô ta là người hay ng ẩi lê đôi mách. Nhưng đừng lặp lại trò này nữa vì có thể sẽ có người gãy chân đấy.”

962: Tôi trưng ra bộ mặt ngoan ngoãn nhất trên đời và bác thả tôi đi.

963: Tôi quay trở lại khu chợ, đợi ông ấy đến. Nhưng trước khi tới chợ, tôi ghé qua cửa hàng bánh ngọt của anh Rozemberg, mỉm cười chào, “Chúc anh một ngày tốt lành, anh Rozemberg.”

[964](#): Anh cộc lốc chào lại tôi và không cho tôi kẹo. Đờkhôn! Anh ta chỉ cho tôi kẹo khi tôi đi cùng chị Lalá.

“Ông ấy đến rồi đây.”

[965](#): Đờng hồ điếm chín giờ. Người đàn ông ấy xuất hiện như thường lệ. Tôi bám theo cách ông một quãng.

[966](#): Ông rẽ vào đường Progresso và dừng lại ở góc đường. Ông đặt cái túi xuống đất và vắt áo khoác lên vai trái. Cái áo sơ mi kẻ mới đẹp làm sao chứ! Khi nào lớn lên, tôi nghĩ, tôi sẽ chỉ mặc những chiếc sơ mi như thế.

[967](#): Ông quàng quanh cổ chiếc khăn màu đỏ và đội ngược mũ. Rồi ông cất tiếng mời gọi bằng tông giọng trầm của mình, khuấy động con phố, “Tập trung lại đây nào, những người bạn tốt của tôi! Đến đây xem có gì mới này!”.

[968](#): Giọng Bahia của ông cũng thật dễ thương.

“Tâm điếm của tu ần này đây! ‘Claudionor!’ ‘Xin tha thứ!’... Ca khúc mới nhất của Chico Viola. Thành công mới nhất của Vicente Celestino. Đến đây khám phá nào - ca khúc thịnh hành đây!”

[969](#): Cách ông ngân nga chào mời làm tôi mê mẩn.

Tôi muốn ông hát “đoạn về Fanny”. Ông luôn hát đoạn đó và tôi muốn học theo. Khi ông hát đoạn “Ta hy vọng mi chết mực trong tù”, nó hay đến mức tôi sờn da gà. Ông hít căng buồng phổi và hát bài “Claudionor”.

[970](#): Tôi đến nhảy samba ở khu ổ chuột

Một cô gái nhìn tôi rồi bảo, Này, anh chàng to cao ở kia ời.

Nhưng tôi không đi, khát khao của tôi không được thỏa mãn

Chờng cô ấy khỏe lắm, tôi rất có thể toi đời...

Tôi không muốn như Claudionor

Để nuôi gia đình, phải bốc vác rã rời...

Ông ngừng hát và cất tiếng rao:

[971](#): “Sách lời bài hát bỏ túi vừa với mọi cỡ túi, giá từ một đến bốn xu đây. Sáu mươi bài hát mới phát hành! Những bản tango mới nhất đây!”

[972](#): Rồi ông hát đoạn tôi đang chờ đợi. Fanny.

Một hôm nàng đang mãi làm việc vặt
Hắn đâm chết nàng sau cánh cửa đóng chặt
Chỉ vì nàng mang tội quá quyến rũ mà thôi...

[973](#): (Rồi ông chuyển sang tông giọng dịu dàng và ngọt ngào đến nỗi có thể làm tan chảy cả những trái tim sắt đá nhất.)

[974](#): Ôi thương thay Fanny, người có tâm hồn lương thiện

Ta thề trước Chúa mi sẽ có lý do để khóc
TA HY VỌNG MI CHẾT MỤC TRONG TÙ
Gã đàn ông đâm chết nàng vì tội quá quyến rũ
Ôi thương thay Fanny, người có tâm hồn lương thiện

[975](#): Mọi người đổ ra khỏi nhà để mua sách lời bài hát, nhưng trước khi mua họ phải xem xét tất cả để xem mình thích quyển nào. Đến lúc này thì Fanny đã làm tôi không thể thôi bám theo ông.

[976](#): Ông quay về phía tôi, cười xếch đến mang tai.

“Muốn một cuốn không, cậu bé?”

“Không, thưa ông. Cháu không có tiền.”

“Ta cũng đoán thế.”

[977](#): Ông cầm túi lên và đi thêm một đoạn về cuối phố, vừa đi vừa hét to, “Những điệu vaxơ ‘Xin tha thứ’, ‘Hút thuốc và chờ’ và ‘Tạm biệt các chàng trai’. Những bài tango còn nổi tiếng hơn cả ‘Đêm các vị vua’. Cả thành phố ai cũng hát ‘Ánh sáng thiên đường’. Một bài hát hay tuyệt. Mời mọi người nghe lời bài hát.”

[978](#): Và ông hát:

Ánh sáng trong mắt em là ánh sáng thiên đường
Anh tin rằng anh có thể nhìn thấy
Ánh lấp lánh của các vì tinh tú trong những chòm sao
Đôi mắt em cả tuổi ngồn ngộn quyến rũ
Hãy nhìn vào mắt anh em sẽ thấy
Tình yêu mang đến cho anh ánh sáng tuyệt vời
Và cả niềm khổ đau bất hạnh chơi vơi...

[979](#): Ông chào hàng thêm vài lần, bán thêm được mấy quyển sách và lại nhìn thấy tôi. Ông dừng lại, ngoắc tay ra hiệu cho tôi.

[980](#): “Tới đây nào, chim sẻ.”

Tôi mỉm cười nghe theo.

“Cháu có thôi lẽo đẽo theo ta không thì bảo?”

“Không được, thưa ông. Không ai trên đời này hát hay như ông.”

Ông phồng mũi hãnh diện và đỡ bực một chút. Tôi đã tiến được một bước đáng kể.

“Nhưng cháu cứ bám theo ta suốt.”

[981](#): “Cháu chỉ muốn nghe xem liệu ông có hát hay hơn Vicente Celestino và Chico Viola hay không thôi. Và ông hát hay hơn thật.”

[982](#): Ông cười toe toét.

“Thế cháu đã bao giờ nghe họ hát chưa?”

“Rồi, thưa ông. Ở cái máy hát trong nhà bác Aducto Luz cùng với con trai bác ấy.”

[983](#): “Thế chắc hẳn là cái máy hát đó quá cũ hoặc cây kim của nó hỏng rồi.”

“Không đâu, thưa ông. Nó là cái máy hát mới coong vừa được mua về. Ông thực sự hát hay hơn rất nhiều. Thật ra, cháu đang nghĩ đến một chuyện.”

[984](#): “Chuyện gì?”

“Cháu sẽ theo ông đến mọi nơi. Ông dạy cháu biết mỗi cuốn sách giá bao nhiêu. Rồi ông sẽ hát còn cháu bán sách. Mọi người thích mua đồ đồ trẻ con bán lắm.”

[985](#): “Ý tưởng không tồi, chim sẻ ạ. Nhưng nghe đây này. Nếu cháu đi theo thì đó là vì cháu muốn thế. Ta không thể trả cháu gì hết.”

“Nhưng cháu không cần gì cả.”

“Tại sao?”

[986](#): “Ồm, cháu thực sự thích hát. Cháu muốn học hát. Cháu nghĩ bài hát về Fanny là bài hay nhất trên đời. Và nếu bán được nhiều sách, ông cho

cháu xin một cuốn sách cũ không ai muốn mua để cháu tặng chị cháu nhé.”

[987](#): Ông già bỏ mũ xuống rồi gỡ gỡ mái đầu tóc xẹp lép vì đội mũ.

[988](#): “Cháu có một chị gái tên là Glória và cháu muốn tặng nó cho chị. Chị cần thế thôi ạ.”

“Vậy thì được.”

[989](#): Thế là chúng tôi đi cùng nhau, ca hát và bán hàng. Ông hát còn tôi vừa đi vừa học.

Đến trưa, ông nhìn tôi hơi ngờ vực. “Cháu không phải về nhà ăn cơm à?”

[990](#): “Khi nào chúng ta xong việc đã ạ.”

Ông lại gỡ đầu.

“Đi với ta nào.”

[991](#): Chúng tôi ngồi trong một quán bar ở phố Ceres và ông lấy từ đáy túi ra một cái bánh kẹp lớn. Ông rút một chiếc dao từ thắt lưng. Con dao trông thật đáng sợ.

[992](#): Ông cắt một mẩu bánh mì và đưa cho tôi. Rồi ông nhấp một ngụm rượu Cachaca và gọi hai cốc nước chanh. Trong khi nhấm nháp bánh mì ông nhìn tôi chăm chú. Đôi mắt ông ánh lên sự hài lòng.

[993](#): “Biết không nhóc,” ông nói giọng lè nhè. “Cháu đang mang lại may mắn cho ta đấy. Có cả một hàng dài những anh bạn trẻ bụng phệ đang sẵn sàng chờ ta nhưng ta chưa từng nghĩ sẽ để ai trong số đó hỗ trợ.”

[994](#): Ông uống một hơi dài nước chanh.

[995](#): “Cháu mấy tuổi nhỉ?”

“Năm. Sáu... Năm ạ.”

“Năm hay sáu?”

“Cháu vẫn chưa đủ sáu tuổi.”

“Ồ, cháu là một cậu bé tốt bụng và thông minh đấy.”

[996](#): “Có phải như thế nghĩa là chúng ta có thể gặp nhau vào thứ Ba tới không ạ?”

Ông bật cười.

“Nếu cháu muốn.”

“Cháu muốn chứ ạ. Nhưng cháu phải bàn với chị cháu đã. Chị ấy sẽ hiểu thôi. Thực ra đây cũng là chuyện tốt, vì cháu chưa bao giờ sang phía bên kia ga tàu.”

[997](#): “Sao cháu biết ta sẽ đến đó?”

“Thứ Ba nào cháu cũng đợi ông. Nếu thứ Ba tuần này ông đến thì thứ Ba tiếp theo sẽ không. Nên cháu đoán ông đi đến phía bên kia ga tàu.”

[998](#): “Thông minh lắm! Cháu tên là gì.”

“Zezé ạ.”

“Ta là Ariovaldo. Bắt tay cái nào.”

Ông giơ bàn tay chai sạn ra nắm lấy tay tôi và chúng tôi trở thành bạn cho đến hết đời.

[999](#): Thuyết phục chị Glória không khó.

“Nhưng này Zezé, mỗi lần một tuần ư? Thế còn việc học thì sao?”

[1000](#): Tôi chia vở ra cho chị xem; chữ viết của tôi luôn rõ ràng nắn nót. Điểm của tôi đều xuất sắc. Vở toán cũng thế.

[1001](#): “Và em đọc giỏi nhất lớp, chị Gló ạ.”

Kể cả có thế, chị vẫn không tin lắm.

[1002](#): “Sáu tháng sau chúng em vẫn học những thứ bây giờ đang được học, học đi học lại mãi. Những con lừa ấy học lâu vào lắm.”

[1003](#): Chị bật cười.

“Ăn nói kiêu gì vậy Zezé.”

[1004](#): “Đúng mà, chị Gló. Em còn học từ việc ca hát được nhiều hơn ấy chứ. Chị muốn xem em đã học được bao nhiêu đi đâu mới không? Sau đó bác Edmundo giải thích cho em biết những đi đâu ấy có nghĩa là gì. Bốc vác, chòm sao, quyến rũ và bất hạnh.

[1005](#): Và nhất là hàng tuần em sẽ mang về cho chị một cuốn sách in lời bài hát và dạy chị những điệu tuyệt vời nhất trên thế gian này.”.

[1006](#): “Được rồi. Nhưng có một vấn đề. Chúng ta sẽ nói thế nào khi cha phát hiện ra em không về nhà ăn vào các buổi trưa thứ Ba?”

[1007](#): “Cha sẽ không phát hiện ra đâu. Nhưng nếu cha hỏi, ta sẽ nói dối. Chị hãy nói rằng em ăn ở nhà bà. Rằng em đến nhà chị Nanzeazena truy cập tin và ở lại ăn trưa luôn.”

[1008](#): Lạy Đức Mẹ! May mà đấy chỉ là giả vờ thôi, bởi cứ thử tưởng tượng nếu mẹ của chị Nanzeazena, cô Corinha, mà phát hiện ra tôi đã làm gì xem!

[1009](#): Cuối cùng chị Glória cũng đồng ý bởi chị biết đó cũng là một cách giữ tôi tránh xa các trò nghịch và như vậy sẽ tránh bị ăn đòn. Và thật tuyệt khi được ngủ với chị dưới gốc cây vào thứ Tư, dạy chị hát.

[1010](#): Tôi nóng lòng mong thứ Ba chóng đến. Tôi sẽ đợi ông Arioaldo ở ga tàu. Nếu không lỡ tàu thì ông sẽ có mặt ở đó lúc tám rưỡi.

[1011](#): Tôi đi loanh quanh ngắm nhìn mọi thứ. Tôi thích đến cửa hàng bánh ngọt ngắm mọi người từ ga tàu bước xuống các bậc thềm. Đó cũng là một chỗ tốt để hành nghề đánh giày.

[1012](#): Nhưng chị Glória không bao giờ cho phép tôi làm thế vì cảnh sát sẽ đuổi chúng tôi và tịch thu hộp đồng hồ. Và ở đó cũng có các đoàn tàu nữa. Tôi chỉ có thể đi nếu được ông Arioaldo dắt tay, kể cả khi chúng tôi chỉ băng qua một cây cầu dành cho người đi bộ.

[1013](#): Thế rồi ông đến, bối rối tột độ. Sau bài hát về Fanny, ông hoàn toàn tin rằng tôi biết mọi người thích mua gì.

[1014](#): Chúng tôi ngủ trên bức tường nhà ga, đối diện với khu vườn của nhà máy và ông mở cuốn sách in lời bài hát, chỉ cho tôi các bài rưỡi hát vài câu đầu. Nếu tôi không thấy hay, ông sẽ chuyển qua bài khác.

[1015](#): “Bài này mới: bài ‘Hư hỏng’.”

Ông cất tiếng hát.

“Hát lại lần nữa đi ạ.”

Ông hát lại đoạn cuối.

[1016](#): “Ông Ariovaldo, chính là bài này, cộng với Fanny và các bản tango; ta sẽ bán cháy hàng.”

[1017](#): Vậy là chúng tôi đi qua những con phố bụi bặm chan hòa ánh nắng. Chúng tôi là những chú chim hoan hỉ báo tin mùa hè đang tới. Giọng hát hay, mạnh mẽ của ông mở tung cánh cửa của buổi sáng.

[1018](#): “Bài hát gây sốt của tuần, của tháng, của năm đây: ‘Hư Hỏng’, được Chico Viola thu âm.”

[1019](#): Vầng trăng chiếu ánh sáng bạc lấp lánh

Lên núi non đầy cây lá tươi xanh

Những dây đàn thân quen của người hát dạ khúc

Mang tình yêu của chàng tới ô cửa sổ đêm.

Giai điệu chân thành bắt đầu những vòng xoay dịu êm

Cây đàn lia ngọt ngào rung lên đầy điệu luyện

Mở bung hết đập chấn, người hát tình ca

Để những lời ca của trái tim tương tư tuôn ra...

[1020](#): Rồi ông dừng lại một lát, gật đầu hai lần và tôi sẽ hòa vào bằng giọng nhỏ nhẹ trong veo.

[1021](#): Không cảnh nào được nhìn thấy đẹp hơn

Với riêng tôi em là nữ hoàng, em là ánh sáng

Em sẽ không bao giờ vất vả nếu đến với tôi

Cô gái thông minh ơi, em sẽ bị làm cho hư hỏng mất thôi.

[1022](#): Bạn phải tận mắt chứng kiến cảnh này mới đã! Các cô gái chạy ào tới để mua những cuốn sách lời bài hát. Các quý ông, đủ loại người già có trẻ có. Tôi thực sự thích bán những cuốn sách giá bốn hoặc năm xu. Tôi biết phải làm gì khi gặp khách hàng nữ.

1023: “Tiền thừa của bà đây, thưa bà.”

“Cứ giữ lấy mà mua kẹo.”

Tôi còn bắt đầu nói chuyện theo kiểu ông Ariovaldo.

1024: Buổi trưa, chúng tôi vào quán rượu đầu tiên mình nhìn thấy, ngấu nghiến nhai chiếc bánh kẹp của ông, thi thoảng bõ thêm một cốc soda cam hoặc dâu.

1025: Rồi tôi xọc tay vào túi đựng tiền lẻ, moi hết ra rải lên mặt bàn.

1026: “Đây, ông Ariovaldo.”

Tôi đẩy những đồng tiền xu về phía ông. Ông mỉm cười nói, “Cháu là một đứa trẻ ngoan, Zezé ạ.”

1027: “Ông Ariovaldo,” một hôm tôi hỏi ông. “Sao ông hay gọi cháu là chim sẻ thế?”

1028: “Ở Bahia nơi ta sinh ra, chim sẻ có nghĩa là một đứa bé, một đứa nhỏ.”

1029: Ông gãi đầu và che miệng để ợ một cái. Sau đó ông xin thứ lỗi và lấy một chiếc tăm ra xỉa răng. Đồng tiền vẫn ở nguyên vị trí.

1030: “Ta đang suy nghĩ, Zezé ạ. Từ giờ nhóc có thể giữ tiền boa. Xét cho cùng, giờ chúng ta đã là cặp song ca rồi.”

1031: “Cặp song ca là gì ạ?”

“Là hai người hát cùng nhau.”

“Vậy cháu mua một cái kẹo được không ạ?”

1032: “Đó là tiền của nhóc. Cháu muốn làm gì với nó thì làm.”

“Cảm ơn ông, nhà vô địch.”

1033: Ông phì cười trước giọng bắt chước của tôi. Lúc này, tôi đang ăn kẹo và nhìn ông.

1034: “Cháu là người hát song ca thật ả?”
“Giờ thì đúng vậy.”

1035: “Vây để cháu hát đoạn về tâm hồn của Fanny đi. Ông hát to và đến đoạn về tâm hồn của Fanny, cháu sẽ góp giọng một chút, với chất giọng ngọt ngào nhất trên đời.”

1036: “Quả là một ý tưởng không tồi, Zezé ả.”
“Vây sau bữa trưa hãy bắt đầu với bài Fanny đi ả, vì nó thực sự mang lại may mắn.”
Rồi chúng tôi quay lại với công việc dưới ánh mặt trời chói chang.

1037: Chúng tôi hát đến giữa bài Fanny thì tai họa ập đến. Bà Maria da Penha che ô đi tới, dáng vẻ nghiêm trang, mặt bôi đầy bột gạo trắng. Bà ta đứng lại nghe chúng tôi hát. Lúc tôi đang hát, ông Arioaldo đã nhận ra tai họa chuẩn bị giáng xuống bèn huých tay ra hiệu cho tôi chuồn đi.

1038: Nhưng tôi đang đắm chìm trong tâm hồn Fanny nên chẳng mảy may để ý.

1039: Bà Maria da Penha gập ô lại và đứng đó, gõ ô lên mũi giày. Khi tôi hát xong, bà ta quắc mắt giận dữ và la lên, “Ôi trời, ôi trời. Ai lại cho trẻ con hát một bài trái đạo đức đến thế này chứ.”

1040: “Công việc của tôi chẳng có gì là trái đạo đức cả. Miễn là lương thiện thì công việc nào cũng thế, và tôi không hổ thẹn vì nó đâu!”

1041: Tôi chưa bao giờ thấy ông Arioaldo bực mình đến vậy. Bà Maria da Penha đang kiểm chuyện, và bà ta đã kiểm được rồi.

1042: “Đứa trẻ này là con ông ả?”
“Không, thưa bà, rất tiếc là không phải.”
“Cháu trai hả, hay họ hàng?”
“Không.”
“Nó mấy tuổi.”
“Sáu.”

[1043](#): Bà ta nhìn tôi đánh giá về hoài nghi rồi tiếp tục. “Ông không xấu hổ khi lợi dụng trẻ con à?”

[1044](#): “Tôi không hề lợi dụng nó, thưa bà. Nó hát với tôi bởi vì nó muốn hát và bởi vì việc đó làm nó thích thú. Mà tôi có trả công cho nó đấy chứ, phải không?”

[1045](#): Tôi gật đầu. Tôi thích cuộc tranh cãi này. Tôi muốn húc đầu vào bụng bà ta để nghe xem bà ta sẽ gây ra tiếng động gì khi ngã xuống đất. Rờn!

[1046](#): “Ái chà, nói cho ông biết là tôi sẽ làm gì đó với chuyện này. Tôi sẽ nói chuyện với linh mục. Tôi sẽ đến trung tâm chăm sóc trẻ em. Tôi sẽ đến thăm cảnh sát.”

[1047](#): Đúng lúc đó, bà ta ngậm miệng lại, mắt mở to sợ hãi. Ông Arioaldo đã rút con dao bự của ông ra và dấn thêm một bước về phía bà ta. Bà ta như thể sắp nổi cơn tam bành.

[1048](#): “Ồ, làm tới đi bà. Nhưng hãy nhanh lên cho. Tôi là người tử tế, nhưng tôi khá thích cắt lưỡi mấy mụ phù thủy lắm lời thích chõ mũi vào những nơi không chào đón họ đấy...”

[1049](#): Bà ta lão đảo bước đi, cứng đờ như cán chổi, và khi đã đi cách một quãng bà ta quay lại chìa cái ô ra dứ dứ.

[1050](#): “Rồi ông sẽ thấy!”
“Biến đi, mụ phù thủy già lợm khộm.”

[1051](#): Bà ta bung ô ra và biến mất dưới phố, dáng người cứng đờ hết cỡ.

[1052](#): Xế chiều, ông Arioaldo ngẩng đầu kiểm đếm số tiền kiếm được.

[1053](#): “Chúng ta cháy hàng rồi, Zezé. Nhóc nói đúng. Nhóc đã mang lại may mắn cho ta.”

Tôi nhớ đến bà Maria de Penha.

“Ông có nghĩ bà ta sẽ làm gì đó không?”

[1054](#): “Tất nhiên là không rồi, Zezé. Cùng lắm là bà ta sẽ báo với linh mục và linh mục sẽ báo, ‘Tốt nhất nên cho qua đi, Maria. Gây chuyện với người miền Bắc chẳng hay ho gì đâu.’ “

[1055](#): Ông đút tiền vào túi áo rồi cuộn chiếc túi xách lại. Rồi, như thường lệ, ông cho tay vào túi và rút ra một cuốn sách gấp gọn.

[1056](#): “Cái này là cho chị Glória của nhóc.” Ông vươn vai. “Một ngày như thiên đường.”

[1057](#): Chúng tôi nghỉ ngơi một lúc.

“Ông Ariovaldo ơi.”

“Gì?”

“Mụ phù thủy già lợm khộm là gì ạ?”

[1058](#): “Sao mà ta biết được, nhóc? Ta chỉ chợt nảy ra từ đó trong lúc bực bội thôi,” ông vừa nói vừa cười khùng khục.

[1059](#): “Thế ông có định xiên bà ta một nhát thật không?”

“Tất nhiên là không. Ta chỉ dọa bà ta thôi.”

[1060](#): “Nếu ông xiên bà ta một nhát thật, không biết sẽ lòi ra ruột hay rơm nhỉ?”

Ông cười lớn, thân thiết xoa đầu tôi.

[1061](#): “Biết gì không, Zezé? Ta nghĩ sẽ lòi ra phân đấy.”

Chúng tôi cùng bật cười.

[1062](#): “Nhưng đừng lo. Ta không giết nổi cái gì đâu. Dù là một con gà. Ta sợ bà nhà ta đến nổi để mặc bà ấy lấy cán chổi đánh ta đấy.”

[1063](#): Chúng tôi đứng dậy, đi đến ga tàu. Ông bắt tay tôi và nói, “Để cho an toàn, chúng ta sẽ tránh xa khu phố đó vài tuần.”

[1064](#): Ông siết tay tôi chặt hơn nữa.

“Hẹn gặp lại tuần sau nhé, nhà vô địch.”

Tôi gật đầu nhìn ông chậm chạp leo lên thềm.

[1065](#): Từ trên bậc cao nhất, ông nói oang oang, “Nhóc là một thiên thần, Zezé!”

Tôi chào tạm biệt rồi bật cười.

Thiên thần ư? Giá mà ông biết...

[1066](#): KHI CHÚA HÀI ĐỒNG BUỒN THIU XUẤT HIỆN

[1067](#): NHỮNG VỤ BÁM CÀNG

[1068](#): Nhai nhanh lên, Zezé, nếu không em sẽ bị muộn học đấy!”

[1069](#): Tôi đang ngồi ở bàn, nhả nha uống cà phê nhai bánh mì. Như mọi khi, tôi thì khuỷu tay lên bàn và nhìn chăm chăm mảnh giấy dán tường.

[1070](#): Glória luôn có vẻ sốt ruột. Buổi sáng chị chỉ muốn chúng tôi biến đi cho chóng để chị được yên tĩnh làm việc nhà.

[1071](#): “Khẩn trương lên, nhóc con. Em thậm chí còn chưa chải đầu kìa! Em nên học Totoca ấy - đến giờ đi là nó chuẩn bị xong đầu đấy rồi.”

[1072](#): Chị chạy đi lấy lược và chải món tóc vàng trên trán tôi.

“Nói thế thôi chứ thẳng nhóc tóc vàng này cũng đâu có gì để mà chải.”

Chị bắt tôi đứng lên rồi ngắm tôi từ đầu đến chân để xem quần áo của tôi đã ngay ngắn chưa.

[1073](#): “Nào, đi thôi, Zezé.”

[1074](#): Totoca và tôi khoác cặp sách lên vai. Trong cặp chỉ có sách giáo khoa, vở và bút chì. Không có đồ ăn nhanh - thứ đó chỉ dành cho những đứa trẻ khác.

[1075](#): Glória vỗ vỗ đáy cặp của tôi, sờ thấy mấy viên bi và mỉm cười. Chúng tôi cặm theo giày thể thao chờ đến khu chợ gần trường học thì xô vào.

[1076](#): Chúng tôi vừa ra ngoài là Totoca lập tức chạy như ngựa, để mặc tôi đi lững thững một mình. Chính lúc đó, tiểu quỷ trong tôi bắt đầu thức dậy.

Tôi thực sự thích những lúc Totoca đi trước để tôi tự do làm gì tùy thích mà không bị quấy rầy.

[1077](#): Tôi mê mẩn quốc lộ. Một vụ bám càng. Một vụ bám càng thứ thiệt.

[1078](#): Bám vào đằng sau một chiếc xe hơi và vừa cảm nhận gió trên đường quốc lộ thổi vào mặt vừa hú huýt. Đó là đi đầu tuyệt nhất trên đời. Tất cả chúng tôi đều làm thế.

[1079](#): Totoca đã dạy tôi, hết lần này đến lần khác bảo tôi bám thật chặt, bởi vì những chiếc xe phía sau chúng tôi rất nguy hiểm. Chúng tôi dần dần học được cách vượt qua nỗi sợ và cảm giác phiêu lưu mạo hiểm thôi thúc chúng tôi cố thực hiện những vụ bám càng thậm chí còn khó khăn hơn. Tôi trở nên bạo gan đến mức còn bám càng xe ông Ladislau.

[1080](#): Chiếc xe duy nhất tôi không dám thử là chiếc xe đẹp đẽ của ông người Bồ Đào Nha. Chiếc xe mới đẹp và được giữ gìn cẩn thận làm sao chứ! Lớp xe luôn mới coong.

[1081](#): Mặt kim loại sáng loáng đến mức ta có thể soi mình vào. Tôi thích tiếng còi xe: âm thanh oai nghiêm như tiếng bò rống trên cánh đồng. Ông người Bồ Đào Nha, chủ nhân cái phương tiện đẹp đẽ ấy, lái xe chạy qua, ngẩng cổ trên ghế, mang vẻ mặt cau có nhất trên đời.

[1082](#): Không đứa nào dám bám càng xe ông ta. Nghe nói ông ta sẽ đánh người, giết người, thậm chí còn dọa cắt chim người ta trước khi giết họ. Cho đến giờ, chưa có đứa con trai nào ở trường dám bám càng xe ông ta.

[1083](#): Khi tôi kể chuyện đó với Pinkie, nó nói, “Không đứa nào ư, Zezé?”
“Không đứa nào hết. Bọn nó không dám.”

Tôi cảm thấy Pinkie đang cười lớn và nó đoán chắc tôi đang nghĩ gì.

[1084](#): “Nhưng cậu muốn làm chuyện đó chết đi được, đúng không?”

“Nói thật, tớ muốn làm. Tớ nghĩ...”

“Cậu nghĩ gì?”

Giờ chính tôi lại cười lớn.

“Thôi nào, nói cho tớ biết đi.”

1085: “Cậu tò mò quá.”

“Cậu luôn kể với tớ mà - kiểu gì rồi cậu cũng kể với tớ thôi. Cậu không thể nhìn được đâu.”

1086: “Này, Pinkie. Tớ rời khỏi nhà lúc bảy giờ sáng, đúng không? Tớ đến góc đường lúc bảy giờ năm. Rồi thì đến bảy giờ mười, ông người B ò dừng xe ở góc đường bên ngoài quán Đói Khổ và vào trong quán mua thuốc lá... Vào một hôm như thế, tớ sẽ lấy hết can đảm, đợi ông ta quay trở về xe rồi phốc!

1087: “Cậu có mà dám!”

“Tớ không dám ư, Pinkie? Rồi tớ sẽ cho cậu thấy.”

1088: Lúc này tim tôi đang đập thành thịch. Chiếc xe dừng lại, ông người B ò bước ra. Lời thách đố của Pinkie đánh đúng vào nỗi sợ hãi và lòng can đảm của tôi; tôi không muốn, nhưng lòng kiêu hãnh thúc giục bước chân tôi.

1089: Tôi đi vòng qua quán bar và nấp sau góc nhà, nhét đôi giày vào cặp. Tim tôi đập nhanh đến mức tôi sợ rằng người trong quán sẽ nghe thấy. Ông người B ò bước ra khỏi quán, thậm chí không nhìn thấy tôi. Tôi nghe thấy tiếng mở cửa xe....

1090: “Bây giờ hoặc không bao giờ, Pinkie!” tôi thì thầm.

1091: Tôi nhảy lên cái lớp dự phòng và bám chặt lấy nó bằng toàn bộ sức mạnh được kích động bởi nỗi sợ hãi trong tôi. Tôi biết còn một đoạn xa nữa mới đến trường. Tôi có thể hình dung ra vẻ mặt của đám bạn cùng lớp khi chúng biết về lòng dũng cảm của tôi...

1092: “Á á á!”

Tôi hét to đến nỗi mọi người phải chạy bỏ ra cửa quán rượu để xem ai vừa bị xe cán.

1093: Tôi đang bị treo lơ lửng phía trên mặt đất, vụng vụng, quẩn quại. Tai tôi nóng rực như hai cục than hồng. Không hiểu sao kế hoạch của tôi lại hỏng bét. Trong lúc vội vã, tôi đã quên lắng nghe tiếng xe khởi động.

1094: Về cái kính của ông người B ồthậm chí còn gó hơn bình thường. Mắt ông ta tóe lửa.

1095: “Á à, đ ồgiẻ rách. Vậy ra là mà y hả? Oắt con như mà y mà táo tợn gó!”

1096: Ông ta cho phép tôi chạm chân xuống đất, buông một bên tai tôi ra và giơ cánh tay vạm vỡ lên dọa tôi.

1097: “Mày tưởng ta không thấy ngày nào mày cũng dòm ngó chiếc xe của ta hả, đ ồgiẻ rách? Ta sẽ đảm bảo mày không bao giờ dám thử lại lần nữa.”

1098: Cảm giác nhục nhã còn đau đớn hơn cả nỗi đau thể xác. Tôi chỉ muốn xỏ một tràng chửi rửa vào kẻ cục súc đó. Nhưng ông ta không buông tôi ra, và cứ như thể đọc được ý nghĩ của tôi, ông ta dứ dứ nắm đấm trước mặt tôi và gầm lên, “Nói gì đi chứ, đ ồgiẻ rách! Chửi đi! Sao mày không nói gì hả?”

Mắt tôi dâng đầy nước mắt; vì đau đớn, vì tủi nhục, và vì những kẻ đứng xem đang cười nhạo.

Ông người B ồtiếp tục gào lên.

“Sao mày không chửi ta đi, đ ồgiẻ rách?”

Cơn giận hung ác trào lên trong lòng ngực tôi và tôi cố lấp bấp đầy giận dữ, “Có thể tôi không nói gì nhưng tôi đang nghĩ đấy. Lớn lên, tôi sẽ giết ông.”

Ông ta cười phá lên, mọi người đứng vây quanh chúng tôi cười rộ theo.

1099: “Ái chà, vậy thì lớn lên đi, đ ồgiẻ rách. Ta sẽ đọi mày. Nhưng trước hết để ta dạy cho mày một bài học đã.”

1100: Ông ta buông tai tôi ra và kéo tôi nằm vắt ngang đùi ông ta. Ông ta chỉ đánh tôi duy nhất một cái, nhưng cú đánh mạnh đến nỗi dường như ông ta đã làm cho mông tôi bắn xuyên qua bụng. Chỉ khi đó ông ta mới thả tôi ra.

1101: Tôi loạng choạng rời khỏi đó, tiếng cười rống lên của đám đông ong ong trong tai. Chỉ đến khi đã sang đến bên kia đường - cứ thế băng qua

đường chẳng nhìn ngó gì hết - tôi mới có thể xoa cái mông đau nhói của mình. Đồ khốn! Tôi sẽ cho ông ta thấy.

1102: Tôi thề sẽ trả thù. Tôi thề rằng... Nhưng khi tôi đã đi cách xa những kẻ khốn kiếp đó, cơn đau tan biến dần. Đến lúc bọn học sinh ở trường phát hiện ra chuyện này thì mới gọi là tệt.

1103: Và tôi sẽ nói gì với Pinkie đây? Cả tuần tới, mỗi khi tôi đi qua quán Đói Khổ, bọn họ sẽ cười nhạo tôi, trong sự hèn nhát người lớn của họ. Tôi sẽ phải rời nhà sớm hơn và đi xuôi tít xuống một đoạn nữa mới sang đường....

1104: Tôi đến chợ, những ý nghĩ này vẫn lẩn quẩn trong đầu. Tôi rửa mặt ở đài phun nước và xỏ giày vào. Totoca đang lo lắng đợi tôi. Tôi sẽ không hé một lời về nỗi nhục nhã này.

1105: “Zezé, em phải giúp anh mới được.”

“Anh có chuyện gì đấy?”

“Em nhớ Bié không?”

“Thằng to con ở đường Barão de Capanema hả?”

1106: “Thằng đó đấy. Nó sẽ đợi sẵn anh ở cổng trường sau buổi học. Em đấu với nó thay anh được không?”

1107: “Nhưng nó sẽ giết em mất.”

“Không đâu, nó không giết em đâu, và dù gì thì em cũng là một chiến binh cừ khôi và dũng cảm mà.”

“Thôi được. Ở cổng trường ạ?”

“Ở cổng trường.”

1108: Totoca luôn như vậy. Anh vướng vào ẩu đả và sau đó đã có tôi giải quyết thay. Nhưng thế cũng tốt. Tôi sẽ trút hết sang Bié toàn bộ cơn tức giận với lão người Bồ.

1109: Nhưng hôm đó, tôi đã bị đập một trận ra trò đến nỗi kết thúc trận đánh nhau, tôi thâm tím một bên mắt và hai cánh tay đầy những vết sây sát.

Totoca quỳ trên đất với những đũa khác, cổ vũ tôi, một ch ồng sách để trên đầu gối anh: sách của anh và sách của tôi. Anh còn gào lên chỉ dẫn tôi.

[1110](#): “Húc vào bụng nó, Zezé. Cấn nó đi, cấn đi - nó béo như lợn ấy. Đá vào cu nó đi.”

[1111](#): Dù được cổ vũ và chỉ dẫn như thế, nhưng nếu không nhờ anh Rozemberg, thì thể nào tôi cũng bị Bié đánh cho như tử. Anh bước ra từ sau qu ầy, túm cổ áo Bié đánh cho một ch ập.

[1112](#): “Mày không biết xấu hổ à? To cỡ mày mà đi đánh một đũa bé à.”

[1113](#): Ở nhà tôi, mọi người đầu bảo Rozemberg th ần thương trộm nhớ chị Lalá tôi. Anh biết tất cả chúng tôi và bất cứ khi nào chị đi cùng chúng tôi, anh lại cho chúng tôi bánh kẹo kèm nụ cười toe toét để lộ mấy chiếc răng vàng.

[1114](#): Tôi không thể nhin được và cuối cùng đã kể cho Pinkie nghe chuyện nhục nhã đó. Đẳng nào với bên mắt thâm tím tôi cũng chẳng giấu nổi nó. Thêm nữa, khi nhìn thấy tôi như thế, cha đã bạt tai tôi mấy cái và cho Totoca ăn m ắng. Cha chưa bao giờ đánh Totoca, nhưng ông đánh tôi, bởi tôi hư nên đáng bị đánh.

[1115](#): Pinkie chắc hẳn đã biết chuyện, vậy nên làm sao tôi có thể không kể với nó chứ? Nó lắng nghe, ph ẫn nộ, và chỉ khi tôi đã kể xong nó mới tức giận nói, “Đồ hèn nhất!”

[1116](#): “Trận đánh nhau đó có nhằm nhò gì đâu. Giá mà cậu thấy...” Tôi tua lại chi tiết toàn bộ vụ b ám c àng. Pinkie ngạc nhiên vì tôi thật dũng cảm và nói, “Một ngày nào đó cậu sẽ trả thù.”

[1117](#): “Đúng, tớ sẽ trả thù. Tớ sẽ mượn khẩu súng lục của Tom Mix và con Vua Bạc của Fred Thompson rồi sẽ cùng những người da đỏ Comanche phục kích lão ấy. Một ngày nào đó tớ sẽ mang tấm da đầu của lão về nhà, cho nó bay ph ấp ph ối trên ngọn sào tre.”

[1118](#): Nhưng cơn giận của tôi mau chóng tan biến và chẳng bao lâu sau chúng tôi đã nói sang những chuyện khác.

[1119](#): “Này Bạn Yêu, cậu đoán được chuyện gì không? Cậu còn nhớ tuần trước tớ là học sinh xuất sắc và được thưởng cuốn Bông hồng màu nhiệm chứ?”

[1120](#): Pinkie thích tôi gọi nó là “Bạn Yêu”; cách gọi đó khiến nó biết rằng tôi thật lòng yêu quý nó.

[1121](#): “Ừ.”

[1122](#): “Chà, tớ đã đọc cuốn đó rồi. Nó kể về chàng hoàng tử được một bà tiên tặng một bông hồng màu đỏ và trắng. Anh chàng may mắn đó cưới một con chiến mã tuyệt đẹp ‘toàn thân dát vàng’ - đó là sách nói thế.

[1123](#): Và cưới trên lưng con tuấn mã dát vàng toàn thân đó, chàng hoàng tử lên đường tìm kiếm phiêu lưu. Mỗi khi gặp hiểm nguy, hoàng tử lại lắc bông hoa hồng nhiệm màu và một đám khói lớn xuất hiện giúp chàng trốn thoát. Cậu biết không, Pinkie, nói thật, tớ nghĩ câu chuyện đó hơi ngớ ngẩn.

[1124](#): Nó không giống những cuộc phiêu lưu mà tớ muốn có trong đời. Tom Mix và Buck Jones có những cuộc phiêu lưu thực sự cơ. Và Fred Thompson, Richard Talmadge cũng vậy.

[1125](#): Bởi vì họ biết đánh nhau, biết bắn súng, biết đấm đá... Nếu lần nào gặp nguy họ cũng phải rút một bông hồng màu nhiệm ra thì chuyện còn thú vị quái gì chứ. Cậu nghĩ sao?”

[1126](#): “Đúng, thế thì nhạt hoét.”

“Nhưng đó không phải đi đâu tớ muốn biết. Tớ muốn biết liệu cậu có tin một bông hoa hồng có thể tạo ra phép màu như thế không cơ.”

[1127](#): “Chuyện đó đúng là khá kỳ cục.”

“Người ta kể chuyện và tưởng rằng trẻ con tin tất tần tật.”

“Đúng vậy.”

1128: Chúng tôi nghe thấy tiếng động. Luís đang tới. Thành em trai tôi càng ngày càng đẹp. Nó chẳng thích khóc nhè cũng không hay nổi cái. Kể cả khi phải trông nó thì hầu như lần nào tôi cũng rất sẵn lòng.

1129: Tôi nói với Pinkie, “Thôi nói chuyện khác đi, vì tớ sẽ kể chuyện kia cho nó nghe và nó sẽ thích đấy. Chúng mình không nên phá hủy thế giới tưởng tượng của một đứa trẻ.”

1130: “Zezé ơi, chơi đi?”

“Anh đang chơi đấy thôi. Em muốn anh chơi gì?”

“Em muốn đi thăm vườn thú.”

1131: Tôi nhìn cái chuồng gà với con gà mái đen và hai chú gà con mới nở, chẳng có hứng thú gì hết.

1132: “Muộn rồi. Sự tử đã ngủ rồi và hổ Bengal cũng vậy. Vườn thú sắp đóng cửa rồi. Họ sẽ không để chúng ta vào đâu.”

“Vậy thì chu du vòng quanh châu Âu đi.”

1133: Đứa em thông minh của tôi học và nhắc lại mọi đi đâu mà nó nghe một cách chính xác không chệ vào đâu được. Nhưng, nói thật, tôi cũng chẳng có tâm trạng chu du vòng quanh châu Âu. Tôi chỉ muốn chơi với Pinkie thôi. Pinkie không trêu chọc tôi hay đem bên mắt sừng húp của tôi ra làm trò cười.

1134: Tôi ng ời bên đứa em trai và nói nhẹ nhàng.

“Đợi một lát nhé. Anh sẽ nghĩ ra trò gì đó để chúng ta chơi.”

1135: Ngay lúc đó, thiên thần trong trắng cưỡi đám mây trắng bay qua, làm xao động lá trên cây, cỏ dưới mương và lá của Pinkie. Một nụ cười làm khuôn mặt b ầm tím của tôi bừng sáng.

1136: “Là cậu phải không Pinkie?”

“Tớ có làm gì đâu.”

“Ồ, bạn ơi, vậy thì mùa gió đang đến rồi.”

1137: Trên phố của chúng tôi có đủ loại mùa. Mùa bi. Mùa cù quay.

1138: Mùa sưu tầm các tấm thẻ in hình ngôi sao điện ảnh. Mùa diều là mùa đẹp nhất. Bầu trời chi chít những cánh diều đủ màu sắc.

1139: Những cánh diều đẹp đẽ đủ mọi kích cỡ và hình dạng. Đó là một cuộc chiến trên không. Những cú va chạm bổ nhào, những trận quyết đấu, những vụ quăng thòng lọng và cắt dây.

1140: Dao cạo cắt đứt dây và những con diều xoay vòng vòng trong không trung, bay loạn xạ, làm rối tung dây buộc và đuôi diều; cảnh đó thật đẹp. Thế giới thuộc về những đứa trẻ đường phố. Trên mọi đường phố ở Bangu.

1141: Sau đó sẽ có những bộ khung diều bị mắc vào dây điện, và cả lũ chúng tôi chạy trốn chiếc xe tải của bên điện lực. Mấy người đàn ông tới, giận dữ gỡ những con diều chết xuống. Gió... gió....

1142: Ý tưởng nảy ra cùng cơn gió.

“Chơi trò đi săn đi, Luis.”

“Em không biết cưỡi ngựa.”

1143: “Chẳng bao lâu nữa em sẽ đủ lớn và có thể cưỡi ngựa. Em nghĩ đó xem nhé.”

1144: Bỗng nhiên Pinkie trở thành con ngựa đẹp nhất trên đời, gió thổi mạnh hơn và những ngọn cỏ gầy dưới nương biến thành những bình nguyên phì nhiêu rộng lớn. Bộ trang phục cao bồi của tôi được dát vàng. Ngôi sao cảnh sát trưởng lấp lánh trên ngực.

1145: “Đi nào, chú ngựa nhỏ, lên đường thôi. Chạy đi, chạy đi...”

1146: Cờ lộc - cờ lộc - cờ lộc! Tôi được Tom Mix và Fred Thompson hộ tống. Lần này Buck Jones không muốn đến còn Richard Talmadge đang bận đóng một bộ phim khác.

1147: “Đi nào, đi nào, chú ngựa nhỏ. Chạy đi, chạy đi. Những người bạn thuộc bộ lạc Apache đã tới, bụi tung dưới vó ngựa.”

[1148](#): Cờ lộc - cờ lộc - cờ lộc! Những chú ngựa của người da đỏ làm huyền não cả không gian.

[1149](#): “Chạy nào, chạy nào, chú ngựa nhỏ, bình nguyên đầy nhúc trâu bò. Nổ súng đi, các anh em. Bùm, bùm, bùm! Pằng, pằng, pằng!”

[1150](#): “Phụt, phụt, phụt!” cung tên rít lên.
Gió, tốc độ, ngựa điên cuồn phi nước đại, những đám mây bụi và giọng Luis gần như hét lên.

[1151](#): “Zezé! Zezé!”
Tôi ghì cương và nhảy xuống, mặt đỏ bừng vì chuyển cưỡi ngựa.

[1152](#): “Có chuyện gì vậy? Một con trâu rừng tiến đến chỗ em ư?”
“Không. Hãy chơi trò khác đi. Có nhiều người da đỏ quá và em sợ.”

[1153](#): KẾT BẠN

[1154](#): Trong vài ngày tiếp theo, tôi đi học sớm hơn một chút để tránh chạm mặt ông người Bồ đang mua thuốc lá. Tôi cũng cẩn thận lén vào góc đường phía bên kia - gần như khuất dưới bóng hàng giậu phía trước các ngôi nhà. Ngay khi ra tới đường quốc lộ, tôi sang đường luôn và cắm cổ bước, tay cầm giày, đi sát vào bức tường nhà máy lớn.

[1155](#): Nhưng những nỗ lực của tôi quả thực không cần thiết. Đường phố có trí nhớ ngắn lắm và chẳng bao lâu sau, chẳng ai còn nhớ đến trò hề của con trai ông Paulo. Bởi vì đó là cách tôi được biết đến khi phạm phải tội lỗi nào đó: “Con trai ông Paulo đấy.”

[1156](#): “Chính là thằng con trai đó của ông Paulo đấy.” “Thằng ranh chuyên gây chuyện con ông Paulo đấy.” Có lần họ thậm chí còn nghĩ ra một trò đùa khủng khiếp: Khi câu lạc bộ bóng đá Bangu bị đội Andaraí đánh bại, người ta đùa, “Bangu bị đập như tử hờn cả thằng con ông Paulo!”

[1157](#): Đôi khi nhìn thấy chiếc xe chết tiệt đó ở góc đường, tôi bèn nán lại phía sau để không phải đụng mặt ông người Bồ - khi nào lớn tôi sẽ giết

ông ta thật đấy - đang cực kỳ vênh váo với vai trò là chủ nhân của chiếc xe hơi đẹp nhất Bangu và nhất thế giới.

[1158](#): Đạo đó ông ta biến mất trong vài ngày. Thật nhẹ cả người! Chắc hẳn ông ta đã rời khỏi thành phố hoặc đi nghỉ. Tôi lại có thể đi bộ đến trường với trái tim bình yên và bắt đầu cân nhắc không biết sau này có đáng để giết ông ta không.

[1159](#): Có một đi đầu chắc chắn: rõ ràng, khi bám càng một chiếc xe ít quan trọng hơn, tôi không còn cảm thấy phấn khích như thế nữa và tai tôi cứ nhói đau rất khó chịu.

[1160](#): Cuộc sống trên đường phố vẫn tiếp diễn như thường lệ. Mùa đi đầu đã tới và chúng tôi luôn có mặt ở ngoài đường. Suốt cả ngày, bầu trời xanh được điểm những vì sao sắc sỡ nhất, đẹp nhất.

[1161](#): Vì đang là mùa gió của năm nên tôi không dành nhiều thời gian với Pinkie mà chỉ ra gặp nó khi bị cấm túc sau một trận đòn. Tôi chưa bao giờ cố lên đi chơi khi đang bị cấm túc; bị đòn hai lần liên tiếp thì đau lắm. Thay vì thế tôi cùng với Vua Luís ra trang điếm - tôi thích từ đó - cho cây cam của tôi.

[1162](#): Thật ngạc nhiên, Pinkie đã lớn hơn nhiều và chẳng bao lâu sau sẽ đơm hoa kết trái. Những cây cam khác đều phải mất một thời gian dài. Nhưng cây cam ngọt của tôi “khôn trước tuổi”, như cách bác Edmundo miêu tả tôi.

[1163](#): Sau đó bác đã nói cho tôi biết nó có nghĩa gì: một thứ sẵn sàng từ lâu trước mọi thứ khác. Thực ra, tôi không nghĩ bác biết cách giải thích chính xác. Nó chỉ đơn giản là thứ xuất hiện trước tiên.

[1164](#): Vậy là tôi đi lấy vài đoạn dây thừng, vài đoạn chỉ, đục lỗ trên mấy cái nắp chai và trang điếm cho Pinkie. Các bạn phải tận mắt ngắm mới biết nó đẹp như thế nào. Khi gió thổi, những cái nắp chai chạm vào nhau leng keng, trông như thể Pinkie đang mang bộ đỉnh thúc ngựa mà Fred Thompson đã dùng khi cưới con Vua Bạc.

[1165](#): Mọi chuyện ở trường cũng ổn cả. Tôi thuộc lòng các bài quốc ca. Bài hoành tráng mới là bài quốc ca đích thực.

[1166](#): Hai bài khác thì một bài ngợi ca lá quốc kỳ còn một bài có câu Tự do, Tự do, hãy dang rộng đôi cánh che chở chúng con. Đối với tôi, và tôi nghĩ đối với cả Tom Mix nữa, đó là bài hay nhất. Mỗi khi chúng tôi cưỡi ngựa, trừ phi đang chiến đấu hoặc đi săn, ông đều nói một cách kính cẩn, “Nào, chiến binh Apinajé, hãy hát bài ngợi ca tự do đi.”

[1167](#): Thế là giọng hát vút cao của tôi lại vang khắp các bình nguyên bao la, thậm chí còn hay hơn cả khi tôi thực hiện công việc hát đệm cho Arioaldo vào các ngày thứ Ba.

[1168](#): Thứ Ba nào cũng vậy, tôi đều bỏ học để đợi chuyến tàu hỏa mang người bạn Arioaldo của tôi tới. Ông bước xuống các bậc thềm, giờ cao những tập sách in lời bài hát mà chúng tôi sẽ bán trên đường phố. Ông cũng mang theo hai chiếc túi đầy đựng hàng dự phòng của chúng tôi.

[1169](#): Ông g ần như luôn bán hết sạch, khiến cả hai chúng tôi rất vui.

[1170](#): Giờ ra chơi ở trường, khi có thời gian, chúng tôi chơi bi. Tôi chơi bi rất cừ. Tôi bung bi luôn trúng và hầu như chưa bao giờ về nhà mà trong cặp không lóc xóc mớ chiến lợi phẩm, thường nhiều gấp ba lần số bi tôi mang đi.

[1171](#): Cô giáo của tôi, cô Cecília Paim, thực sự dễ mến. Bạn có thể kể với cô rằng tôi là thằng nhóc hư hỏng nhất phố nhà tôi, nhưng cô sẽ chẳng tin đâu. Cô không tin rằng tôi biết nhiều câu chửi tục hơn tất cả các bạn khác trong lớp, rằng không đứa trẻ nào tinh quái như tôi.

[1172](#): Cô nhất quyết không tin. Ở trường, tôi là một thiên thần. Tôi chưa bao giờ bị ăn mắng và đã trở thành học trò cưng của tất cả các thầy cô, vì tôi là một trong những học trò nhỏ tuổi nhất từ trước đến nay của trường.

[1173](#): Cô Cecília Paim có thể nhìn thấy sự nghèo khổ của anh em tôi từ cách xa cả dặm và vào giờ ra chơi, khi mọi học sinh khác đều đang ăn vặt, cô thấy thương tôi nên gọi tôi tới bảo tôi đi mua một chiếc bánh ngọt. Cô

cung tôi đến mức tôi nghĩ tôi ngoan ngoãn như thế chỉ cốt để không làm cô thất vọng.

[1174](#): Bất thành hình, chuyện đó xảy ra. Tôi đang lững thững cuốc bộ dọc đường quốc lộ như mọi khi thì xe của ông người Bồ chạy qua, sát sạt. Ông ta bấm còi ba lần và tôi nhìn thấy con người đáng ghét đó đang mỉm cười với mình.

[1175](#): Tôi lại cảm thấy nổi tức giận trào dâng và muốn sau này lớn lên sẽ giết ông ta. Tôi quắc mắt tỏ vẻ ngạo mạn và giả vờ phớt lờ ông ta.

[1176](#): “Đúng như tớ nói đấy, Pinkie ạ. Ngày nào cũng như ngày nào. Cứ như thế ông ta đợi tớ đi qua rồi bám theo, bấm còi ba lần. Hôm qua ông ta thậm chí còn vẫy tay nữa.”

[1177](#): “Cậu đã làm gì?”

“Tớ không quan tâm. Tớ giả vờ không nhìn thấy ông ta. Cậu biết không, ông ta bắt đầu sợ rồi đấy. Tớ sắp sáu tuổi rồi và chẳng bao lâu nữa tớ sẽ trở thành một người đàn ông.”

[1178](#): “Cậu có nghĩ là vì sợ nên ông ta muốn kết bạn không?”

“Tớ chắc chắn đấy. Đợi xíu nhé, tớ đi lấy cái thùng đã.”

[1179](#): Pinkie đã lớn lên rất nhiều. Đạo này tôi phải đứng lên cái thùng thừa thì mới trèo lên yên ngựa của cậu ấy được.

“Đấy, bây giờ chúng mình có thể nói chuyện thoải mái rồi.”

[1180](#): Ở trên cao đó, tôi cảm thấy mình lớn hơn hết thảy. Tôi nhìn quang cảnh xung quanh, nhìn cỏ dưới mương, nhìn những con chim hồng tước và chim sẻ đang đi kiếm ăn. Ban đêm, bóng tối vừa buông xuống thì một con Luciano khác sẽ bay đến, vui mừng sà xuống bay quanh đầu tôi như một chiếc máy bay ở căn cứ không quân Aíonsos.

[1181](#): Thoạt đầu ngay cả Pinkie cũng ngạc nhiên vì tôi không sợ, bởi hầu hết trẻ con đều sợ dơi. Ngẫm lại thì, đã nhiều ngày rồi Luciano không xuất hiện. Chắc hẳn nó đã tìm thấy những căn cứ không quân Aíonsos khác để lượn quanh.

1182: “Pinkie này, cậu có biết ồi nhà bà Eugênia đã bắt đầu ngả vàng rồi không. Chắc chúng sắp chín đấy. Vấn đề là không biết tớ có bị bà ấy bắt quả tang không. Hôm nay tớ đã ăn đòn ba trận rồi. Tớ ở đây vì bị cấm túc...”

1183: Nhưng con quý đã kéo tôi xuống và lôi tôi tới bên hàng rào. Đường như làn gió nhẹ buổi trưa đang bắt đầu đưa hương ồi tới mũi tôi. Tôi nhòm qua hàng rào, gạt một cành cây sang bên, không nghe thấy tiếng động nào... Và con quý nói, “Sang đi, đồng gốc, mà không thấy là chẳng có ai ở đó sao? Bà ta chắc hẳn đã tới cửa hàng tạp hóa của bà người Nhật rồi.”

1184: Ông Benedito ư? Đừng lo. Ông ấy vừa mù vừa điếc. Ông ấy nhìn thấy quái gì đâu.

1185: Nếu ông ấy phát hiện ra thì mà vẫn đủ thời gian để chuồn kia mà.”

1186: Tôi đi men theo hàng rào tới nương nước và ra quyết định. Trước hết, tôi ra hiệu cho Pinkie im lặng. Lúc này, tim tôi đập thình thịch. Chớ nên gây chuyện với bà Eugênia. Có Chúa biết, miệng lưỡi bà ấy rất ghê.

1187: Tôi đang nín thở, nhón chân bước rón rén, thì giọng bà Eugênia oang oang vang ra từ cửa sổ bếp.
“Chuyện gì vậy, thằng kia?”

1188: Thậm chí tôi còn chưa kịp nghĩ đến chuyện nói dối rằng tôi vào vườn bà để lấy quả bóng. Tôi chạy bán sống bán chết và nhảy ùm xuống rãnh nước. Nhưng một thứ khác đã đợi sẵn ở đó.

1189: Tôi đau đến mức suýt thét lên, nhưng nếu kêu lên thì tôi sẽ bị phạt đòn gấp đôi: một là vì tôi đã dám chuồn khỏi sân khi đang bị cấm túc, và hai là vì tôi đã hái trộm ồi của nhà hàng xóm rồi chạy hoảng lên để đến nỗi bị mảnh thủy tinh đâm vào bàn chân trái.

1190: Vẫn còn choáng váng vì đau, tôi nhổ mảnh thủy tinh ra. Tôi khẽ rên lên và thấy máu cuộn xoáy trong làn nước cống rãnh đục ngầu. Làm gì bây giờ đây? Tôi ứa nước mắt, dù đã cố lôi được mảnh thủy tinh ra nhưng tôi không biết làm thế nào để cầm máu.

1191: Tôi siết chặt mắt cá chân để làm dịu cơn đau. Tôi phải mạnh mẽ lên mới được. Bóng tối sắp buông xuống và cùng lúc đó, cha mẹ và chị Lalá sẽ về nhà.

1192: Nếu ai trong ba người đó bắt quả tang tôi thì thế nào cũng cho tôi ăn đòn. Hoặc mỗi người sẽ cho tôi một trận đòn. Tôi trèo qua hàng rào, nhảy lò cò về chỗ cây cam của mình và ngủ xuống đó.

1193: Tôi vẫn đau lắm, nhưng không còn cảm thấy buồn nôn nữa.

1194: “Nhìn này, Pinkie.”

Pinkie phát hoảng. Nó cũng giống tôi - nó không thích cảnh máu me. Lạy Chúa, tôi biết làm gì đây?

1195: Totoca sẽ giúp tôi, nhưng anh ấy đâu rồi nhỉ? Có Glória. Chắc chắn chị đang ở trong bếp. Glória là người duy nhất không thích chuyện mọi người trong nhà cho tôi ăn đòn như cơm bữa.

1196: Chị có thể sẽ véo tai tôi hoặc lại phạt tôi phải ở yên trong nhà. Nhưng tôi phải thử mới biết.

1197: Tôi lật tới cửa bếp, cố nghĩ cách khơi dậy lòng thương cảm của Glória. Chị đang thêu gì đó. Tôi vụng về ngủ xuống và lần này Chúa đã giúp tôi.

1198: Chị nhìn lên, thấy tôi đang gục đầu xuống. Chị không nói gì vì tôi đang bị cấm túc. Tôi ứa nước mắt, sụt sịt.

1199: Tôi thấy chị lại nhìn tôi. Chị ngừng thêu.

1200: “Sao thế, Zezé?”

“Không có gì, Gló... Tại sao không có ai yêu thương em cả?”

“Em nghịch ngợm quá.”

“Hôm nay em đã bị đòn ba lần rồi, Gló ạ.”

“Chẳng lẽ em không đáng bị đánh à?”

1201: “Không phải vậy. Chỉ là vì không ai yêu thương em hết, mọi người trút hết giận dữ lên em.”

1202: Trái tim mười lăm tuổi của Glória bắt đầu tan chảy và tôi có thể cảm nhận được đi đầu đó.

1203: “Em nghĩ tốt nhất ngày mai một chiếc xe hơi trên đường quốc lộ cán chết em đi cho r ấ.”

1204: R ấ nước mắt tuôn xuống như thác lũ.

“Vớ vẩn, Zezé. Chị thương em lắm chứ.”

“Không, chị không thương em. Nếu thương em thì hôm nay chị sẽ không để mọi người đánh em nữa.”

1205: “Giờ sắp tối r ấ và không còn đủ thời gian để em gây chuyện nữa đâu.”

“Nhưng em đã gây chuyện r ấ..

1206: Chị đặt đ ồthêu xuống và đi tới chỗ tôi. Chị suýt rú lên khi nhìn thấy vũng máu dưới chân tôi.

“Chúa ơi! Bé con, em đã làm gì vậy?”

1207: Tôi thắng r ấ. Nếu chị mà gọi tôi là bé con thì tức là tôi được an toàn r ấ.

Chị bế tôi lên đặt ng ấ trên ghế. R ấ chị chạy vội đi lấy một bát nước muối và quỳ dưới chân tôi.

1208: “Sẽ đau lắm đấy, Zezé.”

“Em đã đau lắm r ấ.”

1209: “Chúa ơi, vết cắt dài tới bốn phân đấy. Làm sao em lại bị như thế này hả?”

1210: “Đừng kể với ai nhé. Gló, xin chị, em hứa sẽ ngoan. Đừng để mọi người đánh em nhiều như vậy...”

1211: “Được rồi, chị sẽ không kể đâu. Nhưng chúng ta phải làm gì bây giờ? Mọi người sẽ nhìn thấy chân em bị băng bó. Và ngày mai em không thể đến trường được. Mọi người sẽ phát hiện ra thôi.”

1212: “Em vẫn sẽ đi học. Em sẽ đi giày tới chỗ rẽ. Sau đó em sẽ cởi giày ra.”

1213: “Em phải nằm xuống và gác chân cao lên, nếu không mai em sẽ không đi nổi đâu.”

1214: Chị dìu tôi vào giường.

“Chị sẽ mang cho em chút gì đó để ăn trước khi mọi người về nhà.”

1215: Khi chị mang thức ăn quay lại, tôi không kiềm lòng được bèn thơm chị một cái. Tôi hầu như chưa làm thế bao giờ.

1216: Khi cả nhà tập trung ăn tối, mẹ nhận ra tôi vắng mặt.

1217: “Zezé đâu?”

“Nó đi nằm rồi. Nó kêu đau đầu cả ngày nay.”

1218: Tôi nghe mà lòng sững sờ, tạm thời quên cả cảm giác đau chân. Tôi thích trở thành chủ đề của câu chuyện. Chính vào lúc này, Glória quyết định bảo vệ tôi. Chị lấy giọng vừa buồn rầu vừa oán trách.

1219: “Con nghĩ mọi người ai cũng đánh em nó. Và hôm nay nó ốm nặng lắm. Ba trận đòn là quá nhiều.”

1220: “Nhưng nó lúc nào cũng hư cả. Nó chỉ bớt hư khi bị ăn đòn thôi! Chẳng lẽ em chưa bao giờ động gì đến nó ư?”

1221: “Hầu như không bao giờ. Cùng lắm, em chỉ véo tai nó thôi.”

Tất cả mọi người im lặng và Glória tiếp tục nói.

1222: “Suy cho cùng, nó chưa đầy sáu tuổi. Đành rằng nó nghịch ngợm, nhưng nó vẫn còn là trẻ con mà.”

Cuộc nói chuyện đó khiến tôi vui vô bờ bến.

1223: Glória giúp tôi mặc quần áo và đi giày, vẻ lo lắng không yên.

“Em đi được chứ?”

“Em sẽ ổn thôi mà.”

1224: “Em không định làm chuyện gì đại dột trên quốc lộ chứ?”

“Không đâu.”

“Chuyện em đã nói là thật đấy chứ?”

1225: “Thật mà. Đúng là em buồn thật vì em nghĩ chẳng ai yêu thương em.”

Chị đưa tay vuốt mái tóc vàng mềm mượt của tôi rồi để tôi đi.

1226: Tôi cứ tưởng sẽ chỉ gặp khó khăn cho tới khi ra đến đường quốc lộ thôi, bởi vì ra tới đó tôi sẽ lập tức cởi giày và cơn đau sẽ dịu đi. Nhưng khi bàn chân trần của tôi chạm vào mặt đất, tôi đau quá và phải đi thật chậm, vừa đi vừa dựa vào tường nhà máy. Với tốc độ như thế tôi sẽ chẳng bao giờ đến nơi.

1227: Thế rồi chuyện bắt đầu. Tiếng còi vang lên ba lần. Khỉ thật! Tôi đau sắp chết đến nơi rồi mà ông ta còn xuất hiện để bắt nạt tôi.

1228: Chiếc xe đỗ lại bên cạnh tôi. Ông người Bồ Đào Nha ra khỏi xe, gọi, “Này, nhóc con, nhóc bị đau chân hả?”

1229: Tôi những muốn trả lời rằng việc quái gì đến ông. Nhưng vì ông ta không gọi tôi là đờ giẻ rách nên tôi không đáp trả mà cứ bước tiếp.

1230: Ông người Bồ Đào Nha lại khởi động xe, lái qua chỗ tôi và cho xe dừng lại trên vỉa hè, chắn lối tôi. Ông ta mở cửa xe và bước ra, thân hình to lớn sừng sững trước mặt tôi.

1231: “Đau lắm hả, nhóc?”

1232: Không thể có chuyện cái người đã đánh tôi giờ đây lại nói với tôi bằng giọng hiền từ, gần như thân thiện như vậy. Ông ta lại còn bước đến gần tôi hơn và, thật bất ngờ, quỳ xuống, nhìn vào mắt tôi. Nụ cười của ông ta dịu dàng đến nỗi dường như tỏa ra tình yêu thương.

[1233](#): “Có vẻ như cháu bị thương thật. Có chuyện gì vậy?”
Tôi sụt sịt một lát rồi mới trả lời.

[1234](#): “Mảnh thủy tinh.”

“Có sâu không?”

Tôi dùng ngón tay mô tả cho ông người B ồ

“Ôi! Thế thì nặng đấy. Sao cháu không ở nhà? Cháu đang trên đường đến trường phải không?”

[1235](#): “Cha mẹ không biết cháu bị thương. Nếu phát hiện ra thì họ sẽ đánh cháu để dạy cháu không được làm mình bị thương.”

“Đi với ta nào, ta sẽ đưa cháu đi.”

[1236](#): “Không đâu ạ, cảm ơn ông.”

“Tại sao không?”

“Mọi người ở trường biết chuyện lần trước rồi.”

“Nhưng cháu không thể đi bộ như thế này được.”

[1237](#): Đúng vậy. Tôi cúi gằm, cảm thấy sự kiêu hãnh của mình sắp sụp đổ.

[1238](#): Ông người B ồ nâng cằm tôi lên.

“Nào, hãy quên một số chuyện đi nhé. Cháu đã bao giờ được ngồi xe hơi chưa?”

[1239](#): “Chưa ạ, thưa ông, chưa bao giờ.”

“Vậy thì ta sẽ cho cháu đi nhờ.”

“Không được đâu ạ. Cháu với ông là kẻ thù mà.”

[1240](#): “Ta không quan tâm. Nếu cháu xấu hổ thì đến gần trường ta sẽ cho cháu xuống. Được chứ?”

[1241](#): Tôi cảm động đến mức không nói nên lời. Tôi chỉ gật đầu. Ông bế tôi lên, mở cửa xe, đặt tôi ngồi ngay ngắn trên ghế phụ. Ông đi vòng sang phía bên kia và lên xe. Trước khi nổ máy, ông lại mỉm cười với tôi.

[1242](#): “Như thế tốt hơn rồi, thấy chưa.”

[1243](#): Cảm giác dễ chịu khi chiếc xe chạy chầm chậm trên đường, thi thoảng lại xóc nhẹ, khiến tôi nhắm mắt lại và bắt đầu mơ. Ngồi trên xe này êm và thoải mái hơn ngồi trên lưng con Vua Bạc của Fred Thompson nhiều. Nhưng quãng thời gian dễ chịu ấy chẳng kéo dài vì khi tôi mở mắt ra thì chúng tôi đã ở rất gần trường.

[1244](#): Tôi đã có thể nhìn thấy đám đông học sinh đang đổ về cổng trường. Phát hoảng, tôi trườn khỏi ghế, trốn tránh. Tôi tức giận nói, “Ông đã hứa sẽ dừng lại ở gần trường cơ mà.”

[1245](#): “Ta đổi ý rồi. Không thể mặc kệ cái chân của cháu như thế được. Cháu có thể bị nhiễm trùng uốn ván đấy.”

[1246](#): Tôi thậm chí chẳng thể hỏi cái từ phức tạp và hay ho đó có nghĩa là gì. Tôi cũng biết giờ có phản đối thì cũng vô ích. Chiếc xe rẽ vào đường Casinhas và tôi ngồi thẳng người lại trên ghế.

[1247](#): “Ta cảm thấy cháu là một cậu bé dũng cảm. Để xem có đúng thế không nhé.”

[1248](#): Ông dừng xe trước nhà thuốc và bế tôi vào. Khi bác sĩ Aducto Luz tới giúp chúng tôi, tôi phát hoảng. Ông là bác sĩ khám chữa bệnh cho công nhân viên nhà máy và biết rõ cha tôi.

[1249](#): Tôi càng sợ hơn khi ông nhìn tôi và lập tức hỏi, “Cháu là con của Paulo Vasconcelos phải không? Cha cháu đã tìm được việc làm chưa?”.

[1250](#): Tôi buộc phải trả lời, dù xấu hổ vì giờ đây ông người Bồ đã biết cha tôi thất nghiệp.

[1251](#): “Cha cháu đang chờ việc ạ. Cha được hứa hẹn nhiều...”
“Nào, bắt đầu vào việc thôi.”

[1252](#): Ông lột mảnh vải dính chặt vào vết thương và thốt ra một tiếng “ừ ời” khiến tôi phát hoảng. Môi tôi bắt đầu run rẩy. Nhưng ông người Bồ đã đến giải cứu tôi.

[1253](#): Họ đặt tôi ng ồi trên một chiếc bàn phủ khăn trắng toát. Một mớ dụng cụ xuất hiện. Và tôi run lên b ần bật. Lý do duy nhất khiến tôi không run nữa là bởi ông người B ồ đã tựa lưng tôi vào ngực ông và giữ hai vai tôi, tuy chặt nhưng vẫn nhẹ nhàng.

[1254](#): “Sẽ không đau lắm đâu. Khi nào xong, ta sẽ thưởng cho cháu soda và kẹo. Nếu cháu không khóc nhè, ta sẽ mua cho cháu một ít kẹo có tặng kèm thẻ bài.”

[1255](#): Tôi gom hết lòng can đảm trong mình. Nước mắt lã dãi trên mặt và tôi để họ làm mọi việc. Họ khâu vết thương r ồi tiêm phòng uốn ván cho tôi.

[1256](#): Tôi cố chống chọi cơn bu ồn nôn. Ông người B ồ ôm tôi thật chặt như thể muốn san sẻ nỗi đau của tôi. Ông rút khăn tay ra lau tóc và khuôn mặt ướt đẫm mồ hôi của tôi.

[1257](#): Đường như việc này chẳng bao giờ kết thúc. Nhưng cuối cùng thì cũng xong.

[1258](#): Khi đưa tôi ra xe, ông người B ồ lấy làm hài lòng lắm. Ông thực hiện mọi đi ều đã hứa. Chỉ có đi ều lúc bấy giờ tôi chẳng muốn gì cả. Cứ như thể tâm h ần tôi đã bị lôi ra ngoài qua bàn chân.

[1259](#): “Bây giờ cháu không đến trường được đâu, nhóc.”

[1260](#): Chúng tôi đang ở trong xe và tôi ng ồi sát bên ông, dựa người vào cánh tay ông, g ần như cản trở ông lái xe.

[1261](#): “Ta sẽ đưa cháu tới chỗ nào đó g ần nhà cháu. Cháu có thể bịa ra gì đó. Cháu có thể nói cháu bị thương trong giờ ra chơi và được cô giáo đưa tới nhà thuốc.”

[1262](#): Tôi nhìn ông cảm kích.
“Cháu là cậu bé dũng cảm đấy, nhóc.”

1263: Tôi mỉm cười trong đau đớn, nhưng đằng sau cơn đau ấy, tôi vừa mới phát hiện ra một điều quan trọng. Ông người Bồ giờ đây là người tôi yêu quý nhất trên đời.

1264: NHỮNG CUỘC CHUYỆN TRÒ ĐÓ ĐÂY

1265: Này, Pinkie, tớ đã biết gần như mọi chuyện rồi. Tất tật mọi chuyện. Ông ấy sống ở đường Barão de Capanema.

1266: Ngay cuối phố. Ông ấy đỗ xe cạnh nhà. Ông ấy có hai cái lồng chim, một lồng nhốt chim hoàng yến còn lồng kia nhốt một con chim xanh.

1267: Tớ đã đi đến đó thật sớm, mang theo hộp đồng hồ đánh giày, cư xử hoàn toàn bình thường. Tớ muốn đi cực kỳ, Pinkie ạ, đến nỗi lần này cái hộp đồng hồ đánh giày dường như chẳng nặng gì cả. Tớ đã quan sát kỹ ngôi nhà đó rồi và cảm thấy nó lớn quá, không hợp để sống một mình.

1268: Ông ấy ở bên hông nhà, cạnh chậu giặt. Đang cạo râu.

1269: “Tớ bèn vỗ tay.
“Ông có muốn đánh giày không, thưa ông?”

1270: “Ông ấy bước ra hiên, mặt vẫn đầy bọt xà phòng, râu đã cạo được một ít. Ông mỉm cười nói, Ô, cháu đấy à! Vào đi, nhóc.”

1271: “Tớ đi theo ông ấy.
“Đợi một chút nhé, ta xong ngay bây giờ đây.”

1272: “Và ông ấy cạo mặt bằng dao cạo: xoèn xoẹt, xoèn xoẹt, xoèn xoẹt. Khi mình lớn lên, tớ nghĩ, mình muốn râu mọc lởm chởm để khi cạo râu cũng phát ra những tiếng xoèn xoẹt, xoèn xoẹt, xoèn xoẹt như thế...”

1273: “Tớ ngẩng lên chiếc hộp đánh giày, chờ đợi. Ông ấy nhìn tớ trong gương.

“Đáng lẽ giờ này cháu phải ở trường chứ nhỉ?”

[1274](#): “Hôm nay là ngày lễ, thưa ông. Vì thế cháu đi đánh giày để kiếm vài đồng.”

“Ta thấy rồi.”

[1275](#): “Và ông ấy tiếp tục cạo râu. Sau đó ông ấy cúi xuống trên cái chậu giặt, vốc nước lên mặt rồi lấy khăn lau mặt. Mặt ông ấy trông hờn hờn, nhăn nhui. Ông ấy lại cười lớn.”

[1276](#): “Cháu muốn ăn sáng cùng ta không?”

“Tớ từ chối, dù trong lòng rất muốn.”

“Vào đây nào.”

[1277](#): “Cậu phải nhìn tận mắt mới thấy mọi thứ ở đó sạch sẽ, ngăn nắp như thế nào. Ông ấy có một tấm khăn trải bàn bằng vải kẻ ca rô màu đỏ và những chiếc tách uống cà phê thứ thiệt. Không phải cốc thiếc như ở nhà mình đâu. Ông ấy kể là một bà da đen lớn tuổi ngày nào cũng đến dọn dẹp nhà cửa trong lúc ông ấy đi làm.”

[1278](#): “Nếu cháu thích thì cứ nhúng bánh mì vào cà phê như thế này này. Nhưng đừng húp soàn soạt. Như thế không lịch sự đâu.”

[1279](#): Tôi nhìn Pinkie, nhưng nó im lặng như một con búp bê bằng vải.

“Sao vậy?”

“Không có gì. Tớ đang nghe mà.”

[1280](#): “Này, Pinkie, tớ không thích tranh cãi đâu, nhưng nếu đang buồn bực thì tốt nhất cậu nên nói thẳng ra.”

[1281](#): “Chỉ là vì bây giờ cậu chỉ chơi trò người Bò, mà tớ thì không thể tham gia được.”

[1282](#): Tôi ngẫm nghĩ một hồi. Tất nhiên rồi. Tôi chẳng hề nghĩ đến việc Pinkie không thể tham gia.

[1283](#): “Vài ngày nữa chúng ta sẽ gặp Buck Jones. Tớ đã nhờ tù trưởng Bò Ngồi nhắn tin cho ông ấy. Buck Jones đang ở xa, đi săn ở trắng cỏ...”

Pinkie, là trắng cỏ hay chẳng cỏ nhỉ? Tớ không chắc lắm. Lần tới đến nhà bà, tớ sẽ hỏi bác Edmundo.”

1284: Lại im lặng.

“Chúng ta nói tới đoạn nào rồi nhỉ?”

“Nhúng cà phê vào bánh mì.”

1285: Tôi bật cười.

Ai lại nhúng cà phê vào bánh mì, đờng gốc ạ.

“Dù sao, tớ và ông người Bồ đề đầu im lặng và ông ấy chỉ nhìn tớ, quan sát tớ.

1286: “Vậy là cháu đã tìm ra được nơi ta sống cơ đấy.”

“Tớ cảm thấy lúng túng và quyết định nói thật.

1287: “Ông hứa sẽ không tức giận nếu cháu kể cho ông chuyện này chứ ạ?”

“Tất nhiên. Giữa bạn bè thì không nên có bí mật nào hết.”

“Hôm nay cháu chưa đánh được đôi giày nào cả.”

1288: “Ta cũng đoán vậy.”

“Nhưng cháu thực sự muốn... Ở khu này chẳng ai cần phải bụi cho giày.

Chỉ những người sống gần quốc lộ mới cần thôi.”

1289: “Nhưng cháu có thể đến mà không cần tha lời cái món này theo mà?”

1290: “Nếu không mang cái này theo thì cháu không được phép ra ngoài.

Cháu không thể đi lang thang xa quá được. Thỉnh thoảng cháu lại phải trình diện ở nhà, ông hiểu chứ ạ? Muốn đi xa hơn, cháu phải giả vờ làm việc.”

1291: “Ông bật cười trước mớ lý lẽ của tớ.

“Nếu cháu đang làm việc thì mọi người đều biết rằng cháu sẽ không quậy.

Làm như thế này thì hay hơn, vì cháu sẽ không bị ăn đòn nữa.”

1292: “Ta không tin cháu hư như cháu nói đâu.”

“Lúc đó tớ trở nên thực sự nghiêm túc.

[1293](#): “Cháu là đứa vô tích sự, xấu xa thật sự. Bởi vậy nên vào Giáng sinh, con quý mới sinh ra trong trái tim cháu chứ không phải Chúa Hài Đồng, và cháu chưa bao giờ nhận được món quà nào. Cháu là đồ sâu bọ, thừa ông.

[1294](#): Là đứa gây phiến toái. Đồ chó. Đồ thối tha.

[1295](#): Chị cháu nói rằng một đứa xấu xa như cháu không nên có mặt trên đời này.”

[1296](#): “Ông người Bồ gãi đầu về ngạc nhiên.

[1297](#): “Chỉ riêng tuần này thôi cháu đã bị đánh mấy trận r ối. Có những trận đau lắm. Cháu cũng bị đòn vì những chuyện cháu không gây ra. Cháu bị đổ tội vì tất cả mọi chuyện. Tất cả mọi người đều đánh cháu.”

[1298](#): “Nhưng cháu đã làm gì mà sự thể ra nông nổi ấy?”

[1299](#): “Chắc chắn là tại con quý, ông ạ. Cháu cứ ngựa chân ngựa tay muốn làm đi đâu gì đó, và thế là cháu làm. Tuần này cháu đã đốt hàng rào nhà bà Eugênia.

[1300](#): Cháu gọi cô Cordélia là hà mã và cô ấy nổi con tam bành. Cháu đá quả bóng quẩn bằng vải vụn và cái thứ ngớ ngẩn ấy bay qua cửa sổ nhà cô Narcisa làm vỡ cái gương lớn nhà cô ấy. Cháu bắn súng cao su làm vỡ ba bóng đèn đường.

[1301](#): Cháu ném đá vào con trai ông Abel.”

[1302](#): “Đủ r ối, đủ r ối.”

“Ông người Bồ đưa tay che miệng để giấu nụ cười.

[1303](#): “Nhưng còn nữa cơ. Cháu nhổ tất cây bà Tentena vừa trồng lên. Cháu đã làm cho con mèo nhà bà Rosena nuốt một viên bi.”

[1304](#): “Ôi! Chuyện đó không tốt đâu. Ta không thích nhìn thấy động vật bị đối xử tàn tệ.”

1305: “Viên bi không to đâu ạ. Nó bé xíu xiu xiu thôi. Họ cho con vật đó uống thuốc xổ và viên bi đó trôi ra.

1306: Thay vì trả lại cháu viên bi, họ đánh cháu một trận ra trò. Hoặc tệ hơn, một lần cháu đang ngủ thì cha cầm dép đánh cháu. Lúc đó cháu còn không biết tại sao mình bị đánh.”

1307: “ Thế tại sao vậy?”

1308: “Cả lũ chúng cháu đi xem phim. Chúng cháu đi hôm thứ Hai vì hôm đó vé rẻ hơn. Và lúc ở đó, cháu mót quá, ông hiểu phải không ạ? Vậy nên cháu đứng ở góc tường mà xả.

1309: Nó chảy xuống thành dòng. Thật ngốc khi đang xem phim mà lại ra ngoài, bỏ lỡ mất một đoạn phim. Nhưng ông biết bọn con trai như thế nào rồi đấy, thưa ông.

1310: Nếu một đứa làm gì thì những đứa khác cũng đều muốn làm theo. Vậy là cả bọn lần lượt đi vào góc và thế là nước tiểu chảy thành sông. Cuối cùng người ta cũng phát hiện ra và ông biết họ nói gì rồi đấy: thằng con ông Paulo chứ ai.

1311: Vậy là họ cấm cháu bước chân vào rạp Bangu trong một năm, cho tới khi cháu biết cách cư xử. Tối hôm đó chủ rạp chiếu phim mách với cha cháu và xin ông cứ tin cháu, cha cháu chẳng vui về gì đâu. ”

1312: Pinkie vẫn đang đổi.

1313: “Này, Pinkie, cậu không cần làm thế đâu. Ông ấy là bạn tốt nhất của tớ. Nhưng cậu là vị vua đích thực của cây cối trong vườn, cũng như Luís là vua đích thực của các anh em trai tớ ấy.

1314: Trái tim chúng ta cần phải đủ lớn để có chỗ cho tất cả mọi thứ chúng ta yêu thương, cậu biết đấy. ”

1315: Im lặng.

“Cậu biết gì không, Pinkie? Tớ đi chơi bi đây. Gần đây cậu cấm cầu quá

đấy.”

1316: Ban đầu đó là một bí mật vì tôi sợ bị bắt gặp đang ở trong xe của người đã đánh mình. Sau đó tôi tiếp tục giữ bí mật bởi vì có bí mật để mà giữ cũng thú vị lắm chứ. Và ông người Bồ-tán thành cách làm đó.

1317: Chúng tôi thỏa thuận với nhau không cho ai biết về tình bạn của mình. Thứ nhất, ông không muốn cho tất cả đám trẻ con đi nhờ xe. Khi chúng tôi nhìn thấy người quen, ngay cả Totoca, tôi sẽ cúi rạp người xuống trên ghế.

1318: Thứ hai, chúng tôi không muốn bất cứ ai xen vào, vì chúng tôi có rất nhiều chuyện để nói.

1319: “Ông đã bao giờ gặp mẹ cháu chưa ạ? Mẹ cháu là người da đỏ Apinajé đấy. Ông bà ngoại cháu là người da đỏ thứ thiệt đấy. Tất cả anh chị em cháu đều là người lai da đỏ.”

1320: “Vậy sao cháu lại thành ra trắng trẻo thế? Tóc lại còn gần như màu bạch kim thế này nữa?”

1321: “Là bởi đằng nội nhà cháu là người Bồ-Đào Nha mà. Mẹ cháu trông giống người da đỏ. Mẹ cháu da đen lắm luôn, tóc thì thẳng.”

1322: Chỉ có chị Glória và cháu là trắng thôi. Mẹ cháu làm việc ở xưởng dệt của nhà máy English Mill để kiếm tiền trang trải sinh hoạt phí. Hôm nọ mẹ đang định vác một thùng cuộn chỉ thì bỗng thấy đau nhói.

1323: Mẹ phải đi khám bệnh. Ông bác sĩ cho mẹ cháu một cái đai để đeo vì mẹ bị thoát vị lưng. Mẹ đối xử với cháu khá tốt.

1324: Khi đánh cháu, mẹ lấy cành cây lá mác ở sân sau làm roi và chỉ vụt vào cẳng chân thôi. Tối về nhà, mẹ luôn mệt đến nỗi chẳng buồn nói chuyện nữa.”

1325: Xe chạy bon bon còn tôi nói thao thao.

[1326](#): “Chị cả của cháu không phải dạng vừa đâu. Chị ấy thích được tán tỉnh. Hồi mẹ còn hay sai chị trông chúng cháu và đưa chúng cháu đi dạo, mẹ vẫn bảo chị không được đi lên đầu phố vì mẹ biết bạn trai chị đang đợi ở góc phố.”

[1327](#): “Vậy là chị đi xuống cuối phố và lại có một anh bạn trai khác đợi ở đó. Chúng cháu không thể để bút chì hơi hênh được vì lúc nào chị ấy cũng viết thư cho các bạn trai...”

[1328](#): “Chúng ta đến nơi rồi.”

Chúng tôi đã ở gần chợ và ông dừng xe ở địa điểm chúng tôi đã thỏa thuận. “Hẹn gặp cháu ngày mai nhé, nhóc.”

[1329](#): Ông biết tôi sẽ tìm cách dụ ông ghé vào đâu đó mua soda và mấy tấm thẻ bài. Tôi đã đoán được lúc nào ông không bận rộn.

[1330](#): Mọi sự cứ diễn ra như thế trong hơn một tháng. Hơn nữa. Nhưng tôi chưa bao giờ thấy người lớn nào có thể tỏ ra buồn bã như ông khi tôi kể cho ông nghe những chuyện về Giáng sinh. Mắt ông ngấn lệ và ông vuốt tóc tôi, hứa rằng tôi sẽ không bao giờ phải trải qua một lễ Giáng sinh nào không có quà nữa.

[1331](#): Mọi sự cứ diễn ra như thế trong hơn một tháng. Hơn nữa. Nhưng tôi chưa bao giờ thấy người lớn nào có thể tỏ ra buồn bã như ông khi tôi kể cho ông nghe những chuyện về Giáng sinh.

[1332](#): Mắt ông ngấn lệ và ông vuốt tóc tôi, hứa rằng tôi sẽ không bao giờ phải trải qua một lễ Giáng sinh nào không có quà nữa.

[1333](#): Bất cứ khi nào có thể, ông người Bô sẽ tổ chức một chuyến đi chơi, và chính trong một chuyến đi chơi như thế ông dừng xe, mỉm cười với tôi.

[1334](#): “Cháu có thích đi trên chiếc xe của chúng ta” không?”

“Nó cũng là xe của cháu ư?”

“Mọi thứ của ta đều là của cháu. Như hai người bạn thân đích thực.”

1335: Tôi sướng rơn. Ước gì tôi có thể nói với tất cả mọi người rằng tôi là đấng sở hữu của chiếc xe hơi đẹp nhất trên đời.

1336: “Vậy, như thế có nghĩa rằng bây giờ chúng ta đã là bạn thực sự, đúng không nào?” ông hỏi.

1337: “Vâng.”

“Vậy ta hỏi cháu một điếu được không?”

“Được ạ, thưa ông.”

“Cháu không muốn lớn thật nhanh để có thể giết chết ta nữa, đúng không?”

1338: “Không ạ. Cháu sẽ không bao giờ làm chuyện đó đâu.”

“Nhưng cháu đã nói như vậy mà, đúng không?”

1339: “Lúc đó cháu tức quá nên mới nói thế. Cháu sẽ không bao giờ giết ai cả vì khi nhà cháu giết gà, cháu thậm chí còn không thể đứng xem. Và lại, cháu đã phát hiện ra rằng ông không giống như người ta nói.

1340: Ông không phải là cannibal hay gì cả.”

1341: Ông g ãn như nhảy dựng lên.

“Cháu nói gì?”

“Cannibal.”

“Cháu có biết cannibal là gì không?”

1342: “Có ạ, cháu biết chứ, thưa ông. Bác Edmundo đã dạy cháu. Bác ấy là người thông thái.

1343: Có một người trong thành phố còn mời bác ấy làm một cuốn từ điển cơ đấy. Điếu duy nhất bác ấy từng phải bó tay, không thể giải thích được cho cháu là carborundum.”

1344: “Cháu đang đổi chủ đề đấy. Ta muốn cháu giải thích cho ta cannibal là gì, một cách chính xác.”

1345: “Cannibal là người da đỏ ăn thịt người. Trong sách lịch sử Brazil có một bức tranh vẽ một người đang lột da một người Bồ Đào Nha để chuẩn

bị ăn thịt. Họ cũng ăn thịt các chiến binh thuộc các bộ lạc kẻ thù. Họ khác cannibal châu Phi, những kẻ thích ăn thịt các nhà truyền giáo để râu.”

1346: Ông người Bồ cười sáng sặc, một trận cười tôi chưa từng nghe thấy ở một người Brazil nào.

1347: “Cháu thật vô giá, nhóc ạ. Nhiều khi cháu làm ta cười muốn sái quai hàm.”

1348: Rồi ông nhìn tôi nghiêm túc.

“Nói ta nghe xem nào, nhóc, cháu mấy tuổi rồi?”

“Tuổi giả vờ hay tuổi thật ạ?”

1349: “Tất nhiên là tuổi thật chứ. Ta không muốn có một người bạn nói dối.”

“Vậy thì thế này ạ: thật ra cháu năm tuổi. Nhưng cháu giả mình đã sáu tuổi, nếu không mọi người sẽ không cho cháu đi học.”

1350: “Sao họ lại để cháu đi học sớm thế?”

1351: “Ha! Mọi người đều muốn không bị cháu quấy rầy trong vài giờ. Ông có biết carborundum là gì không ạ?”

1352: “Sao cháu biết từ đó?”

Tôi thọc tay vào túi quần, mò mẫm trong đồng sỏi, súng cao su, thẻ bài, cái cù quay và những viên bi.

1353: “Đây ạ.”

Tôi giơ cái mặt trang trí đồng hồ khắc hình đầu người da đỏ lên. Một người da đỏ Bắc Mỹ gắn lông chim trên tóc. Từ đó được viết ở đằng sau mặt trang trí đồng hồ.

1354: Ông lật lật cái mặt trang trí đồng hồ trong tay.

“E là ta cũng không biết. Cháu tìm thấy vật này ở đâu?”

1355: “Nó là từ chiếc đồng hồ bỏ túi của cha cháu. Chiếc đồng hồ có sợi dây gắn cái mặt này ở một đầu, chắc là để treo đồng hồ. Cha bảo cái đồng

hồ đó sẽ là tài sản thừa kế của cháu.

[1356](#): Nhưng rồi cha cần tiền và phải bán nó đi. Chiếc đồng hồ đẹp lắm lắm. Cha cháu cho cháu phần còn lại của vật thừa kế, chính là cái này.

[1357](#): Cháu cắt cái dây đi vì nó có mùi lạ lạ.”

[1358](#): Ông lại vuốt tóc tôi.

[1359](#): “Cháu là một thằng bé phức tạp, nhưng ta phải thú nhận rằng cháu khiến cho trái tim già nua này tràn ngập niềm vui. Thật đấy. Bây giờ chúng ta đi nhé?”

[1360](#): “Tuyệt quá ạ. Nhưng thêm một chút nữa thôi. Cháu cần nói một điều rất quan trọng, thưa ông.”

[1361](#): “Nói đi.”

“VẬY là chúng ta là bạn bè đích thực, phải không ạ?”

“Đúng thế.”

“Ngay cả chiếc xe này cũng có một nửa là của cháu, đúng không ạ?”

[1362](#): “Một ngày nào đó nó sẽ là của cháu, toàn bộ.”

“Chỉ là...”

Thật khó nói thành lời.

“Nói đi... Có chuyện gì thế? Cháu có bị nuốt mất lưỡi đâu...”

[1363](#): “Ông sẽ không giận chứ?”

“Tất nhiên là không.”

“Có hai điều cháu không thích ở tình bạn của chúng ta.”

Nhưng chuyện này không dễ nói như tôi tưởng.

[1364](#): “Đó là gì?”

“Thứ nhất, nếu chúng ta là bạn tốt như vậy thì tại sao lúc nào cháu cũng phải thưa ông” hoặc thưa ông Manuel”?”

[1365](#): Ông bật cười.

“Cháu có thể gọi ta như thế nào tùy thích.”

1366: “Chỉ là cháu không biết phải gọi ông là gì khi cháu kể với Pinkie về ông. Ông không bực mình chứ ạ?”

1367: “Sao ta lại bực mình kia chứ? Đó là một đ`ề nghị hợp lý mà. Pinkie là ai mà ta chưa bao giờ nghe nói đến nhỉ?”

1368: “Pinkie là Bạn Yêu ạ.”

“Vậ, Bạn Yêu là Pinkie và Pinkie là Bạn Yêu. Ta vẫn chưa hiểu.”

“Pinkie là cây cam nhỏ của cháu. Còn Bạn Yêu là tên gọi thân mật của nó.”

1369: “Vậ là cháu có một cây cam nhỏ tên là Pinkie.”

1370: “Nó đặc biệt lắm ạ. Nó trò chuyện với cháu, biến thành con ngựa, phiêu lưu cùng với bọn cháu. Với Buck Jones, Tom Mix...”

1371: Fred Thompson... Ông có thích Ken Maynard không?” (Lược bớt từ “thưa ông” đi thì có vẻ kỳ kỳ, nhưng tôi đã quyết định r`õ.

1372: Ông phác một cử chỉ như muốn nói ông không biết gì về những chàng cao bồi miền Tây.

1373: “Hôm nọ Fred Thompson giới thiệu cháu với ông ấy. Cháu thực sự thích chiếc mũ bằng da thú ông ấy đội. Nhưng cháu không nghĩ ông ấy biết cười.”

1374: “Ái chà, tiếp tục đi, bởi vì thế giới trong cái đầu bé nhỏ của cháu khiến ta bối rối quá. Đi ều thứ hai là gì nhỉ?”

1375: “Chuyện này còn khó nói hơn ạ. Nhưng vì cháu đã nói chắc đến chuyện thưa ông” mà ông không bực mình... Cháu không thích tên ông lắm. Thực ra không phải là cháu không thích, nhưng nói giữa bạn bè với nhau nhé, nó hơi..

1376: “Lạ Chúa, sao nào?”

“Ông nghĩ cháu có thể gọi ông là Valadares không?”

Ông ngẩng nghĩ một lát r`õ mỉm cười.

“Không, có vẻ không thích hợp cho lắm.”

[1377](#): “Cháu cũng không thích cái tên Manuel. Ông không biết cháu tức giận như thế nào khi cha cháu kể những chuyện tiếu lâm của Bồ Đào Nha và nói Manuel thế này, Manuel thế nọ”. Ông có thể nói rằng đờkhốn kiếp ấy chưa bao giờ có một đứa bạn người Bồ..”

[1378](#): “Cháu vừa nói gì cơ?”

“Rằng cha cháu kể những chuyện tiếu lâm của Bồ Đào Nha ư?”

“Không. Sau đó cơ. Từ thô tục gì đó cơ.”

“Đờkhốn kiếp” cũng tệ như đờchó đẻ” ạ?”

“Cũng gần như thế.”

[1379](#): “Thế thì cháu sẽ cố gắng không nói từ đó nữa... Vậy, ông nghĩ sao ạ?”

[1380](#): “Cháu nói xem nào. Cháu có phương án r ồi chứ? Cháu không muốn gọi ta là Valadares, và có vẻ như cháu cũng không muốn dùng cái tên Manuel.”

[1381](#): “Cháu thích một cái tên.”

“Tên gì?”

Tôi trưng ra bộ mặt xác xược nhất tr ần đời.

“Là cái tên mà ông Ladislau và những người khác gọi ông ở tiệm bánh ngọt ấy.”

[1382](#): Ông dứ dứ nắm đấm, làm bộ tức giận.

“Này, cháu là kẻ vênh váo nhất ta từng biết đấy. Cháu muốn gọi ta là ông Bồ” chứ gì?”

[1383](#): “Đó là cái tên hay dành cho một người bạn mà.”

“Cháu chỉ muốn có vậy thôi phải không? Thế thì được thôi. Giờ chúng ta đi đâu nào?”

[1384](#): Ông khởi động xe và tr ầm ngâm lái đi. R ồi ông thò đầu ra ngoài cửa sổ, ngó trước ngó sau khắp phố. Không một bóng người.

[1385](#): Ông mở cửa xe và nói, “Xuống xe nào.”

Tôi nghe lời, bước theo ông ra phía sau xe. Ông chỉ vào chiếc lớp dự

phòng.

1386: “Nào, bám chặt vào đây. Và cẩn thận nhé.”

Tôi đứng trong tư thế bám càng, vui hết nấc. Ông leo lên xe và lái đi thật chậm. Năm phút sau, ông dừng lại và ra khỏi xe để xem tôi có ổn không.

1387: “Thích không?”

“Như mơ ấy ạ.”

“Chà, như vậy đủ rồi. Đi thôi nào, kéo muộn đấy.”

Đêm dịu dàng buông xuống và lũ dế xa xa đang hát trong đám táo gai, báo hiệu mùa hè sắp đến.

1388: Chiếc xe vẫn chạy rì rì.

“Chắc. Từ giờ trở đi chúng ta sẽ không nhắc đến chủ đề này nữa. Được không?”

“Nhất trí ạ.”

“Ta rất muốn biết lúc về nhà, cháu sẽ giải thích là cháu đã ở đâu suốt khoảng thời gian này.”

1389: “Cháu đã tính đâu vào đấy cả rồi. Cháu sẽ nói cháu đi học giáo lý. Hôm nay là thứ Năm phải không ạ?”

1390: “Cháu đúng là vẫn chứng nào tật nấy. Chuyện gì cháu cũng kiếm được có.”

1391: Tôi nhích lại gần ông và ngả đầu lên cánh tay ông.

1392: “Ông Bờ ơi!”

“Sao?”

“Cháu chẳng muốn xa ông chút nào, ông biết không?”

“Tại sao?”

1393: “Bởi vì ông là người tốt nhất trên đời. Không ai đối xử tệ với cháu khi cháu ở bên ông và cháu cảm thấy trong tim cháu có một mặt trời hạnh phúc.”

1394: HAI TRẬN ĐÒN NHỚ ĐỜI

[1395](#): Em gấp lại ở chỗ này. Nào, lấy dao và cắt giấy theo nếp gấp này đi.”

[1396](#): Âm thanh lưỡi dao cùn cắt giấy vang lên.

[1397](#): “Bây giờ phết hồ dán lên, chỉ dán chông lên một tí thôi, để cái mép đó rộng một chút. Như thế này này.”

[1398](#): Tôi đang ngồi bên cạnh Totoca, học cách làm quả cầu. Dán hồ xong xuôi, Totoca kẹp quả cầu lên dây phơi quần áo.

[1399](#): “Khi nào nó khô hẳn rồi em mới làm cái miệng. Hiểu chưa, đồ đần?”

“Rồi ạ.”

[1400](#): Chúng tôi ngồi đó trên bậc cửa sau nhìn quả cầu sắc sỡ - phải mất một lúc lâu nó mới khô. Totoca, trong vai một chuyên gia tự phong, tiếp tục giải thích, “Em chỉ nên thử làm một quả cầu nhiều mảnh khi đã thông thạo cách làm. Mới đầu em chỉ nên làm quả cầu hai mảnh thôi vì như thế dễ hơn.”

[1401](#): “Totoca, nếu em tự làm một quả cầu thì anh làm cái miệng cho em được không?”

“Còn tùy.”

[1402](#): Đây là cách anh ấy đang cố mặc cả, muốn moi bớt bộ sưu tập bi hoặc thẻ bài đang tăng lên một cách nhanh chóng đến mức khó hiểu của tôi.

[1403](#): “Thôi được rồi, Totoca, em sẽ đánh nhau thay anh khi nào anh nhò.”
“Được. Anh sẽ làm cho em cái đầu tiên miễn phí, nhưng nếu em không học được cách làm, thì những cái khác đầu phải đổi thứ gì đó nhé.”

[1404](#): “Đồng ý.”

Tôi thề với chính mình rằng tôi sẽ học ra học để anh không bao giờ nhúng tay vào những quả cầu của tôi nữa.

[1405](#): Sau đó tôi không thể gạt bỏ hình ảnh quả cầu ra khỏi đầu mình được. Tôi phải có quả cầu của “chính mình”. Cứ tưởng tượng xem ông Bô sẽ

hãnh diện như thế nào khi ông biết khả năng của tôi. Sự khâm phục của Pinkie khi nó nhìn thấy quả cầu đựng đưa trên tay tôi...

[1406](#): Ý nghĩ đó choán hết tâm trí tôi, vậy nên tôi nhét bi và mấy cái thẻ bài trùng vào đây các túi quần và đi ra phố. Tôi sẽ bán rẻ chúng để mua ít nhất hai tờ giấy lụa.

[1407](#): “Mọi người chú ý! Một xu năm viên bi đây. Vừa mới vừa đẹp đây!”
Chẳng có gì xảy ra.

[1408](#): “Một xu mười thẻ bài đây. Bạn sẽ không thể mua rẻ thế ở cửa hàng của bà Lota đâu.”

[1409](#): Chẳng có gì xảy ra. Không đứa trẻ nào có tiền. Tôi đi khắp đường Progresso rao bán bi và thẻ bài. Tôi gần như chạy lóc cóc khắp đường Barão de Capanema, nhưng chẳng có gì xảy ra. Nhà bà tôi ư? Tôi cũng đã đến đó nhưng bà không quan tâm.

[1410](#): “Bà chẳng muốn thẻ bài, cũng chẳng muốn bi. Cháu cứ giữ lấy chúng thì hơn. Bởi vì thế nào mai cháu cũng sẽ lại đến hỏi ta có mua chúng không.”

[1411](#): Bà hiển nhiên chẳng có đồng nào.
Tôi lại ra ngoài phố và nhìn xuống chân. Chân tôi bần thỉu vì cuộc bộ nhồi nhét trên những đường phố bụi bặm. Tôi nhìn vầng mặt trời đang bắt đầu lặn. Chính lúc này, phép màu xảy ra.

[1412](#): “Zezé! Zezé!”
Biriquinho chạy như điên về phía tôi.

[1413](#): “Tớ tìm cậu khắp nơi. Cậu đang bán à?”
Tôi lắc lắc hai túi quần, xóc xóc đồng bi.
“Ngồi xuống đi.”
Chúng tôi ngồi xuống và tôi rải mớ hàng rong của mình lên mặt đất.

[1414](#): “Bao nhiêu?”
“Một xu năm viên bi và cũng với giá đó được mười thẻ bài.”

“Giá cao quá.”

1415: Nó nói thế khiến tôi bực mình. Đồ cướp giết chết tiệt! Gì mà “quá cao” trong khi với cái giá tôi đưa ra, ai cũng chỉ bán cho năm tấm thẻ bài và ba viên bi thôi? Tôi thu toàn bộ mớ hàng bỏ vào túi.

1416: “Đợi đã. Tôi chọn được không?”

“Cậu có bao nhiêu tiền?”

“Ba xu. Tôi có thể tiêu hai.”

“Thôi được, vậy thì tôi có thể đưa cho cậu sáu viên bi và mười hai tấm thẻ bài.”

1417: Tôi chạy như bay vào quán Đói Khổ. Không ai còn nhớ cảnh đó nữa. Chỉ có ông Orlando ở đó, đang tán gẫu tại quầy.

1418: Khi còi nhà máy vang lên, mọi người đều tới đó uống và ta thậm chí chẳng thể vào trong được.

1419: “Ông có giấy lụa không, thưa ông?”

“Nhóc có tiền hả? Nhóc không được thêm gì vào hóa đơn của cha nhóc đâu.”

1420: Tôi không tự ái. Tôi chỉ chìa hai xu cho ông xem.

“Ta chỉ có giấy hồng và giấy màu cam thôi.”

“Chỉ có thể thôi ạ?”

1421: “Vào mùa diều, bọn trẻ chúng bây đã vét sạch mọi thứ ta có rồi còn gì. Nhưng có quan trọng gì đâu nhỉ? Màu gì mà diều chẳng bay cơ chứ, đúng không?”

1422: “Nhưng đây không phải để làm diều đâu ạ. Cháu định làm quả cầu đầu tiên trong đời. Cháu muốn quả cầu đầu tiên của cháu phải là quả đẹp nhất trên đời.”

1423: Không còn thì giờ nữa. Nếu đến cửa hàng bách hóa của ông Chico Franco, tôi sẽ mất ối thời gian.

1424: “Cho cháu lấy đi ạ.”

Bây giờ mọi chuyện sẽ khác. Tôi đặt một chiếc ghế cạnh bàn và giúp Vua Luís ng ẩ lên ghế để nó có thể quan sát được.

1425: “Nào, em giữ yên lặng nhé, được không? Anh Zezé sẽ làm một thứ rất phức tạp. Khi nào em lớn, anh sẽ dạy em làm mà không đòi công xá gì hết.”

1426: Trời chóng tối, mà việc thì vẫn còn. Tiếng còi nhà máy vang lên. Tôi phải làm khẩn trương mới được. Jandira đã xếp đĩa lên bàn r ỗ. Chị muốn cho chúng tôi ăn trước để chúng tôi không làm phiền người lớn.

1427: “Zezé! Luís!”

Chị gào lên như thể chúng tôi đang ở tận Murundu. Tôi giúp Luís xuống khỏi ghế và nói, “Em ra đi. Anh sẽ ra ngay đây.”

“Zezé! Đi ra đi, nếu không sẽ có chuyện đấy.”

“Em ra đây!”

1428: Mụ phù thủy này đang khó ở. Chắc chắn chị đã cãi nhau với một trong những người bạn trai của chị. Người ở cuối phố hoặc người ở đầu phố.

1429: Bông đâu, cứ như thể cố ý, h ồ d ản thì đang khô còn bột lại dính vào ngón tay tôi, khiến tôi thật khó xoay sở.

1430: Tiếng gào của chị tôi lại càng to hơn. Hầu như không còn chút ánh sáng nào để soi cho tôi làm việc.

1431: “Zezé!”

Đây đã là giọt nước tràn ly. Jandira tức điên.

“Mày nghĩ tao là người h ầu của mày hả? Ra ăn mau!”

1432: Chị chạy vào phòng khách, túm tai kéo tôi vào bếp và xô tôi vào bàn. Hành động đó khiến tôi nổi điên.

1433: “Em sẽ không ăn. Không ăn. Không ăn. Em muốn làm cho xong quả c ầu.”

[1442](#): Thế là Totoca bắt đầu vả vào mặt tôi - vào mắt, mũi và miệng. Nhất là miệng.

[1443](#): May cho tôi là Glória đã nghe thấy tiếng ồn ào. Chị ở bên hàng xóm, đang tán gẫu với cô Rosena thì nghe thấy tiếng kêu gào bên chạy vội về. Chị xộc vào phòng khách như một cơn gió mạnh.

[1444](#): Không ai động gì đến chị và khi nhìn thấy mặt tôi be bét máu, chị gạt Totoca sang một bên và cũng đẩy cả Jandira ra ngoài, không màng đến chuyện Jandira là chị cả. Tôi nằm sõng soài trên sàn, g ãn như không mở nổi mắt, thở khò khè. Chị đưa tôi vào phòng ngủ.

[1445](#): Tôi không khóc, nhưng Vua Luís đã trốn trong phòng mẹ và đang gào toáng lên, sợ hãi vì họ đánh tôi dữ quá.

[1446](#): Glória chửi rủa.

“R ồi sẽ có ngày các người giết chết đứa bé này mất và r ồi sẽ thế nào nữa hả, đ ò quái vật không tim?”

[1447](#): Chị đặt tôi nằm xuống giường và đi lấy bát nước muối thần thánh. Totoca ngượng ngừng bước vào. Glória đẩy anh ra.

[1448](#): “Xéo đi, đ ò hèn!”

“Chị không nghe thấy nó gọi Jandira là gì à?”

[1449](#): “Nó chẳng làm gì nên tội. Các người đã khiêu khích nó. Khi tôi rời nhà thì nó vẫn đang lặng lẽ làm quả c ãu. Các người thật nhẫn tâm. Sao các người có thể đánh em ruột mình tàn tệt như vậy?”

[1450](#): Lúc chị lau máu cho tôi, tôi nhớ một mảnh răng gãy vào cái bát tô. Đi ầu đó đã làm ngọn núi lửa phun trào.

[1451](#): “Nhìn xem mày đã làm gì đi, đ ò hèn. Khi muốn đánh nhau thì mày sợ mất vía, phải chạy đi nhờ nó. Đ ò thỏ đế! Chín tuổi r ồi mà mày vẫn đái d ãm.

[1452](#): Tao sẽ cho mọi người thấy cái đem của mày, những bộ quần áo ngủ ướt sũng mày giấu trong ngăn kéo mỗi buổi sáng.”

[1453](#): Rồi chị đuổi tất cả mọi người ra khỏi phòng và chốt cửa lại. Chị bật đèn lên vì trời đã tối. Chị cởi áo sơ mi của tôi ra và ngoi lau máu và vết thương trên người tôi.

[1454](#): “Đau không, bé con?”

“Đau lắm.”

“Chị sẽ rất nhẹ tay, bé cưng của chị. Nhóc phải nằm sấp một lúc để vết thương mau khô, nếu không quần áo nhóc sẽ dính vào vết thương và sẽ đau lắm đấy.”

[1455](#): Nhưng mặt tôi mới gọi là đau. Nó nhức nhối vì đau và vì tức giận trước sự tàn nhẫn vô cớ như thế.

[1456](#): Khi tình hình khá hơn chút, chị nằm xuống bên tôi, vuốt tóc tôi.

[1457](#): “Chị thấy đấy, Gló. Em chẳng làm gì cả. Khi đáng bị đánh thì em chấp nhận. Nhưng đằng này em chẳng làm gì nên tội.”

[1458](#): Chị nuốt khan.

“Nhưng buồn nhất là quả cầu của em. Nó trông đẹp lắm. Cứ hỏi Luís mà xem.”

[1459](#): “Chị tin em. Nó đẹp thật. Nhưng đừng lo. Ngày mai chúng ta sẽ đến nhà bà và mua một ít giấy lụa. Chị sẽ giúp em làm quả cầu đẹp nhất trần đời. Đẹp đến mức các vì sao cũng phát ghen.”

[1460](#): “Chẳng ích gì đâu, Gló. Chị chỉ làm quả cầu đầu tiên đẹp thôi. Khi quả đầu tiên đã không thành, thì chị chẳng bao giờ làm tử tế lần nữa được hoặc chị sẽ chẳng bao giờ muốn làm lại nữa.”

[1461](#): “Một ngày nào đó... Một ngày nào đó... Chị sẽ đưa em đi thật xa khỏi cái nhà này. Chúng ta sẽ sống...”

[1462](#): Chị bỗng ngừng lời. Chắc hẳn chị đã nghĩ đến nhà bà, nhưng ở đó cũng giống như địa ngục thôi. Chính vào lúc đó, chị quyết định bước vào thế giới của cây cam và những ước mơ của tôi.

[1463](#): “Chị sẽ đưa em đến sống ở trang trại của Tom Mix hoặc của Buck Jones.”

[1464](#): “Nhưng em thích Fred Thompson hơn.”

“Vậy thì chúng ta sẽ đến đó.”

Và, hoàn toàn bất lực, chị em tôi bắt đầu khóc lặng lẽ cùng nhau...

[1465](#): Dù nhớ ông Bồn nhưng đã hai ngày rồi tôi không gặp ông. Tôi thậm chí không được phép đến trường. Người nhà tôi không muốn ai nhìn thấy dấu vết của sự tàn bạo trên người tôi.

[1466](#): Ngay khi mặt bớt sưng và môi lành lại, tôi sẽ quay trở lại nếp sinh hoạt bình thường. Mấy ngày liền, tôi cùng em trai ngồi bên Pinkie, mà chẳng buồn nói chuyện. Tôi sợ tất cả.

[1467](#): Cha mẹ sẽ đánh tôi như tử nếu tôi lặp lại những gì tôi đã nói với Jandira. Giờ tôi thậm chí còn sợ cả thờ. Tốt nhất nên trú ẩn dưới cái bóng khiêm tốn của cây cam, nhìn khắp các ngọn núi trên những tấm thẻ bài ông Bồn đã cho tôi và kiên nhẫn dạy Vua Luís chơi bi.

[1468](#): Nó hơi lóng ngóng, nhưng cuối cùng cũng biết chơi.

[1469](#): Tôi nhớ ông Bồn lắm. Ông hẳn thấy lạ vì tôi không đến gặp ông và nếu biết nơi tôi sống, có lẽ ông đã tới tìm tôi. Đôi tai tôi nhớ da diết giọng Bồn Đào Nha trầm trầm của ông và cách ông luôn gọi tôi là cháu.

[1470](#): Cô Cecília Paim đã nói với tôi rằng muốn gọi người khác là cháu thì ta phải thực sự hiểu được văn phạm. Con mắt tôi mong mỏi được nhìn thấy khuôn mặt rám nắng của ông, bộ đồ tối màu hoàn hảo, cổ áo sơ mi luôn cứng như thể vừa được lấy từ trong tủ, chiếc áo gi lê kẻ ca rô và thậm chí cả những chiếc khuy vàng cài tay áo của ông.

[1471](#): Nhưng tôi sẽ nhanh chóng khá lên. Trẻ con thường mau lành các vết thương, ấy là người ta nói thế. Tối hôm đó cha tôi không ra ngoài.

[1472](#): Không ai khác ở nhà, trừ Luís, đã ngủ khi. Mẹ tôi có lẽ đang trên đường từ thành phố về. Đôi khi mẹ tặng ca tại xưởng dệt và chúng tôi chỉ gặp mẹ vào Chủ nhật.

[1473](#): Tôi quyết định ở gần cha, vì như thế tôi sẽ không thể bày trò nghịch ngợm. Cha đang ngồi trên ghế bập bênh thất thần nhìn bức tường. Mặt cha luôn lởm chởm râu ria.

[1474](#): Áo sơ mi của cha luôn bẩn kinh lên được. Có lẽ cha không đi chơi bài với bạn bè vì không có tiền. Tôi nghiệp cha, chắc cha buồn lắm khi thấy mẹ phải đi làm để trang trải sinh hoạt phí.

[1475](#): Lalá cũng đã đi làm ở nhà máy rồi. Chắc bây giờ tìm việc khó lắm, và thật chẳng dễ dàng gì khi luôn về nhà trong tâm trạng thất vọng sau khi nghe mãi một câu trả lời, “Chúng tôi cần người trẻ hơn.”

[1476](#): Ngồi trên bậc cửa, tôi đếm những con thạch sùng nhỏ màu trắng trên tường và chốc chốc lại liếc nhìn cha. Không kể lần này, lần duy nhất tôi thấy cha có vẻ buồn như vậy là vào buổi sáng Giáng sinh ấy. Tôi cần làm gì đó cho cha.

[1477](#): Có lẽ tôi có thể hát cho cha nghe. Tôi có thể hát rất êm ái và chắc hẳn cha sẽ vui lên chút ít. Tôi hát thử trong đầu và nhớ lại bài hát mới đây nhất ông Arioaldo đã dạy tôi.

[1478](#): “Bài Tango”; bài tango là một trong những bài hát hay nhất mà tôi từng nghe. Tôi bắt đầu hát khe khẽ.

[1479](#): Đêm nay tôi muốn một người đàn bà trần truồng
Tôi muốn nàng không mảnh vải che thân...
Tôi muốn thấy nàng trong ánh trăng rằm
Tôi muốn cơ thể nàng hoàn toàn thuộc về tôi...
“Zezé!”

“Vâng, sao vậy cha?”

[1480](#): Tôi vội đứng dậy. Cha chắc hẳn thích bài hát đó lắm và muốn tôi đến gần hơn nữa để hát cho cha nghe.

“Mày đang hát gì thế?”

Tôi hát lại lần nữa.

Đêm nay tôi muốn một người đàn bà trần truồng...

Ai dạy mày bài đó?

[1481](#): Mắt cha long lên sòng sọc, như thể cha sắp phát điên.

[1482](#): “Ông Ariovaldo.”

“Tao đã nói với mày tao không muốn mày đến gần gã đó kia mà.”

Cha đâu có nói thế. Tôi thậm chí không nghĩ cha biết tôi là người hát bè cho một ca sĩ.

[1483](#): “Hát lại xem nào.”

“Đó là một bài tango nổi tiếng đấy cha.”

Đêm nay tôi muốn một người đàn bà trần truồng...

Một cái tát cực mạnh giáng xuống mặt tôi.

[1484](#): “Hát lại.”

Đêm nay tôi muốn một người đàn bà trần truồng...

Một cái tát nữa, một cái nữa và một cái nữa. Nước mắt tôi bỗng nhiên trào ra.

“Hát đi, hát tiếp đi.”

Đêm nay tôi muốn một người đàn bà trần truồng...

[1485](#): Tôi hầu như không thể cử động mặt; mặt tôi bị đánh từ bên này lệch sang bên kia. Tôi mở mắt ra nhưng rồi lại phải nhắm lại vì ảnh hưởng của những cú đánh. Tôi không biết mình nên dừng lại hay phải nghe lệnh cha...

[1486](#): nhưng trong đống đau tôi đã quyết định một điều rằng đây sẽ là trận đòn cuối cùng của tôi, dù nó có nghĩa rằng tôi phải chết.

[1487](#): Khi cha dừng tay một lát và ra lệnh cho tôi hát lại, tôi không làm theo. Tôi nhìn cha bằng ánh mắt coi thường và nói, “Đồ giết người! Tiếp tục đi, giết tôi đi. Cha sẽ bị trừng phạt thích đáng ở trong tù!”

[1488](#): Đến lúc đó cha mới đứng dậy khỏi ghế, giập sôi máu. Cha tháo chiếc thắt lưng có hai khoen kim loại của mình ra và bắt đầu mắng chửi sa sả. Cha bảo nếu tôi nói năng với cha theo cách đó thì tôi đúng là đờchó, đờ sống chật đất, đờ vô tích sự.

[1489](#): Cha lấy thắt lưng làm roi quất đen đét lên người tôi. Tôi có cảm giác nó có cả ngàn ngón tay có thể đánh khắp người tôi. Tôi ngã xuống sàn và co mình lại trong một góc sát tường.

[1490](#): Tôi tin chắc cha sắp giết chết tôi. Tôi vẫn ý thức được khi Glória đến cứu tôi. Glória, người duy nhất có mái tóc vàng giống tôi.

[1491](#): Glória, người không ai động đến. Chị túm lấy tay cha ngăn cú đánh.

[1492](#): “Cha ơi. Cha ơi. Cứ đánh con đi, vì Chúa, nhưng đừng đánh đứa trẻ này nữa.”

[1493](#): Cha ném chiếc thắt lưng lên bàn và đưa tay bưng mặt. Cha khóc cho chính mình và cho tôi.

[1494](#): “Cha mất trí rồi. Cha cứ tưởng nó đang chế giễu cha. Hồn xược với cha.”

[1495](#): Khi Glória đỡ tôi từ sàn nhà dậy, tôi ngất đi.

[1496](#): Tỉnh lại, tôi sốt hãn hập. Mẹ và Glória đang ngồi bên giường thủ thỉ nói chuyện với tôi. Nhiều người đang đi lại trong phòng khách.

[1497](#): Thậm chí bà tôi cũng đã được gọi tới. Mọi cử động đều khiến tôi đau toàn thân, về sau tôi được biết mọi người đã định gọi bác sĩ, nhưng chuyện đó xem chừng không được hay ho cho lắm.

[1498](#): Glória mang cho tôi chút nước xuyết chị nấu và cố đút cho tôi vài thìa. Tôi gần như không thở nổi, chứ đừng nói là nuốt. Tôi chỉ muốn ngủ và mỗi lần tôi tỉnh dậy, đau đớn lại giảm đi một chút.

[1499](#): Nhưng mẹ và Glória vẫn túc trực bên tôi. Mẹ ở bên tôi cả đêm và chỉ dậy ngay trước khi ánh bình minh ló rạng để chuẩn bị đi làm. Khi mẹ vào chào tạm biệt, tôi ôm cổ mẹ.

[1500](#): “Sẽ ổn thôi, con trai. Mai con sẽ khỏi thôi.”
“Mẹ ơi...”

Tôi lẩm bẩm thốt ra câu nói có lẽ là lời buộc tội nặng nề nhất đối với cuộc đời mình.

[1501](#): “Mẹ ơi, đáng lẽ con không nên được sinh ra trên đời này. Đáng lẽ con nên giống như quả cầu của con...”
Mẹ bu ãn bã vuốt tóc tôi.

[1502](#): “Ai đã ở trên đời, thì tức là người đó đâu xứng đáng được sinh ra con ạ. Con cũng thế. Chỉ thỉnh thoảng con mới hư thôi, Zezé.”

[1503](#): MỘT ĐỀ NGHỊ LẠ LÙNG NHƯNG LỊCH SỰ

[1504](#): Tôi mất một tuần mới bình phục hoàn toàn. Nỗi bu ãn trong tôi không bắt ngu ãn từ đau đớn hay những cú đánh. Ở nhà, mọi người bắt đầu đối xử với tôi tốt đến mức có phần hơi kỳ.

[1505](#): Nhưng một cái gì đó đã mất. Một cái gì đó quan trọng có thể khiến tôi trở lại là chính mình, khiến tôi có thể tin vào người khác, tin rằng họ là người tốt. Tôi trở nên câm lặng, thờ ơ, g ãn như lúc nào cũng ng ãi bên Pinkie, thất th ãn nhìn thế giới xung quanh.

[1506](#): Tôi không nói chuyện với Pinkie, cũng chẳng nghe những câu chuyện của nó. Hầu hết thời gian, tôi để em trai ng ãi cùng mình. Tôi chơi trò cáp treo với nó, trò mà nó thích, và để nó đẩy cả trăm chiếc cúc giả làm toa cáp treo lên xuống cả ngày.

[1507](#): Tôi nhìn nó chứa chan trù mễn, bởi vì khi còn nhỏ, cũng giống nó, tôi thích trò chơi đó lắm.

[1508](#): Glória thấy lo cho sự câm lặng của tôi. Chị đặt xấp thẻ bài và cái túi bi của tôi ở bên cạnh tôi, nhưng nhiều khi tôi còn chẳng bu ãn nhúc nhích.

Tôi không thích đi xem phim hay đi đánh giày.

1509: Sự thực là, tôi không thể chiến thắng nỗi đau trong lòng. Nỗi đau của một sinh vật nhỏ bé bị đánh đập tàn nhẫn mà không biết lý do tại sao.

1510: Glória hỏi về những người bạn tưởng tượng của tôi.
“Họ không còn ở đây nữa. Họ đi xa rồi.”

Tôi muốn nói đến Fred Thompson và những người bạn khác.

1511: Nhưng chị không biết cuộc cách mạng đang diễn ra trong tôi. Không biết đi đâu tôi đã quyết định. Tôi đã đổi những cuốn phim.

1512: Tôi không còn dính dáng gì đến những chàng cao bồi và người da đỏ nữa. Từ giờ trở đi tôi chỉ muốn xem phim tình cảm, với thật nhiều nụ hôn và những cái ôm, trong đó mọi người đều yêu quý nhau. Vì tôi chẳng được tích sự gì, sinh ra chỉ để bị đánh đập thôi, nên ít nhất tôi có thể xem những người khác yêu quý nhau.

1513: Rồi cũng đến ngày tôi có thể đi học trở lại. Tôi đi, nhưng không đến trường. Tôi biết một tuấn tử vừa qua ông Bôhân đã đợi tôi trong chiếc xe hơi “của chúng tôi” và có thể đã bỏ cuộc.

1514: Tất nhiên, ông sẽ chỉ bắt đầu đợi trở lại khi tôi bảo ông làm vậy. Sự vắng mặt của tôi chắc hẳn khiến ông lo lắng lắm. Nhưng dù biết tôi ốm, ông cũng sẽ không đến tìm tôi.

1515: Chúng tôi đã hứa với nhau rồi; chúng tôi đã có một thỏa thuận bí mật. Không ai ngoài Chúa có thể biết về tình bạn của chúng tôi.

1516: Chiếc xe hơi đẹp đẽ của ông đang đỗ trước cửa tiệm bánh ngọt, đối diện nhà ga. Tia vui mừng đầu tiên lóe lên. Tim tôi đập rộn, được thôi thúc bởi niềm háo hức muốn gặp ông. Tôi sắp được gặp người bạn đích thực duy nhất của mình.

1517: Nhưng đúng lúc đó, tiếng còi tàu lạnh lốt vọng tới từ nhà ga, khiến tôi nổi da gà. Đó là con tàu Mangaratiba. Dĩ đội, kiêu hãnh, chủ soái của những đường ray.

[1518](#): Nó chạy qua, những toa tàu rùng rình phô ra trọn vẹn vẻ tráng lệ của mình. Hành khách ng ắ bên các ô cửa sổ đang nhìn ra ngoài. Tất cả những người đi du lịch đều vui vẻ.

[1519](#): Khi còn nhỏ, tôi thích ngắm nhìn đoàn tàu hỏa Mangaratiba chạy qua trong khi tôi vẫy tay rồi rít.

[1520](#): Tôi thường vẫy tay cho tới khi đoàn tàu mất hút phía chân trời. Bây giờ chính Luís đang trải qua giai đoạn đó.

[1521](#): Tôi nhìn quanh tiệm bánh ngọt và thấy ông đang ở đó. Ông ng ắ ở bàn cuối để có thể quan sát mọi người vào tiệm bánh, nhưng lúc đó ông đang nhìn về hướng khác. Ông không mặc áo khoác nhẹ và cũng không mặc chiếc áo gi lê kẻ ca rô đẹp để quen thuộc, để lộ cặp măng sét trắng tinh của chiếc áo sơ mi sạch sẽ.

[1522](#): Tôi bỗng cảm thấy yếu đến mức không thể đi nổi tới chỗ ông. Ông Ladislau khẽ mách ông.

“Ông B ời, nhìn xem ai kia.”

[1523](#): Ông từ từ quay đầu lại và nụ cười hạnh phúc nở trên gương mặt ông. Ông dang rộng cánh tay, ôm tôi một lúc lâu.

[1524](#): “Trái tim đã mách bảo ta rằng hôm nay cháu sẽ đến.”
R ắ ông nhìn tôi thật lâu.

[1525](#): “Thế nào, cháu đã ở đâu suốt thời gian vừa r ắ vậy?”

“Cháu bị ốm.”

Ông kéo một chiếc ghế ra.

“Ng ắ đi.”

[1526](#): Ông búng ngón tay gọi người phục vụ - vốn đã biết tôi thích gì. Nhưng khi anh ta đặt ly soda và bánh ngọt xuống trước mặt tôi, tôi thậm chí không động đến chúng. Tôi ng ắ đầu lên hai cánh tay khoanh lại và cứ ng ắ như thế, cảm thấy vừa yếu ớt vừa bu ần.

1527: “Cháu không muốn những món này à?”

Và bởi vì tôi không đáp, ông B ònâng cảm tôi lên. Tôi cắn chặt môi và mắt tôi dâng đầy nước mắt.

1528: “Có chuyện gì vậy, bé con? Kể cho người bạn già của cháu biết đi.”

“Cháu không thể. Không nói ở đây được.”

Ông Ladislau lắc đầu như thể không hiểu chuyện gì. Tôi quyết định nói một đi ầu.

1529: “Ông B ò, chiếc xe đó vẫn là xe ‘của chúng ta’ phải không ạ?”

“Ừ. Cháu vẫn không tin đi ầu đó sao?”

“Ông lái xe đưa cháu đi dạo một lúc được không?”

Lời đ ềnghị đó khiến ông ngạc nhiên.

“Được chứ, nếu cháu muốn.”

1530: Ông nhận thấy nước mắt tôi thậm chí còn giàn giụa hơn lúc trước, vậy nên ông nắm lấy cánh tay tôi, dẫn tôi ra xe và nhắc tôi ng ồi lên ghế phụ.

1531: Ông quay trở vào quán đ ể trả ti ền và tôi nghe thấy ông nói với ông Ladislau cùng những người khác.

1532: “Không ai trong gia đình thẳng bé đó hiểu nó. Tôi chưa từng thấy đứa trẻ nào nhạy cảm như thế.”

1533: “Ông B ò này, nói thật nhé. Ông thích thẳng nhóc đó thật r ồi.”

1534: “Còn hơn các anh tưởng tượng nhi ều. Nó là một đứa trẻ thông minh, tuyệt vời.”

1535: Ông trở lại xe và ng ồi vào ghế lái.

“Cháu muốn đi đâu nào?”

1536: “Cháu chỉ muốn rời khỏi đây. Chúng ta có thể đi ra con đường dẫn tới Murundu. Chỗ đó gần đây thôi và sẽ không tốn xăng lắm.”

1537: Ông bật cười.

“Chẳng phải cháu còn quá nhỏ để hiểu những vấn đề của người lớn ư?”

1538: Chúng tôi nghèo đến nỗi từ khi còn nhỏ xíu chúng tôi đã phải học cách để không làm lãng phí tiền bạc. Tất cả mọi thứ đều tốn tiền. Xăng không hề rẻ.

1539: Đọc quăng đường ngắn ngủi, ông không nói gì. Ông để tôi có thời gian bình tĩnh lại. Nhưng khi chúng tôi đã bỏ tất cả lại phía sau và khi phong cảnh trải ra như một tấm thảm tươi đẹp được dệt bởi những cánh đồng xanh, ông dừng xe, nhìn tôi mỉm cười với vẻ ân cần đủ để đền bù cho sự ân cần thiếu vắng nơi toàn bộ phần còn lại của thế giới.

1540: “Ông B ồ ơi, ông nhìn mặt cháu đi. Không, không phải mặt, mà nhìn mõm cháu cơ. Mọi người ở nhà bảo rằng cháu có mõm vì cháu không phải người mà là con vật, một người da đỏ Apinajé, đứa con của quý.”

1541: “Ta vẫn thích nhìn mặt cháu hơn.”

“Ôi, ông cứ nhìn kỹ đi. Ông có thấy mặt cháu vẫn còn sưng vì bị đánh không?”

1542: Đôi mắt ông B ồ chan chứa nỗi buồn và sự thương xót.

“Nhưng tại sao họ lại làm thế?”

1543: Tôi kể với ông mọi chuyện, không nói quá lên một chi tiết nào. Khi tôi kể xong, đôi mắt ông rơm rệ và ông im lặng một lúc lâu, không nói nên lời.

1544: “Nhưng đánh một đứa trẻ như cháu là sai. Cháu mới chưa đầy sáu tuổi. Chao ôi!”

1545: “Cháu biết tại sao lại thế. Cháu thật vô tích sự. Cháu xấu xa đến mức cứ đến Giáng sinh là chuyện ấy luôn xảy ra: đứa con của quý sinh ra trong tim cháu thay vì Chúa Hài Đồng!”

1546: “Vớ vẩn, cháu vẫn là một thiên thần bé bỏng mà. Cháu có thể hơi tinh nghịch một chút thôi.”

Ý nghĩ đó lại xuất hiện trong đầu tôi.

1547: “Cháu quá xấu xa, đáng lẽ cháu không nên được sinh ra trên đời này. Hôm nọ cháu đã nói thế với mẹ cháu.”

Lần đầu tiên tôi thấy ông nói lấp bắp.

“Cháu không nên nói thế.”

1548: “Cháu xin phép được nói với ông bởi vì đi đầu này thực sự quan trọng. Cháu biết thật đáng buồn vì ở tuổi ấy cha cháu không thể tìm được việc làm. Cháu biết chuyện đó đau khổ lắm.

1549: Mẹ cháu phải đi làm từ sớm tinh mơ để trang trải sinh hoạt phí. Mẹ làm việc ở xưởng dệt tại English Mill. Mẹ phải đeo đai vì bị thoát vị do bê ống sợi.

1550: Lala lớn rồi và dù học nhiều chị cũng phải đi làm ở nhà máy... Thật khủng khiếp. Nhưng cha đâu cần phải đánh cháu đến mức như thế.

1551: Hôm Giáng sinh, cháu đã hứa rằng cha có thể đánh cháu bao nhiêu tùy thích, nhưng lần này thì quá quắt lắm.”

1552: Ông nhìn tôi không chớp mắt, vẻ không tin nổi.

1553: “Trời ơi! Sao một đứa trẻ còn nhỏ như thế này mà đã hiểu và lo lắng về các vấn đề của người lớn như thế chứ. Ta chưa từng thấy chuyện như thế!”

1554: Ông cố gắng kiềm chế cảm xúc.

1555: “Chúng ta là bạn đúng không nào? Vậy hãy nói chuyện như hai người đàn ông nhé. Mặc dù, nói thực, đôi khi ta nổi da gà khi nói chuyện này chuyện kia với cháu. Trước hết, ta không nghĩ cháu nên chửi chị gái cháu như thế. Thực ra, cháu không bao giờ nên nói tục, cháu biết chứ?”

1556: “Nhưng cháu còn bé. Đó là cách duy nhất cháu có thể trả đũa.”

“Cháu có biết những từ đó có nghĩa gì không?”

Tôi gật đầu.

1557: “Vậy thì cháu không thể và không nên nói.”

Chúng tôi im lặng.

“Ông B ờ!”

“Sao vậy?”

“Ông không thích cháu nói tục đúng không?”

“Không, ta không thích.”

1558: “Vậy thì được, nếu cháu không chết, thì cháu hứa sẽ không nói tục nữa.”

“Tốt. Mà cháu nói chết nghĩa là sao?”

1559: “Cháu sẽ nói cho ông biết khi chúng ta đến đó.” Chúng tôi lại im lặng. Ông tr ần ngâm suy nghĩ.

1560: “Vì cháu tin tưởng ta, nhóc ạ, ta cần biết một đi ều khác nữa. Bài hát đó, bài tango ấy. Cháu có biết mình đã hát gì không?”

1561: “Cháu sẽ không nói dối ông. Cháu thực sự không chắc lắm. Cháu học bài đó bởi vì cháu học mọi thứ.

1562: Bởi vì nó là một bài hát hay. Cháu không để ý nó có nghĩa như thế nào. Nhưng cha đánh cháu thậm tệ, ông B ờ ạ.

1563: Nhưng cũng chẳng sao,” tôi sụt sịt. “Cháu sẽ giết ông ấy.”

1564: “Gì cơ, nhóc? Cháu sẽ giết cha cháu ư?”

1565: “Đúng vậy. Cháu đã bắt đầu r ồi. Không phải giết ông ấy có nghĩa là chop lấy khẩu súng lục của Buck Jones và bắn bùm! Không cần phải thế. Ông có thể giết một người nào đó trong trái tim ông. Không yêu người đó nữa. Và thế là một ngày nào đó người đó sẽ chết.”

1566: “Cháu có trí tưởng tượng thật lạ lùng,” ông nói, không thể che giấu cảm xúc đang xâm chiếm ông. “Nhưng chẳng phải cháu cũng đã nói sẽ giết ta đấy thôi?” ông nói tiếp.

[1567](#): “Đó là lúc đầu thôi. Nhưng sau đó cháu đã giết ông theo cách ngược lại. Cháu đã làm ông chết đi và sau đó ông tái sinh trong tim cháu.

[1568](#): Ông là người duy nhất cháu thích, ông B ồ ạ. Người bạn duy nhất cháu có. Không phải vì ông cho cháu thẻ bài, soda, kẹo và bi... Cháu xin thề đó là sự thật.”

[1569](#): “Nhưng mọi người đều yêu cháu. Mẹ cháu, thậm chí cha cháu. Chị cháu Glória, Vua Luís... Và cháu đã quên cây cam nhỏ của mình rồi ư? Pinkie... Cháu gọi nó là gì nhỉ?”

[1570](#): “Bạn Yêu ạ.”

“Vâng...”

“Giờ thì khác rồi, ông B ồ ạ. Thật ra, Bạn Yêu chỉ là một cây cam nhỏ thậm chí không có hoa... Nhưng không như ông. Ông là bạn cháu và đó là lý do tại sao cháu xin đi một vòng trên chiếc xe hơi của ‘chúng ta’, chiếc xe mà chẳng bao lâu nữa sẽ chỉ còn là của ông thôi. Cháu đến để từ biệt ông.”

[1571](#): “Từ biệt ư?”

“Vâng ạ. Ông thấy đấy, cháu chẳng được tích sự gì, cháu đã chán bị đánh đập và bị kéo tai rồi. Cháu sẽ không còn là một miệng ăn nữa...”

[1572](#): Tôi bắt đầu cảm thấy cổ họng tắc nghẹn. Tôi cần sự can đảm để nói nốt.

“Cháu sẽ bỏ trốn ư?”

“Không. Cả tuần nay cháu đã nghĩ về đi đầu này. Tối nay cháu sẽ ném mình xuống g ầm tàu Mangaratiba.”

[1573](#): Ông không nói một lời, chỉ ôm tôi thật chặt và an ủi tôi theo cái cách mà chỉ ông mới biết.

[1574](#): “Không được. Vì tình yêu của Chúa, đừng nói thế. Cháu có một cuộc đời tốt đẹp ở phía trước.

[1575](#): Với đầu óc và trí thông minh của cháu. Thật tội lỗi khi nói một đi đầu như thế! Từ nay trở đi ta không muốn cháu nghĩ đến chuyện đó hay nói về

nó nữa. Thế còn ta thì sao? Cháu không thích ta sao? Nếu cháu thích, và nếu cháu không nói dối, thì cháu không nên nói những đi ầu như thế.”

1576: Ông ngả người ra phía sau và nhìn vào mắt tôi. Ông lấy mu bàn tay lau nước mắt cho tôi.

1577: “Ta rất mến cháu, nhóc ạ. Mến cháu nhiều hơn cháu tưởng nhiều. Thôi nào, tặng ta một nụ cười đi.”

Tôi mỉm cười, cảm thấy nhẹ nhõm phần nào trước sự thú nhận của ông.

1578: “Chuyện này sẽ sớm trôi vào quên lãng thôi. Cháu sẽ trở thành bá chủ đường phố với những con đi ầu của cháu, sẽ là vua của trò chơi bi, là chàng cao b ỏi mạnh mẽ như Buck Jones... Mà này, ta có một ý này. Cháu có muốn biết đó là gì không?”

1579: “Có ạ.”

“Thứ Bảy này ta sẽ không đi Encantado thăm con gái ta. Con gái ta đã đi nghỉ ở Paquetá vài ngày với ch ồng nó. Vì thời tiết đang đẹp, ta định sẽ đi câu cá ở sông Guandu. Ta không có bạn câu và không biết cháu có thích đi cùng ta không.”

1580: Mắt tôi sáng lên.

“Ông sẽ cho cháu đi cùng ư?”

“Ừ, nếu cháu muốn. Cháu không bắt buộc phải đi đâu.”

Tôi trả lời bằng cách choàng tay quanh cổ ông, ôm ông thật chặt, áp má mình vào khuôn mặt đã được cạo nhẵn nhụi của ông. Chúng tôi cùng cười và chuyện bu ồm đã bắt đầu nhạt phai.

1581: “Ta biết một chỗ rất đẹp. Chúng ta có thể mang theo chút gì đó để ăn. Cháu thích gì nhất nào?”

“Ông đấy, ông B ờ ạ.”

“Ý ta là salami, trứng, chuối...”

1582: “Cháu thích tất cả. Ở nhà chúng cháu đã học được cách thích bất cứ thứ gì và thích tất cả mọi thứ.”

“Vậy chúng ta sẽ đi nhé?”

“Cháu sẽ mất ngủ vì nghĩ về chuyến đi đấy.”

1583: Nhưng có một vấn đề quan trọng phủ bóng đen lên niềm hạnh phúc của chúng tôi.

“Vậy cháu sẽ nói gì về việc vắng nhà cả ngày hôm đó?”

“Cháu sẽ bị ra lý do nào đó.”

“Nếu cháu bị bắt quả tang thì sao?”

1584: “Từ giờ đến cuối tháng không ai được phép đánh cháu. Mọi người đã hứa với Glória rồi, và không ai gây chuyện với Glória đâu. Trong gia đình chị ấy là người tóc vàng duy nhất giống cháu.”

1585: “Thật ư?”

“Thật. Họ chỉ có thể đánh cháu sau một tháng nữa, khi cháu đã bình phục hẳn.”

Ông khởi động xe và bắt đầu lái xe quay về

1586: “Vậy cháu hứa sẽ không nói về chuyện đó nữa nhé?”

“Về chuyện gì ạ?”

“Về tàu Mangaratiba?”

“Có nghĩ đến chuyện đó thì cũng phải một thời gian nữa ạ...”

“Thật tốt khi nghe cháu nói thế.”

1587: Sau đó tôi nghe ông Ladislau kể lại rằng, mặc dù tôi đã hứa như vậy, mãi tối khuya hôm đó, sau khi tàu Mangaratiba chạy qua, ông Bờ mới trở về nhà.

1588: Cuộc xe thật tuyệt. Đường không rộng, cũng chẳng trải nhựa hay lát đá, nhưng cây cối và những cánh đồng đẹp đến sửng sò. Ấy là chưa kể đến ánh nắng chan hòa và bầu trời xanh sáng sủa, tươi tắn.

1589: Bà tôi từng nói rằng hạnh phúc là một “vầng mặt trời chiếu sáng trong trái tim ta”. Và rằng mặt trời thấp sáng mọi thứ bằng niềm hạnh phúc. Nếu quả đúng là như vậy, thì vầng mặt trời trong tim tôi đã khiến tất cả mọi thứ trở nên đẹp đẽ.

1590: Trong lúc chiếc xe thông thả chạy ro ro trên đường, chúng tôi lại nói chuyện. Dường như ngay cả chiếc xe hơi này cũng muốn lắng nghe cuộc trò chuyện của chúng tôi.

1591: “Vậy là khi ở bên ta, cháu bình tĩnh và cư xử tốt. Và cả khi cháu ở cùng cô giáo... cô ấy tên gì nhỉ?”

1592: “Cô Cecília Paim. Ông có biết cô giáo cháu có một điểm trắng nhỏ ở trong một con mắt không?”

1593: Ông bật cười.

“Cháu nói cô Cecília Paim không tin những chuyện cháu làm ở bên ngoài trường học. Cháu đối xử tốt với em trai và Glória. Vậy cháu nghĩ tại sao cháu lại thay đổi nhiều đến vậy?”

1594: “Cháu không biết. Cháu chỉ biết là mọi việc cháu làm đều dẫn đến rắc rối. Cả phố đều biết cháu đã làm gì.

1595: Cứ như thế con quỷ thì thầm xui khiến cháu. Nếu không cháu sẽ không làm nhiều chuyện dại dột như thế - theo cách bác Edmundo gọi. Ông có biết có lần cháu đã làm gì với bác Edmundo không? Cháu chưa kể với ông phải không ạ?”

1596: “Chưa.”

“Ừm, chuyện xảy ra sáu tháng trước. Bác ấy nhận được một cái văng từ miền Bắc và thực sự thích nó. Bác ấy thậm chí không cho chúng cháu ngẩng lên văng đu đưa, đồ khốn...”

“Cháu vừa nói gì đấy?”

1597: “À, cháu nói các người xấu xa khốn khổ. Hết ngủ trưa xong, bác ấy sẽ cuộn văng lại kẹp vào vách. Cứ như thế bọn cháu sẽ lấy trộm mảnh văng nào ấy.

1598: Ừm, một hôm cháu đến nhà bà nhưng bà không nhìn thấy cháu đi vào. Chắc hẳn bà đang đeo kính đọc mấy mục rao vặt trên báo. Cháu đi ra ngoài.

1599: Cháu ngó lên cây ổi nhưng chẳng thấy gì cả. Thế rồi cháu nhìn thấy bác Edmundo đang nằm trên chiếc văng mắc giữa hàng rào và thân một cây cam. Bác đang ngáy như lợn, miệng hơi há ra.

1600: Tờ báo bác đọc rơi xuống đất. Lúc đó con quý nói với cháu và cháu nhìn thấy có một bao diêm trong túi áo bác Edmundo. Cháu bèn lẳng lẳng xé một mẫu báo.

1601: Cháu chắt những mảnh báo khác lên nhau và châm lửa vào cái bấc vừa tự chế. Khi ngọn lửa bùng lên ngay bên dưới...”

1602: Tôi dừng lại và hỏi một cách nghiêm túc, “Ông B ồ ơi, cháu có được phép nói từ ‘đít’ không ạ?”

“Hừm, từ đó hơi thô tục và cháu nên tránh nói từ đó.”

“Vậy cháu nên nói từ gì để thay cho từ đít ạ?”

1603: “Phần sau.”

“Gì ạ? Đó là một từ mới.”

“Phần sau. PHẦN-SAU.”

1604: “Khi lửa bắt đầu cháy phía dưới phần sau bác ấy, cháu chạy như bay ra cổng và đứng nấp ở đó nhìn qua cái lỗ trên hàng rào xem chuyện gì xảy ra. Bác Edmundo rống lên. Bác nhảy c ồ c ồ, túm lấy võng.

1605: Sau đó bà chạy đến, mắng bác một trận ra trò. ‘Tôi quá chán phải nhắc anh đừng hút thuốc khi nằm võng r ồi!’ Và khi nhìn thấy tờ báo đang cháy, bà cắn nhả rằng bà còn chưa kịp đọc tờ báo đó.”

1606: Ông người B ồ cười khùng khục và tôi thích thấy ông vui như thế. “Họ có tóm được cháu không?”

1607: “Bà và bác ấy không bao giờ phát hiện ra. Cháu chỉ kể với Bạn Yêu thôi. Nếu họ tóm được cháu thì họ cắt chim cháu mất.”

“Cắt gì cơ?”

“Ý cháu là cháu sẽ gay to.”

1608: Ông lại cười khùng khục và chúng tôi nhìn ra đường. Xe chạy đến đâu bụi vàng cuộn lên đến đó. Nhưng tôi đang nghĩ về một chuyện.

1609: “Ông B ồ ơi, ông không nói dối đấy chứ?”

“Về chuyện gì hả, bé con?”

“Cháu chưa bao giờ nghe thấy bất cứ ai nói, ‘Nó bị đá vào phần sau.’ Ông đã nghe thấy ai nói thế bao giờ chưa?”

Ông lại bật cười.

1610: “Cháu đúng là đứa trẻ đặc biệt. Ta cũng chưa thấy ai nói thế bao giờ. Nhưng thôi được, quên từ ‘phần sau’ đi và thay vào đó hãy nói ‘phía sau’.

1611: Nhưng hãy nói chuyện khác đi nếu không chẳng mấy mà ta sẽ chẳng biết phải nói gì với cháu. Hãy ngắm nhìn phong cảnh kìa. Cháu sắp nhìn thấy càng lúc càng nhiều cây to hơn. Chúng ta đang đến gần sông hơn đấy.”

1612: Ông rẽ phải và đi theo đường tắt. Xe tiếp tục chạy rồi dừng lại ngay giữa một cánh đồng vắng. Chỉ có một cội cây duy nhất với bộ rễ khổng lồ

1613: Tôi vỗ tay thích thú.

1614: “Đẹp quá! Một nơi thật đẹp! Lần tới gặp Buck Jones, cháu sẽ nói với ông ấy rằng những đồng cỏ và bình nguyên của ông ấy chẳng nhằm nhò gì so với nơi này của chúng ta.”

1615: Ông xoa đầu tôi.

“Ta muốn thấy cháu lúc nào cũng như thế này. Sống với những ước mơ đẹp, chứ không phải với cái đầu đầy những ý tưởng điên rồ.”

1616: Chúng tôi bước ra khỏi xe và tôi giúp ông mang các thứ tới chỗ bóng mát của cây cổ thụ.

“Ông thường đến đây một mình ư, ông B ờ?”

1617: “H ài như thế. Cháu thấy không? Ta cũng có một cái cây đấy.”

“Ông gọi nó là gì, ông B ờ? Nếu có một cái cây to như thế này thì ông phải đặt tên cho nó chứ.”

1618: Ông nghĩ ngợi một lát, mỉm cười rồi nghĩ thêm.

“Đó là một bí mật, nhưng ta sẽ nói cho cháu biết. Tên cây là Nữ hoàng Carlota.”

1619: “Và cây nói chuyện với ông chứ?”

“Không hẳn. Bởi vì một nữ hoàng không bao giờ nói chuyện trực tiếp với các thần dân của mình. Nhưng ta luôn nói ‘Kính thưa Nữ hoàng’.”

1620: “Thần dân là gì ạ?”

“Là những người làm theo những gì nữ hoàng nói.”

“Vậy cháu là thần dân của ông ư?”

1621: Ông bật cười sảng khoái khiến cổ cũng phải lao xao.

“Không, bởi vì ta không phải là vua và ta không ra lệnh. Ta sẽ luôn đề nghị cháu làm đi đâu này, đi đâu kia.”

1622: “Nhưng ông có thể làm vua mà. Ông có mọi thứ để trở thành một ông vua. Mọi ông vua đều mập mạp như ông.”

1623: Vua của chất cơ, vua của chất bích, vua của chất nhép, vua của chất rô. Tất cả các ông vua trong bộ bài đều đẹp trai như ông, ông Bồạ.”

1624: “Thôi nào. Ta đi tiếp thôi, bởi vì cuộc tán gẫu này sẽ chẳng giúp chúng ta bắt được con cá nào đâu.”

1625: Ông lấy cần câu và cái hộp thiếc đựng đầy mồi giun, rồi tháo giày và cởi áo gi lê ra. Không mặc áo gi lê, ông thậm chí còn có vẻ béo hơn. Ông chỉ tay ra sông.

1626: “Cháu có thể chơi ở đó. Chỗ đó râm mát. Nhưng đừng ra đâu kia nhé vì chỗ đó rất sâu đấy.”

1627: Bây giờ ta sẽ câu cá ở chỗ kia. Nếu muốn ở bên cạnh ta thì cháu không thể nói chuyện được đâu. Nếu không cá sẽ bơi đi hết.”

1628: Tôi để ông ngửi đó và đi chơi. Đi khám phá mọi thứ. Khúc sông này thật đẹp.

1629: Tôi thả chân xuống nước và nhìn thấy một bầy nhái nhảy lao xao trong dòng nước. Tôi ngắm cát, ngắm sỏi và lá bị cuốn theo dòng nước. Tôi nghĩ đến chị Glória.

1630: Đóa hoa nói với dòng sông

“Hãy để ta yên, để mặc ta!

Ta sinh ra trên đũa cao...

Ta sẽ chết dưới biển xa.”

1631: Nhưng dòng sông, lạnh lẽo và lạnh lẽo,

Hát bài ca chế nhạo

Chảy ào qua sỏi cát

Cuốn phăng cả đóa hoa

1632: “Hãy đu đưa trong chiếc nôi của ta,

Đu đưa trên ngọn cây của ta;

Từ bầu trời cao xanh ngắt

Rơi xuống những giọt sương trong vắt!”

1633: Glória nói đúng. Thơ là thứ hay nhất trên đời. Thật tiếc rằng tôi không thể kể với chị rằng tôi đã thấy bài thơ trong đời thực.

1634: Không phải bài thơ về một đóa hoa, mà là về vô vàn những chiếc lá nhỏ rơi xuống từ trên cây và bị cuốn ra biển. Tôi tự hỏi không biết dòng sông, dòng sông này, có chảy ra biển hay không. Tôi có thể hỏi ông người Bồ.

1635: Không, làm thế sẽ quấy rầy ông lúc đang câu cá.

1636: Nhưng ông chỉ câu được hai con cá nhỏ, và tôi cảm thấy hơi tiếc vì đi đầu đó. Mặt trời lên cao trên bầu trời. Mặt tôi đỏ ửng vì mãi mê chơi bời và thao thao bất tuyệt với thế giới.

1637: Đúng lúc đó ông Bồ đến gọi tôi. Tôi chạy tới chỗ ông, tung tăng như chú dê non.

1638: “Ôi, người cháu đầy đất cát, nhóc ạ.”

“Cháu chơi nhều mà. Cháu nằm trên đất. Cháu té nước...”

1639: “Ăn thôi nào. Nhưng cháu không thể để nguyên đất cát như thế mà ăn. Cởi quần áo ra nào và đến chỗ râm mát kia rửa ráy qua một chút đi.”

1640: Tôi lưỡng lự, không biết có nên nghe lời ông hay không.
“Cháu không biết bơi.”

“Nhưng cháu có phải bơi đâu. Đi nào, ta sẽ ở ngay gần đó.”

1641: Tôi đứng yên tại chỗ. Tôi không muốn ông nhìn thấy những dấu vết, những chỗ sưng và vết sẹo do đòn roi.

1642: “Đừng có nói với ta rằng cháu xấu hổ không dám cởi quần áo trước mặt ta nhé.”

“Không. Không phải vậy đâu ạ.”

Tôi không có sự lựa chọn. Tôi quay người và bắt đầu cởi quần áo. Trước tiên cởi sơ mi, sau đó cởi quần có dây đeo.

1643: Tôi ném hết xuống đất và quay người lại phía ông, khấn khoản. Ông không nói gì, nhưng ánh mắt ông toát lên vẻ phẫn nộ và kinh hoàng.

1644: Ông chỉ lầm bầm, “Nếu đau, thì đừng có xuống nước.”

“Không đau nữa ông ạ.”

1645: Chúng tôi ăn trứng, chuối, salami, bánh mì và kẹo ổi - mỗi mình tôi thích món này. Chúng tôi uống nước sông và quay trở lại chỗ bóng râm của Nữ hoàng Carlota.

1646: Ông định ngã xuống nhưng tôi ra hiệu để ông khoan hãy ngã. Tôi đặt một tay lên ngực và chào cái cây.

1647: “Thưa Nữ hoàng, thần dân của Người, Sir Manuel Valadares, và chiến binh vĩ đại nhất của quốc gia Apinajé... Chúng thần sẽ ngã dưới chân Người.”

1648: Chúng tôi cười vang và ngã xuống.

Ông người Bồn nằm trên mặt đất, phủ áo gi lê lên một cái rễ cây và nói, “Giờ đến lúc chộp mắt một lát rồi.”

1649: “Nhưng cháu không mệt.”

“Mệt hay không cũng thế thôi. Cháu tinh nghịch như vậy, ta không thể để cháu chạy lung tung được.”

1650: Ông đặt tay lên ngực tôi, giữ tôi nằm yên. Chúng tôi nằm đó một lúc lâu, xuyên qua cành cây nhìn mây bay. Đã đến lúc rồi. Nếu không nói ra đi đâu đó bây giờ thì tôi sẽ không bao giờ nói được.

1651: “Ông B ờ!”
“Gì vậy?”
“Ông ngủ chưa?”
“Chưa.”

1652: “Chuyện ông nói với ông Ladislau tại tiệm bánh là thật chứ ạ?”
“Ta nói với ông Ladislau tại tiệm bánh nhiều chuyện lắm.”

1653: “Về cháu ấy ạ. Cháu đã nghe thấy ông nói. Lúc ngồi trong xe, cháu đã nghe thấy.”
“Cháu nghe thấy gì nào?”
“Ông nói rằng ông thực sự thích cháu, đúng không ạ?”
“Tất nhiên ta thích cháu. Nhưng tại sao cháu lại hỏi thế?”

1654: Tôi lật người lại, nhưng không cố thoát khỏi cánh tay ông. Tôi nhìn chăm chăm vào đôi mắt khép hờ của ông. Nhìn từ góc độ này, mặt ông có vẻ béo hơn và thậm chí trông còn dường bề hơn.

1655: “Không có gì ạ, nhưng cháu muốn biết ông có thích cháu nhiều, rất nhiều không?”
“Tất nhiên, đương nhiên ạ.”
Và ông ôm tôi thật chặt như để chứng minh đi đâu ông vừa nói.

1656: “Cháu đang có một suy nghĩ nghiêm túc. Ông chỉ có mỗi một cô con gái ở Encantado thôi đúng không ạ?”

1657: “Ừ.”
“Ông sống một mình trong ngôi nhà đó với hai chiếc lồng chim, đúng không ạ?”

1658: “Ừ.”
“Ông đã nói rằng ông không có cháu ngoại, đúng không ạ?”
“Ừ.”

“Và ông thích cháu đúng không?”

“Ừ.”

“Vậy tại sao ông không đến nhà cháu xin cha đem cháu cho ông?”

1659: Ông cảm động đến mức ng ỡ hẫ̃n dậ̃y giỡ cả hai tay ôm mặt tôi.

“Cháu muốn làm con ta ư?”

1660: “Chúng ta không thể chọn cha mình trước khi chào đời. Nhưng nếu có thể, cháu sẽ chọn ông.”

“Thật ư, bé con?”

1661: “Cháu dám th ề rằ̃ng đứ̃ng nhữ vậy. Nhữ thế̃ sẽ bớ̃t cho gia đì̃nh cháu một miệ̃ng ẵn. Cháu hứa cháu sẽ không bao giờ nói từ̃ bậ̃y bạ̃ nào nũ̃a, thậm chí cả từ̃ ‘đít’.

1662: Cháu sẽ đánh giầy cho ông, chăm sóc chim trong l ồng. Cháu sẽ thực sự ngoan ngoãn. Sẽ không phải là một học sinh giỏi ở trường. Cháu sẽ là học sinh xuất sắc.”

1663: Ông thậm chí không biết phải nói gì.

1664: “Mọi người sẽ mừng lắm nếu cháu được cho đi. Mọi người sẽ thấy thật nhẹ nọ̃. Cháu có một người chị ở giữa Gló̃ria và Totoca đã được đem cho một gia đì̃nh ở mi ền Bắ̃c.

1665: Chị ấy đến đó sống với một người họ hàng giàu có để được học hành và được nuôi dưỡng tử̃ tế̃.”

1666: Sự im lặng vẫn bao trùm và mắt ông đẩ̃m lệ̃.

1667: “Nếu họ không muốn cho cháu đi, thì ông có thể mua cháu. Cha cháu không có một xu. Cháu chắc chắn ông ấy sẽ bán cháu. Nếu cha đòi nhi ều ti ền, thì ông có thể mua cháu theo cách trả góp, giống như người ta trả ti ền cho ông Jacob chuyên cho vay lãi ấy...”

1668: Vì ông không trả lời, tôi xoay người trở lại tư thế cũ và ông cũng vậy.

1669: “Ông biết đấy, ông B ồ, nếu ông không muốn có cháu, thì cũng không sao đâu. Cháu không muốn làm ông khóc đâu...”
Ông vuốt tóc tôi một lúc lâu.

1670: “Không phải vậy đâu, con trai. Không phải vậy. Chúng ta không thể giải quyết các vấn đề của mình như thế, chỉ bằng cách búng ngón tay.

1671: Nhưng ta có ý này. Dù rất muốn, ta cũng không thể tách cháu ra khỏi cha mẹ hoặc gia đình cháu được. Như thế là không đúng.

1672: Dù ta đã sớm coi cháu như con r ồi, nhưng từ nay trở đi, ta sẽ đối xử với cháu như thể cháu đúng là con đẻ của ta. ”

1673: Tôi ng ồi bật dậy, sung sướng quá đỗi.
“Thật ư, ông B ồ?”

“Nói theo cách quen thuộc của cháu thì ta dám th ề như thế.”
Tôi làm một đi ều mà tôi hiếm khi làm hoặc muốn làm với các thành viên của gia đình mình. Tôi hôn lên khuôn mặt béo tốt phúc hậu của ông.

1674: DẦN DẦN SỰ TRÌU MẾN RA ĐỜI

1675: Không cây nào trong số chúng biết nói, và ông không thể để chúng làm ngera cho ông cưới đúng không, ông B ồ?”

1676: “Không một cây nào.”
“Nhưng trước đây ông không phải là trẻ con à?”
“Có chứ. Nhưng không phải đứa trẻ nào cũng đủ may mắn để hiểu cây cối như cháu đâu. Và không phải cái cây nào cũng thích nói chuyện.”

1677: “Ông bật cười xúc động và nói tiếp.

1678: “Chúng không hẳn là cây, mà là dây leo theo hình mắt cáo, và để ta giải thích luôn: dây leo theo hình mắt cáo là từ những cây nho phát triển thành. Chúng chỉ là những dây leo to. Thật thú vị khi xem thu hoạch nho và giậm nho*.”

1679: “Ông giải thích giậm nho là gì. Ông có vẻ hiểu biết rộng. Như bác Edmundo vậy.

“Kể cho cháu nghe nữa đi ông.”

“Cháu thích nghe à?”

“Thích lắm ạ. Giá như cháu có thể nói chuyện với ông không ngừng nghỉ suốt 852 dặm.”

1680: “Thế xăng cho toàn bộ chặng đường ấy thì sao?”

“Đó là xăng giả vờ thôi.”

1681: “Sau đó ông kể cho tớ nghe về cỏ tươi hóa thành cỏ khô trong mùa đông và về chuyện làm phó mát. Ông nói từ ‘phó mát’ khác với bọn tớ. Ông thay đổi nhạc điệu của các từ, nhưng tớ nghĩ chúng thậm chí còn có vẻ ngân nga hơn.

1682: “Ông ngừng nói và thở dài.

1683: “Ta muốn sớm quay trở về đó. Có lẽ là để sống những năm cuối đời của mình ở một nơi yên tĩnh, đầy mê hoặc. Folhadela, gần Monreal, ở vùng Trás-os-Montes tươi đẹp của ta.”

1684: “Đó là lúc duy nhất tớ thực sự nhận thấy ông Bờ già hơn cha, dù khuôn mặt béo tốt của ông luôn căng mịn, ít nếp nhăn hơn cha. Một cảm giác kỳ lạ dâng lên trong lòng tớ.

1685: “Ông nói nghiêm túc chứ ạ?”

“Chỉ khi đó ông mới nhận ra nỗi thất vọng của tớ.

1686: “Đừng lo, ngọc ạ, còn xa lắm. Có lẽ thậm chí đi đâu đó chẳng bao giờ xảy ra.”

1687: “Thế còn cháu thì sao? Ông phải mất bao nhiêu lâu mới trở thành người như thế này, để cháu thích ông.”

1688: “Mắt tớ dâng đầy những giọt nước mắt yếu đuối.

“Nhưng chắc chắn ta cũng được phép mơ ước chứ.”

“Chỉ là ông không cho cháu vào trong giấc mơ của ông.”

“Ông mỉm cười mơ màng.

[1689](#): “Cháu đưa ông vào mọi giấc mơ của cháu, ông B ồ ạ. Khi tới những đồng cỏ xanh cùng Tom Mix và Fred Thompson, cháu đã thuê cả một chiếc xe ngựa cho ông để ông không bị mệt. Cháu đi đâu cũng có ông đi cùng.

[1690](#): “Thỉnh thoảng ở trường, cháu nhìn lên và tưởng tượng ông đứng ở cửa vẫy tay với cháu.”

[1691](#): “Chao ôi! Ta chưa bao giờ thấy ai khát khao yêu thương như cháu. Nhưng cháu không nên gán bó với ta quá như thế, cháu biết không?”

[1692](#): “Tôi đang kể hết chuyện này cho Pinkie nghe. Pinkie thích trò chuyện hơn cả tôi.

[1693](#): “Nhưng Bạn Yêu ạ, sự thật là sau khi trở thành cha tở, ông trở nên lú lẫn hẳn. Ông nghĩ tở làm gì cũng đều thể hiện sự lạnh lợi. Nhưng lạnh lợi theo kiểu khác kia.

[1694](#): “Ông không giống như những người thường nói, ‘Thằng bé đó sẽ đi xa đây. Nó sẽ đi xa, nhưng sẽ chẳng bao giờ rời khỏi Bangu đâu.’”

[1695](#): “Tôi nhìn Pinkie trù mến. Bây giờ vì đã khám phá ra sự trù mến là gì, tôi bèn hào phóng thể hiện nó với tất cả những gì tôi thích.

[1696](#): “Cậu thấy đấy, Pinkie, tở muốn có mười hai đứa con và sau đó thêm mười hai đứa nữa. Cậu có hiểu không? Toàn bộ lứa đầu tiên sẽ là trẻ con và không ai được đụng đến một sợi tóc của chúng. Mười hai đứa sau sẽ lớn lên thành những người đàn ông.

[1697](#): “Và tở sẽ hỏi từng đứa, ‘Con muốn làm gì nhất, con trai? Một người tì ầu phu ư? Được thôi. Rìu đây và áo sơ mi kẻ ca rô đây. Con muốn làm người huấn luyện sư tử ư? Chà, roi và đồng phục đây này.’”

[1698](#): “Thế còn Giáng sinh thì sao? Cậu định làm gì với lũ con đông như thế?”

Pinkie thật là! Đương lúc như thế lại ngắt lời tôi.

1699: “Vào lễ Giáng sinh tớ sẽ có nhiều tiền. Tớ sẽ mua một xe tải đầy hạnh nhân, hạt dẻ, hạt phỉ. Hạt óc chó, quả vả và nho.

1700: Nhiều đồ chơi đến mức các con của tớ sẽ đem tặng hoặc cho những hàng xóm nghèo của nhà tớ mượn... Và tớ sẽ có nhiều tiền, bởi vì từ giờ trở đi tớ muốn trở nên giàu có, thật giàu, và tớ sẽ trúng xổ số nữa...”

1701: Tôi nhìn Pinkie bằng ánh mắt ngang ngược, cho thấy tôi không vui vì bị nó ngắt lời.

1702: “Để tớ kể cho cậu nghe nốt phần còn lại nhé, bởi vì tớ có nhiều con lắm mà. ‘Vậy, con trai, con muốn làm một chàng cao bồi phải không? Yên cương và dây thòng lọng của con đây. Con muốn lái tàu Mangaratiba hả? Mũ lưỡi trai và còi đây.

1703: “Còi kiếc gì ở đây thế, Zezé? Em nói một mình nhiều quá, em sẽ bị điên mất thôi.”

1704: Totoca đến ngồi bên tôi. Mỉm cười thân thiện, anh ngắm nhìn cây cam giăng đầy dây dợ và nắp chai bia. Anh muốn gì đó.

1705: “Zezé, cho anh mượn bốn xu nhé?”

“Không.”

“Nhưng em có số tiền đó mà, đúng không?”

“Đúng vậy.”

“Và em không muốn cho anh mượn cho dù em không biết tiêu tiền đó để làm gì, đúng không?”

1706: “Em sẽ trở nên hết sức giàu có để có thể đi đến Trás-os-Montes.”

“Chuyện gì vậy?”

“Em không nói đâu.”

“Ôi dào, vậy thì cứ giữ bí mật đi.”

“Em sẽ giữ bí mật nhưng em không cho anh mượn bốn xu đâu.”

1707: “Em chơi bi giỏi. Em bắn súng cao su cừ. Ngày mai em sẽ chơi và sẽ thắng thêm bi để mang bán. Em sẽ lại sớm có bốn xu thôi mà.”

1708: “Không quan trọng, em sẽ không cho anh mượn số tiền đó đâu và đừng có đến đây cà khịa với em bởi vì em đang ngoan và chẳng làm gì xấu cả.”

1709: “Anh không ở đây để cà khịa. Chỉ vì em là đứa em trai yêu quý của anh thôi, ấy vậy nhưng bỗng nhiên em lại trở thành một con quái vật không tim.”

1710: “Em không phải quái vật không tim. Em là người nguyên thủy không tim.”
“Đó là cái gì vậy?”

1711: “Người nguyên thủy. Bác Edmundo đã cho em xem một bức tranh trong tạp chí. Họ là những con khỉ to bự, lông lá, cùn gậy tày.

1712: Người nguyên thủy là người thuộc thời kỳ đầu tiên của thế giới sống trong các hang động ở Nean. Ne-an... Em không biết nữa.

1713: Em không thể nhớ chính xác cái tên ấy vì nó là tên nước ngoài và khó quá.”

1714: “Bác Edmundo không nên nhõ vào đâu em nhiều đi đâu như thế. Nhưng em cho anh mượn tiền nhé?”
“Em còn chẳng biết mình có tiền hay...”

1715: “Thôi đi mà, Zezé, đã bao nhiêu lần chúng ta đi đánh giày, em chẳng kiếm được gì hết và anh đã chia sẻ những gì anh kiếm được với em? Bao nhiêu lần anh xách hộp đồ đánh giày cho em khi em mệt...?”

1716: Đúng như vậy thật. Totoca hiếm khi keo kiệt với tôi. Tôi biết rồi cuối cùng thế nào tôi cũng cho anh mượn tiền thôi.

1717: “Nếu em cho anh mượn tiền thì anh sẽ nói cho em biết hai tin thực sự tốt.”

1718: Tôi im lặng.

“Và anh sẽ nói rằng cây cam ngọt của em đẹp hơn cây me của anh nhiều.”

1719: “Thật không?”

“Anh nói như thế đấy.”

Tôi xỏ tay vào túi quần và lắc lắc mấy đồng xu.

“Gì nữa?”

1720: “Zezé, em biết không, chúng ta sắp thoát nghèo rồi. Cha đã kiếm được chân quản lý tại nhà máy Santo Aleixo. Nhà ta sẽ lại giàu... Sao thế? Em không vui à?”

1721: “Có chứ, em mừng cho cha. Nhưng em không muốn rời khỏi Bangu. Em sẽ đến sống với bà. Em chỉ rời khỏi đây để đến Trás-os-Montes...”

1722: “Được thôi. Em thà ở lại với bà và mỗi tháng uống thuốc xổ một lần còn hơn là đi với cả nhà sao?”

1723: “Vâng. Anh sẽ không bao giờ biết tại sao đâu... Thế tin tốt còn lại là gì?”

1724: “Anh không thể nói với em ở đây. Chúng ta phải giữ bí mật không để ‘nó’ nghe được.”

1725: Chúng tôi đi vòng ra phía công trình phụ. Dẫu thế, anh vẫn nói bằng giọng thì thầm.

1726: “Zezé, anh cần báo trước cho em. Để em có thể quen với đi đâu đó. Chính quyền thành phố đang có kế hoạch mở rộng đường phố đấy. Họ sẽ lấp hết cống rãnh, và chiếm toàn bộ các sân sau.”

1727: “Vậy thì sao?”

“Em thông minh như vậy mà không hiểu chuyện gì sao? Khi mở rộng đường phố, họ sẽ dọn hạ tất cả những thứ này.”

1728: Anh chỉ tay ra chỗ cây cam ngọt của tôi. Tôi nhăn mặt kêu lên.

1729: “Anh nói dối, đúng không anh Totoca?”

“Em không cần phải cau có như thế. Chuyện ấy cũng còn lâu mới xảy ra.”

1730: Ngón tay tôi căng thẳng đếm mấy đòng xu trong túi quần.

“Đó không phải sự thật, đúng không Totoca?”

“Có chứ. Thật trăm phần trăm đấy. Nhưng em có phải một đứa con trai can đảm không hả?”

1731: “Có.”

Nhưng dù sao đi nữa, nước mắt vẫn chảy dài trên mặt tôi. Tôi ôm eo anh, van vãn.

1732: “Anh ủng hộ em nhé, Totoca? Em sẽ tập hợp rất nhiều người lại để chiến đấu. Không ai được phép chặt cây cam nhỏ của em.”

1733: “Được thôi. Chúng ta sẽ không để bọn họ làm thế. Bây giờ em cho anh mượn tiêng nhé?”

1734: “Anh cần tiêng để làm gì?”

“Trong lúc em bị cấm đến rạp chiếu phim Bangu thì họ đã bắt đầu chiếu bộ phim Tarzan rồi đấy. Khi nào xem xong, anh sẽ kể cho em nghe phim đó.”

1735: Tôi tìm được năm xu trong túi quần, vừa đưa cho anh số tiêng đó tôi vừa lấy vật áo lau nước mắt.

1736: “Anh cứ cần tiêng thừa đi. Anh có thể mua kẹo.”

1737: Tôi quay trở lại với cây cam của mình, nhưng chẳng muốn nói năng gì. Tôi chỉ nghĩ đến bộ phim Tarzan. Hôm trước tôi đã xem phim đó rồi.

1738: “Cháu có muốn đi không?” ông Bờ hỏi khi tôi nói với ông về bộ phim đó.

1739: “Có ạ, nhưng cháu không được phép bước chân vào rạp Bangu.”

Tôi nhắc ông nhớ lý do tại sao. Ông bật cười.

“Cái đầu của cháu lại đang bịa chuyện hả?”

1740: “Cháu xin thề ông B ò ạ. Nhưng cháu nghĩ nếu một người lớn đi cùng cháu thì sẽ không ai nói gì đâu ạ.”

1741: “Và nếu người lớn đó là ta... Cháu muốn thế phải không?”
Mặt tôi rạng rỡ niềm hạnh phúc.
“Nhưng ta phải làm việc, con trai ạ.”

1742: “Giờ này chẳng có ai ở đó đâu. Thay vì tán gẫu hoặc ngủ gật trong xe, ông có thể xem Tarzan đánh nhau với lũ báo, cá sấu và khỉ đột. Ông có biết ai đóng vai Tarzan không? Frank Merrill đấy.”

1743: Nhưng ông vẫn không chắc lắm.
“Nhóc con tinh quái. Chuyện gì cháu cũng có mưu mẹo cả.”
“Chỉ hai tiếng đồng hồ thôi mà. Ông đã giàu rồi mà, ông B ò.”

1744: “Vậy thì đi nào. Nhưng đi bộ nhé. Ta sẽ đỗ xe ở đây.”

1745: Và chúng tôi đi. Nhưng cô gái ở quầy bán vé nói cô đã nhận được mệnh lệnh nghiêm ngặt không cho phép tôi bước vào rạp trong một năm.

1746: “Tôi sẽ chịu trách nhiệm về thằng bé này. Đó là chuyện trước kia. Bây giờ nó biết cách cư xử rồi.”

1747: Cô gái bán vé nhìn tôi và tôi mỉm cười với cô. Tôi đưa ngón tay lên làm động tác hôn gió và gửi nụ hôn đó về phía cô.

1748: “Zezé, nghe này. Nếu cháu gây ra chuyện gì thì tôi sẽ mất việc đấy.”

1749: Tôi giữ bí mật chuyện chúng tôi tới rạp chiếu phim, không cho Pinkie biết, nhưng tôi chẳng bao giờ có thể giấu nó đi đâu giờ lâu.

1750: TÀU MANGARATIBA

1751: Khi cô Cecília Palm hỏi ai muốn lên bảng để viết một câu mà mình tự nghĩ ra, chẳng ai dám lên. Nhưng tôi đã nghĩ ra một điếu bèn giơ tay.

1752: “Zezé, em muốn lên bảng à?”

[1753](#): Khi đứng dậy bước lên chỗ tấm bảng đen, tôi hãnh diện nghe cô nói, “Các em thấy không? Thành viên nhỏ tuổi nhất lớp đấy.”

[1754](#): Tôi thậm chí không với được tới lưng chừng tấm bảng. Tôi cần phấn viết nắn nót hết mức: Chỉ còn vài ngày nữa là đến kỳ nghỉ.

[1755](#): Tôi nhìn cô Cecília Palm để xem mình có mắc lỗi gì không. Cô mỉm cười hạnh phúc và trên bàn cô là một lọ hoa trống không. Lọ không, nhưng có một bông hồng tưởng tượng trong đó, như cô đã nói.

[1756](#): Tôi quay trở lại bàn, hạnh phúc với câu mình vừa viết. Hạnh phúc bởi vì, khi kỳ nghỉ đến, tôi sẽ được thường xuyên gặp ông Bô.

[1757](#): Sau đó các học trò khác giơ tay muốn viết. Nhưng tôi là người hùng.

[1758](#): Có người xin phép được vào lớp. Cậu ấy đi học muộn. Đó là Jerônimo.

[1759](#): Cậu vụng về bước vào và ngã ngay đằng sau tôi. Cậu quẳng sách xuống bàn đánh “phịch” một cái và nói gì đó với bạn ngã bên cạnh. Tôi không để ý lắm.

[1760](#): Tôi muốn học để trở nên hiểu biết. Nhưng một từ trong cuộc chuyện trò thì thềm của họ khiến tôi chú ý. Họ đang nói về tàu Mangaratiba.

[1761](#): “Nó đâm vào chiếc xe con à?”

“Xe của Manuel Valadares. Chiếc xe đẹp tuyệt đó ấy.”

Tôi choáng váng quay ngoắt lại phía sau.

“Cậu bảo sao?”

[1762](#): “Tàu Mangaratiba đâm vào chiếc xe của ông người Bô ở giao lộ chỗ đường Chita. Vậy nên tớ mới đi học muộn. Đoàn tàu đâm chiếc xe bẹp rúm. Mọi người xúm đông xúm đò ở chỗ đó. Họ thậm chí còn gọi đội cứu hỏa Realengo.”

[1763](#): Tôi toát mồ hôi lạnh, cảm thấy như thể tất cả đều biến thành màu đen. Jerônimo tiếp tục trả lời câu hỏi của bạn cùng bàn.

1764: “Tớ không biết ông ta có chết không. Họ không cho trẻ con đến gần chỗ đó.”

1765: Tôi vô thức đứng dậy. Tôi cảm thấy buồn nôn khủng khiếp và cả người đổ mồ hôi lạnh. Tôi rời khỏi bàn và đi ra cửa.

1766: Tôi thậm chí gần như không nhận ra khuôn mặt của cô Cecília Palm đang đi tới ngăn tôi lại. Có lẽ cô đã nhìn thấy sắc mặt tái nhợt của tôi. “Có chuyện gì vậy, Zezé?”

1767: Nhưng tôi không thể trả lời. Nước mắt tôi giàn giụa. Rồi như thể một cái chốt bật mở và tôi lao đi, thậm chí chẳng buồn nghĩ đến văn phòng cô hiệu trưởng.

1768: Tôi ra bên ngoài, quên cả đường quốc lộ, quên tất cả. Tôi chỉ muốn chạy và chạy cho đến khi tới được chỗ đó. Tim tôi còn đau hơn bụng và tôi chạy một mạch dọc đường Casinhas.

1769: Tôi đến tiệm bánh, liếc nhìn những chiếc xe hơi để xem Jerônimo có nói xạo hay không. Nhưng chiếc xe của chúng tôi không có ở đó. Tôi bật khóc và lại bắt đầu chạy.

1770: Đôi tay khỏe khoắn của ông Ladislau giữ tôi lại.

1771: “Cháu đi đâu thế, Zezé?”

Mặt tôi đầm đìa nước mắt.

“Chỗ đó.”

“Cháu không cần đến đó đâu.”

Tôi vùng vẫy như điên, nhưng không thể thoát ra.

1772: “Bình tĩnh nào, con trai. Ta sẽ không để cháu đi đâu.”

“Vậy là tàu Mangaratiba đã giết ông ấy...”

“Không. Xe cứu thương đã đến rồi. Nó chỉ làm hỏng chiếc xe thôi.”

“Ông nói dối, ông Ladislau.”

1773: “Tại sao ta phải nói dối? Chẳng phải ta đã nói là tàu đâm vào xe đó ư? Vậy nên khi nào bác sĩ cho phép người khác đến bệnh viện thăm ông ấy,

ta sẽ đưa cháu tới đó, ta hứa đấy. Bây giờ hãy uống soda nào.”

1774: Ông rút khăn tay ra lau mồ hôi cho tôi.

“Cháu hơi buồn nôn.”

Tôi dựa người vào tường và ông ôm đầu tôi.

1775: “Thấy khá hơn chưa, Zezé?”

Tôi gật đầu.

“Để ta đưa cháu về nhà nhé?”

1776: Tôi lắc đầu và bắt đầu mê mụ chậm chạp bước đi. Tôi biết sự thật. Tàu Mangaratiba rất tàn nhẫn.

1777: Nó là cái tàu hỏa khỏe nhất. Tôi nôn vài lần nữa và có thể thấy không ai mảy may chú ý. Tôi hoàn toàn đơn độc trên đời.

1778: Tôi không quay lại trường học và chỉ làm theo sự mách bảo của trái tim. Thỉnh thoảng tôi khóc sụt sịt và lấy khăn phục lau mặt. Tôi sẽ không bao giờ gặp lại ông Bồn nữa.

1779: Không bao giờ nữa. Ông đã ra đi. Tôi cứ đi, đi mãi.

1780: Tôi dừng lại tại con đường nơi ông đã cho phép tôi gọi ông là Bồn và cho tôi bám càng xe ông. Tôi ngã xuống một gốc cây to và thu mình lại, tựa cằm trên đầu gối.

1781: Bỗng nhiên tôi gào lên, “Ngài keo kiệt lắm, Chúa Hải Đấng. Con cứ tưởng lần này Ngài sẽ tốt với con, thế mà Ngài lại đi làm chuyện này sao? Tại sao Ngài không thích con nhiều như thích những đứa con trai khác? Con đã ngoan rồi mà. Con đã không đánh nhau nữa, con đã làm bài tập về nhà, con không nói bậy nữa.

1782: Con thậm chí không nói từ ‘đít’ nữa. Tại sao Ngài lại làm thế này với con, Chúa Hải Đấng? Người ta sắp đốn hạ cây cam của con và con thậm chí không tức bực vì đi đầu đó. Con chỉ khóc một chút thôi... Nhưng bây giờ... bây giờ...”

1783: Con bùng nổ khiến tôi ngạc nhiên. Nước mắt lại tuôn trào.
“Chúa Hải Đấng, con muốn ngài trả lại ông Bô cho con. Ngài phải trả lại ông Bô cho con.”

1784: Thế rồi một giọng rất dịu dàng, rất nhẹ nhàng nói với trái tim tôi.
Chắc hẳn đó là giọng nói thân thiện của cái cây nơi tôi ngồi.
“Đừng khóc, bé con. Ông ấy đang ở trên thiên đường rồi.”

1785: Lúc trời sẩm tối, anh Totoca tìm thấy tôi đang ngồi trên bậc cửa nhà bà Helena Villas-Boas, kiệt sức, không thể nôn hay khóc nữa.

1786: Anh nói chuyện với tôi, nhưng tất cả những gì tôi có thể làm là rên rỉ.
“Có chuyện gì vậy, Zezé? Nói anh nghe đi.”

1787: Tôi chỉ tiếp tục rên rỉ bằng giọng thều thào. Anh Totoca sờ trán tôi.

1788: “Em sốt rồi này. Có chuyện gì vậy, Zezé? Đi với anh nào, về nhà đi.
Anh sẽ giúp em, chúng ta sẽ đi chậm thôi.”

1789: Tôi cố nói giữa những tiếng rên rỉ.
“Quên đi, Totoca. Em sẽ không trở về cái nhà đó đâu.”

1790: “Có chứ. Đó là nhà của chúng ta mà.”
“Chẳng còn lại gì cho em ở đó nữa. Hết rồi.”

1791: Anh cố giúp tôi đứng dậy, nhưng nhận thấy rằng tôi không còn chút sức lực nào.

1792: Anh quàng tay tôi quanh cổ anh và bế tôi lên. Khi chúng tôi về đến nhà, anh đặt tôi lên giường.

1793: “Jandira! Glória! Mọi người đâu rồi?”
Anh đi tìm Jandira, lúc đó đang sang nhà bên tán gẫu với Aláide.

1794: “Jandira, Zezé ốm thật rồi.”
Chị đi về làm bữa.

“Chắc nó lại giở trò gì đây. Vài nhát vọt ra trò...” Nhưng Totoca đã lo lắng bước vào phòng ngủ.

[1795](#): “Không đâu, Jandira. Lần này nó ốm thật đấy, nó sắp chết rồi.”

[1796](#): Suốt ba ngày ba đêm, tôi không muốn một thứ gì. Tôi sốt hằm hập và nôn ọe mỗi khi ai đó cố cho tôi ăn hoặc uống. Tôi mỗi ngày một yếu đi.

[1797](#): Tôi chỉ nằm đó bất động, nhìn trần trần lên tường hàng giờ.

[1798](#): Tôi nghe thấy tiếng người nói xung quanh mình. Tôi hiểu tất cả những gì họ nói, nhưng tôi không muốn trả lời. Tôi không muốn nói. Tôi chỉ có thể nghĩ đến một chuyện duy nhất là đi lên thiên đường.

[1799](#): Glória đổi phòng, ở bên tôi suốt những đêm ấy. Chị không cho bất cứ ai tắt đèn. Mọi người đều đối xử nhẹ nhàng với tôi. Ngay cả bà cũng đến chỗ chúng tôi vài ngày.

[1800](#): Totoca dành hàng giờ ở bên tôi, mắt lờ ra, thỉnh thoảng lại nói chuyện.

[1801](#): “Chuyện đó không đúng đâu, Zezé. Thật đấy. Chỉ là nói xạo thôi. Họ sẽ không mở rộng đường phố hay làm gì...”

[1802](#): Sự im lặng bao trùm khắp nhà chúng tôi, như thể thàn chết đã đi dèp vài tiến vào trong nhà. Không ai gây ra tiếng động gì. Tất cả đều nói thật khẽ.

[1803](#): Mẹ hầu như ở suốt đêm bên tôi. Nhưng tôi không thể quên ông. Tiếng cười của ông.

[1804](#): Cách ông nói chuyện. Thậm chí tiếng dế kêu bên ngoài cũng nhại theo tiếng ông cạo râu xoẹt xoẹt. Tôi không thể ngừng nghĩ đến ông.

[1805](#): Giờ đây tôi đã thực sự biết đau đớn là gì. Đau đớn không phải là bị đánh đến bất tỉnh. Đau đớn không phải là bị một mảnh thủy tinh cửa rách chân phải khâu nhiều mũi ở hiệu thuốc.

[1806](#): Đau đớn là thế này đây: toàn bộ trái tim tôi nhức nhối, và tôi phải mang nó xuống mồ. Tôi không thể nói cùng ai bí mật của mình. Đau đớn làm cạn kiệt sức mạnh ở đôi tay tôi, ở đầu tôi; tôi thậm chí không muốn xoay đầu trên gối.

[1807](#): Và nó chỉ càng lúc càng trở nên tồi tệ hơn. Tôi chỉ còn da bọc xương. Gia đình tôi mời bác sĩ tới. Bác sĩ Faulhaber đến khám cho tôi. Không mất nhiều thời gian, ông ấy đã đoán ra bệnh.

[1808](#): “Đây là do bị sốc. Thằng bé bị sang chấn nặng. Nó sẽ chỉ sống sót nếu có thể vượt qua cú sốc.”

[1809](#): Glória tiễn ông bác sĩ ra ngoài và nói với ông. “Nó đã bị một cú sốc, thưa ông. Nó trở nên như thế này từ khi nghe tin người ta dự định đốn hạ cây cam của nó.”

[1810](#): “Vậy thì cô nên thuyết phục thằng bé rằng chuyện đó không phải là sự thật.”

“Chúng tôi đã thử mọi cách, nhưng nó không tin chúng tôi. Đối với nó, cái cây đó là một con người. Nó là một thằng bé kỳ lạ. Rất nhạy cảm và khôn trước tuổi.”

[1811](#): Tôi nghe lỏm được toàn bộ cuộc trò chuyện đó, nhưng tôi vẫn không muốn sống. Tôi muốn lên thiên đường, và chẳng ai còn sống mà lên trên đó cả.

Họ mang thuốc tới, nhưng tôi vẫn tiếp tục nôn.

[1812](#): Rồi chính khi đó, một đi đầu tốt đẹp xảy ra. Mọi người trong phố bắt đầu đến thăm tôi. Họ đã quên tôi là hiện thân của quỷ.

[1813](#): Ông chủ quán Đói Khổ tới, mang cho tôi chiếc kẹo dẻo. Bà Eugênia mang cho tôi mấy quả trứng và chấp tay phía trên bụng tôi cầu nguyện để tôi không nôn nữa.

[1814](#): “Thằng con trai của Paulo sắp chết.”
Họ nói những lời tử tế, ân cần với tôi.

“Cháu cần phải bình phục, Zezé ạ. Không có cháu và những trò nghịch ngợm của cháu thì con phố này buồn lắm.”

[1815](#): Cô Cecília Paim đến thăm, mang trả cặp sách cho tôi, kèm theo một bông hoa. Điêu đó chỉ khiến tôi lại bắt đầu khóc.

[1816](#): Cô kể tôi đã rời khỏi lớp và kể từ đó cô không nhận được tin tức gì của tôi.

[1817](#): Nhưng thật buồn khi ông Ariovaldo đến thăm tôi. Tôi nhận ra giọng ông nhưng giả vờ ngủ.

[1818](#): “Ông có thể đợi ở ngoài cho đến khi thằng bé thức dậy.”

[1819](#): Ông ng ồi xuống, nói với Glória, “Này cô, tôi đã đi khắp nơi hỏi đủ mọi người xem có ai biết thằng bé sống ở đâu không, cho tới tận khi tìm thấy ngôi nhà này.”

[1820](#): Ông khụt khịt rõ to.

“Vị thánh tí hon của tôi không thể chết được. Đừng để cậu bé chết, cô ơi. Có phải cô chính là người mà thằng bé mang những cuốn sách in lời bài hát v ếtặng không?”

[1821](#): Glória hầu như không thể trả lời.

“Đừng để sinh linh nhỏ bé này chết, cô ơi. Nếu có chuyện gì xảy ra với thằng bé, thì tôi sẽ không bao giờ đến cái góc điều tàn này của thành phố nữa.”

[1822](#): Khi bước vào phòng, ông ng ồi xuống cạnh giường và c ần bàn tay tôi áp lên má ông.

[1823](#): “Nghe này, Zezé. Cháu phải bình phục và lại đi hát nhé. Ta hầu như chẳng bán được gì. Ai cũng hỏi, ‘Này, Ariovaldo, chú chim hoàng yến nhỏ của ông đâu rồi?’ Hãy hứa với ta cháu sẽ khỏe lại, hứa nhé?”

[1824](#): Mắt tôi dâng đầy nước mắt và Glória, thấy tôi lại buồn, liền dẫn ông Ariovaldo ra ngoài.

[1825](#): Tôi bắt đầu khá lên. Tôi đã có thể nuốt thức ăn và giữ chúng trong dạ dày. Nhưng bất cứ khi nào tôi nhớ tới nỗi đau ấy, cơn sốt lại tái phát dữ dội hơn, cùng với chứng nôn.

[1826](#): Thỉnh thoảng tôi nhìn thấy tàu Mangaratiba lao ầm ầm tới, cán lên ông. Tôi không thể đứng được. Tôi cầu xin Chúa Hải Đ ồng, nếu Ngài có chút quan tâm đến tôi, mong rằng ông đã không cảm thấy gì hết.

[1827](#): Glória thường đến vuốt tóc tôi.

“Bé con, đừng khóc. Mọi chuyện r ồi sẽ qua. Nếu em muốn, toàn bộ cây xoài của chị sẽ là của em. Sẽ không ai làm gì nó đâu.”

[1828](#): Nhưng tôi biết làm gì với một cây xoài già khụ thậm chí không còn ra quả nữa? Ngay cả cây cam của tôi chẳng bao lâu nữa cũng sẽ mất đi vẻ hấp dẫn của nó và trở thành một cái cây giống như bất cứ cây nào khác... Ấy là nếu người ta cho cái cây tội nghiệp đó một cơ hội.

[1829](#): Đối với một số người, chết thật dễ dàng. Một đoàn tàu hỏa tàn nhẫn buộc phải chạy tới và thế là hết. Vậy mà đối với tôi, việc lên thiên đường mới khó biết nhường nào. Tất cả mọi người cứ giữ chặt chân tôi để tôi không thể đi.

[1830](#): Sự ân c ần và tận tâm của Glória đã giúp tôi nói được chút ít. Ngay cả cha tôi tối tối cũng không ra ngoài nữa. Totoca g ầy rộc đi vì ân hận đến mức Jandira phải mắng anh một trận.

[1831](#): “Một người ốm còn chưa đủ sao, Totoca?”

“Chị có phải là em đâu mà hiểu được cảm giác của em. Em là người đã nói với nó tin đó. Em vẫn cảm thấy nó trong lòng đây này, thậm chí ngay cả khi em ngủ, khuôn mặt nó, khóc, khóc hoài.”

[1832](#): “Này, đừng có mà cũng đổ cơn khóc. Mày lớn r ồi còn thằng bé sẽ bình phục thôi. Giờ thì mạnh mẽ lên và đi mua cho chị một hộp sữa đặc ở quán Đói Khổ đi.”

[1833](#): “Vậy thì đưa tiền cho em đi, vì ông ấy không ghi nợ cho cha nữa đâu.”

1834: Tình trạng yếu mệt khiến tôi ngủ li bì. Tôi không còn phân biệt được ngày và đêm. Con sốt đã đỡ một chút và những cơn run cũng như sự kích động đã chấm dứt. Tôi mở mắt và, trong cảnh nhập nhoạng, nhìn thấy Glória, người chị không bao giờ rời khỏi chỗ tôi. Chị đã mang chiếc ghế bập bênh vào phòng và thường ngủ thiếp đi trên ghế, chị đã quá mệt.

1835: “Gló, đã trưa chưa chị?”

“Gần trưa rồi, bé yêu.”

“Chị có muốn mở cửa sổ ra không?”

“Như thế không làm em đau đầu đâu chứ?”

1836: “Chắc không đâu ạ.”

Ánh sáng tràn vào và tôi có thể nhìn thấy một mảng trời thật đẹp. Tôi nhìn nó một lát và lại bắt đầu khóc.

1837: “Sao thế, Zezé? Chúa Hải Đông tạo ra bầu trời xanh đẹp đẽ như vậy cho em đấy. Hôm nay Ngài nói với chị như vậy...”

Glória không biết rằng bầu trời khiến tôi nghĩ tới thiên đường.

1838: Chị rướn người tới, nắm tay tôi, cố làm tôi vui lên. Khuôn mặt chị mệt mỏi, hốc hác.

1839: “Này, Zezé, em sẽ sớm khá lên thôi. Đi thả diều này, thắng được cả đồng bi này, trèo cây này, cưỡi Pinkie này. Chị muốn nhìn thấy em trở lại như trước, ca hát, mang những tập sách lời bài hát về cho chị.

1840: Bao nhiêu thứ thú vị như thế. Em có biết đường phố dạo này buồn như thế nào không? Mọi người đều nhớ cuộc sống và sự vui vẻ mà em mang tới cho cả phố. Nhưng em phải giúp chứ.

1841: Phải sống, sống và sống. ”

1842: “Nhưng em không muốn nữa, Gló ạ. Nếu khỏe hơn, em sẽ lại xấu xa như trước. Chị không hiểu đâu. Em không còn ai để mà ngoan ngoãn vì người đó nữa.”

[1843](#): “Em không cần phải ngoan như thế đâu. Hãy cứ là một cậu bé con, hãy cứ là đứa trẻ như em trước đây.”

[1844](#): “Đề làm gì kia chứ, Gló? Đề mọi người lại có thể đánh đập em ư? Đề mọi người có thể đối xử tồi tệ với em ư?”

[1845](#): Chị bao những ngón tay quanh mặt tôi và nói một cách quả quyết, “Này, bé con. Chị hứa với em một điều. Khi em khỏe hơn, sẽ không ai, không một ai, thậm chí cả Chúa, đụng đến được một sợi tóc của em.”

[1846](#): Họ sẽ phải bước qua thi thể của chị đã! Em có tin chị không?”

[1847](#): Tôi gật đầu.
“Thi thể là gì ạ?”

Lần đầu tiên, khuôn mặt Glória sáng lên niềm hạnh phúc. Chị bật cười, bởi vì chị biết nếu tôi quan tâm đến những từ khó thì điều đó có nghĩa rằng tôi đã lại muốn sống.

[1848](#): “Thi thể là xác chết, là thi hài. Nhưng có lẽ chúng ta nên đổi chủ đề đi.”

[1849](#): Tôi cũng nghĩ đó là một ý hay, nhưng tôi không thể không nghĩ rằng mấy ngày nay ông đã trở thành một thi thể. Glória vẫn tiếp tục nói, hứa hẹn điều này điều nọ, nhưng giờ tôi đang nghĩ đến hai con chim nhỏ của ông Bô, con chim xanh và con chim hoàng yến. Chuyện gì sẽ xảy ra với chúng? Chúng có thể chết vì buồn như con chim sẻ của bác Orlando Tóc Cháy.

[1850](#): Có thể ai đó đã mở cửa lồng thả chúng ra. Nhưng như thế có nghĩa là chúng chết chắc. Chúng không còn biết bay nữa.

[1851](#): Chúng sẽ đậu trên những cây cam cho đến khi bị bọn trẻ con lấy súng cao su bắn. Khi Zico không thể chăm sóc chuồng chim được nữa, anh đã mở cửa lồng và chuyện đã xảy ra đúng như thế. Không con nào thoát.

[1852](#): Mọi sự trong nhà bắt đầu trở lại bình thường. Tiếng ồn ở khắp mọi nơi. Mẹ đã đi làm trở lại.

1853: Chiếc ghế bập bênh quay trở về phòng khách, nơi nó luôn sống ở đó. Chỉ có Glória vẫn ở bên tôi. Chị sẽ không rời khỏi đó cho tới khi tận mắt thấy tôi lại đứng dậy được.

1854: “Ăn món xúp này nhé, bé con. Jandira đã thịt con gà đen chỉ để làm món xúp cho em đây. Xúp thơm không này.”

1855: Và chị thổi thìa xúp cho bớt nóng.
Nếu cháu thích thì cứ nhúng bánh mì vào cà phê như thế này này. Nhưng đừng húp soàn soạt. Như thế không lịch sự đâu.

1856: “Này, sao vậy, bé con? Đừng có nói với chị rằng em sắp khóc vì con gà đen đã chết đây nhé. Nó già rồi. Già đến mức chẳng để được quả trứng nào nữa.”

1857: Vậy là cháu đã tìm ra được nơi ta sống cơ đây.
“Chị biết nó là con báo đen ở vườn thú, nhưng chúng ta sẽ mua con báo đen khác, hoang dã hơn nó nhiều.”

1858: Thế nào, cháu đã ở đâu suốt thời gian vừa rồi vậy?
“Bây giờ thì không được, Gló ạ. Nếu ăn bây giờ thì em sẽ nôn mất.”
“Nếu lát nữa chị mang cho em, thì em sẽ ăn chứ?”

1859: Và trước khi kịp kiêu kiêu chế, tôi gào lên, “Zezé hứa sẽ ngoan, sẽ không đánh nhau, sẽ không nói bậy, thậm chí không nói từ ‘đít’. Nhưng Zezé luôn muốn ở bên người.”

1860: Mọi người nhìn tôi lo lắng, tưởng tôi lại đang nói chuyện với Pinkie. Thoạt đầu đó chỉ là tiếng loạt soạt ở cửa sổ, nhưng sau đó nó biến thành tiếng gõ cửa. Một giọng nói nhẹ nhàng từ bên ngoài vọng vào.

1861: “Zezé!”
Tôi ngẩng dậy áp đầu vào cửa chớp.
“Ai đó?”
“Tớ đây. Mở cửa ra nào.”

[1862](#): Tôi mở chốt cửa, không gây ra tiếng động gì để khỏi đánh thức Glória. Pinkie đang đứng đó, trong bóng tối, toàn thân dát vàng lấp lánh, tựa như một phép mầu.

[1863](#): “Tớ vào được không?”

“Chắc là được. Nhưng đừng gây tiếng động nhé, nếu không chị ấy sẽ tỉnh đấy.”

“Tớ hứa sẽ không làm chị ấy thức giấc đâu.”

Pinkie nhảy vào phòng và tôi quay trở về giường.

[1864](#): “Nhìn xem tớ đưa ai đến gặp cậu này. Nó cứ đòi đi theo.”

Pinkie giơ cánh tay ra và tôi nhìn thấy một chú chim màu bạc.

“Tớ không nhìn rõ, Pinkie ạ.”

[1865](#): “Nhìn kỹ đi vì cậu sẽ ngạc nhiên đấy. Tớ trang trí cho nó bằng những chiếc lông bạc. Nó thật đẹp phải không?”

[1866](#): “Luciano! Mày trông bảnh quá. Mày cứ phải như thế này mãi mới được. Tao cứ tưởng mày là chú chim ưng trong truyện Chú cò Khalip.”

[1867](#): Tôi vượt đầu nó, lòng trào dâng xúc động, và lần đầu tiên tôi cảm nhận được rằng đầu nó thật mượt và rằng ngay cả loài dơi cũng thích sự ân cần.

[1868](#): “Cậu bỏ sót mất một điếu rỗi. Nhìn kỹ mà xem.”

Pinkie xoay mình để tôi ngắm nó.

[1869](#): “Tớ đang mang bộ đỉnh thúc ngựa của Tom Mix. Mũ của Ken Maynard. Súng lục của Fred Thompson.

[1870](#): Thất lưng và giày ống của Richard Tahnadge. Và trên hết, ông Ariovaldo đã cho tớ mượn chiếc áo kẻ ca rô mà cậu rất thích.”

[1871](#): “Tớ chưa bao giờ thấy thứ gì đẹp hơn thế, Pinkie ạ. Làm thế nào cậu kiếm được tất cả những thứ này?”

“Nghe tin cậu không khỏe, họ đã cho tớ mượn những thứ này.”

1872: “Thật tiếc là cậu không thể mặc như thế này suốt.”

Tôi chăm chú nhìn Pinkie, lo rằng có thể nó biết đi đâu gì đang đợi mình. Nhưng tôi không nói gì.

1873: Nó ng ưỡn trên mép giường, đôi mắt tràn ngập sự dịu dàng và quan tâm. Nó nhích tới gần tôi.

1874: “Có chuyện gì thế, Bạn Yêu?” nó nói.

“Nhưng cậu mới là Bạn Yêu mà, Pinkie.”

1875: “Ồ, vậy thì cậu là Bạn Yêu Nhỏ. Chẳng lẽ cậu không thể coi tớ là một người bạn thân đích thực, như tớ vẫn coi cậu là vậy sao?”

1876: “Đừng nói vậy. Bác sĩ dặn tớ không được khóc.”

“Tớ cũng không muốn cậu khóc. Tớ đến vì tớ thực sự nhớ cậu và muốn thấy cậu khỏe mạnh, vui vẻ trở lại. Mọi chuyện trong đời đều sẽ qua thôi. Và để chứng minh đi đâu đó, tớ đến để tặng cậu một chuyến cưỡi ngựa đây. Đi nhé?”

1877: “Tớ vẫn còn yếu lắm.”

“Chút không khí trong lành sẽ giúp cậu bình phục đấy. Tớ sẽ giúp cậu nhả ra ngoài cửa sổ.”

Và thế là chúng tôi đi.

“Chúng mình đi đâu đây?”

“Đi dạo một lát trên những đường ống dẫn nước nhé.”

1878: “Nhưng tớ không muốn xuống đường Barão de Capanema đâu. Tớ sẽ không bao giờ đến đó nữa.”

“Vậy thì đi sang đường Açudes, ở ngay cuối phố này.”

1879: Pinkie đã biến thành một con ngựa biết bay. Luciano vui sướng đậu trên vai tôi.

1880: Khi chúng tôi tới đó, Pinkie đưa tay đỡ tôi đi thẳng bằng trên những đường ống nước to tướng. Thật thích khi có một lỗ thủng ở đó và nước phun lên như một vòi phun nhỏ, làm chúng tôi bị ướt và khiến bàn chân tôi

nhìn nhột. Tôi thấy hơi chóng mặt, nhưng niềm vui mà Pinkie mang lại khiến tôi cảm thấy như thể mình đã khỏe hơn nhiều.

1881: Ít nhất, trái tim tôi đã bớt nặng nề hơn.

1882: Bỗng nhiên tôi nghe thấy tiếng còi từ xa.

“Cậu có nghe thấy âm thanh đó không, Pinkie?”

“Đó là tiếng còi tàu hỏa, từ xa.”

Nhưng âm thanh lạ lùng ấy mỗi lúc một gần và những tiếng còi mới vang lên xé tan sự tĩnh lặng. Sự kinh hoàng tấn công tôi ngay lập tức.

1883: “Tàu hỏa đấy, Pinkie. Tàu Mangaratiba đấy. Quân giết người!”

Và tiếng bánh tàu hỏa di chuyển trên đường ray rầm rầm vang lên, thật đáng sợ.

1884: “Trèo lên đây, Pinkie. Nhanh lên, Pinkie.”

Vì bộ đình thúc ngựa sáng bóng, Pinkie không thể giữ thăng bằng trên ống nước.

1885: “Nào, Pinkie, đưa tay cho tớ. Nó muốn giết cậu đấy. Nó muốn giết cậu đấy. Nó muốn cán chết cậu. Nó muốn băm vằm cậu đấy.”

1886: Pinkie vừa kịp trèo lên đường ống thì đoàn tàu hỏa độc ác đó chạy qua, vừa hú còi vừa xả khói.

1887: “Quân giết người! Quân giết người!”

Nhưng đoàn tàu vẫn lao rầm rầm trên đường ray. Tiếng nó vọng tới chỗ chúng tôi giữa những tràng cười.

1888: “Đó không phải lỗi của tôi... Đó không phải lỗi của tôi... Đó không phải lỗi của tôi... Đó không phải lỗi của tôi...”

1889: Toàn bộ bóng điện trong nhà đều được bật sáng và những khuôn mặt ngái ngủ ụp vào phòng tôi.

1890: “Thằng bé gặp ác mộng.”

Mẹ ôm tôi trong vòng tay, áp tôi vào lòng để cố gắng dập tắt cơn nức nở

của tôi.

“Chỉ là mơ thôi mà, con trai... Một cơn ác mộng thôi.”

Tôi lại bắt đầu nôn trong khi Glória kể cho Lalá biết chuyện gì đã xảy ra.

1891: “Em tỉnh dậy, nghe thấy nó la ‘quân giết người’. Nó nói đến giết, cán chết, bầm vằm... Chúa ơi, khi nào toàn bộ chuyện này mới kết thúc?”

1892: Nhưng vài ngày sau, chuyện đó đã kết thúc. Tôi bị trừng phạt bằng cách phải tiếp tục sống và sống. Một buổi sáng, Glória bước vào phòng, vui tươi rạng rỡ. Tôi ng ồi dậy trên giường, cảm thấy buồn vì sự sống.

1893: “Nhìn này, Zezé.”

Trong tay chị là một bông hoa trắng nhỏ xíu.

“Đây là bông hoa đầu tiên của Pinkie. Chẳng bao lâu nữa nó sẽ trở thành một cây trưởng thành và cho quả.”

1894: Tôi ng ồi đó vuốt ve bông hoa trắng nhỏ xíu. Tôi sẽ không khóc vì bất cứ đi ều gì nữa. Dù Pinkie đã cố chào từ biệt tôi bằng bông hoa đó, nó đã rời khỏi thế giới những giấc mơ của tôi để đến với thế giới của hiện thực và nỗi đau khổ của tôi.

1895: “Giờ thì ăn ít cháo và đi lại quanh nhà một chút như em đã làm ngày hôm qua nhé. Được chứ?”

1896: Đúng lúc đó, Vua Luís trèo lên giường tôi. Bây giờ nó đã được cho phép đến gần tôi. Ban đầu mọi người không muốn nó sợ.

1897: “Zezé!”

“Gì vậy, ông vua tí hon của tôi?”

Nó là ông vua đích thực duy nhất. Những vua khác, vua chất rô, vua chất cơ, vua chất bích, vua chất nhép, chỉ là các nhân vật bị những ngón tay người chơi vấy bẩn. Nhưng ông vua nhỏ này sẽ không sống để ng ồi trên ngai vàng.

1898: “Zezé, em yêu anh.”

“Anh cũng yêu em, em trai ạ.”

“Hôm nay anh có muốn chơi với em không?”

“Có, hôm nay anh sẽ chơi với em. Em muốn làm gì nào?”

1899: “Em muốn đi vườn thú, rồi đi châu Âu. Sau đó em muốn đến rừng rậm Amazon và chơi với Pinkie.”

“Nếu anh không quá mệt, chúng ta có thể thực hiện tất cả những việc đó.”

1900: Sau bữa sáng, khi Glória hạnh phúc nhìn theo, chúng tôi bước ra sân sau, tay nắm tay. Glória đứng bên bậu cửa ngó ra, nhẹ nhõm. Trước khi chúng tôi ra đến chuồng gà, tôi ngoái lại vẫy tay với chị.

1901: Đôi mắt chị long lanh niềm vui sướng. Và tôi, với sự khôn sớm lạ lùng của mình, cảm nhận được những gì chị đang cảm thấy trong lòng, “Ơn Chúa, thằng bé đã quay trở lại với thế giới mơ mộng của nó!”

1902: “Zezé?”

“Gì cơ?”

“Con báo đen đâu?”

Thật khó để quay trở lại với những trò chơi trước đây bởi vì tôi không còn tin những thứ như vậy nữa. Tôi muốn nói, “Đồng gốc ạ, đã bao giờ có con báo đen nào đâu. Nó chỉ là con gà mái đen già khụ đã bị biến thành món xúp cho anh chén rồi.”

1903: Nhưng tôi nói, “Chỉ còn lại hai con sư tử thôi, Luís ạ. Con báo đen đi nghỉ ở rừng Amazon rồi.”

1904: Tốt nhất hãy cố hết sức gìn giữ những tưởng tượng của nó. Hồi còn nhỏ, tôi cũng đã tin những chuyện ấy.

1905: Ông vua tí hon mở to mắt.

“Trong khu rừng đó hả, ở đó hả?”

“Đừng sợ. Con báo đen đã đi quá xa nên sẽ không bao giờ tìm được đường về đâu.”

1906: Tôi mỉm cười cay đắng. Rừng Amazon chỉ là vài cây cam thù địch chi chít gai.

1907: “Luís này, em biết đấy, anh thấy mệt r ồi, anh phải vào nhà thôi. Mai chúng ta chơi thêm nhé. Chơi cáp treo hoặc bất cứ trò gì em muốn.”

1908: Nó gật đầu và chậm chạp theo tôi quay vào trong nhà. Nó vẫn còn quá nhỏ để biết sự thật. Tôi chẳng muốn đi đến bất cứ chỗ nào gần con mương hay sông Amazon.

1909: Tôi không muốn nhìn thấy Pinkie cùng phép m àu đã mất. Luís không biết rằng bông hoa trắng nhỏ là lời tạm biệt của chúng tôi.

1910: NHIỀU CÂY CỔ THỤ

1911: Tin tức được xác nhận lúc trời chạng vạng. Dường như bình yên đã lại ngự trị trong ngôi nhà, trong gia đình chúng tôi.

1912: Cha nắm tay tôi, để tôi ng ồi trong lòng cha trước mặt mọi người. Cha rung nhẹ chiếc ghế bập bênh để tôi không chóng mặt.

1913: “Mọi chuyện qua r ồi, con trai ạ. Tất cả mọi chuyện. Một ngày nào đó con sẽ làm cha và con sẽ hiểu trong đời một người đàn ông có những thời điểm khó khăn biết nhường nào.

1914: Có những thời điểm dường như chẳng có gì diễn ra suôn sẻ cả, và con tưởng chừng nỗi tuyệt vọng không bao giờ chấm dứt. Nhưng mọi chuyện bây giờ không như vậy nữa. Cha đã được nhận làm quản lý tại nhà máy Santo Aleixo.

1915: Giày của con sẽ không bao giờ trởng không vào lễ Giáng sinh nữa. ”

1916: Cha ngừng lời. Cho đến hết cuộc đời, cha sẽ không bao giờ quên Giáng sinh ấy.

1917: “Chúng ta sẽ đi du lịch thường xuyên. Mẹ con sẽ không cần phải làm việc nữa, các chị của con cũng vậy. Con vẫn giữ cái mặt trang trí đ ồng hồ có hình người da đỏ ấy chứ?”

1918: Tôi lục trong túi quần và tìm thấy nó.

“Chà, cha sẽ mua một chiếc đồng hồ mới và cài mặt trang trí vào đó. Một ngày nào đó chiếc đồng hồ sẽ là của con.”

Ông Bô, ông có biết carborundum là gì không ạ?

Cha vẫn tiếp tục nói.

1919: Khuôn mặt lởm chởm râu ria của cha áp vào mặt tôi khiến tôi khó chịu. Mùi áo sơ mi sờn cũ của cha khiến tôi sờn da gà. Tôi tụt xuống khỏi đầu gối cha và đi đến cửa bếp.

1920: Tôi ngồi trên bậc thềm, nhìn đăm đăm mảnh sân sau khi ánh ngày đang nhạt dần. Trái tim tôi phản đối nhưng không hề tức giận. “Người đàn ông này là ai mà lại để mình ngồi lên đầu gối ông cơ chứ? Ông ấy không phải cha mình.”

1921: Cha mình chết rồi. Tàu Mangaratiba đã giết cha rồi.”

1922: Cha đi theo tôi và thấy mắt tôi lại dâng đầy nước mắt.

Cha gần như quỳ xuống để nói với tôi.

1923: “Đừng khóc, con trai. Chúng ta sẽ có một ngôi nhà to. Một dòng sông thật chảy ngay sau nhà.”

1924: Có những cây lớn, rất nhiều cây, và tất cả chúng sẽ là của con. Con có thể làm những chiếc xích đu và treo ở đó.”

1925: Cha không hiểu. Cha không hiểu. Không cái cây nào có thể đẹp như cây Nữ hoàng Carlota.

“Con sẽ có những trái cây đầu mùa.”

1926: Tôi nhìn bàn chân cha, những ngón chân thò ra khỏi đôi dép quai hậu. Cha là một cây già với những cái rễ đen đúa. Cha là cây cha. Nhưng là một cái cây mà tôi dường như không biết.

1927: “Không chỉ có vậy đâu. Người ta sẽ không chặt cây cam của con ngay trong nay mai đâu. Và khi họ làm chuyện đó, con đã ở rất xa rồi và sẽ chẳng cảm thấy gì đâu.”

1928: Tôi ôm đầu gối cha, nước nớc.
“Chẳng ích gì đâu cha ơi. Chẳng ích gì đâu...”

1929: Và nhìn khuôn mặt cha cũng đang lem những vệt nước mắt, tôi lẫm bẫm như người mất hồn, “Xong rồi, cha ạ. Cây cam ngọt của con đã bị chặt từ một tuần trước rồi.”

1930: LỜI THỨ NHẬN CUỐI CÙNG

1931: Nhiều năm đã trôi qua, Manuel Valadares yêu quý ạ. Cháu bây giờ đã bốn mươi tám tuổi và thỉnh thoảng cháu lại nhớ ông nhiều đến mức cháu có cảm giác mình vẫn còn là một đứa trẻ. Cháu tưởng tượng rằng ông sẽ có thể xuất hiện bất cứ lúc nào cùng với những tấm thẻ bài và những viên bi.

1932: Chính ông đã dạy cháu biết sự trù mền là gì, ông B òyêu quý ạ. Giờ đây cháu lại trở thành người cố gắng trao tặng những viên bi và những tấm thẻ bài, bởi vì nếu không có sự trù mền thì cuộc sống chẳng còn đặc biệt nữa. Đôi khi cháu hạnh phúc với sự trù mền của mình, nhưng đôi khi, cháu lại nghĩ mình đang lừa phỉnh bản thân, và cảm giác này còn thường xuyên hơn.

1933: Nhớ lại hồi đó. Vào cái thời của chúng ta, cháu đã không biết rằng nhiều năm trước đó, một hoàng tử ngốc nghếch đã quỳ trước một bệ thờ và với đôi mắt ngấn lệ, chàng hỏi các vị thánh, “Tại sao người ta lại nói cho bọn trẻ biết nhiều chuyện như vậy trong khi chúng còn bé như thế?”

1934: Ông B òyêu quý của cháu, sự thực là người ta đã cho cháu biết mọi chuyện quá sớm.

Tạm biệt!

Ubatuba, 1967

1935: ĐÔI LỜI TỪ DỊCH GIẢ

1936: Kính gửi độc giả,

1937: Xuất bản lần đầu năm 1968, “My Sweet Orange Tree” là một tác phẩm kinh điển của Brazil và là một trong những tiểu thuyết bán chạy nhất

mọi thời đại của đất nước này, được các trường học sử dụng và chuyển thể thành phim, truyện hình và sân khấu. Cuốn sách cũng đã được dịch ra mười chín ngôn ngữ và tiếp tục được yêu thích ở nhiều quốc gia trên thế giới. Bối cảnh của truyện là ở Bangu, một khu ngoại ô của Rio de Janeiro, nơi tác giả José Mauro de Vasconcelos lớn lên.

1938: Câu chuyện này, theo hiểu biết của tôi, dựa trên cuộc đời thực của ông và, dù được kể lại bởi một người đàn ông trung niên, phản ánh góc nhìn của một đứa trẻ năm tuổi. Mặc dù cuốn sách có vẻ đơn giản, nhưng việc dịch thuật thực sự tốn rất nhiều công sức, do bối cảnh diễn ra vào những năm 1920 và nhiều khía cạnh của cuộc sống ở Brazil đã thay đổi từ lâu. Thêm vào đó, thật đáng tiếc, tác giả đã không còn để tôi có thể tham khảo.

1939: Ví dụ, tôi đã mất nhiều thời gian để nghiên cứu một vật dụng gọi là “mão de couro” (nghĩa đen là “bàn tay da”), được sử dụng để trừng phạt thể xác. Tôi nghi ngờ rằng đó là một loại roi da nhưng không thể tìm thấy nó trong bất kỳ từ điển hay bách khoa toàn thư nào. Khi tìm kiếm trên Internet chỉ xuất hiện một vài liên kết mơ hồ, và không ai trong các diễn đàn dịch thuật mà tôi đã tham khảo từng nghe nói về nó.

1940: Cuối cùng, tôi đã tìm đến một diễn đàn của các nhà văn Brazil và thấy nhẹ nhõm khi một phụ nữ viết cho tôi xác nhận rằng đó thực sự là một dụng cụ đánh đập kiểu cũ, một trong số đó cô đã thấy treo sau cánh cửa bếp của ông ngoại khi cô còn nhỏ. Trông giống bàn tay, nó có năm “ngón tay” da dài được thiết kế để nhân lên tác động của các cú đánh. Tôi đã gọi nó là “dây da” trong bản dịch, vì tôi cảm thấy rằng “bàn tay da” quá khó hiểu và có thể dẫn đến những cách hiểu khác.

1941: Cũng khó hiểu không kém là một tham chiếu đến “caveirinhas” (nghĩa đen là “những chiếc sọ nhỏ”) mắc vào dây điện, mà từ ngữ cảnh, tôi đoán là khung diều bị mắc vào dây điện trên cao, có “cơ thể” bằng giấy bị gió thổi bay khỏi cấu trúc gỗ mỏng manh của chúng.

1942: Từ cách dùng từ casual của José Mauro de Vasconcelos, tôi nghi ngờ rằng “caveirinha” là thuật ngữ lóng cho diều này ở Bangu những năm

1920, mặc dù tôi có lẽ sẽ không bao giờ biết chắc chắn. Tôi đã dịch nó thành “bộ xương di ầu” để dễ hiểu hơn, vì tôi không nghĩ nó được ám chỉ một cách bí ẩn.

1943: Cũng có một câu trích dẫn bí ẩn và tham chiếu đến “hoàng tử ngu ngốc” ở cuối sách, mà tôi tin rằng đó là một tham chiếu đến hoàng tử Myshkin của Dostoyevsky trong “The Idiot,” mặc dù, một lần nữa, không có tác giả xác nhận, tôi không thể chắc chắn một trăm phần trăm.

1944: Tôi đã chuẩn hóa tất cả các tham chiếu đến tiền tệ, vì Brazil đã thay đổi tiền tệ không dưới tám lần kể từ khi câu chuyện này diễn ra, và mối quan hệ giữa các đồng tiền khác nhau trong lưu thông lúc đó có lẽ sẽ bị mất đối với bất kỳ ai ngoại trừ một nhà sưu tập tiền xu.

1945: Tiền tệ vào những năm 1920, giống như ngày nay, được gọi là “real” (số nhiều “réis”), và “tostão” (số nhiều “tostões”), trị giá khoảng một xu, là đồng tiền được sử dụng nhiều nhất trong cuốn sách này. Để dễ hiểu, tôi đã chuyển đổi mọi thứ thành “tostões.”

1946: Người Brazil rất giỏi đặt biệt danh. Ngoài việc khéo léo rút gọn tên thành các âm tiết đơn (tôi đã được gọi là cả “Li” và “A”), họ cũng thích đặt những biệt danh bịa ra - với chút hài hước đen - cho người và nơi không liên quan gì đến tên thật của họ.

1947: “The Misery and Hunger,” một quán bar-grocery-corner, là một ví dụ như vậy. Nhân vật “Orlando-Hair-on-Fire” là một ví dụ khác.

1948: Sau nhiều năm dịch văn học Brazil và thảo luận về nó với cả các tác giả và biên tập viên, tôi đã đi đến kết luận rằng có những khác biệt cơ bản giữa cách người Anglophones và người Brazil kể chuyện. Nhiều nhà văn, và trường hợp của José Mauro de Vasconcelos chắc chắn là như vậy, không trình bày mọi thứ theo cách mà chúng tôi thường làm. Nhân vật, đồ vật và khái niệm có thể xuất hiện khá đột ngột, khi chúng trở nên có liên quan, mà không có thêm thông tin nào để giải thích chúng.

1949: Chi tiết về ai hoặc cái gì phải được thu thập từ nhiều chỗ khác nhau trong câu chuyện. Các nhân vật khác có những lần xuất hiện ngắn gọn và

biến mất mãi mãi (như “Orlando-Hair-on-Fire” đã đề cập ở trên). Độc giả Brazil, người đã quen thuộc hơn với hiện tượng này, có xu hướng chấp nhận đi đầu đó, trong khi nó có thể khiến độc giả tiếng Anh tự hỏi liệu họ có bỏ lỡ đi đầu gì không.

[1950](#): Vì vậy, nếu bạn thấy mình bối rối bởi một nhân vật mà bạn chưa gặp trước đây, hãy coi đây là lời giới thiệu và chú ý đến những lần xuất hiện trong tương lai. Tôi thấy đây là một khía cạnh quyến rũ của cách kể chuyện Brazil, một khía cạnh phản ánh sự tự phát của con người và văn hóa, và tôi do dự trong việc “làm phẳng” nó trong bản dịch.

[1951](#): May mắn thay, hầu hết mọi thứ không quá khó hiểu, và tôi thích để độc giả tự suy luận từ ngữ cảnh, giống như khi chúng ta đi du lịch, chúng ta gặp những vật dụng và phong tục lạ lẫm mà, mặc dù kỳ lạ, hoàn toàn có thể hiểu được.